ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

ПРОГРАМ ЕКОНОМСКИХ РЕФОРМИ

за период од 2018. до 2020. године

немачка сарадња
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

Sprovedeno od strane:

giz Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH

Влада Републике Србије

Програм економских реформи за период од 2018. до 2020. године

САДРЖАЈ

I ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ И СМЕРНИЦЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ 5

II СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР 7

1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА 7
2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И ИЗГЛЕДИ ЗА 2017. ГОДИНУ 10
3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО 15
4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ 27

III ФИСКАЛНИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ 29

1. СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ 29
2. ФИСКАЛНА КРЕТАЊА У 2017. ГОДИНИ 30
3. ФИСКАЛНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ У ПЕРИОДУ ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ 40
4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БАЛАНС 50
5. УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ 53
6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ 56
7. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР 69

IV СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ 71

1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ 71
2. РЕЗИМЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ 74
3. АНАЛИЗА ПО ОБЛАСТИМА И СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 81
   - 3.1 Област УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ФИНАНСИЈАМА 81
   - 3.2 Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА 86
   - 3.3 Област СЕКТОРСКИ РАЗВОЈ 97
   - 3.4 Област ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ 105
   - 3.5 Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА 117
   - 3.6 Област ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ 124
   - 3.7 Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ 128
   - 3.8 Област ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА 132
   - 3.9 Област СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ, СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА И ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ 138

V БУЏЕТСКЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ 143

VI ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА 144

VII ПРИЛОЗИ 146

Табела 10. Ефекти структурних реформи на буџет 146
Табела 11. Планирана динамика спровођења структурних реформи 150
Табела 12. Извештај о спровођењу приоритетних структурних реформи (ПСР) из ЕРП 2017-2019 160
Прилог 1. Преглед консултација са представницима цивилног друштва и другим заинтересованим странама 199
Прилог 2. Списак институција које учествују у изради ЕРП 204
Прилог 3. Имплементација препорука Србији са Економског и финансијског дијалога између држава чланица ЕУ и Западног Балкана и Турске из маја 2017. године 205

I. ОПШТИ ОКВИР И ГЛАВНИ ЦИЉЕВИ И СМЕРНИЦЕ ЕКОНОМСКЕ ПОЛИТИКЕ

1. Очување фискалне стабилности уз подршку расту

Република Србија успешно приводи крају спровођење трогодишњег програма фискалне консолидације кроз Аранжман из предострожности са Међународним монетарним фондом (у даљем тексту: ММФ). На крају 2014. године дефицит сектора државе износио је 6,6% бруто домаћег производа (у даљем тексту: БДП), док је дуг сектора државе износио 71,8% БДП са растућим трендом. Пред нама су била два пута, један је водио у потпуну дестабилизацију јавних финансија и кризу јавног дуга, док је други подразумевао примену тешких али нужних мера за оздрављење државних финансија.

Постигнути резултати у спровођењу програма су импресивни. Првобитни циљ потребног структурног прилагођавања фискалног резултата од 4% БДП је значајно премашен. У претходне три године остварено је трајно побољшање резултата од око 6% БДП. Јавни дуг је од 2016. године на силазној путањи, што је постигнуто годину дана раније него што је предвиђено програмом.

Приоритет у наредном средњорочном периоду је очување достигнућа у фискалној области која су постигнута уз велике напоре, уз подршку иницијативама које би требало да подстакну раст, као што је повећање јавних инвестиција и смањење пореског оптерећења за раднике са ниским нивоом дохотка.

2. Макроекономски одржив и инклузиван раст привреде

Мере умерене фискалне релаксације деловаће на два колосека. Растерећењем привреде, кроз повећање неопорезивог дела зарада, подстиче се раст и отварање нових радних места, док се кроз раст пензија и плата у делу јавног сектора јача куповна моћ домаћинстава и стимулише унутрашња тражња. Стабилан прилив страних директних инвестиција (у даљем тексту: СДИ) уз подршку иновационим активностима још једна је потпора одрживом расту, док су реформа образовног система, подршка социјалном предузетништву, родно равноправно буџетирање и подизање минималне цене рада само неке од мера које треба да обезбеде инклузиван и правично дистрибуиран раст са крајњим ефектом на смањење сиромаштва.

Креирање макроекономске политике фокусирано је на изградњу институционалног оквира и отклањање баријера расту. Успешно спроведене активности у претходном периоду огледају се у подизању ефикасности државне администрације, унапређењу законских легислатива, већој флексибилности тржишта рада, побољшаној екстерној позицији земље, расту прилива СДИ и конкретној подршци расту сектора малих и средњих предузећа.

Кључне претпоставке за остваривање предвиђеног средњорочног сценарија остају очување фискалне стабилности, наставак реструктурирања привреде (посебно у делу јавног сектора), даље унапређење пословног окружења, ширење и модернизација производних капацитета, пре свега у сектору размењивих добара, као и одржавање континуитета у приближавању Европској унији (у даљем тексту: ЕУ).

3. Процес приступања ЕУ

Процес евроинтеграција поред успостављања институционалног оквира и јачања административних капацитета, који треба да обезбеде и гарантују демократију и владавину права, подразумева и креирање стабилног макроекономског окружења, развој тржишне економије и јачање њене способности да одговори изазовима конкуренције у ЕУ. Стратешка посвећеност Владе ка постизању пуноправног чланства у ЕУ, као и напредак у остварењу овог циља, верификован је отварањем нових преговарачких поглавља током 2017. године. Почетком године отворено је поглавље 20 – Предузетништво и индустријска политика и поглавље 26 – Образовање и култура, које је привремено затворено. Средином 2017. године отворена су поглавља 7 – Право интелектуалне својине и поглавље 29 – Царинска унија. Током децембра отворена су још два поглавља која се односе на право привредних друштава (поглавље 6) и поглавље 30 – Економски односи са иностранством. Редован политички и економски дијалог о отвореним питањима из Споразума о стабилизацији и придруживању између Европских заједница и њихових држава чланица, са једне стране, и Републике Србије са друге стране, усвајање Програма економских реформи за период 2017–2019. године, Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике, затим ревидираног Националног програма за усвајање правних тековина Европске уније, спровођење Програма реформе управљања јавним финансијама за период 2016–2020. године, усклађивање домаћег законодавства, као и доношење општих и секторских националних развојних стратегија, укључујући и ову стратегију, имају за циљ да Република Србија у што краћем року испуни економске предуслове чланства зацртане у *acquis communautaire*.

Влада ће активним мерама у наредном трогодишњем периоду наставити унапређење пословног амбијента. Постигнута фискална стабилност обезбеђује побољшање свих макроекономских перформанси. Дугорочну одрживост раста треба додатно да подрже комплексни и свеобухватни реформски процеси, које ће Влада наставити да спроводи, како би се отклониле постојеће баријере и ризици. Тиме се стимулише приватна иницијатива, буди предузетништво и иновативност и афирмише развој заснован на знању и технолошком напретку, што ће у крајњој линији допринети отварању нових радних места и смањењу незапослености.

II. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ ОКВИР

1. ПРОЦЕНЕ МЕЂУНАРОДНОГ ЕКОНОМСКОГ ОКРУЖЕЊА

Глобални економски опоравак је убрзан од почетка године, а процене раста развијених земаља и земаља у успону ревидиране су навише, услед раста инвестиција, убрзања светске трговине, као и побољшања поверења привредника и потрошача. Неуједначеност остаје једна од главних карактеристика глобалног раста, како међу регионима, тако и унутар земаља између различитих стратума популације. Са друге стране, присутна је нестабилност на финансијским тржиштима, а инфлација је и даље испод зацртаних граница. Са тим у вези потребна је јасна економска политика која ће осигурати опоравак на дужи рок. Најављена постепена нормализација монетарне политике Савезних резерви САД (у даљем тексту: ФЕД) могла би да се одрази на промену паритета светских валута и нивое јавног дуга земаља у успону. Глобални опоравак праћен је растом цена примарних производа од почетка године, пре свега метала и нафте, а њихова стабилизација се очекује крајем 2018. године. Раст у евро зони је убрзан, док је регион централне и источне Европе у узлазној фази циклуса. Раст најважнијих извозних тржишта даје замајац расту у региону, али су ове економије и даље рањиве на промене на финансијском тржишту, услед високе задужености привреде и становништва. Република Србија је побољшањем макроекономског амбијента и отклањањем спољних и унутрашњих неравнотежа повећала отпорност на екстерне шокове, док раст у евро зони делује стимулативно на кретање привредне и извозне активности.

Према октобарским пројекцијама Међународног монетарног фонда прогнозиран је глобални раст од 3,6% у 2017. години, односно по 3,7% у 2018. и 2019. години, што је побољшање претходних очекивања. Раст ће бити резултат цикличног опоравка инвестиционе активности, повећања обима производње прерађивачког сектора и убрзања глобалне трговине, што ће бити подржано опоравком цена на тржишту примарних производа, а потврђује се кроз забележено повећање поверења привредника и потрошача. За 2017. годину раст развијених земаља ревидиран је навише, услед већег раста у евро зони, Канади и Јапану, док се у средњем року очекује благо успоравање раста ових привреда са 2,2% у 2017. на 1,8% у 2019. години. Изгледи за земље у успону су благо побољшани. Пројектовано је убрзање привреда у успону са 4,6% у 2017. на 5% у 2019. години. Раст би требало да буде уравнотежен и присутан у већини привреда света, а појединачне рецесије у неким земљама биће последица искључиво унутрашњих проблема неекономске природе. Током средњорочног периода очекује се благо убрзање инфлације, која ће пратити кретање цена примарних производа и енергената на глобалном тржишту. Предвиђа се умерени раст цена у развијенијим економијама од по 1,7% у 2017. и 2018. години, а у земљама у успону убрзање, са 4,2% у 2017. на 4,4% 2018. години. Одлуке ОПЕК о рестрикцији производње нафте у новембру 2016. године и Кине да смањи производњу угља снажно су утицале на раст цена примарних производа, док су кумулиране залихе деловале у супротном смеру и довеле до стабилизације цена нафте на вишем нивоу.

ЕЦБ наставља спровођење програма квантитативног попуштања куповином активе у износу од 60 млрд евра месечно до краја 2017. године. Најављена је могућност продужења ове мере и током 2018. године са циљем приближавања инфлације зацртаном циљу[1]. Истовремено,

1 У октобру је донета одлука о примењивању програма квантитативног попуштања најмање до септембра 2018.

референтна каматна стопа остаје на рекордно ниском нивоу од 0,00%, односно -0,40% на депозите банака. Са друге стране, на састанку гувернера ФЕД у децембру одлучено је да се подигне циљани распон за референтну каматну стопу од 1,25% до 1,50% услед напретка привреде САД, а у складу са циљевима ФЕД у погледу пуне запослености и стабилности цена. Очекује се да ће референтне каматне стопе расти у наредном периоду с обзиром на умерени раст привредне активности и запослености од почетка године.

Према новембарским проценама Европске комисије (у даљем тексту: ЕК) опоравак економске активности у евро зони се наставља по стопама знатно већим од потенцијалних. Очекивани раст у 2017. години износи 2,2%, а у 2018. и 2019. години 2,1% и 1,9%, респективно. Иако је раст привредне активности ојачао и проширио се на све државе чланице, још увек је присутна неједнакост у привредним циклусима појединачних држава, што угрожава синхронизацију монетарне политике ЕЦБ. Пројекција раста за 2017. годину ревидирана је навише за 0,5 п.п. у односу на мајску, услед снажнијег доприноса домаће тражње од почетка године. Акомодативна политика ЕЦБ, раст запослености и значајно убрзање инвестиционе активности покренули су снажан раст домаће тражње, која је била главни покретач привредне активности и у 2016. години. Раст производње прерађивачког сектора, нових поруџбина и позитивних очекивања привредника дају снажан импулс расту немачке привреде који се у 2017. години процењује на 2,2%, што је за 0,6 п.п. побољшано очекивање у односу на мајско. Истовремено, процењени раст привреде Италије износи 1,5% и вођен је растом домаће тражње.

Табела 1. Међународно окружење – макроекономски показатељи

	2016	2017	2018	2019
Реални раст бруто домаћег производа*, %	3,4	3,8	4,0	4,0
Реални раст бруто домаћег производа у ЕУ, %	1,9	2,3	2,1	1,9
Раст светске трговине**, %	1,9	4,0	3,8	3,8
Тромесечни ЕУРИБОР	-0,3	-0,3	-0,3	-0,1
Приноси на десетогодишње државне обвезнице чланица евро зоне	0,1	0,3	0,6	0,8
Девизни курс, евро/долар, крај периода	1,11	1,13	1,18	1,18
Цене прехрамбених производа, годишње промене	-2,6	1,2	0,7	2,5
Цене метала, у доларима, годишње промене	-3,9	16,8	1,2	-1,0
Цене примарних производа, годишње промене	-0,5	10,6	-0,4	-0,3
Цене нафте, у доларима	44,8	53,6	55,7	54,7

Извор: ЕК, Јесење пројекције, новембар 2017. године

Опоравак привредне активности у наредном периоду одвијаће се у условима ниске инфлације иако ће производни јаз бити позитиван. Након што евро зона достигне стопу раста од 2,2% у 2017. години, што је и највиша стопа у последњих десет година, привредни раст ће се наставити и у 2018. и 2019. години, мада нешто успоренијим темпом. Пројектовани раст заснива се на успоравању приватне потрошње и инвестиција, умереном убрзању државне потрошње и благо позитивном доприносу нето извоза. Захваљујући одговарајућој фискалној и монетарној политици, спроведеним реформама на тржишту рада и ниској инфлацији, приватна потрошња је у протеклом периоду била главни покретач

године, при чему ће износ од 60 милијарди евра месечно бити смањен на 30 милијарди евра.

* Светски БДП без ЕУ.

** Раст светске трговине без ЕУ.

раста. У наредном средњорочном периоду очекује се нормализација монетарне политике ЕЦБ преко повећања референтне каматне стопе, што ће подстаћи штедњу и уз успоравање раста зарада и расположивог дохотка у 2018. и 2019. години допринети успоравању раста приватне потрошње са 1,8% у 2017. години на 1,5% у 2019. години. Смањењем удела јавног дуга у БДП и камата на међународном тржишту капитала створени су услови за јачи утицај фискалне политике на економски раст. Очекује се позитиван допринос државних издатака од по 0,3 п.п. у наредном периоду. Раст профитних маржи, повећана тражња и смањење притисака раздуживања, уз убрзану инвестициону активност ЕК (Инвестициони план за Европу ЕК), главни су фактори који ће утицати на раст инвестиционе потрошње у наредном периоду. У периоду 2017–2019. године очекује се просечни раст инвестиција од 3,7%, вођен убрзањем инвестирања у опрему услед узлазне фазе привредног циклуса. Раст извоза ће бити потпомогнут растом глобалне тражње и постепеним опоравком глобалне привреде. Након погоршања односа размене током 2017. године, очекује се њихов раст од 0,5% у 2018. години, док ће у 2019. години остати непромењени. Ова кретања, уз стабилност увозних цена резултираће смањењем суфицита текућег рачуна платног биланса са 3% БДП у 2017. години на 2,9% БДП у 2019. години.

Као резултат привредног опоравка очекује се снажан раст запослености у наредном периоду, уз наставак смањења стопе незапослености на 9,1% до краја 2017. године. Тренд пада незапослености ће се наставити, али успореним темпом, тако да се на крају пројектованог периода очекује стопа незапослености од око 8%, што представља најнижу стопу после 2008. године, међутим још увек већу у односу на преткризни ниво.

У наредном средњорочном периоду тренд инфлације ће пратити цене примарних производа и енергената, али ће и даље бити под утицајем ниске базне инфлације. Предвиђена је инфлација од 1,5% у 2017. години односно 1,4% и 1,6% у 2018. и 2019. години, респективно. И поред позитивног производног јаза, ниска инфлациона очекивања и цене примарних производа, као и спорији раст зарада ограничавају већи раст инфлације.

Фискална политика ће имати неутралан допринос расту у наредном периоду, иако ће у неким чланицама она бити благо експанзивна. У 2017. години фискални дефицит ће износити 1,1% БДП, што је за 0,3 п.п. мање од претходно очекиваног, услед снажнијег раста БДП. У 2018. и 2019. години пројектован је дефицит од 0,9% и 0,8% БДП, респективно, уз стабилизацију структурног дефицита. Очекивани снажнији опоравак привреде, ниске каматне стопе и последично раздуживање главни су фактори који су утицали на пројектовано смањење фискалног дефицита у готово свим државама чланицама евро зоне. Снажнији номинални раст и ниске каматне стопе задржаће јавни дуг на опадајућој путањи, са 89,3% БДП у 2017. на 85,2% БДП у 2019. години.

Макроекономски изгледи су праћени ризицима, који су мање изражени него у ранијим пројекцијама. Ризици који могу угрозити економски раст су екстерне природе и односе се на гео-политичке тензије и на брже него очекивано повећање рестриктивности монетарне политике ФЕД. Последично повећање финансијских ризика и аверзије према ризику од стране инвеститора може угрозити раст у земљама у екстерном окружењу ЕУ, а посредно и раст ЕУ28. У средњем року, постоји и ризик од ребалансирања кинеске привреде, односно раст корпоративних кредита у Кини, што указује на могуће повећање финансијског ризика у земљи, док вођење протекционистичке трговинске политике у САД може имати негативан утицај на глобални опоравак.

Неизвесност у погледу преговора са Уједињеним Краљевством (у даљем тексту: УК) о изласку земље из ЕУ и снажнија апрецијација евра од очекиване може имати негативне последице на економску активност и предвиђени опоравак.

2. ТЕКУЋА ЕКОНОМСКА КРЕТАЊА И ИЗГЛЕДИ ЗА 2017. ГОДИНУ

У 2016. години, постигнуто је убрзање привредне активности уз снажно фискално прилагођавање, те је српска привреда остварила раст од 2,8%, што је значајно премашило првобитне пројекције које су три пута ревидиране навише.

Посматрано са производне стране позитиван утицај имали су сви сектори, са доминантном улогом услуга чији је позитиван допринос износио 1,4 п.п. и био је детерминисан пре свега растом трговине и саобраћаја али и све значајнијом улогом услуга везаних за информационо-комуникационе технологије. Пољопривреда је услед повољних агрометеоролошких услова али и већих засађених површина забележила раст од 8,1%, док је раст укупне индустрије био опредељен повећањем производње електричне енергије, као и растом прерађивачке индустрије. Отклањање административних баријера обезбедило је убрзање приватних инвестиција у првој половини године, које су потпомогнуте интензивирањем јавних радова у другом полугодишту резултирале међугодишњим растом грађевинарства од 3,2%.

Посматрано по агрегатима употребе позитиван допринос расту БДП у 2016. години дале су све компоненте. Унапређење пословног амбијента, побољшање финансијске позиције предузећа, диверзификован прилив СДИ у делатности које производе разменљива добра, побољшање конкурентске позиције земље и нове тржишне нише обезбедиле су раст извоза и инвестиција од 12% и 5,1%, респективно. Тиме су ове две компоненте определиле половину привредног раста у 2016. години, што је модел на коме се дуго година инсистирало и који представља циљ креатора мера макроекономске политике. Краткорочни негативни ефекти фискалне консолидације на приватну потрошњу ублажени су растом запослености и зарада у приватном сектору, смањењем трошкова финансирања и већим обимом новоодобрених кредита, посебно готовинских, као и повољнијим ценовним кретањима.

Позитивна привредна кретања забележена у 2016. години, настављена су и током 2017. године. Међутим, активирање једнократних негативних чинилаца имало је за последицу успоравање активности у појединим делатностима са значајним учешћем у БДП и последично њихов сигнификантан негативан допринос укупном привредном расту. Лоши временски услови са почетка године успорили су грађевинску активност али и ометали производне процесе у рударству и производњи електричне енергије, на шта су се надовезали неповољни агрометеоролошки услови који су десетковали приносе најважнијих пољопривредних култура што је имало за последицу нешто скромније стопе привредног раста у прва два квартала.

Према флеш процени РЗС привредни раст у трећем кварталу је убрзан и износи 2,1% мг. Вођен је растом индустријског и услужног сектора, а потпомогнут убрзањем грађевинске активности. Прерађивачка индустрија стабилно расте, утицај једнократних фактора на електро-енергетски сектор слаби, док пољопривредна производња задржава негативан допринос. Посматрано по компонентама употребе, доминантан извор раста је лична

потрошња, што је резултат раста расположивог дохотка становништва као и раста запослености. Јача позитиван допринос инвестиција, чији је међугодишњи раст према процени Министарства финансија преко 6%, док је допринос нето извоза благо негативан.

Високофреквентни индикатори показују стабилан раст највећег дела привреде у првих девет месеци 2017. године. Негативни ризици активирани су у делатностима рударства, производње електричне енергије и грађевине, што је утицало на успоравање активности у првој половини године. Почетком другог полугодишта месечни подаци указују на опоравак у овим секторима, пре свега у грађевинарству и рударству. Очекује се да ће интензивирање структурних реформи у јавним предузећима, која су носиоци производње у овим делатностима, повећати отпорност производних процеса на спољне шокове и допринети већој ефикасности, чиме ће се обезбедити континуиран раст креиране бруто додате вредности (у даљем тексту БДВ). Прерађивачка индустрија, као најзначајнији сегмент укупне индустрије са учешћем у БДП од око 15%, у првих девет месеци 2017. године бележи међугодишње повећање физичког обима производње за 6,8%. Раст је диверзификован и има изворе пре свега у извозно оријентисаним делатностима, а у основи је резултат ефеката СДИ. По значају се издвајају хемијска, гумарска и машинска индустрија, као и производња металних производа и производња електричне опреме. Стабилан раст, са све значајнијом улогом, остварују и дуванска индустрија и производња основних метала. Негативан утицај у овом периоду има делатност производње моторних возила, док се у последњим месецима бележи и успоравање прехрамбене индустрије, што је последица лоше пољопривредне године али и тржишних неизвесности. Посматрано по наменским групама улогу доминантног извора раста имају интермедијарни производи чија је производња у односу на прошлу годину већа за 10,1% и вођена је растом хемијске и гумарске индустрије. Значајан раст од 11,1% остварен је и у групи капиталних добара са најзначајнијим утицајем машинске индустрије, а позитиван допринос даје и производња трајних и нетрајних производа. Негативан утицај на укупни раст индустрије у овом периоду дала је производња енергије где је забележен међугодишњи пад од 3,9%. Услужни сектор бележи стабилан раст у условима фискалне стабилизације, што је потврда адекватне одмерености предузетих мера. У периоду јануар-септембар 2017. године малопродајни промет је забележио реални раст од 4%. Највећи раст остварен је у промету непрехрамбених производа од 7,1%. Храном, пићем и дуваном трговало се за 3,4% више, док је промет моторним горивом на приближно истом нивоу као и прошле године. Стратешка оријентација Владе ка јачању туристичких услуга резултирала је растом броја туриста којих је у овом периоду било око 2,4 милиона, што је повећање од 12,4% у односу на исти период претходне године уз преко 6,5 милиона остварених ноћења (повећање за 10,1%). Истовремено девизни прилив од туризма је већи за 14%, а реални промет у угоститељству за скоро 8%. Настављен је значајан раст физичког обима копненог и ваздушног саобраћаја као и телекомуникационих услуга.

У 2017. години настављено је побољшање стања на тржишту рада, што је пре свега резултат раста привредне активности и с тим у вези повећане тражње за радном снагом, али и повољнијег радног амбијента који је остварен изменама радног законодавства, праћено успешним програмима преквалификација, подстицајима за самозапошљавање и активним политикама запошљавања. Према подацима Анкете о радној снази број запослених у првом полугодишту 2017. године, на међугодишњем нивоу је повећан за 3,8%, док је стопа незапослености смањена за 3,9 п.п. и износила је 13,2%. Раст броја запослених у овом периоду највећим делом био је резултат повољних кретања у секторима индустрије и услуга. Формална запосленост, као квалитетнији део укупне запослености,

повећана је за 5%, док је неформална запосленост смањена за 0,6% пре свега као резултат ефикаснијег деловања инспекцијских служби на сузбијању сиве економије. Значајно смањење стопе дугорочне незапослености са 11,2% на 8,1%, још један је од показатеља који потврђује побољшање на тржишту рада. Позитивна кретања на тржишту рада потврђују и подаци из Централног регистра обавезног социјалног осигурања, према којима је просечан број формално запослених у периоду јануар-септембар 2017. године повећан за 2,9%, мг. Раст запослености у овом периоду у потпуности је резултат раста броја запослених у приватном сектору (5%), док је у јавном сектору запосленост смањена за 1,5%. Раст запослености забележен је у прерађивачкој индустрији, рударству, трговини и др, што је у складу са повољним економским кретањима у овим секторима. Такође, према подацима Националне службе за запошљавање, број активно незапослених лица је у периоду јануар-септембар 2017. године смањен за 8,1%, мг.

Раст зарада у приватном сектору и њихово благо опадање у јавном сектору утицали су на наставак смањивања њиховог јаза и током 2017. године. Тако је у периоду јануар-септембар 2017. године просечна нето зарада у приватном сектору била за 3,6% нижа од зараде у јавном сектору, што је у поређењу са 2016. годином смањење разлике за 1,7 п.п. Укупна просечна нето зарада у периоду јануар-септембар 2017. године повећана је реално за 0,9% мг, што је у потпуности било опредељено растом зарада у приватном сектору (1,5%). Посматрано према делатностима, расту зарада највише су допринеле прерађивачка индустрија и трговина. Истовремено, реална просечна нето зарада у јавном сектору је благо снижена за 0,1% као последица смањења плата у администрацији и јавним локалним предузећима, што није могло бити компензовано растом зарада у јавним државним предузећима, здравству и образовању.

На основу забележених веома позитивних резултата на тржишту рада у периоду јануар-септембар 2017. године, као и раста привредне активности у првом полугодишту, али и очекиваног убрзања раста БДП у другом делу године, процењује се да ће укупна запосленост остварити раст у 2017. години, вођен пре свега растом запослености у приватном сектору.

У периоду јануар-октобар 2017. текући дефицит је износио око 1,5 млрд евра и у потпуности је био покривен нето приливом СДИ (2,0 млрд евра). На нивоу године процењује се да ће текући дефицит износити око 1,7 млрд евра, односно 4,6% БДП, што је за 1,5 п.п. више у односу на 2016. годину. Раст текућег дефицита у поређењу са истим периодом претходне године највећим делом је последица раста трговинског дефицита, услед неповољних временских прилика почетком 2017. године који су се одразили на већи увоз енергената. У прилог томе да је повећање текућег дефицита почетком године у великој мери било условљено хладним временом указује његово смањење током Т2 и Т3, на 3,8% и 4,1% БДП. Током 2017. године погоршани су и односи размене за 1,8% мг (у периоду јануар-октобар), као последица бржег раста увозних цена (4,5% мг), пре свега енергената због поскупљења нафте на светском тржишту, у односу на раст извозних цена (2,6% мг). Суфицит у размени услуга са иностранством повећан је за 4,2% мг, пре свега у области информационо-комуникационе технологије (24,5% мг) и осталих пословних услуга (27,6% мг). С друге стране, раст нето одлива по основу примарног дохотка највећим делом је покривен растом нето прилива по основу секундарног дохотка.

Реализација пројеката по основу СДИ из претходног периода, раст тражње наших главних спољнотрговинских партнера (земаља зоне евра и ЦЕФТА), унапређење пословног

амбијента и раст конкурентности домаће индустрије, повољно су се одражавали на раст извоза (од 11,6% мг), који карактерише већа производна и географска диверсификација. Вредност извоза прерађивачке индустрије је у првих десет месеци 2017. године остварила мг раст од 14,1%. Највећи позитиван допринос потицао је од извоза основних метала (највише производа од гвожђа, челика и бакра) и производа од гуме и пластике (аутомобилске гуме), затим хемикалија, машина и опреме, металних производа, електричне опреме и прехрамбених производа. Од двадесет три области прерађивачке индустрије само извоз дуванских производа је међугодишње смањен са максималног нивоа достигнутог у претходној години.

Раст вредности увоза од 13,5% мг се у највећој мери дугује расту цена сирове нафте и гаса. Поред тога, повећан је и увоз других репроматеријала – пре свега основних метала, али и машина и опреме, а у мањој мери потрошне робе.

Дефицит на рачуну примарног дохотка био је виши за 22,6% мг, пре свега као последица очекивано већих расхода по основу директних инвестиција (највише по основу реинвестиране добити). Суфицит на рачуну секундарног дохотка већи је 10,1% мг, што је углавном резултат повећаног прилива дознака.

На рачуну капиталних и финансијских трансакција у периоду јануар–октобар 2017. године забележен је нето прилив од 2 млрд евра, пре свега по основу СДИ које у првих десет месеци 2017. године бележе раст од 26,4% мг, што је било више него довољно за покриће дефицита текућег рачуна (132,8%). Прилив по основу СДИ је остао пројектно диверсификован, а највише је био усмерен у прерађивачку индустрију, финансијски сектор, грађевинарство и трговину. Посматрано по земљама, највећи део директних инвестиција потицао је из земаља ЕУ, али су повећане и инвестиције из Кине (укључујући Хонг-Конг и Тајван), Русије и Уједињених Арапских Емирата. Очекујемо да ће нето прилив СДИ у 2017. години бити око 2,1 млрд евра (5,7% БДП), што ће обезбедити пуну покривеност дефицита текућег рачуна. По основу портфолио инвестиција у периоду јануар-октобар 2017. године забележен је нето одлив од 16,0 мил. евра, што је за 731,3 мил. евра мање него у истом периоду прошле године. По основу финансијских кредита резиденти су се нето задужили према иностранству за 22,7 мил. евра, а готов новац и депозити у иностранству смањени су за 461,1 мил. евра. Девизне резерве Народне банке Србије (у даљем тексту: НБС; без међувалутних промена и промена цена), које су повећане за 916,9 мил. евра, на нивоу су који обезбеђује адекватну заштиту од екстерних потреса – с обзиром да покривају готово шест месеци увоза роба и услуга и 248,3% дуга[2] који доспева у наредној години дана.

Инфлација се у току целе 2017. године кретала унутар граница новог, нижег циља од 3±1,5%. Кретање међугодишње инфлације почетком године било је опредељено опоравком светских цена нафте од друге половине 2016. године, као и ефектима изузетно хладног времена почетком године на раст цена воћа, поврћа и огрева. Након достизања 4% у априлу под утицајем једнократних поскупљења малог броја производа, инфлација је од маја имала силазну тенденцију и у другој половини године се стабилизовала око циљаних 3%. Да су инфлаторни притисци остали ниски, указује базна инфлација, која се током целе 2017. године кретала око доње границе дозвољеног одступања од циља и која је у новембру износила 1,4%.

2 Јун 2017. године.

Кредитна активност и монетарна кретања. Досадашње ублажавање монетарне политике НБС, појачана конкуренција међу банкама, убрзање економске активности и опоравак тржишта рада, пад премије ризика и ниске каматне стопе на евро тржишту новца доприносе даљем расту кредитне активности. Раст домаћих кредита (по искључењу ефекта промене девизног курса) је са 2,9% мг на крају 2016. године убрзан на 6,4% мг у октобру 2017. године. Опоравку кредитне активности у већој мери доприноси раст кредита становништву (11,8% мг у октобру), а све више и кредитирање привреде, које од лета бележи повољније тенденције (мг раст од 2,0% у октобру). Притом, раст кредитне активности се наставља и поред интензивних активности банака и НБС на решавању проблематичних кредита (у даљем тексту: НПЛ), чије се учешће у укупним кредитима (11,9% у октобру) налази на најнижем нивоу након децембра 2008. године. Искључујући ефекат отписа НПЛ у последњој години дана, међугодишњи раст укупних кредита у октобру износио је 11,3%, од чега кредита привреди 8,7%, а становништву 14,2%. Даљи опоравак кредитне активности потврђују и новоодобрени кредити који су у првих десет месеци били виши за 22% (становништву) и 8% (привреди). Иако су у кредитирању становништва и даље најзаступљенији динарски готовински кредити, приметан је опоравак стамбеног кредитирања, којем доприносе опоравак тржишта некретнина и раст зарада и запослености у приватном сектору. Код привреде кредити за обртна средства чине нешто више од половине новоодобрених (53%), а задржано је релативно високо учешће инвестиционих кредита (око 22%). Имајући у виду убрзање економске активности и повољна кретања на тржишту рада, досадашње ублажавање монетарне политике НБС и монетарну политику ЕЦБ која остаје експанзивна и у 2018. години, очекујемо да ће се раст кредитне активности наставити и у наредном периоду. Слична очекивања – раст тражње за кредитима и ублажавање кредитних стандарда по основу нижих трошкова извора за кредите – исказују и банке у анкетама о кредитној активности, коју спроводе, како НБС за банке које послују на територији Србије, тако и Европска инвестициона банка за банке чији супсидијари послују у Србији.

Побољшана фискална позиција државе ограничавала је раст понуде новца током 2017. године, док је веће кредитирање приватног сектора деловало у супротном смеру. Номинално посматрано, динарски агрегати су у октобру били готово непромењени у односу на крај 2016. године, док су у реалном изразу смањени – М1 за 2,5%, а М2 за 2,9%. Динарска штедња грађана у октобру је износила 48,5 млрд динара. Девизна штедња грађана достигла је скоро 9,0 млрд евра, што се уз раст девизних депозита предузећа, захваљујући добрим извозним резултатима, одразило на раст укупних девизних депозита од почетка године за 538,4 мил. евра. Посматрано на међугодишњем нивоу раст монетарних агрегата успорава током 2017. године и у октобру је М1 био реално виши за 7,6%, М2 за 8,4%, а М3 2,8%.

Динар је у току 2017. године номинално ојачао према евру за 4,2%. Почетком године су били присутни краткорочни притисци ка слабљењу динара као последица високе тражње домаћих предузећа за девизама, највише увозника енергената, као и неизвесности на међународном финансијском тржишту у условима дивергентности монетарних политика водећих централних банака, због чега су страни инвеститори смањивали своје портфеље државних хартија од вредности. Током фебруара и марта депрецијацијски притисци су слабили, а од априла преовлађују апрецијацијски притисци. На то су утицали добри извозни резултати и висок прилив СДИ. Апрецијацијски притисци генерисани су и повратком страних инвеститора на тржиште државних хартија од вредности у условима повољнијих изгледа за раст региона централне и источне Европе и јачање домаћих

макроекономских фундамената, сезонским растом прилива дознака, као и растом валутно индексиране активе банака повезаним и са валутно индексираним кредитирањем привреде. Релативној стабилности на девизном тржишту већ дуже време доприноси побољшање макроекономских фундамената, које је резултирало падом премије ризика земље на најнижи ниво откад се прати за Србију. Током децембра, преовладали су депрецијацијски притисци, услед раста тражње увозника енергената за девизама и у условима очекивања да ће ФЕД на састанку у децембру повећати референтну каматну стопу, што се, очекивано и десило.

Ради ублажавања прекомерних краткорочних осцилација курса динара, НБС је током 2017. године интервенисала на међубанкарском девизном тржишту у оба смера – куповином 1.355 мил. евра и продајом 630 мил. евра.

3. СРЕДЊОРОЧНИ МАКРОЕКОНОМСКИ СЦЕНАРИО

На основу актуелних економских показатеља и изгледа у Републици Србији и међународном окружењу, имајући у виду постигнуту фискалну стабилност као и планиране економске политике, Аранжман из предострожности са ММФ и евидентно побољшање привредног амбијента и екстерне позиције земље, пројектована су кретања основних макроекономских агрегата и индикатора за Републику Србију у периоду 2018–2020. године.

За период од 2018. до 2020. године пројектована је кумулативна стопа раста БДП од 11,4%, детерминисана растом домаће тражње кроз опоравак приватне потрошње и интензивирање инвестиционе активности. Реформски закони уз постигнуту макроекономску стабилност и унапређења јавне администрације побољшали су позицију земље на међународним листама конкурентности, док се од интензивирања структурних реформи очекује даље повећање ефикасности и продуктивности привреде. Прилив СДИ који је пројектован на преко две милијарде евра годишње обезбедиће трансфер технологије и know-how, допринети расту конкурентности укупне привреде и омогућити продор на нова тржишта. Са друге стране, Влада даје подршку домаћим иницијативама и развоју приватног сектора кроз конкретне програме у оквиру „Деценије предузетништва“ али и низом мера усмерених пре свега на пољопривреду, сектор ИКТ и туризам. Очекује се и интензивирање инвестиција у заштиту животне средине као и у обновљиве изворе енергије. Све активности узимају у обзир неопходност регионалне равномерности и социјалне праведности привредног раста.

Табела 2. Пројекција основних макроекономских показатеља Републике Србије

	Процена	Пројекција		
	2017	2018	2019	2020
БДП, млрд динара (текуће цене)	4.469	4.755	5.057	5.417
Реални раст БДП, %	2,0	3,5	3,5	4,0
Дефлатор БДП, %	2,8	2,8	2,8	3,0
Реални раст појединих компоненти БДП, %				
Лична потрошња	1,8	2,7	3,4	3,8
Државна потрошња	1,4	2,2	1,9	2,7
Бруто инвестиције у основне фондове	4,3	5,1	4,1	5,3
Извоз робе и услуга	9,8	8,8	8,4	7,9
Увоз робе и услуга	10,6	7,0	7,2	7,0
Салдо робе и услуга, у ЕУР, % БДП	-7,7	-6,7	-6,2	-6,0
Салдо текућег рачуна, у ЕУР, % БДП	-4,6	-4,2	-4,1	-3,9
Инфлација, просек периода, %	3,1	2,7	2,8	3,0

Извор: МФИН

Реални сектор. Стабилизација јавних финансија, уз реформске законе и структурне реформе, битно ублажава унутрашње и спољне неравнотеже, чинећи привреду отпорнијом на ендогене и егзогене шокове. Инцидентна краткорочна успоравања раста БДП не могу угрозити његову растућу путању у наредном трогодишњем периоду. Влада ће водити одговорну и предвидиву фискалну политику са циљем очувања фискалних достигнућа. Мере умерене фискалне релаксације деловаће на два колосека. Растерећењем привреде, кроз повећање неопорезивог дела зарада, подстиче се раст и отварање нових радних места, док се кроз раст пензија и плата у делу јавног сектора јача куповна моћ домаћинстава и стимулише унутрашња тражња. Стабилан прилив СДИ уз подршку иновационим активностима још једна је потпора одрживом расту, док су реформа образовног система, подршка социјалном предузетништву, родно равноправно буџетирање и подизање минималне цене рада само неке од мера које треба да обезбеде инклузиван и правично дистрибуиран раст са крајњим ефектом на смањење сиромаштва.

За 2018. годину пројектован је реални раст привредне активности од 3,5%. Узимајући у обзир опрезност при пројектовању пољопривредне производње и грађевинске активности, односно умерена очекивања везана за инвестиције и извоз, ова пројекција се може сматрати конзервативном.

Носиоци раста у наредној години ће бити сектори индустрије и услуга, а очекује се да ће ова два сектора креирати две трећине укупног раста. Стабилно повећање производње прерађивачке индустрије, уз опоравак електро-енергетског сектора, обезбедиће раст укупне индустрије од око 5,5%. Пројектован је раст услужног сектора од 2,2%. У првих девет месеци 2017. године сектор услуга створио је 2% више БДВ у односу на исти период претходне године, а реално је очекивати његово убрзање иницирано повећањем пензија и плата у јавном сектору. Враћање пољопривредне производње на просечан вишегодишњи ниво обезбедиће стопу раста пољопривреде од око 9%, док ће код грађевинарства започети пројекти убрзати активности за 4,9%. Посматрано са расходне стране БДП најзначајнији извор раста биће приватна потрошња, што је очекивано будући да је то доминантна компонента расходне стране БДП, а која ће бити стимулисана мерама фискалне релаксације. Пројектован раст приватне потрошње од 2,7%, чиме ће њен допринос укупном

расту износити 2 п.п. заснован је на здравим изворима, нижи је од реалног раста БДП и неће генерисати повећање унутрашње и спољне неравнотеже. У дугорочном смислу је важнија улога инвестиција као доминантног извора раста. У 2018. години очекује се убрзање инвестиционе активности и њихов реалан раст од 5,1%, чиме ће дати допринос укупном расту привреде од 1 п.п. Извоз стабилно расте, диверзификован је и не постоје ризици његовог успоравања у средњем року. Очекује се повећање извоза за 8,8% и раст увоза за 7% чиме ће нето извоз дати благо позитиван допринос привредном расту. Оваква кретања, уз боље односе размене резултираће побољшањем салда текућег рачуна чије се учешће у БДП смањује на 4,2%. Привредни раст са једне стране и добар фискални резултат са трајним смањењем дефицита, са друге стране, уз повољније услове задуживања на међународном финансијском тржишту, обезбедиће наставак смањења учешћа спољног и јавног дуга у БДП у 2018. години.

У средњорочном периоду очекује се убрзање раста потенцијалног БДП. У 2017. години очекује се раст потенцијалног БДП од око 2,5%. Највећи импулс његовом расту даће снажан опоравак на тржишту рада, а у мањој мери фактор капитала као резултат предвиђеног интензивирања инвестиционе активности у другој половини године. Процена потенцијалног раста у средњорочном периоду заснована је на убрзаном привредном опоравку, при чему се очекује да производни јаз буде затворен почетком 2019. године. Прогнозира се да ће на раст потенцијалног БДП у наредним годинама позитивно утицати јачање инвестиционе активности и наставак повољних кретања на тржишту рада. Повољнији услови финансирања и јача инвестициона активност у секторима саобраћаја, енергетике и пољопривреде повећаће потенцијал привреде.

Наставак спровођења реформи у правцу креирања подстицајног амбијента за инвестиције и запошљавање, омогућиће и ефикасније коришћење постојећих недовољно искоришћених производних капацитета.

Графикон 1. Доприноси стопи реалног раста БДП, производни и расходни приступ, п.п.

Средњорочном макроекономском пројекцијом предвиђен је просечан реални раст БДП од 3,7%. Треба имати у виду чињеницу да ће раст бити остварен паралелно са процесом учвршћивања фискалне стабилности, смањења јавног дуга и структурним реформама. Очекује се стабилан раст инвестиција са постепеним повећањем њиховог учешћа у БДП.

Извоз ће расти по просечној стопи од 8,4%, док је пројектовани просечни годишњи раст увоза 7%. Даље смањење незапослености уз раст зарада, потпомогнуто бољим условима кредитирања и мерама фискалне релаксације даће стимуланс домаћој тражњи па се очекује просечан годишњи раст личне потрошње од 3,3%, праћен растом државне потрошње од 2,3% просечно годишње. Посматрано на страни понуде главни извор раста биће услужни сектор, а значајан допринос даће и индустријска производња за коју се очекује просечан раст од око 6%. Грађевинска активност ће након раста од око 5% у 2018. години убрзати и остваривати стопе веће од 6% у 2019. и 2020. години. Посматрано са производне стране, у периоду 2017 - 2019. године највећи допринос расту БДП очекује се од услужног сектора и индустријске производње. Раст инвестиционе активности приватног сектора, као и интензивирање реализације инфраструктурних пројеката резултираће позитивним доприносом грађевинарства, док би допринос пољопривреде требао да буде благо позитиван.

Графикон 2. Циклично кретање привредне активности

Графикон 3. Доприноси фактора производње потенцијалној стопи раста

Трогодишњи сценарио развоја креиран је у складу са стратешком оријентацијом Владе ка успостављању здраве и одрживе трајекторије привредног раста, потпомогнуте структурним прилагођавањима и системским унапређењима, а утемељене на извозним и инвестиционим активностима. Циљеви су амбициозни али и реални, узимају у обзир унутрашње специфичности као и динамичке промене међународног окружења и обезбеђују здраву основу за што бржу конвергенцију ка развијеним земљама побољшањем кључних компоненти БДП. Удео бруто инвестиција у основне фондове у БДП ће на крају 2020. године бити за око 2 п.п. већи у односу на 2014. годину, учешће државне потрошње у истом периоду ће опасти на око 16%, што је значајно испод европског просека (око 20%). Учешће извоза роба и услуга у БДП у 2017. години износиће 52,5% и очекује се да на крају трогодишњег периода овај удео пређе 57%. Уклањање баријера обезбедиће широку дисперзију СДИ, које ће стимулативним мерама бити усмераване ка сектору размењивих добара, као и услужним делатностима у којима се креира висок ниво БДВ по запосленом. Одрживост спољног дуга, екстерна ликвидност и солвентност биће обезбеђена истовременим смањењем удела дефицита робе и услуга и дефицита текућих трансакција у БДП на 6% и 3,9%, респективно, на крају 2020. године.

Запосленост и зараде. Унапређењем регулативе о радним односима отклоњене су структурне препреке запошљавању, повећана је флексибилност на тржишту рада и створене основе за смањење рада у сивој зони, што ће утицати на наставак позитивних трендова, упркос рационализацији у јавном сектору. Од посебног значаја у наредном периоду је тзв. продуктивно запошљавање, са сврхом прилагођавања нивоа знања и вештина и запошљавања према потребама тржишта рада, а које ће зависити од успешности усаглашавања политика запошљавања, образовања и научно-технолошког развоја. С тим у вези у наредном средњорочном периоду очекује се наставак раста запослености заснованог пре свега на пројектованом расту БДП и инвестиција, а подржаног реформама из области тржишта рада и образовног система, посебно увођењем система дуалног образовања, којим ће се обезбедити повезаност квалификоване радне снаге са стварним потребама тржишта рада. У наредном периоду очекује се да ће раст реалних нето зарада у приватном сектору пратити раст продуктивности у привреди и биће бржи него у јавном сектору. Пројектован је раст реалних нето зарада, спорији од реалног раста БДП, али у складу са растом продуктивности, што ће утицати на смањивање јединичних трошкова рада и на побољшање конкурентске позиције земље. Реалном расту зарада допринеће предвиђено повећање зарада у јавном сектору, као и повећање минималне цене рада од 1. јануара 2018. године са 130 на 143 динара по радном часу, што ће се позитивно одразити на агрегатну тражњу.

Монетарна политика и политика девизног курса. НБС се од 2009. године налази у режиму циљања инфлације. Захваљујући знатном поправљању макроекономских фундамената и изгледа Србије за наредни период, а пре свега одрживом смањењу спољне и унутрашње неравнотеже, као и чињеници да је инфлација била ниска и стабилна три године заредом, а инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде смањена на око 2–3%, циљана стопа инфлације је снижена за 1 п.п, на 3%±1,5 п.п. од 2017. године. Тиме је додатно потврђена одлучност НБС и Владе да инфлација у средњем року остане ниска, стабилна и предвидива. Такође, нижи циљ за инфлацију доприноси даљем унапређењу пословне и инвестиционе климе, паду дугорочних каматних стопа, смањењу трошкова и валутног ризика привреде, становништва и државе, што доприноси и процесу динаризације која је наш стратешки циљ. Циљана стопа инфлације на нивоу од 3%±1,5 п.п. утврђена је до 2020. године.

Основни инструмент за постизање инфлационог циља јесте каматна стопа која се примењује у једнонедељним реверзним репо операцијама, док остали инструменти монетарне политике (операције на отвореном тржишту, кредитне и депозитне олакшице, обавезна резерва и интервенције на девизном тржишту) имају помоћну улогу. Привремено одступање инфлације од циља дозвољава се уколико се процени да је оно привремено или да би захтевана промена у монетарној политици могла да проузрокује макроекономску нестабилност. То се нарочито односи на случајеве наглих промена цена примарних производа на светском тржишту или цена производа које су под директним или индиректним утицајем одлука Владе.

Циклус ублажавања монетарне политике НБС започет је средином 2013. године са нивоа референтне каматне стопе од 11,75%. Захваљујући ниским инфлаторним притисцима, конзистентној имплементацији фискалне консолидације и успешном спровођењу аранжмана са ММФ, уз знатно премашивање постављених таргета, снижавање референтне каматне стопе било је најбрже у 2015. години (за 350 б.п. на 4,5%), а настављено је и током 2016. године опрезном динамиком (за 50 б.п, на 4,0%), пре свега имајући у виду ефекте

претходног ублажавања монетарне политике и присутну неизвесност на међународном финансијском и робном тржишту.

Монетарна политика је опрезно вођена и током 2017. године због неизвесности која је карактерисала кретања на међународном робном и финансијском тржишту. На светском робном тржишту неизвесност се пре свега односила на кретање цене нафте и других примарних производа. На финансијском тржишту неизвесност је потицала из нормализације монетарне политике ФЕД и растуће дивергентности у односу на монетарну политику ЕЦБ, што је чинило неизвесним глобалне токове капитала према земљама у успону, а тиме и Србији. Одлуку о даљем ублажавању монетарне политике у септембру и октобру за по 25 б.п, на 3,5%, што је њен најнижи ниво у режиму циљања инфлације, омогућило је слабљење инфлаторних притисака по основу фактора из домаћег и међународног окружења. Успоравање укупне и базне инфлације од маја било је веће од очекиваног, а инфлациона очекивања финансијског сектора и привреде током године кретала су се око централне вредности циља за инфлацију. Ефекти суше на инфлацију били су мањи него што се претпостављало, а у смеру ниже инфлације деловале су и ниже увозне цене изражене у динарима. Поред тога, премија ризика је пала на најнижи ниво откад се прати за Србију, а већа спремност инвеститора за улагања у Србију огледала се и у приливу капитала који је у трећем тромесечју вишеструко надмашио износ дефицита текућег рачуна и допринео апрецијацијским притисцима. У условима ниских инфлаторних притисака, ублажавањем монетарне политике, НБС је пружала додатну подршку кредитном, а тиме и економском расту.

Потврду о даљем поправљању макроекономске перспективе Србије и постигнутим резултатима структурних реформи дали су и ММФ и кредитне рејтинг агенције. Притом, рејтинг агенције *Standard&Poor's* и *Fitch* су крајем 2017. повећале кредитни рејтинг Србије на BB, уз стабилне изгледе за његов даљи раст.

Када је реч о монетарној политици у наредном периоду, НБС ће наставити да примењује пажљиво одмерен и комбинован скуп мера монетарне политике усмерен на одржавање ниске и стабилне инфлације, уз очување стабилности финансијског система и подршку расту економској активности на одрживим основама.

У складу са изабраном монетарном стратегијом, НБС ће наставити да спроводи режим руковођено-пливајућег девизног курса. То подразумева интервенције на девизном тржишту у три случаја: ради смањења прекомерних краткорочних осцилација девизног курса, очувања стабилности финансијског система и одржавања адекватног нивоа девизних резерви. У кратком року одређени притисци на курс динара могући су по основу волатилних токова капитала због различитог карактера монетарних политика водећих централних банака. Међутим, постигнуто смањење интерне и екстерне неравнотеже доприноси повећању отпорности домаће економије на екстерне шокове и стабилности курса динара у средњем року.

Политика обавезних резерви формулисана је тако да се диференцијацијом стопе обавезне резерве, у зависности од рочности и валуте обавеза, стимулишу дугорочнији и динарски извори финансирања банака. За динарске изворе средстава уговорене рочности до две године она тренутно износи 5%, а за изворе рочности преко 2 године 0%. Стопа обавезне резерве за девизне изворе банака за уговорену рочност од две године утврђена је на нивоу од 20%, а за рочности преко две године износи 13%.

Средњорочна пројекција инфлације. Очекујемо да ће се, након пада почетком године, инфлација у већем делу 2018. године кретати испод 3%, али унутар граница дозвољеног одступања од циља, да би до приближавања циљу дошло у току 2019. године. Нижа инфлација у току 2018. године биће резултат изласка из међугодишњег обрачуна једнократних поскупљења с почетка 2017. године која су била вођена факторима са стране понуде, као и пада увозне инфлације у протеклом периоду, док ће у супротном смеру деловати раст агрегатне тражње.

Неизвесност у погледу остварења пројекције инфлације односи се пре свега на даља кретања на светском робном и финансијском тржишту, тј. на кретање светских цена примарних производа (нафте и примарних пољопривредних производа) и одлука о монетарној политици водећих централних банака.

Екстерни сектор и његова средњорочна одрживост. Напредак у процесу европских интеграција, наставак економског опоравка ЕУ, успешно спровођење аранжмана са ММФ и стимулативније пословно окружење захваљујући спровођењу структурних реформи, требало би да се позитивно одразе на наставак раста прилива СДИ у средњем року.

Структура извоза поправљена је у претходном периоду захваљујући приливу СДИ у извозно-оријентисане секторе, што би на средњи рок требало да допринесе и његовом даљем расту. После успешно завршеног инвестирања у производњу аутомобила, делова и прибора за моторна возила, учешће ових производа у укупном извозу Србије у 2013. години достигло је 20,5%. У наредним годинама извоз аутомобила се смањивао, али је он постепено надокнађиван растом извоза делова и прибора за моторна возила. У првих десет месеци 2017. године укупан раст извоза ауто индустрије износио је 8% мг.

Посматрано према фазама прераде, у структури извоза највеће учешће у првих десет месеци 2017. године имали су производи средње фазе прераде (31,6%). На другом месту налзили су се производи базирани на ресурсима са учешћем од 24,1%, затим производи ниже фазе прераде (гвожђе и челик, одећа, обућа, намештај) са учешћем од 21,5%, док су примарни производи чинили 13,6% укупног извоза. Учешће производа високе технологије (углавном електричних машина) у укупном извозу износило је 6,2%, а 3% је учешће осталих производа (електрична енергија, неразврстано). Реактивирање производње у црној металургији је у највећој мери утицало на промену структуре извоза у правцу раста учешћа производа ниже фазе прераде.

Географски посматрано, роба из Србије пласира се највећим делом на тржиште ЕУ. Учешће извоза у ову групу земаља повећано је са 60,4% у 2010. години на 66,5% у периоду јануар-октобар 2017. године. Најзначајније дестинације су Италија[3] и Немачка, у које је у протеклом периоду 2017. године пласирано скоро 40% извоза у ЕУ, односно 26% укупног извоза Србије. Учешће извоза у *ЦЕФТА* смањено је са 25,6% у 2010. години на 17,3% у 2017. години, док је учешће извоза у Русију повећано са 5,5% у 2010. години на 5,9% укупног извоза Србије у 2017. години.

3 Највећи део извоза аутомобила се региструје као извоз у Италију, без обзира која је крајња дестинација.

Након што је у периоду 2014-2016. године реални ефективни курс[4] кумулативно депрецирао 8,6%[5], у периоду јануар-октобар 2017. године забележена је апрецијација реалног ефективног курса од 2,6% мг. На таква кретања утицала је номинална апрецијација ефективног курса која је у просеку износила 1,1%, као и бржи раст домаћих у односу на стране цене (1,5% мг). У периоду јануар-септембар 2017. године забележено је веће повећање јединичних трошкова рада домаће економије (5,3% мг) у односу на раст јединичних трошкова рада у зони евра (1,3% мг), што је уз номиналну апрецијацију динара према евру (0,7% мг) утицало на смањење трошковне конкурентности Србије, мерене реалним девизним курсом рачунатим на основу јединичних трошкова рада[6], за 4,8% мг.

За разлику од ценовне и трошковне конкурентности, која претежно утиче у кратком року, током 2017. године настављено је побољшање структурне конкурентности Србије, која има пресудан утицај на побољшање конкурентности привреде у дугом року. У 2017. години Србија је напредовала на листи Светског економског форума за 12 места (на 78. позицију) захваљујући у највећој мери поправљању макроекономског окружења, које је резултат ниске и стабилне инфлације, смањења буџетског дефицита, раста учешћа националне штедње у БДП и поправљања кредитног рејтинга. Притом, поправљање индекса конкурентности Србије евидентно је у свих дванаест стубова. Србија је наставила да поправља и своју позицију на *Doing Business* листи Светске банке. Напредак од 4 места према најновијем извештају за 2018. годину (на 43. позицију међу 190 земаља) остварен је захваљујући наставку унапређења регулативе у области издавања грађевинских дозвола (на 10. позицију), као и у области покретања посла, уписа власништва и спровођења уговора.

Дефицит текућег рачуна платног биланса би у наредним годинама требало да се креће око 4% БДП, при чему би очекивано смањење дефицита робе и услуга и стабилан прилив по основу текућих трансфера требало да компензује очекивани раст дефицита примарног дохотка. Побољшању спољнотрговинског биланса допринеће пре свега реализација нових инвестиција које су и до сада повећавале конкурентност наших производа и услуга на иностраним тржиштима, као и опоравак екстерне тражње из земаља ЕУ. Процењује се да ће реалан раст извоза роба и услуга у наредне три године износити у просеку око 8% годишње, чиме би његово учешће у БДП порасло на око 56% у 2020. години (са 32,9% у 2010. години и 50,2% у 2016. години). Удео извоза роба и услуга у светском извозу је, након наглог раста у 2013. години, наставио да се повећава и процена је да ће у 2017. години достићи 0,1%. Очекивани бржи раст извоза од увоза роба и услуга (у просеку око 7% у наредне три године) омогућиће номинално смањивање дефицита роба и услуга са око 8% у 2017. години на око 6% БДП у 2020. години.

Очекивано повећање стања директних инвестиција нерезидената утицаће на то да добит по основу њиховог власништва и убудуће буде значајна расходна ставка на рачуну примарног дохотка, што ће делимично бити компензовано мањим одливом по основу камата на кредите и хартије од вредности, због раздуживања приватног сектора и задуживања јавног сектора по повољнијим условима. На рачуну секундарног дохотка у наредном периоду очекујемо стабилан прилив дознака од око 8-9% БДП.

---

4 Корпу валута и корпу цена чине евро и амерички долар, односно индекси потрошачких цена у зони евра и САД, у односу 80:20.

5 За 2,2% у 2014. години, за 5,1% у 2015. години и 1,3% у 2016. години.

6 Рачунат као производ номиналног девизног курса динара према евру и односа јединичних трошкова рада укупне економије Србије и зоне евра.

У структури прилива капитала доминираће СДИ (око 4,5-5% БДП просечно годишње) које ће у потпуности покривати дефицит текућег рачуна. Такође, у наредном периоду очекују се да ће приватни сектор наставити да се раздужује, али у мањој мери, док ће се, имајући у виду добре фискалне резултате, јавни сектор задуживати само како би отплатио део дугова који доспевају.

Са становишта међународне инвестиционе позиције (у даљем тексту: МИП), Србија је нето дужник, у износу од 35,8 млрд евра (101,7% БДП) на крају јуна 2017. године, што је за 0,8 п.п. ниже учешће у односу на крај 2016. године. У посматраном периоду, држава је смањила своју негативну инвестициону позицију према иностранству за 1,2 млрд евра. Због већег прилива СДИ, негативна позиција осталих сектора је повећана за око 1,0 млрд евра, док је због смањења стања депозита банака негативна позиција банкарског сектора повећана за 0,1 млрд евра. С друге стане, позитивна позиција НБС је смањена за око 0,5 млрд евра крајем П1, као последица смањења девизних резерви у првој половини године. Посматрано по инструментима, на крају другог тромесечја 2017. године, преко 75% нето МИП чинила су страна директна улагања, што указује на мању рањивост на екстерне шокове.

У структури пасиве МИП, дужнички инструменти чине око 54,7%, укључујући и дуг према повезаним лицима (који износи 24,3% укупног дуга). Половина спољног дуга односи се на јавни сектор (51,6%), и он је у потпуности дугорочног карактера. У јавном спољном дугу доминирају три валуте – долар (47,0%), евро (38,7%) и динар (8,6%). Истовремено, учешће евра и долара у девизним резервама износи 58,2% и 30,4%, респективно, тако да је валутна структура девизних резерви добро усклађена са валутном структуром јавног спољног дуга. Преко две трећине јавног дуга уговорено је по фиксној каматној стопи, па је каматни ризик знатно мањи од девизног. У структури дуга приватног сектора највећи део (81,5%) односи се на дуг предузећа. Преко 90% дуга предузећа деноминовано је у еврима, али чињеница да се и преко 90% наплате извоза извршава у еврима доприноси смањењу валутног ризика по основу спољног дуга предузећа. Посматрано према преосталој рочности, око 86,7% дуга предузећа је дугорочног карактера. Око 78,8% дуга банака уговорено је по варијабилној каматној стопи, док је преко 90% деноминовано у еврима. Посматрано према преосталој рочности, око 56,8% спољног дуга банкарског сектора (уз изузеће депозита) је дугорочног карактера.

Као резултат прилива капитала који би требало да обезбеди потпуно покриће дефицита текућег рачуна, и у наредним годинама се очекује задржавање девизних резерви на адекватном нивоу. Истовремено, очекује се да ће доћи и до раста вредности негативне међународне инвестиционе позиције, посебно у делу директних инвестиција, али да ће њено учешће остати на нивоу од око 100% БДП. Већи прилив инвестиција одразиће се на раст увоза (пре свега средстава за рад), али уз одржавање покривености просечног месечног увоза од око 6 месеци, девизне резерве ће и даље обезбеђивати адекватну заштиту домаће економије од екстерних шокова. Истовремено, процењује се да ће се покривеност краткорочног дуга (посматрано по преосталој рочности) девизним резервама повећати са 248,3% на крају јуна 2017. године на око 300% у 2019. години.

Финансијски сектор. У структури финансијског система Србије током 2017. године, није дошло до значајнијих измена - банкарски сектор и даље представља доминантан облик финансијског посредовања (са учешћем преко 90% у укупној активи финансијског сектора).

Закључно са 31. октобром 2017. године, у банкарском сектору Србије пословало је 30 банака, од којих је 21 у већинском страном власништву (чланице банкарских група из 13 држава), шест банака је у већинском власништву Републике Србије, док су три банке у већинском власништву домаћих правних лица. Доминантно тржишно учешће имају банке у већинском страном власништву и на њих се односи 75,9% укупне билансне активе, 81,4% укупних бруто кредита и 74,0% укупних депозита банкарског сектора Србије. Посматрајући појединачно учешће банака, банкарски сектор Србије је фрагментиран у свим релевантним тржишним категоријама, што указује на висок степен конкуренције међу банкама.

Билансна сума и капитал банака на крају октобра 2017. године износили су 3.320 млрд динара и 662 млрд динара респективно. Показатељ адекватности капитала је на крају септембра 2017. године износио 22,5% (историјски највиши ниво у последњих девет година), што је знатно изнад регулаторног минимума од 8%. Додатно, стопа раста сопствених извора финансирања је била довољна да омогући одржање учешћа капитала у укупној пасиви на нивоу од 19,9% на крају октобра 2017. године.

Изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, које су усвојене децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење Базел III стандарда у Републици Србији, успостављен је регулаторни оквир за праћење висине показатеља леверица у банкама. Показатељ леверица се, у складу са новим прописима, обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке[7]. На тај начин обрачунат показатељ леверица на нивоу банкарског сектора је на дан 30. септембра 2017. године износио 10,95%[8].

Банке у Србији се одликују високом ликвидношћу, што потврђују и кретања основних показатеља ликвидности и рочна структура активе, који су на веома задовољавајућим нивоима посматрано према свим референтним критеријумима. Просечни месечни показатељ ликвидности банкарског сектора био је изнад 2 и током 2017. године, а у октобру је износио 2,07 (регулаторни минимум је 1,0). Ужи показатељ ликвидности је у октобру 2017. године износио 1,71 (регулаторни минимум је 0,7). Ликвидна средства су на дан 31. октобра 2017. године чинила 37,7% укупне билансне активе и 54,6% укупних краткорочних обавеза.

У циљу додатног јачања отпорности банкарског сектора[9], уведен је показатељ покрића ликвидном активом (*LCR* показатељ). Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини високо квалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса. Банке су дужне да до 31. децембра 2017. године одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 80%, а почев од 1. јануара 2018. године на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности

7 Укупна изложеност представља збир билансних и ванбилансних изложености, изложености по основу деривата, као и увећања за ризик друге уговорне стране по основу репо и reverse репо трансакција, трансакција кредитирања трговине хартијама од вредности, уговора о узимању и давању у зајам хартија од вредности или робе и трансакција са дугим роком измирења.

8 По Базел III стандардима, минимална вредност овог показатеља је прописана на 3%.

9 Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда Базел III у Републици Србији.

су идентичне као у ЕУ). На дан 31.октобра 2017. године показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора је износио 256,2%.

Профитабилност банкарског сектора је у првих десет месеци 2017. године за 63% већа у поређењу са истим периодом 2016. године и остварен је укупан нето добитак пре опорезивања у износу од 58,8 млрд динара (492,6 мил. евра). Наведено се одразило и на раст показатеља профитабилности *ROA* и *ROE*, који су на крају октобра 2017. године били на нивоу од 2,15% и 10,90%, респективно.

Релативно високо учешће проблематичних кредита у укупним кредитима је представљало један од кључних ризика и највећих изазова у претходних неколико година. Закључно са октобром 2017. године проблематични кредити су на нивоу од 244,8 млрд динара, што чини 11,9% укупних кредита. Проблематични кредити банкарског сектора су, за нешто више од две године, смањени за 10,4 п.п. НБС је током 2016. године спровела све активности предвиђене Акционим планом за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита, што је резултирало јачањем капацитета банака за суочавање са проблематичним кредитима и значајним редуковањем нивоа НПЛ. Посвећеност за решавање овог сложеног питања у банкарском сектору у складу са својим надлежностима, с циљем очувања и јачања стабилности финансијског система, НБС показала је наставком регулаторних активности у овом контексту и у 2017. години. У августу 2017. године, усвојена је Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе, која се примењује од 30. септембра 2017. године, а која прописује обавезу банака да изврше пренос проблематичних кредита који су у потпуности (100%) обезвређени у ванбилансну евиденцију банке. Директан ефекат примене те одлуке је најбоље осликан кроз укупан износ директног отписа који је само посматрано у септембру 2017. године износио 53,6 млрд РСД, при чему се 80% извршених отписа односи на изложености према привреди.

Посматрано од момента усвајања Стратегије за решавање питања проблематичних кредита, најзначајнији канали путем којих је остварено смањење НПЛ кредита су отпис и уступања потраживања. У 2017. години директан отпис потраживања је утицао на смањење НПЛ за 69 млрд РСД, док су уступања потраживања смањила ниво НПЛ кредита за 14,1 млрд РСД[10]. Посматрано према секторској структури, изложеност према сектору привредних друштава и даље највише доприноси укупном нивоу НПЛ (НПЛ показатељ 12,9%), док је показатељ НПЛ становништва традиционално на нижем нивоу и износио је 6,3% на крају октобра 2017. године. Значајно је истаћи да је покривеност проблематичних кредита у великој мери обезбеђена, како исправкама вредности у складу са међународним рачуноводственим стандардима (на крају октобра 2017. године 62,5% НПЛ је покривено припадајућим исправкама вредности), тако и регулаторним резервисањима за билансну изложеност (130,6% на крају октобра 2017. године).

У оквиру настојања НБС, као регулатора банкарског система Србије, да усагласи регулаторни оквир са правним тековинама ЕУ и најбољом међународном праксом и стандардима, те у циљу успостављања регулаторног оквира којим се стандарди Базел III уводе у Србији, односно којима се захтеви из Уредбе (ЕУ) бр. 575/2013 преносе у домаћи регулаторни оквир, Извршни одбор НБС је у децембру 2016. године усвојио следеће прописе који се примењују од 30. јуна 2017. године:

10 Обрачунато на основу података из извештаја НПЛ 3 које банке достављају НБС.

- Одлуку о адекватности капитала банке;
- Одлуку о објављивању података и информација банке;
- Одлуку о извештавању о адекватности капитала банке;
- Одлуку о изменама и допунама Одлуке о извештавању банака;
- Одлуку о управљању ризиком ликвидности банке;
- Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке.

Усвајање наведених прописа, као и њихова досадашња успешна примена од стране банака, представља значајан корак у хармонизацији домаћег регулаторног оквира за банке, имајући у виду да су одредбе о пруденцијалним захтевима за кредитне институције које се примењују у ЕУ, у највећој мери имплементиране наведеним подзаконским актима. Поред усклађивања са релевантним правним актима ЕУ у области банкарства, основни циљеви усвајања ових прописа су: повећање отпорности банкарског сектора кроз повећање квалитета капитала и увођење заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложености банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

У складу са својим стратешким опредељењем да уважавајући специфичности домаћих прописа и тржишта континуирано унапређује правни оквир за банке, а узимајући у обзир чињеницу да је Република Србија прихватила правне тековине ЕУ у Поглављу 9 – Финансијске услуге, НБС наставља да прати измене прописа којима се регулише пословање кредитних институција у ЕУ и настоји да прилагођава прописе у овој области. С тим у вези, НБС је у јуну 2017. године усвојила Одлуку о изменама и допунама Одлуке о контроли банкарске групе на консолидованој основи, како би се омогућило усаглашавање са новим већ донетим прописима којима се усвајају Базел III стандарди у Републици Србији и на консолидованој основи. Такође, у јулу 2017. године НБС усвојила је Упутство за утврђивање статуса неизмирења обавеза, чија су предложена решења заснована на решењима које је у вези са овим питањима понудило Европско тело за банкарство, док је у септембру 2017. године, усвојила Упутство за спровођење појединих одредаба Одлуке о адекватности капитала банке које се односе на капитал банке, како би се постигла усклађеност са делегираним уредбама ЕУ и створиле додатне регулаторне претпоставке за испуњење једног од основних циљева Базел III стандарда - повећање отпорности банкарског сектора кроз повећање квалитета регулаторног капитала банака.

И у наредном периоду, НБС ће наставити путем усклађивања регулативе и праксе из своје надлежности, одговарајућом динамиком.

Почетком примене Закона о платним услугама (од 1. октобра 2015. године) и подзаконских аката донетих на основу тог закона финализоване су бројне активности НБС на пољу успостављања свеобухватног регулаторног оквира у области пружања платних услуга и издавања електронског новца. Будући да су наведени прописи успоставили ефикасан правни основ за оснивање и пословање платних институција и институција електронског новца, НБС је, до 31. децембра 2017. године, донела 12 решења којима се даје исто толико дозвола за пружање платних услуга заинтересованим привредним друштвима која су поднела захтев и испунила прописане услове. Поред тога, једно привредно друштво добило је дозволу за издавање електронског новца као институција електронског новца. Наведени нови учесници на тржишту своју пословну мрежу и доступност платних услуга

корисницима развијају и преко мреже својих заступника (правна лица и предузетници уписани у одговарајући регистар НБС). У циљу даљег развоја овог сегмента финансијског тржишта, НБС спроводи активности на усклађивању националних прописа са правним тековинама ЕУ у области платних услуга, пре свега кроз имплементацију нове Директиве о платним услугама (ПСД2). Домаћи регулаторни оквир ће, тако, бити у складу са стандардима ЕУ при чему ће увести нове пружаоце платних услуга (*payment initiation service providers* и *account information service providers*) који ће се бавити иновативним и технолошки напредним услугама.

4. АЛТЕРНАТИВНИ СЦЕНАРИО И РИЗИЦИ

Анализом ендогених и егзогених фактора и симулацијом различитих алтернатива њиховог кретања, идентификовани су основни ризици за реализацију средњорочног сценарија.

Један део екстерних ризика детерминисан је динамиком раста наших најважнијих спољнотрговинских партнера. Реализација побољшаних изгледа за раст евро зоне, али и Русије и Кине, може резултирати већом екстерном тражњом, што би кроз раст извоза и инвестиција дало додатни допринос расту. Доношење политички мотивисаних одлука, без економске позадине и супротно потписаним уговорима, са намером блокирања извоза српских производа, представља ризик „на доле“ који поред краткорочних негативних ефеката може изазвати и далекосежније проблеме у смислу раскида трговинских ланаца, као и губитка тржишних позиција. Други део ризика одређен је кретањима на тржиштима роба и капитала. Симетричност ризика везаних за неизвесност цена роба одређена је улогом наше земље као нето увозника или нето извозника. Јачи раст цена нафте од пројектованог неповољно би утицао на привредна кретања Републике Србије као нето увозника. Супротан ефекат би имао раст цена примарних пољопривредних производа и основних метала на међународном тржишту који би, обзиром на позицију Републике Србије као нето извозника ових производа, дао додатни позитиван допринос. Кретања на међународном финансијском тржишту у највећој мери су одређена политикама ФЕД и ЕЦБ. Геополитичке тензије, као и политичка нестабилност у ЕУ, изазвана процедуром раздруживања УК и каталонским референдумом, могу имати посредан негативан утицај на српску економију преливањем евентуалних нестабилности у привредама наших највећих спољнотрговинских партнера. Непознанице у вези са будућим корацима као и нејасно сагледавање ефеката до сада предузетих мера носи са собом ризик неизвесности у погледу понашања страних инвеститора као и доступности извора финансирања.

Интерни ризици по реализацију макроекономског сценарија највећим делом су везани за динамику спровођења структурних реформи. Успешно реформисање јавних предузећа би производне процесе учинило продуктивнијим и ефикаснијим, што би убрзало инвестициону активност. Овај импулс би се у кратком року ефектуирао на страни понуде како је велики број ових предузећа носилац привредне активности у својој делатности. Даље унапређење јавне администрације смањило би трошкове пословања свих економских субјеката и убрзало привредне токове. У супротном, кашњење и одлагање ових активности носи негативан утицај на привредни раст па се ризик спровођења реформи може сматрати симетричним. Симетричан ризик са собом носи и темпо извођења јавних пројеката, који би у случају успоравања у односу на планирани имао негативан утицај на инвестициону активност, док би убрзање дало додатни позитиван допринос укупном привредном расту.

Неизвесност у вези са пословањем компаније Агрокор може се преко добављачких ланаца негативно одразити и на домаће произвођаче, али обзиром на еластичност тражње за овим производима, негативним чиниоцима прогнозирамо краткорочно дејство. Значајно учешће пољопривреде у српској привреди и висока зависност од временских услова, која детерминише волатилност годишњих приноса, креира константно присутан ризик по реализацију пројекције раста БДП. Како је за следећу годину пројектован раст пољопривредне делатности на бази вишегодишњих просека овај ризик карактеришемо као симетричан.

Основни сценарио развоја у наредне три године заснован је на повећању инвестиција, извоза роба и услуга, као и смањењу удела јавних расхода уз очување фискалне стабилности. Темпо спровођења структурних реформи определиће динамику раста економске активности у средњем року. Евентуално успоравање спровођења структурних мера, којима се обезбеђује стимулативан привредни амбијент утицао би на погоршање макроекономске позиције земље. Таква кретања би увећала спољне и унутрашње макроекономске неравнотеже. Поред тога, дошло би до успоравања и заустављања неопходног прилива страног капитала.

Узимајући у обзир могућност активације наведених ризика и њихов појединачни утицај на остварење макроекономске пројекције за период од 2018-2020. године урађен је алтернативни сценарио са умеренијим привредним растом у односу на приказани основни сценарио за наредни средњорочни период. Ризици остварења основног сценарија, представљеног овим Програмом, су симетрични. У алтернативни сценарио уграђена је осетљива екстерна позиција Србије као мале и отворене економије чији је извоз пре свега опредељен динамиком раста привреда ЕУ. Поред тога, већи раст цене нафте од пројектованог имао би директан утицај на привредни раст кроз поскупљење производних процеса и мању креирану БДВ, као и кроз смањење расположивог дохотка домаћинстава и тиме спорији раст личне потрошње. Спорији темпо спровођења структурних реформи одразио би се на спорији раст инвестиционе потрошње као кључног покретача привредне активности. Реализација ових ризика резултирала би мањим привредним растом од 1,5 п.п. просечно годишње од оног у основном сценарију.

III. ФИСКАЛНИ ОКВИР ЗА ПЕРИОД ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ

1. СРЕДЊОРОЧНИ ЦИЉЕВИ ФИСКАЛНЕ ПОЛИТИКЕ

Циљеви фискалне политике у наредном средњорочном периоду су остваривање релативно ниских фискалних дефицита од око 0,5% БДП, чиме се додатно убрзава силазна путања јавног дуга. Основни циљ фискалне консолидације, заустављање даљег раста дуга и његово постепено смањење, постигнут је већ у другој години спровођења Аранжмана из предострожности. Дуг опште државе је, након достизања максималне вредности од 76% БДП у 2015. години, почео да опада, те је већ у 2016. години остварен примарни фискални суфицит и смањење дуга за три процентна поена БДП. Планирани дефицит од 0,5% БДП годишње у наредном периоду и примарни фискални суфицит обезбедиће наставак одржања постигнуте фискалне стабилности и смањење дуга на 56,3% БДП у 2020. години.

Процењено структурно фискално прилагођавање у периоду трајања аранжмана износи 6% БДП, знатно више од иницијално постављеног циља. У прве две године спровођења програма структурно прилагођавање износило је 4,4% БДП. Кључни допринос структурном прилагођавању потекао је од смањења расхода (пензија и плата), док је повољно макроекономско окружење, уз јачање пореске и финансијске дисциплине, омогућило снажан раст прихода. Иако је фискална политика у 2016. години благо релаксирана, повећањем пензија и плата запослених у деловима јавног сектора, остварени фискални дефицит био је три пута нижи од иницијално планираног, док је по први пут од 2005. године остварен примарни фискални суфицит. Фискална политика у 2017. години додатно је релаксирана, а да тиме није доведено у питање остварење примарног циља који се односи на смањење дефицита и дуга. Планирани дефицит од 1,7% БДП у овој години више пута је ревидиран на ниже, те се према актуелној процени очекује фискални суфицит од 0,7% БДП, примарни фискални суфицит од 3,4% БДП, док ће учешће дуга у БДП бити смањено за близу 10 п.п. у односу на крај претходне године. Као резултат спроведених мера процењује се да ће структурно фискално прилагођавање у 2017. години износити око 1,6% БДП. Знатно бољи резултат у односу на план највећим делом се дугује бољој наплати прихода. На страни расхода најзначајнији допринос потиче од нижих расхода за камате. Трошкови отплате камата нижи су и у односу на претходну годину, што је додатно утицало на величину структурног фискалног прилагођавања у овој години, имајући у виду чињеницу да је у претходном периоду овај трошак државе смањивао или неутралисао ефекте спроведених мера. Завршетак процеса рационализације и реструктурирања јавних и бивших друштвених предузећа ће са своје стране минимизирати извесност реализације фискалних ризика и њихов утицај на расходе, док ће повољни макроекономски трендови и наставак борбе против сиве економије довести до раста прихода. На тај начин се повећава расположиви фискални простор за примену нових политика и релаксацију постојећих.

Успешност у спровођењу мера фискалне консолидације потврдиле су и међународне рејтинг агенције, побољшањем кредитног рејтинга, те смањењем трошкова задуживања државе на међународном финансијском тржишту. Снижавање каматних стопа и јачање поверења код кредитора обезбедиће јефтиније изворе финансирања чиме се додатно унапређује фискална позиција земље. Поред директног ефекта који се огледа у лакшем приступу финансијским средствима уз ниже трошкове, индиректни утицај произилази

из мултипликативног ефекта инвестирања у инфраструктуру, не само државе већ и приватног сектора, те њиховог доприноса стабилном и одрживом привредном расту.

На темељима фискалних резултата остварених у претходне три године створен је фискални простор у висини од око 1,5% БДП годишње који ће бити употребљен за релаксацију фискалне политике и интензивирање инвестиционе активности државе, уз истовремено задржавање силазне путање дуга опште државе. Фискални простор у 2018. години на расходној страни биће употребљен за капиталне инвестиције, чиме се повећавају укупне инвестиције те даје значајан допринос привредном расту. Део простора ће бити искоришћен за повећање плата и пензија. На приходној страни фискални простор ће бити употребљен за смањење пореског оптерећења рада, повећањем неопорезивог дела зараде.

2. ФИСКАЛНА КРЕТАЊА У 2017. ГОДИНИ

У 2017. години успешно је настављено спровођење програма фискалне консолидације у оквиру реализације аранжмана са ММФ. Процењено структурно примарно прилагођавање у 2017. години износиће 1,6% БДП, док је током прве две године спровођења аранжмана остварено кумулативно структурно прилагођавање од 4,4% БДП. Укупно структурно прилагођавање од 6% током три године спровођења програма фискалне консолидације знатно је више од циља предвиђеног аранжманом са ММФ који износи 4% БДП прилагођавања у истом периоду.

Графикон 4. Ефекти трогодишњег програма фискалне консолидације, % БДП

Током 2017. године нису спровођене додатне мере консолидације на приходној страни док је на страни расхода дошло до одређене релаксације фискалне политике којом није угрожен ниво структурног прилагођавања. Програм економских реформи спроводи се током 2017. године уз незнатне измене. Током 2015. и 2016. године релаксиране су политика зарада и пензија, док су на приходној страни спроведене минималне компензаторне мере. Структурно прилагођавање у 2017. години настављено је и путем рационализације броја запослених у јавном сектору, пре свега кроз забрану новог запошљавања, чиме су укупни циљеви ове мере остварени. Настављено је умерено опадање броја корисника пензија, услед спроведене параметарске реформе пензионог система. На приходној страни у 2017. години, настављен је тренд раста ефикасности наплате пореских прихода.

Фискални резултат опште државе у 2017. години, према најновијим проценама, износиће 0,7% БДП и биће за 2,4% БДП бољи од планираног, с тим што ће по први пут од 2005. године истовремено бити остварен и укупан и примарни фискални суфицит. Утврђена је нова процена прихода, расхода и резултата опште државе, при чему је предвиђени фискални резултат бољи за око 107 млрд динара од планираног.

Процењује се да ће примарни фискални суфицит од 3,4% БДП у 2017. години бити један од основних фактора који утиче на смањење учешћа нивоа јавног дуга у БДП. Овај резултат показује да су мере фискалне консолидације постигле жељене ефекте и да је јавна потрошња у довољној мери редукована. С друге стране, повољна фискална кретања и побољшање каматне структуре дуга већ су обезбедили смањење апсолутног нивоа издатака за камате као и њиховог учешћа у БДП. Тиме је створен простор за одређени обим фискалне релаксације, који неће угрозити основне средњорочне циљеве фискалне политике.

Након успоравања раста учешћа јавног дуга у БДП током 2015. године и почетног пада у наредној години, у 2017. години остварена је значајна редукција учешћа јавног дуга у БДП. Предвиђено је да учешће нивоа јавног дуга буде смањено са 73% БДП, колико је износило у 2016. години, на 63,7% БДП на крају 2017. године. Укупни и примарни суфицит у 2017. години су најзначајнији фактори који утичу на убрзану опадајућу путању учешћа дуга у БДП. С друге стране, планирана су значајно већа повлачења средстава по основу финансирања пројектних зајмова, што се сматра пожељним имајући у виду њихову развојну компоненту.

Графикон 5. Примарни и укупни фискални резултат, % БДП

Знатно бољем фискалном резултату у 2017. години, у највећој мери, допринеће боље извршење јавних прихода у односу на план. Пројекција прихода ревидирана је навише за 96,6 млрд динара, при чему су највећи допринос бољој реализацији дали порески приходи, пре свега наплата пореза на добит. Пројекција расхода ревидирана је наниже у нешто мањем износу, али са значајнијим изменама у структури. Највећи допринос нижем извршењу укупних расхода потекао је од мањих издатака за отплату камата.

Фискална кретања у периоду **јануар – септембар** 2017. године углавном одражавају повољне текуће макроекономске трендове, пре свега на тржишту рада, али и друге факторе који су допринели бољој наплати јавних прихода. Суфицит опште државе од 82

млрд динара у посматраном периоду је знатно повољнији резултат, како од планираног, тако и од резултата оствареног у истом периоду претходне године.

Кретања на тржишту рада током 2017. године, ефектуирана у расту просечних зарада, запослености као и расту потрошње, снажно се манифестују на фискалне агрегате кроз утицај на наплату пореза на доходак, доприноса за обавезно социјално осигурање и ПДВ. У домену контроле и побољшања ефикасности наплате ПДВ постигнути су одлични резултати, током 2015. и 2016. године, док је током текуће године дошло до даљег, нешто скромнијег повећања. Главне детерминанте наплате ПДВ су укупна висина потрошње (*C*), ефективна пореска стопа и ефикасност наплате (*C-efficiency*). ПДВ је по величини други порески облик у укупним јавним приходима, а на његово кретање утичу и фактори као што су кредитна активност, кретање осталих извора дохотка, ефикасност наплате и обим сиве економије, структура потрошње и спољнотрговинска кретања.

Бруто наплата ПДВ бележи снажан раст од 11,3%, што превазилази раст масе зарада. Разлози овог одступања леже у томе што зараде нису једини извор расположивог дохотка већ су то и пензије, кредити, дознаке, штедња, социјална давања итд. Кретање бруто наплате такође је, у доброј мери, вођено и извозном тражњом и то преко домаће и увозне компоненте у реализованом извозу. Последњу групу фактора која делује на бруто наплату чине структура потрошње (ефективна пореска стопа) и побољшана ефикасност наплате (*C-efficiency*). Нето наплаћени ПДВ у првих девет месеци 2017. године бележи спорији раст од бруто наплате, за разлику од претходне године, пре свега због раста нивоа ПДВ повраћаја узрокованих растом спољнотрговинске размене. Кретања током првих девет месеци указују на то да ће првобитни план бити премашен за преко 14 млрд динара.

Приходи од акциза бележе већи раст у односу на план због раста потрошње појединих акцизних производа, а делом и због боље наплате остварене крајем претходне године. Ревидирана пројекција прихода од акциза углавном је резултат раста потрошње нафтних деривата и електричне енергије. При процени прихода од акциза на нафтне деривате претпостављен је ниво потрошње из претходне године уз примену нових виших специфичних износа акциза по основу редовног усклађивања. На макро нивоу тешко је поуздано разграничити ефекте стварног раста потрошње (ценовна еластичност и ефекат привредног раста) од оних који су последица промена у обиму сиве економије. Приходи од акциза на дуван су минимално ревидирани и тренутно се крећу у очекиваним износима. Оно што је важно јесте да није дошло до видљивог погоршања у обиму сиве економије на тржишту акцизних производа. Укупни приходи од акциза ревидирани су навише за 8,1 млрд динара.

Приходи од царине бележе раст већи од планираног, али за разлику од претходних година динамика не прати кретање увозног ПДВ. Различити трговински уговори, режими бесцаринског увоза одређених категорија роба, измене царинске тарифе и сл, као и промена у структури увоза делују на ниво наплате прихода од царина. Током 2017. године у великој мери је дошло до раста увоза робе на коју се не наплаћују царинске дажбине, па је стога одступање од укупне стопе раста увоза и стопе раста ПДВ знатно веће.

Пројекција пореза на добит правних лица значајније је повећана у односу на план, па ће наплата овог пореског облика бити већа за скоро 30 млрд динара. Порез на добит је најволатилнија ставка јавних прихода и привредни раст није увек најпоузданији индикатор наплате овог пореског облика. Пошто коначни подаци о профитабилности нису познати

током израде пројекција за наредну годину, пракса је да се у те сврхе претпостави да је она непромењена, и да се прихвати одређена доза ризика у остварењу овог приходног облика. Према подацима Агенције за привредне регистре укупна бруто добит остварена у 2016. години износи 534,4 млрд динара и већа је у односу на 2015. годину за 17,5%. Раст наплате пореза на добит у односу на претходну годину ће превазићи 35%. Један део прихода у 2017. години, међутим, резултат је примене рачуноводствених прописа који регулишу третман повећања (уписа) вредности имовине у пословним књигама. Стога се овај део наплаћеног пореза може сматрати једнократним приливом. Када се из укупне уплате искључи овако идентификован део једнократних прихода, стопа раста у много мањој мери превазилази раст профитабилности.

Непорески приходи су категорија прихода чији је план, поред пореза на добит, у највећој мери ревидиран навише, како у апсолутном, тако и у процентуалном износу. Корекција непореских прихода извршена је у износу од 25,1 млрд динара. Ревизија је највећим делом последица опрезног планирања, с обзиром да се одустало од укључивања појединих потенцијалних прихода у буџетски план. Укупно повећање процене непореских прихода који припадају републичком буџету износи 19,7 млрд динара и представља комбинацију кретања редовних непореских прихода (таксе, казне и накнаде) и иницијално непланиране уплате добити ЈП ЕПС, наплаћена потраживања Агенције за осигурање депозита, уплате по основу премија за реотварање емисије обвезница, добит НБС итд. Пројекција непореских прихода на локалном нивоу је повећана, једним делом услед наплате једнократних прихода, а већим делом услед побољшане наплате локалних такси и осталих облика прихода. За разлику од претходне године, током 2017. године није било методолошких промена које би утицале на обухват непореских прихода на локалном нивоу.

Према новој процени јавних расхода, укупан ниво расхода би требало да буде нижи за 10,2 млрд динара или 0,5%, при чему се мења структура у односу на буџетски план за 2017. годину. Највеће смањење у односу на план бележе расходи за камате, отплате по гаранцијама, пензије и капитални расходи. Највеће повећање са друге стране ће бити остварено код расхода за куповину роба и услуга, буџетских позајмица и осталих текућих расхода. У периоду јануар – септембар 2017. године јавни расходи расту по стопи 0,9%, а до краја 2017. године се очекује убрзање раста на 1,8%. Разлози за ово убрзање до краја године су промена у динамици извршења појединих ставки расхода, у односу на претходне године, као и извршење тзв. једнократних расхода крајем године. Убрзање динамике расхода до краја године се очекује код расхода за запослене, услед предвиђене исплате бонуса у делу јавног сектора, као и убрзање реализације капиталних расхода у последњем кварталу.

Процена расхода за запослене повећана је за 3,2% у односу на буџет за 2017. годину, првенствено због предвиђене исплате бонуса појединим категоријама запослених. При пројекцији овог облика расхода у буџету за 2017. годину коришћени су следећи елементи: 1) повећање номиналног износа зарада за одређене категорије запослених, 2) обим и динамика рационализације броја запослених и 3) обим и динамика исплате отпремнина за запослене који остају без посла у овом процесу.

По последњим расположивим подацима, до четвртог квартала 2017. године број запослених је смањен за око 28.500 у односу на крај 2014. године. Планом рационализације у јавном сектору било је предвиђено смањење броја запослених за 75.000 до краја 2017.

године. Након анализа броја и структуре запослених од стране надлежних домаћих и међународних институција, план рационализације је ревидиран на 25.000 – 30.000 људи. Уштеде по овом основу остварене су услед спорије динамике замене запослених на тим радним местима. Спроведене мере на пољу рационализације довеле су до пада учешћа зарада у БДП са око 12% у 2014. години на 9,8% у 2017. години. Законом о буџетском систему предвиђено је снижавање нивоа зарада без доприноса на терет послодаваца до 7% БДП. Међутим чини се да је тако таргетиран ниво зарада постављен доста ниско, с обзиром да је тренутно учешће овако дефинисаних зарада 8,3% БДП.

Расходи за камате су категорија код које се очекују значајне уштеде у односу на буџетом планиран износ. Кретање укупног фискалног резултата посредно делује и на кретање издатака за камате. Поред висине дефицита, на износ камата утичу и каматни и ризик девизног курса за обавезе изражене у страној валути. Знатно нижи фискални дефицит утицао је на општи ниво новог задуживања. Са друге стране, повољно кретање курса америчког долара и стабилан курс евра неутралисали су девизни ризик, што је уз ниже каматне стопе на међународном тржишту, смањило издатке за камате. Током 2017. године скоро сви наведени фактори имали су повољно дејство, тако да је по први пут од 2008. године, забележено номинално смањење износа расхода за камате, док се пад учешћа у БДП наставио и на крају 2017. године ће износити око 2,7% БДП. Нова процена расхода за камате предвиђа износ који је за преко 16 млрд нижи у односу на првобитни план.

Кретање издатака за пензије током 2017. године и пад броја пензионера уместо очекиваног раста утицали су на ревизију наниже планираних расхода за пензије. При пројекцији ове категорије расхода крајем 2016. године, остављена је одређена резерва с обзиром да се очекивао убрзанији прилив нових пензионера по основу процеса рационализације у јавном сектору (укључујући и јавна предузећа) и завршетка реструктурирања преосталих предузећа у процесу приватизације. Други фактори који су утицали на процену укупних издатака за пензије су повећање номиналног износа пензија, и предвиђен раст броја корисника пензије изнад 1%, што је било у складу са динамиком из претходних година, али истовремено одражава одређену дозу опреза при пројекцији овако велике расходне категорије.

Тренд пада броја корисника пензија настављен је и током 2017. године. Након десетогодишњег периода раста броја пензионера, у 2015. години се први пут смањио укупан број пензионера. Такав тренд настављен је и током 2016. и 2017. године, а укупан број корисника мањи је за 24.000, што је пад од 1,4%. Поред тога, промењена је и структура по облицима, те је смањен број корисника инвалидских пензија и у нешто мањој мери број корисника породичних пензија. Томе су допринеле мере на спречавању злоупотреба у овој области. Број старосних пензија и даље расте, али по приметно нижој стопи. Оваква кретања резултат су и параметарских мера, као што је фазно подизање старосне границе, али и увођење пенала приликом превременог одласка у пензију. У складу са овим кретањима ревидирана је процена укупних расхода за пензије наниже за 2,3% у односу на планиран износ уз напомену да предвиђена једнократна исплата пензионерима није приказана као део укупних расхода за пензије, већ се третира као облик осталих трансфера становништву. Учешће расхода за пензије опада са 11,6% БДП у 2016. години на 11,2% БДП на крају 2017. године, што је блиско циљу који је утврђен аранжманом са ММФ и Законом о буџетском систему.

Други расходи за социјална давања и остале трансфере становништву биће увећани у односу на планиран износ, пре свега због исплате једнократне помоћи пензионерима. Сваком појединачном примаоцу пензије исплаћено је по 5.000 динара без обзира на висину пензије коју прима. Укупан ефекат једнократне исплате по овом основу је 8,9 млрд динара. Услед очекивано већег прилива корисника Националне службе за запошљавање (као резултат привођења крају процеса реструктурирања и рационализације у јавном сектору), накнаде за незапослене планиране су на нешто већем нивоу. Извршење ових расхода у досадашњем делу 2017. године знатно је испод планираног нивоа. Повољнија ситуација на тржишту рада и пад броја незапослених су фактори који су допринели оваквом кретању. Такође, у мањем обиму ће бити извршене и отпремнине које се исплаћују за раднике предузећа у реструктурирању

Укупна отплата по основу гаранција и расходи за буџетске позајмице ће одступити у односу на износе планиране буџетом за преко 4 млрд динара. Ове две категорије се крећу различито у односу на планске износе. Расходи по гаранцијама нижи су у односу на план и то за 5,8 млрд динара. Највећи разлог је то што је планом било предвиђено да се из буџета Републике отплаћује део дуга ЈП „Србијагас" према повериоцима, међутим услед побољшања ликвидносне позиције овог предузећа, оно је у могућности да самостално извршава део својих обавеза. Насупрот томе расходи за буџетске позајмице су виши у односу на планиране за преко 10 млрд динара. Највећи део овог повећања односи се финансирање модернизације предузећа из области наменске индустрије.

Јавне инвестиције неће бити реализоване у планираном обиму. Извршење капиталних расхода за првих девет месеци 2017. године у односу на претходну годину мање је за 10,5%. Овакво кретање капиталних расхода државе делом је условљено променом институционалног обухвата буџета једног дела локалних самоуправа. Конкретно, изласком институције задужене за инвестиције из система корисника буџета града Београда, а самим тим и из институционалног обухвата опште државе, обим капиталних расхода који је покривен извештајима о извршењу је значајно опао. Ова методолошка промена може да објасни скоро половину реализованог пада јавних инвестиција. Други фактор који је допринео паду капиталних расхода у односу на претходну годину су изузетно неповољни временски услови током првог квартала текуће године. У другој половини године долази до брже реализације, али један део кашњења из објективних разлога не може бити надокнађен.

Повољнија фискална позиција у 2017. години у највећој мери је резултат бољег остварења јавних прихода. Фактори који су допринели ревидирању процене фискалног резултата у 2017. години сврстани су у следеће групе: утицај базне вредности (остварење у 2016. години), кретања на тржишту рада и њихов утицај на потрошњу и порезе на рад, процена уплате једнократних непореских прихода, кретање потрошње акцизних производа, знатно боља наплата пореза на добит.

Укупно наплаћени приходи у 2016. години били су за 23 млрд динара већи од процене која је послужила као основа за израду плана за 2017. годину. Од тога, 7 млрд динара нема трајни утицај на резултат, те је као базни ефекат у 2017. години процењен износ од 16 млрд динара тј. 0,36% БДП.

Наниже ревидирана стопа реалног раста БДП у 2017. години у односу на планирану, није се негативно одразила на фискална кретања услед измена у структури раста, као

и због једнократних фактора који су утицали на ревизију БДП наниже. У структури раста благо је повећано учешће приватне потрошње услед чега је остварен бржи номинални раст потрошње од планираног, што је директно деловало на наплату прихода. Побољшано стање на тржишту рада и бржи раст запослености утицало је на повећање укупне исплаћене масе зарада. Исплаћене зараде чине највећи део расположивог дохотка становништва, па је у складу са тим постојао позиван ефекат на номинални раст приватне потрошње. Поред тога, на раст потрошње деловао је и бржи раст кредитне активности. Бржи раст увоза утицао је на већу наплату индиректних пореза током 2017. године, када је истовремено повећан и обим увоза и забележен раст увозних цена већи од првобитно планираног. Поред индиректног утицаја на кретање ПДВ, повољнија ситуација на тржишту рада директно је деловала на наплату пореза на зараде и доприноса за обавезно социјално осигурање. Снажнији раст привредне активности одражава се пре свега на раст доприноса за обавезно социјално осигурање и пореза на доходак, али и на остале облике прихода. Треба напоменути да је приликом оригиналне пројекције прихода од акциза потрошња акцизних производа узета као константна (осим за дуванске производе).

Остали фактори који су утицали на бољу фискалну позицију земље су и кретање укупне ефикасности наплате пореских прихода, кретање висине и динамике ПДВ повраћаја у односу на првобитно планиране, знатно боља наплата пореза на добит, уплата ванредних непореских прихода и подбачај извршења на појединим категоријама расхода.

Графикон 6. Допринос појединачних фактора корекцији дефицита у односу на план за 2017. годину

S0 индикатор краткорочне фискалне одрживости

„Онолико колико можеш да сагледаш прошлост, толико можеш да спознаш будућност" - Винстон Черчил

ЕК је за оцену краткорочне фискалне одрживости дизајнирала композитни индикатор S0 којим се кроз идентификацију потенцијалних краткорочних ризика у текућој години настоји антиципирати фискални стрес[11] у наредној години. Уколико вредност S0 индикатора прелази дефинисани праг сматра се да је земља у краткорочном ризику од фискалног стреса[12]. Поред вредности за целокупан индикатор, ради лоцирања извора из ког ризик потиче, разматрају се и вредности подиндекса и њихових компоненти. S0 композитни индикатор се састоји од два подиндекса, који у себи садрже низ варијабли фискалне и макро-финансијске одрживости[13]. Вредност ових подиндекса испод дефинисаног прага указују на одсуство краткорочног фискалног ризика.

Обрачун S0 индикатора за Републику Србију, урађен од стране Министарства финансија, базира се на методологији ЕК[14]. Иако је вредност S0 индикатора у 2014. години била нижа од дефинисаног прага, вредност фискалног подиндекса недвосмислено је указивала на потенцијалне изазове у фискалној сфери. Позитивни ефекти мера фискалне консолидације, започете 2014. године у оквиру реализације аранжмана са ММФ, огледају се у нижој вредности фискалног подиндекса већ за 2015. годину, који тада, иако и даље са вредношћу изнад дефинисаног прага, почиње да опада, што значајно снижава и вредност укупног S0 индикатора. Даље спровођење мера фискалне консолидације, уз значајно поправљање макроекономског окружења, доводи до још снажнијег пада фискалног подиндекса у односу на дефинисани праг у 2016. години. У тој години испод дефинисаних прагова нашли су се целокупан композитни индикатор као и оба подиндекса.

11 Фискални стрес постоји у следећим ситуацијама: 1) годишња стопа инфлације прелази 35% што смањује могућност отплате дуга, 2) стопа приноса на иностране обвезнице је у интервалу од две стандардне девијације изнад просека за конкретну земљу, што указује на значајан притисак на финансијским тржиштима, 3) врши се реструктурирање или је проглашен отпис дуга на основу S&P дефиниције, 4) у току је значајна примена ММФ програма подршке.

12 Оцене краткорочне фискалне одрживости добијене на бази прорачуна S0 индикатора морају се тумачити с опрезом, а приликом тумачења резултата морају се узети у обзир и специфичне макроекономске околности конкретне земље.

13 Подиндекси су састављена од укупно 25 варијабли (12 фискалних и 13 макро-финансијских). Прагови се поново успостављају на сваких неколико година.

14 Европска комисија "Fiscal Sustainability report 2015" 25, Јануар 2016, 157-158.

Графикон 7. S0 индикатор са фискалним подиндексом и подиндексом макро-финансијске конкурентности за Републику Србију за период 2014-2016. године

Извор: Министарство финансија

Извор: Министарство финансија

Вредности S0 индикатора и подиндекса за Републику Србију у 2016. години указују да начелно не постоји краткорочна опасност од фискалне нестабилности, као и да нема изражених ризика који потичу из сфера које покривају подиндекси.

Доследним спровођењем мера фискалне консолидације и успостављањем макроекономске и фискалне стабилности у претходном периоду обезбеђен је простор за релаксацију мера фискалне политике током 2017. године.

Анализа компоненти подиндекса S0 индикатора показује да су остварена значајна фискална унапређења у посматраном периоду. Узимајући у обзир сигналну моћ варијабли[15], највећи допринос повољнијој вредности S0 индикатора дали су са фискалне стране смањење циклично прилагођеног фискалног баланса и примарног баланса, а са макро финансијске стране смањење дефицита текућег рачуна платног биланса.

15 Сигнална моћ варијабле се дефинише формулом : 1-(грешка-I врсте + грешка-II врсте). Грешка прве врсте је вероватноћа да кретање варијабле сигнализира кризу, а она се не догоди, док је грешка друге врсте вероватноћа да кретање варијабле не сигнализира кризу, а криза се догоди. Сигнална моћ варијабле представља вероватноћу са којом њено кретање изнад или испод прага, тачно детектује стресне односно нестресне ситуације, односно да варијабла сигнализира кризу која се и догоди, варијабла не сигнализирала кризу и криза се не догоди. Другим речима, сигнална моћ варијабле мери њену предиктивну моћ.

Табела 3. S0 индикатор и његове компоненте, вредности за Републику Србију, за период 2014-2016. године

Назив варијабле	Критеријум	Праг	Сигнална моћ*	Вредности за Србију, %		
				2014	2015	2016
Фискални подиндекс	<	**0,36**	**0,28**	**0,54**	**0,41**	**0,31**
1. Фискални баланс, % БДП	>	**-9,61**	0,07	-6,60	-3,69	-1,27
2. Примарни баланс, %БДП	>	**0,23**	0,13	-3,66	-0,48	1,82
3. Циклично прилагођени баланс, % БДП	>	**-2,5**	0,23	-6,21	-3,17	-1,10
4. Стабилизујући примарни баланс, % БДП	<	**2,34**	0,08	0,55	0,81	0,03
5. Бруто дуг опште државе, % БДП	<	**68,44**	0,12	71,85	75,98	72,99
6. Бруто дуг опште државе, мг промена % БДП	<	**8,06**	0,12	10,73	4,13	-2,99
7. Краткорочни дуг опште државе , % БДП	<	**13,2**	0,20	9,10	12,14	13,05
8. Нето дуг опште државе, % БДП	<	**59,51**	0,20	71,85	75,98	72,99
9. Укупне потребе за финансирањем, % БДП	<	**15,95**	0,26	15,94	14,87	13,11
10. Диференцијал каматне стопе и стопе раста БДП	<	**4,8**	0,08	4,03	1,17	-1,12
11. Јавни расходи опште државе, мг промена, % БДП	<	**1,9**	0,11	2,92	-2,47	-1,10
12. Финална потрошња опште државе, мг промена, % БДП	<	**0,61**	0,07	-0,56	-8,47	-1,23
Подиндекс финансијске конкурентности	<	**0,49**	**0,55**	**0,30**	**0,27**	**0,27**
1. Међународна инвестициона позиција, нето, % БДП	>	**-19,8**	0,29	-98,28	-102,93	-103,99
2. Нето штедња домаћинстава, % БДП	>	**2,61**	0,33	24,96	26,52	26,21
3. Дуг приватног сектора, % БДП	<	**164,7**	0,18	45,99	47,67	47,47
4. Кредити приватном сектору, % БДП	<	**10,7**	0,37	-2,40	2,04	1,39
5. Краткорочни дуг нефинансијских институција, % БДП	<	**15,4**	0,2	11,85	7,88	6,39
6. Краткорочни дуг домаћинстава, % БДП	<	**2,9**	0,21	2,65	1,70	1,17
7. Грађевинарство, % БДВ	<	**7,46**	0,22	5,07	5,13	5,50
8. Салдо текућег рачуна, трогодишњи покретни просек, % БДП	>	**-2,5**	0,34	-9,55	-7,89	-5,60
9. Реални ефективни курс, трогодишња промена, %	<	**9,67**	0,11	9,54	-2,73	-0,80
10. Номинални јединични трошак рада, трогодишња промена, %	<	**7**	0,18	-0,50	0,90	-5,60
11. Стопа приноса на државне ХоВ	>	**0,59**	0,37	2,72	4,55	5,00
12. БДП, реални раст	>	**-0,67**	0,1	-1,83	0,76	2,80
13. БДП по глави становника према паритету куповне моћи	>	**72,7**	0,22	26,09	25,29	25,11
S0 индикатор	<	**0,46**	**0,55**	**0,39**	**0,32**	**0,29**

Извор: Калкулација Министарства финансија

На основу података Евростата за земље ЕУ и обрачуна Министарства финансија за Републику Србију, у 2016. години ни једна од посматраних земаља није изложена краткорочном ризику реализације фискалног стреса, будући да вредност S0 нигде не премашује дефинисани праг. Поједине земље се суочавају са фискалним односно макро-финансијским изазовима, док се Република Србија заједно са већином земаља ЕУ налази унутар дефинисаних прагова S0 индикатора.

Графикон 8. Фискални подиндекс и подиндекс макро-финансијске конкурентности за земље ЕУ за 2016. годину и Србију за 2014., 2015. и 2016. годину.

Извор: Евростат за ЕУ, Министарство финансија за Републику Србију[16].

3. ФИСКАЛНЕ ПРОЈЕКЦИЈЕ У ПЕРИОДУ ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ

У наредном средњорочном периоду циљеви фискалне политике усмерени су на одржање фискалне стабилности што води даљем смањењу учешћа јавног дуга. Средњорочни фискални оквир предвиђа дефицит опште државе на нивоу од 0,5% БДП до 2020. године и пад учешћа јавног дуга на око 56% БДП. Пројекције фискалних агрегата у периоду од 2018. до 2020. године заснивају се на пројекцијама макроекономских показатеља за наведени период, планираној пореској политици која подразумева даље усаглашавање са законима и директивама ЕУ и фискалним и структурним мерама, укључујући и реформе великих јавних предузећа.

Захваљујући мерама фискалне консолидације створен је фискални простор за нове политике, који ће у 2018. години бити искоришћен за повећање капиталних инвестиција, повећање пензија и плата у једном делу јавног сектора и смањење пореског оптерећења зарада. Ове мере и њихове фискалне импликације дизајниране су тако да не угрозе стабилност јавних финансија и темпо смањења јавног дуга, а са друге стране да подигну животни стандард становништва, стимулишу приватну потрошњу и убрзају привредни развој.

16 ЕК није узела у разматрање Грчку за коју се примењује посебна процедура праћења.

Табела 4. Фискални агрегати у периоду 2016–2020. године, % БДП

Опис	извршење	процена	пројекција		
	2016	2017	2018	2019	2020
Јавни приходи	43,2	43,9	42,4	41,8	41,2
Јавни расходи	44,5	43,2	43,1	42,3	41,7
Консолидовани фискални резултат	-1,3	0,7	-0,7	-0,5	-0,5
Примарни консолидовани резултат	1,8	3,4	1,9	1,8	1,6
Дуг опште државе	73,0	63,7	62,8	59,8	56,3
Реална стопа раста БДП	2,8%	2,0%	3,5%	3,5%	4,0%

Извор: Министарство финансија

Путања јавног дуга је преокренута 2016. године кад је учешће јавног дуга у БДП почело да се смањује. Главни циљеви фискалне консолидације и програма са ММФ су били стабилизација јавних финансија и смањење учешћа јавног дуга у БДП. Смањење учешћа дуга је уско везано за снижавање дефицита као главног фактора задуживања, тако да динамика спуштања дефицита опредељује и промену кретања дуга. Финансијске трансакције, као што је замена скупог дуга јефтинијим, као и боља позиција државе на међународном финансијском тржишту, такође, могу допринети даљем снижавању дуга.

Графикон 9. Дуг и дефицит, % БДП

У наредном периоду дефицит опште државе ће се стабилизовати на нивоу од око 0,5% БДП, што је одрживи ниво који омогућава наставак смањења јавног дуга. Уз очекиване макроекономске перформансе, у наредном средњорочном периоду, ниво јавног дуга би требало да се спусти на око 56% БДП. Добри резултати фискалне консолидације омогућили су релаксацију фискалне политике, пре свега на расходној страни, у виду повећања плата и пензија, али тако да се њихово учешће у БДП не повећава. На приходној страни главна мера ће бити повећање неопорезивог дела дохотка што ће смањити пореско оптерећење зарада и благо повећати прогресивност опорезивања. Процес реструктурирања јавних и некадашњих друштвених предузећа се наставља како би се смањило оптерећење јавних финансија и целе привреде. У случају повољних макроекономских и фискалних кретања

и остваривања бољих резултата створени фискални простор би могао да се искористи за даље пореско растерећење привреде и становништва или превремену отплату скупљег дуга.

Пројекција прихода у периоду од 2018. до 2020. године израђена је на основу:

- пројекције кретања најважнијих макроекономских показатеља: БДП и његових компоненти, инфлације, девизног курса, спољнотрговинске размене, запослености и зарада;
- важеће и планираних измена пореске политике;
- процењених ефеката фискалних и структурних мера у наредном периоду.

Табела 5. Укупни приходи и донације у периоду 2016–2020. године, % БДП

опис	извршење	процена	пројекција		
	2016	2017	2018	2019	2020
ЈАВНИ ПРИХОДИ	43,2	43,9	42,4	41,8	41,2
Текући приходи	43,0	43,7	42,1	41,5	40,9
Порески приходи	37,2	38,4	37,3	37,1	36,6
Порез на доходак грађана	3,6	3,7	3,6	3,6	3,5
Порез на добит правних лица	1,9	2,5	2,0	2,0	2,0
Порез на додату вредност	10,6	10,7	10,6	10,5	10,4
Акцизе	6,2	6,3	6,0	5,8	5,6
Царине	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Остали порески приходи	1,6	1,6	1,6	1,5	1,4
Доприноси	12,4	12,7	12,7	12,7	12,7
Непорески приходи	5,8	5,3	4,7	4,5	4,3
Донације	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3

Извор: Министарство финансија

Део буџетског простора од око 0,2% БДП, односно око 10 млрд динара, искористиће се за смањење пореских намета у 2018. години. Осим повећања неопорезивог дела зараде нису предвиђене друге промене пореске политике. Пројекција прихода подразумева одржавање постојећег степена наплате.

Порез на доходак пројектован је на стабилном нивоу од око 3,6% БДП током целог средњорочног периода у складу са очекиваним ефектима структурних и фискалних мера, политиком зарада у јавном сектору и повољним кретањима на тржишту рада, пре свега, запослености и просечних зарада у приватном сектору. Преовлађујући облик пореза на доходак је порез на зараде, тако да су кретање масе зарада и запослености главни фактори који утичу на кретање овог пореског облика. Мере које ће утицати на ниво и опорезивање зарада су повећања неопорезивог цензуса и минималне зараде. Неопорезиви део дохотка ће се повећати са 11.790 на 15.000 динара и имаће негативан ефекат на приходе од пореза и доприноса на зараде, који се процењује на 11,6 млрд динара. С обзиром да се на нивоу опште државе остварују уштеде по основу смањења бруто зарада, ефекат на фискални резултат је мањи и износи 9 млрд динара или око 0,2% БДП. Са друге стране, процењује се да ће повећање минималне зараде углавном надокнадити приходе опште државе изгубљене по основу повећања цензуса. Други облици пореза на доходак су порез на

дивиденде, порез на приходе од камата, годишњи порез на доходак итд, и прате кретање опште економске активности и зарада. Код пореза на зараде кључна је борба против сиве економије, с обзиром на знатан број непријављених радника и исплате зарада „на руке”. У последње три године интензивиране су контроле и појачане санкције што је дало резултате у сузбијању сиве економије у области рада и запошљавања, али је значајно да се на овом пољу настави са континуираним ангажманом и у наредном периоду.

Пројектовано је стабилно учешће доприноса за обавезно социјално осигурање у БДП за наредни средњорочни период. Кретање учешћа овог јавног прихода у БДП има сличну путању као и кретање учешћа пореза на зараде, с обзиром да су за њихову пројекцију коришћене исте претпоставке о кретању зарада и запослености. Једину разлику представљају доприноси који се наплаћују по основу осигурања пољопривредника и предузетника. У обзир су узети и ефекти повећања цензуса и минималне зараде јер ове промене утичу и на приходе по основу доприноса. Доприноси су пореска категорија код које је најизраженија пореска недисциплина и регистрован највећи дуг пореских обвезника, те се последице евентуалног повећања фискалне недисциплине највише осете код ових прихода.

Пројектовани су стабилни приходи од пореза на добит у периоду 2018–2020. године (2% БДП). Реализација прихода од пореза на добит у предстојећем трогодишњем периоду зависиће од путање привредног раста, релативне стабилности курса динара и опште профитабилности привреде. Процена прихода по овом основу може бити неизвесна како због економских фактора, тако и због могућности коришћења пореског кредита или повраћаја. У 2017. години остварена је рекордна наплата пореза на добит (2,5% БДП), углавном као резултат високе профитабилности из 2016. године. Један део овогодишњег прихода, међутим, резултат је примене рачуноводствених прописа и може се сматрати једнократним, те није узет у обзир при пројекцији пореза на добит у 2018. години. Средњорочном пројекцијом нису предвиђене веће измене законских прописа. Пројекција прихода по овом основу је конзервативна и не укључује ефекте укидања пореских олакшица из 2013. године, који се услед постојања прелазног периода од неколико година, сада ефектуирају.

Кретање прихода од пореза на додату вредност карактерише благи пад учешћа у БДП, с обзиром да је пројектован спорији раст приватне потрошње у односу на номинални раст БДП. Главна детерминанта кретања ПДВ је домаћа тражња вођена расположивим дохотком становништва. Расположиви доходак као највећа детерминанта потрошње зависи од кретања зарада у јавном сектору, пензија, социјалне помоћи, кретања масе зарада у приватном сектору и осталих облика доходака, укључујући и дознаке, као и од динамике кредитне активности банака према становништву. У наредном периоду већи значај имаће и приходи по основу потрошње иностраних туриста. Такође, релаксација фискалне политике у домену зарада у јавном сектору и пензија допринеће расту расположивог дохотка становништва. Ипак, услед ребалансирања привреде предвиђено је постепено смањење учешћа прихода од ПДВ у укупном БДП са 10,7% БДП у 2017. години, на 10,4% колико се очекује у 2020. години. Истовремено, пројектовани раст извоза утицаће и на раст повраћаја ПДВ, а самим тим и на ниво наплаћеног ПДВ. Ризици за остварење пројекције ПДВ у наредном периоду су слични као и код пореза на доходак и односе се на кретање зарада у приватном сектору, раст привредне активности, као и на степен сиве економије, односно ефикасности у њеном смањењу.

Резултати ефикасније наплате и контроле пореских обвезника су евидентни и очекује се да ће тај тренд бити настављен у наредном периоду, с тим што ефекти борбе против сиве економије нису експлицитно укључени у средњорочну пројекцију јавних прихода. Повећање степена ПДВ наплате у смислу спровођења независних антиевазионих мера у области пореза на додату вредност дало је одређене резултате у протеклом периоду. У овом сегменту постоји простор за даља побољшања, кроз јачање и модернизацију пореске администрације.

Према проценама побољшање ефикасности наплате за око 5 п.п. у наредном четворогодишњем периоду, омогућило би кумулативно повећање прихода по основу ПДВ од 1,9% БДП.

Пројекција прихода од акциза сачињена је на основу важеће акцизне политике и пројектоване потрошње акцизних производа. У оквиру акцизне политике код дуванских производа очекује се даље постепено усклађивање са директивама ЕУ у складу са средњорочним планом поступног повећавања акцизног оптерећења. Код цигарета оно ће бити усмерено кроз постепено повећање акциза, како би се у прихватљивом временском року достигао ЕУ минимум од 1,8 евра по паклици. У наредном периоду је за потребе пројекције прихода од акциза, услед опрезности, предвиђен даљи природан пад тржишта дуванских производа у просеку од око 3% годишње. Уколико дође до побољшања услова на тржишту дуванских производа и смањења сиве економије постоји одређени „позитивни ризик” у погледу наплате овог облика прихода.

За разлику од дуванских производа ситуација на тржишту нафтних деривата је знатно мање волатилна. Боља контрола и ефекти маркирања нафтних деривата смањили су могућност и исплативост нелегалних активности. У наредним годинама, услед опрезности, није претпостављен наставак раста потрошње нафтних деривата иако се може очекивати да ће убрзање економске активности допринети расту потрошње. И у овом случају постоји одређени „позитивни ризик” по питању наплате прихода уколико се настави тренд раста тржишта нафтних деривата.

Приходи од акциза на алкохолна пића, кафу и електричну енергију су пројектовани у складу са постојећом структуром потрошње. Тренутни номинални износи акциза на алкохолна пића и кафу усклађени су са очекиваним износима стопе инфлације у средњорочном периоду. Током 2015. године уведена је ad valorem акциза од 7,5% на потрошњу електричне енергије. За период 2018–2020. године приход од ове акцизе на годишњем нивоу планиран је у износу од око 17 млрд динара узимајући у обзир тренутну годишњу потрошњу и важеће цене.

Приходи од царина тренутно чине 0,9% БДП и може се очекивати да се у будућности задрже на овом нивоу. Полазећи од пројектованог кретања увоза, девизног курса и потрошње, као и завршетка процеса усклађивања царинских тарифа услед примене Споразума о стабилизацији и придруживању, планирано је постепено номинално повећање ових прихода, али се не предвиђа промена њиховог учешћа у БДП.

Код осталих пореских прихода реакције на економску активност нису у значајној мери изражене, њихов ниво је релативно стабилан и прогнозира се благи пад учешћа ових прихода у БДП. Најзначајнији порески приход у овој категорији је порез на имовину чије учешће износи око 70%. Повећање овог прихода може се очекивати по основу проширења

основице. У оквиру пројекта „Реформа пореза на имовину" у току је попис непокретности у 40 јединица локалне самоуправе, што наплату пореза на имовину у појединим општинама може повећати и до неколико пута. Повећање степена наплате, кроз повећање обухвата непокретности на које се порез плаћа (то јест по основу проширења пореске базе), није укључено у пројекције у средњем року и представља позитиван ризик. Поред пореза на имовину у остале пореске приходе укључују се и порези на употребу, држање и ношење добара те други облици пореза на локалном нивоу. Они су пројектовани у складу са кретањем инфлације, будући да је инфлаторна компонента уграђена у значајан део ових пореских облика.

Пројекција непореских прихода у наредном средњорочном периоду искључује ванредне (једнократне) уплате, док су редовни непорески приходи пројектовани у складу са кретањем чинилаца који их одређују. Непорески приходи смањују учешће у БДП током средњорочног периода, након скока у 2015. и 2016. години. Овај скок је резултат уплате средстава по основу смањења зарада у јавном сектору (јавна предузећа и локалне самоуправе), већих прихода од дивиденди и добити од јавних предузећа, као и увођења накнаде за обавезне резерве нафте. Предвиђено је смањење учешћа непореских прихода у БДП, са 5,8% колико је приходовано у 2016. години на 4,2% колико се очекује да ће износити у 2020. години. Разлози за смањење пројектованог учешћа су искључење из базне 2017. године свих оних прихода који се не сматрају структурним тј. трајним, што се највише односи на ванредне категорије непореских прихода. Редовни непорески приходи обухватају различите таксе, накнаде, казне, приходе органа и организација и све остале приходе који се остварују устаљеном динамиком током године, у приближно сличним износима на месечном нивоу уз одређене сезонске варијације. Поједини непорески приходи индексирају се са оствареном инфлацијом у претходној години, остали прате промену у вредности основе на које се примењују и услед тога се коригују пројектованом инфлацијом. Ванредни непорески приходи су углавном једнократни, у одређеној мери неизвесни, како по питању износа, тако и по питању тренутка уплате. Највећи део ових прихода представљају ванредне уплате добити јавних предузећа и агенција, дивиденде буџета, приходи по основу наплаћених потраживања Агенције за осигурање депозита, емисионе премије, итд.

Процесом приближавања државе чланству у ЕУ повећавају се расположива средства из ИПА фондова која чине преовлађујући део прихода од донација. У пројектоване износе по основу донација укључена су и средства по основу секторске буџетске подршке ЕУ. Приходи по основу донација су неутрални у односу на резултат с обзиром да су једнаки расходима по овом основу.

Рестриктивна фискална политика у комбинацији са добрим макроекономским перформансама довела је до стварања фискалног простора који ће се, између осталог, искористити за нове политике на расходној страни, пре свега за повећање капиталних инвестиција као битне компоненте развоја привреде. Неповољну структуру расхода у претходном периоду карактерисали су високи издаци за субвенције и отплате по основу гаранција проистекле из неефикасног пословања делова јавног сектора, затим високе камате, а недовољна је била и реализација капиталних инвестиција. У наредном периоду посебна пажња ће се посветити унапређењу ефикасности реализације капиталних инвестиција државе. Такође, социјална компонента буџета ће се побољшати бољим таргетирањем програма социјалне помоћи и већим издвајањем за функције здравства и образовања. До 2020. године плате и пензије ће се стабилизовати у смислу учешћа у БДП

што ће бити још један од фактора који ће омогућити праведнију прерасподелу дохотка уз смањење притиска на јавне финансије.

Табела 6. Укупни расходи у периоду 2016–2020. године, % БДП

опис	извршење	процена	пројекција		
	2016	2017	2018	2019	2020
ЈАВНИ РАСХОДИ	44,5	43,2	43,1	42,3	41,7
Текући расходи	40,3	39,2	38,9	38,3	37,7
Расходи за запослене	9,8	9,8	9,8	9,7	9,6
Куповина робе и услуга	6,7	6,8	7,0	7,0	7,0
Отплата камата	3,1	2,7	2,5	2,3	2,1
Субвенције	2,6	2,4	2,4	2,3	2,2
Социјална помоћ и трансфери	16,8	16,2	15,7	15,5	15,3
од чега пензије	11,6	11,2	11,1	11,0	11,0
Остали текући расходи	1,3	1,3	1,5	1,4	1,4
Капитални расходи	3,3	3,0	3,6	3,7	3,7
Нето буџетске позајмице	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1
Отплата по основу гаранција	0,9	0,6	0,4	0,3	0,1

Извор: Министарство финансија

Захваљујући фискалном простору који је креиран мерама фискалне консолидације, а у склопу аранжмана са ММФ, доћи ће до повећања зарада опште државе у износу од 35 млрд динара. Пошто се ради о укупним трошковима рада, односно о маси зарада која укључује порезе и доприносе, ефекат смањења фискалног резултата износиће 21 млрд динара, односно 0,4% БДП. Смањење зарада, забрана запошљавања и рационализација броја запослених у јавном сектору су мере које су највише допринеле смањењу расхода и успеху фискалне консолидације. Примена ових мера деловала је на пад учешћа зарада у БДП са око 12% у 2014. години на 9,8% у 2017. години, а у наредном средњорочном периоду је предвиђено додатно смањење нивоа зарада у односу на БДП. Законом о буџетском систему предвиђено је снижавање нивоа зарада без доприноса на терет послодаваца до 7% БДП, међутим чини се да је тако таргетиран ниво зарада постављен доста ниско. Тренутно је учешће овако дефинисаних зарада 8,3% у БДП. Просечан ниво зарада на нивоу опште државе у ЕУ је око 10% БДП, те је за Републику Србију адекватно учешће зарада од око 9,5% БДП (зараде без доприноса на терет послодавца око 8% БДП) што би било достигнуто већ 2020. године. Током 2016. године започета је свеобухватна реформа система зарада која за циљ има обезбеђење правичности и смањење разлика између плата запослених у јавном сектору, али не би значајно требало да утиче на укупну масу зарада. Примена овог система почеће 2019. године.

Учешће расхода за робе и услуге ће се стабилизовати на 7% БДП. Раст ове групе расхода је једним делом резултат методолошких промена на нивоу локалних самоуправа којима је проширен обухват за део прихода и припадајућих расхода. Са друге стране повећање ове групе расхода омогућиће унапређење широког спектра услуга државних органа.

Смањење расхода за камате један је од најбољих показатеља успеха фискалне консолидације. Изузетно висок ниво јавног дуга и високи фискални дефицити довели су до тога да камате постану једна од највећих категорија јавних расхода. Добри резултати

у претходном периоду смањили су потребе за задуживањем што је довело до промене тренда кретања камата. У 2017. години номинални износ камата је по први пут смањен након што је достигао врхунац у 2016. години. У 2020. години ниво расхода за камате ће пасти на скоро 2% БДП. Побољшање позиције Републике Србије на међународном финансијском тржишту довешће до даљег смањивања износа камата.

Социјална помоћ и трансфери становништву представљају највећу расходну категорију буџета опште државе. Смањење износа пензија и реформа пензионог система дали су значајан допринос смањењу учешћа расхода за пензије у БДП. Њихово учешће у БДП опада са 13%, колико је износило 2014. години, на 11% у 2019. години, у складу са Законом о буџетском систему. Осим номиналног смањења пензија оваквој путањи допринео је и изостанак индексације, као и измене пензионог система које су усвојене током 2014. године. У 2016. години пензије су повећане за 1,25%, а у 2017. години за 1,5%. У 2018. години пензије ће бити повећане за 5%, маса пензија повећаће се за 25 млрд динара, што износи 0,5% БДП. Остали облици социјалних давања и трансфера становништву у наредном периоду усклађиваће се применом прописане индексације, текућих и планираних измена политика у овој области и са пројектованим бројем корисника. Током последње три године повећано је трошење средстава за одређене видове социјалне помоћи с обзиром на спровођење мера фискалне консолидације, као што су средства намењена за отпремнине. Учешће расхода за социјална давања опада са 17,8% БДП, колико је износило у 2014. години, на 15,3% БДП у 2020. години.

Смањење субвенција које служе као помоћ неефикасним сегментима јавног сектора омогућило би повећање оног дела субвенција које представљају праве подстицаје привреди, пре свега пољопривреди, и које би довеле до убрзања привредних активности. У наредном трогодишњем периоду предвиђено је и смањење субвенција по основу реструктурирања и рационализације броја запослених. Циљ је да се субвенционисана средства преусмере ка развојним програмима у привреди и пољопривреди.

Категорије осталих текућих расхода чине различити издаци, као што су дотације невладиним организацијама, политичким партијама, верским и спортским организацијама, казне, накнада штете итд. У протеклом периоду ниво ове категорије је био између 1% и 1,3% БДП, а до 2020. године ови расходи ће бити на нивоу од 1,4% БДП.

У наредном средњорочном периоду сви напори биће усмерени на достизање прихватљивог и пожељног нивоа улагања у јавну инфраструктуру. Ниво учешћа капиталних инвестиција у БДП који је у претходном периоду био око 3% сматра се недовољним и пожељно је повећање на бар 4%. Смањењем текуће потрошње сектора државе створио се фискални простор који би се морао делом искористити за повећање инвестиција. Код капиталних издатака присутно је неефикасно и недовољно коришћење средстава из потписаних међународних кредита који се не повлаче у довољној мери. Најзначајнији инфраструктурни радови су на Коридорима 10 и 11 који се углавном финансирају из међународних кредита. Након снажног раста у 2016. години и завршетка већине планираних радова на путној инфраструктури дошло је до успоравања током 2017. године. Пад капиталних инвестиција делом је резултат методолошке промене, односно промене обухвата институционалних јединица опште државе. Дирекција за грађевинско земљиште и изградњу Београда променила је статус и постала јавно предузеће чиме је изашла из институционалног обухвата опште државе. Са отпочињањем нове фазе инфраструктурних пројеката у 2018.

години очекује се убрзање извршења капиталних издатака те достизање нивоа од 3,6% БДП.

Ниво буџетских позајмица и отплате дуга по основу гаранција је добар показатељ успеха фискалне консолидације. Укупно учешће ове две категорије у БДП у 2014. години је износило 2,2%, а у 2018. години биће сведено на 0,5% БДП. До краја 2020. године ови издаци ће бити минимални, са учешћем до 0,2% у БДП.

У случају решења структурних проблема у јавном сектору буџетске позајмице неће прелазити 0,1% БДП. У претходном периоду то су била средства која су се, у највећој мери, користила за обезбеђење ликвидности и докапитализацију државних предузећа и банака, док се у 2017. години већина ових расхода односила на финансирање и модернизацију војне индустрије.

Отплата по основу издатих гаранција и плаћање гаранција по комерцијалним трансакцијама представљају обавезе по основу дуга јавних предузећа које је републички буџет преузео на себе, с обзиром да те компаније нису могле самостално да их извршавају. Ови расходи представљају велики терет за буџет с обзиром на дугогодишње неефикасно пословање великог броја државних предузећа и привредних друштава. Највећи издаци по овом основу односе се на ЈП „Србијагас", „Железнице Србије" а.д, „Железара Смедерево" а.д, ЈАТ и „Галеника" а.д. Треба напоменути да се значајна средства по овом основу плаћају и за ЈП „Путеви Србије", али да се ови издаци класификују као класична отплата дуга с обзиром да је ово предузеће део опште државе. Слично као и код буџетских позајмица и овде ће доћи до снижавања значаја ових расхода уколико се на прави начин реше проблеми неефикасности јавних предузећа. У 2017. години ови расходи су значајно снижени, а планом отплате предвиђено је да ће у 2020. години ови расходи износити само око 0,1% БДП.

Реформе у циљу смањења различитих облика буџетске подршке

Смањење буџетске подршке јавним и државним предузећима подразумева: а) ограничење директних и индиректних субвенција, б) стриктно ограничење у издавању гаранција за нове кредите и в) јачање одговорности и транспарентности у пословању ових предузећа.

Са почетком процеса фискалне консолидације започете су и реформе које се односе на три велике групе јавних и државних предузећа. У прву групу предузећа спадају предузећа у портфолију бивше Агенције за приватизацију, чији статус ће се решити или стечајем или приватизацијом. До септембра 2017. године проглашен је стечај за преко 275 предузећа, а више од 45 је приватизовано од краја 2014. године. Око 26.000 запослених из око 320 предузећа примило је отпремнине. Неопходно је да се нађе решење за још око 120 предузећа са готово 50.000 запослених.

Из друге групе предузећа, коју је Одлуком Владе најпре чинило 17 стратешких компанија из портфолија бивше Агенције за приватизацију, пронађено је решење за 7 компанија, док се за преостале тражи решење (ПКБ, РТБ Бор, ЈП ПЕУ „Ресавица", ХИП Петрохемија и др.), или кроз приватизационе тендере, или кроз стечај, односно унапред припремљене планове реорганизације (УППР). Такође, за одређени број компанија у државном

власништву се траже стратешки партнери или други модели приватизације, док се за неке, попут „Аеродрома Никола Тесла”, приступило тражењу концесионог партнера.

У трећу групу предузећа спадају јавна и државна предузећа у области енергетике, железничког саобраћаја и путне инфраструктуре:

1) *ЈП „Електропривреда Србије”.* Уз сарадњу са стручњацима из Светске Банке, ЈП ЕПС је усвојио план оптимизације пословања за период 2016-2019. године, који укључује и план рационализације броја запослених. До краја 2016. године компанију је напустило 2.000 запослених, од чега око 1.500 кроз добровољни одлазак, а 500 природним одливом. У плану је смањење броја природним одливом, за још 1.000 запослених до краја текуће године. Након повећања цене електричне енергије за крајње купце у укупном износу од 12% током августа 2015. године, од чега се 4,5% односило на повећање цене по киловат-часу, а 7,5% на акцизу, уследило је поскупљење од 3,8% у октобру 2016. године и додатних 2% поскупљења од октобра 2017. године, што ће обезбедити средства потребна за инвестиционо одржавање. Уз помоћ Светске Банке и ЕБРД сагледавају се могућности даљег унапређења управљања компанијом у погледу менаџмента, система планирања и набавки. Планирано је да се компанија трансформише у акционарско друштво, као и да се сагледају остале могућности за даљи развој у циљу побољшања перформанси компаније и обезбеђења професионалног менаџмента.

2) *ЈП „Србијагас”.* Од августа 2015. године измењена је организациона структура компаније. Основани су посебни делови који се баве транспортом и дистрибуцијом гаса, спроведен је план којим је предвиђена продаја имовине која се не користи за обављање основне делатности, док се за предузећа која су била главни дужници (ХИП Азотара, ХИП Петрохемија и МСК Кикинда) тражи трајно решење, чиме се убудуће смањује ризик од гомилања дугова, те самим тим и потреба за средствима из републичког буџета. Након усвајања плана финансијског реструктурирања у марту 2016. године, а који је припремљен уз подршку Светске банке, и примене мера из новембра 2016. године, којима се побољшава степен наплате дошло је до побољшања у наплати потраживања. Усвајање новог методолошког оквира, који је предложен од стране Светске банке, а заснован је на економском и финансијском оквиру трошкова и користи, укључујући и друге релевантне критеријуме омогућиће процену свих будућих пројеката. Циљ ових мера је побољшање финансијског положаја ЈП „Србијагас”, постављање компаније на одржив пут, те елиминисање потребе за додатном финансијском подршком из буџета.

3) *Железничка предузећа.*[17] У току је спровођење плана финансијске реорганизације, који је усвојен у октобру 2015. године, у сарадњи са Светском банком, ЕБРД и надлежним институцијама ЕУ. На основу предлога нове организационе структуре, у консултацијама са Светском банком, усвојен је измењени план рационализације у јуну ове године. Након спроведене рационализације, крајем 2016. године број запослених је смањен за 3.146, а крајем 2017 године број запослених је смањен за 2.405. Такође, у 2016. и 2017. години дошло је до обуставе саобраћаја на око 1.099,7 км пруга које су ван експлоатације или су означене као нерентабилне, што ће битно утицати на финансијске перформансе компаније. Компаније настале реформисањем „Железница Србије” а.д. су у обавези да у потпуности измирују своје обавезе за електричну енергију према ЈП „ЕПС”, што подразумева и да неће бити раста доцњи у плаћањима према овом јавном предузећу.

17 „Железнице Србије“ а.д, „Инфраструктура железнице Србије” а.д, „Србија Воз” а.д и „Србија Карго” а.д.

4) *ЈП „Путеви Србије”.* Са циљем обезбеђења адекватног одржавања инфраструктуре, од 1. јануара 2017. године путарина је повећана за десет процената. Даље усклађивање путарине ће се одвијати фазно, а процена потребних износа биће размотрена у сарадњи са Светском банком. Усвојен је план којим је унапређен систем уговарања послова на одржавању путева, по коме ће ови послови по први пут бити додељивани на основу тендера. Првим таквим уговором је обухваћено одржавање 3.000 км државних путева у 2017. години, што за циљ има остварење значајних уштеда, уз обезбеђење квалитета и поштовање рокова изградње. За изградњу нових деоница аутопута Е-763 (Коридор 11) и одржавање постојећих деоница разматрају се опције путем издавања концесија. Планови корпоративног и финансијског реструктурирања ће се даље развијати у сарадњи са Светском банком током 2017. и 2018. године.

Имајући у виду висину и утицај на дефицит плаћања по основу активираних гаранција, од почетка 2015. године држава је ограничила издавање нових гаранција државним предузећима. Обустављено је у потпуности издавање гаранција за кредите за ликвидност. Могућност издавања гаранција остављена је само у случају капиталних пројектних зајмова, уз поштовање границе која је одређена циљем одрживости јавног дуга.

4. ЦИКЛИЧНО ПРИЛАГОЂЕНИ ФИСКАЛНИ БАЛАНС

Циклично прилагођени фискални биланс је фискални биланс из кога је искључен изоловани утицај привредног циклуса, а идентитет од кога се полази је следећи[18]:

FB = CB + CAB

Део фискалног биланса (*FB*) који није под утицајем цикличних флуктуација назива се циклично прилагођени фискални биланс (*CAB),* а циљ ове процедуре је изоловање цикличне компоненте фискалног биланса *(CB*) која је резултат дејства производног јаза. Стварни фискални биланс биће једнак циклично прилагођеном у случају да је производни јаз једнак нули, тј. ако је стопа раста реалног БДП једнака потенцијалној.

Циклично прилагођен примарни дефицит се убрзано смањује од 2012. године а у 2015. години улази у зону суфицита. Структурни примарни биланс очишћен од једнократних фактора у 2017. године бележи импозантну позитивну вредност. Структурне промене у пореском и у систему расхода током 2012. и 2013. године су почеле да дају резултате и процес фискалне консолидације је тада ефективно почео. Наредна фаза фискалне консолидације, спроведена током аранжмана са ММФ значајно је поправила фискалну позицију земље. Анализом и квантификацијом структурног примарног биланса могу се изоловати, пре свега, једнократни ефекти на страни расхода иако у појединим годинама нису безначајни и једнократни ефекти на приходној страни. Структурни примарни биланс оцењен на овај начин је ефикасан алат за коначну оцену фискалне позиције, а посебно у периоду од 2014. до 2017. године када је фискална позиција значајно побољшана. Управо анализа структурног примарног биланса омогућава сагледавање успеха програма консолидације као и квантификовање могућег фискалног простора за даљу релаксацију фискалне политике.

18 Детаљнији опис коришћене методологије и резултата могу се пронаћи у Фискалној стратегији за 2013. годину са пројекцијама за 2014. и 2015. годину или путем линка http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=8626

Табела 7. Фискални биланс и компоненте за обрачун циклично прилагођеног биланса у периоду 2005–2020. године, % БДП*

	Производни јаз	Фискални биланс	Примарни фискални биланс	Циклична компонентна фискалног биланса	Циклично прилагођени фискални биланс	Циклично прилагођени примарни фискални биланс	Структурни примарни фискални биланс**	Карактер фискалне политике – фискални импулс
2005	0,2	1,1	2,0	0,1	1,0	1,9	2,2	
2006	-0,1	-1,5	-0,2	0,0	-1,5	-0,1	0,6	2,0
2007	1,5	-1,9	-1,3	0,6	-2,5	-1,9	-1,5	1,8
2008	3,9	-2,6	-2,1	1,5	-4,1	-3,5	-3,6	1,6
2009	-0,9	-4,4	-3,8	-0,3	-4,1	-3,4	-3,5	-0,1
2010	-1,0	-4,6	-3,6	-0,4	-4,2	-3,2	-3,3	-0,2
2011	0,1	-4,8	-3,6	0,0	-4,8	-3,6	-3,8	0,4
2012	-1,0	-6,8	-5,0	-0,4	-6,5	-4,6	-4,6	1,0
2013	1,3	-5,5	-3,1	0,5	-6,0	-3,6	-3,4	-1,0
2014	-1,1	-6,6	-3,7	-0,4	-6,2	-3,3	-2,3	-0,4
2015	-1,4	-3,7	-0,5	-0,5	-3,2	0,0	0,7	-3,3
2016	-0,4	-1,3	1,8	-0,1	-1,1	1,9	2,0	-1,9
2017	-0,8	0,7	3,4	-0,3	1,0	3,8	3,7	-1,8
2018	-0,4	-0,7	1,9	-0,2	-0,5	2,0	2,0	1,7
2019	-0,3	-0,5	1,8	-0,1	-0,4	1,9	1,9	0,1
2020	0,2	-0,5	1,6	0,1	-0,6	1,5	1,5	0,4

* За период од 2018 - 2020. године приказане су пројектоване вредности .

** Структурни примарни биланс добијен искључивањем процењених једнократних прихода и расхода. Резултати који приказују промену структурног примарног дефицита не искључују експлицитно ефекте повећања ефикасности наплате прихода, па оцена структурног прилагођавања у 2015. и 2016. години се делимично разликује од претходно приказаних ефеката.

Извор: Министарство финансија

Позитиван ефекат привредног циклуса видљив је у 2007., 2008. и 2013. години, где је присутан позитиван производни јаз. Дејство циклуса је такво да доводи до фискалног резултата који је бољи него што би био да је привреда била на нижој путањи потенцијалног раста. Обрнуто, у периоду најизраженије кризе од 2009. до 2012. године утицај циклуса је негативан, производни јаз бележи негативне вредности, а стварни фискални биланс је виши него циклично прилагођени. У 2014. и 2015. години, производни јаз достиже релативно високе негативне вредности који се након тога смањују, а након 2017. године производни јаз се затвара.

Графикон 10. Производни јаз, стварни, циклично прилагођени, структурни фискални биланс у периоду 2005-2020. године, % БДП

Графикон 11. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006-2020. године*, % БДП

* За период од 2018 - 2020. године приказане су пројектоване вредности.

Мере које су усвојене у претходном периоду, као и мере фискалне консолидације спроведене у периоду од 2015. до 2017. године, утицале су на значајно структурно унапређење фискалне позиције земље. Негативан фискални импулс у 2016. и 2017. години делимично је ублажен релаксацијом фискалне политике у виду повећања пензија и дела зарада у јавном сектору. У периоду од 2016. до 2020. године ефекти реформе јавног сектора, завршетак процеса реструктурирања и укидање појединих субвенција имаће за резултат трајне уштеде на расходној страни. Истовремено, отвара се простор за даљу релаксацију фискалне политике прво на расходној, а након тога и на приходној страни. Остварен резултат у 2017. години и сигнификантан примарни суфицит дају простор да се фискална политика релаксира, и то на начин који неће угрозити одрживост и опадајућу путању дуга. Предвиђени фискални дефицит од 0,5% БДП у наредном периоду и даље омогућава остварење високог нивоа примарног суфицита. Тај чинилац ће поред убрзања привредног раста преовлађујуће деловати на убрзано спуштање нивоа јавног дуга у БДП.

Негативан производни јаз није онемогућио успешно спровођење фискалне консолидације у периоду од 2014. до 2017. године. Одређени унутрашњи и спољни фактори су ублажили ефекте фискалне консолидације. Као најважнији фактори могу се навести: 1) значајно побољшање ефикасности наплате пореских прихода, 2) наплата једнократних непореских прихода који су у великој мери неутралисали издвајања по основу једнократних расхода, 3) релаксација монетарне политике НБС, 4) повољно међународно окружење (цена нафте, економски раст спољнотрговинских партнера, политика ЕЦБ), 5) релативно ниске вредности фискалних мултипликатора.

Графикон 12. Карактер и ефекти фискалне политике у периоду 2006 – 2017. године

У периоду 2018–2020. године, фискални импулс је позитиван јер је консолидација у претходном периоду створила значајан фискални простор. Одређени минимални степен рестриктивности потиче од даљег побољшања ефикасности наплате на централном и локалном нивоу. Приближавање остварених стопа раста потенцијалном нивоу у спрези са оствареним фискалним резултатима, у знатној мери смањује потребу за рестриктивном фискалном политиком у будућности. И поред релативно ниских вредности фискалног мултипликатора одређени ефекат позитивног фискалног импулса на привредна кретања ће свакако постојати у наредном средњорочном периоду. Пажљивим дизајнирањем приходне и расходне политике у наредном периоду могуће је такав ефекат и појачати. Створени фискални простор може да се искористи и за симплификацију и уједначавање пореског система, чиме се додатно унапређује пословно окружење и ствара простор за убрзање потенцијалног раста.

5. УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ДУГОМ

У складу са међународном праксом и према Закону о јавном дугу („Службени гласник РС“, бр. 61/05, 107/09, 78/11 и 68/15), Министарство финансија Републике Србије - Управа за јавни дуг припрема Стратегију управљања јавним дугом за наредни средњорочни период. Стратегија управљања јавним дугом конзистентна је са општим средњорочним макроекономским и фискалним оквиром Владе Републике Србије и саставни је део Фискалне стратегије.

Стратегија управљања јавним дугом заснива се на принципима који дефинишу потребу за транспарентним и предвидивим процесом задуживања, уз перманентан развој тржишта државних хартија од вредности и прихватљив ниво изложености финансијским ризицима.

На крају септембра 2017. године укупно стање јавног дуга општег нивоа државе износило је 2.913,2 млрд динара, односно 65,2% БДП. Од тога се на директне обавезе односило 2.651,7 млрд динара, на индиректне обавезе 220,1 млрд динара, док се 41,0 млрд динара односи на негарантовани дуг јединица локалне власти и 389,6 милиона динара на негарантовани дуг ЈП „Путеви Србије”.

Према подацима од 30. септембра 2017. године, највећи део јавног дуга општег нивоа државе Републике Србије је и даље деноминован у валути евро са учешћем од 41,5%. Затим су највише заступљени амерички долари са учешћем 30,8% и динари са учешћем 22%. Остатак дуга је деноминован у специјалним правима вучења 3,3% и осталим валутама 2,4%. Највећи део јавног дуга општег нивоа државе Републике Србије 79,3% је са фиксном каматном стопом, док се на варијабилну каматну стопу односи 20,7% укупног јавног дуга. Највећи део јавног дуга по варијабилним каматним стопама везан је за Еурибор и Либор на евро, на ову врсту дуга се односи 74,4% од укупног јавног дуга по варијабилним каматним стопама, 2,8% се односи на обавезе везане за референтну каматну стопу НБС, 8,9% се односи на обавезе везане за Либор на амерички долар, док се на остале обавезе везане са друге врсте варијабилних каматних стопа односи 14% (највећим делом на варијабилну каматну стопу за СДР).

Имајући у виду пројектовани примарни суфицит буџета Републике Србије за период 2017-2020. године, укључујући и обим повлачења кредитних средстава за пројектно финансирање, ефекте промене девизног курса динара према евру и америчком долару у основном макроекономском сценарију стање дуга централне државе требало би да буде на нивоу од 55,2% БДП на крају 2020. године, а на нивоу опште државе 56,3% БДП.

Табела 8. Основна пројекција стања јавног дуга општег нивоа државе до 2020. године

	2017п	2018п	2019п	2020п
Примарни суфицит (централни ниво власти), млрд динара	142,1	84,2	88,5	89,6
Камате (централни ниво власти), млрд динара	119,0	117,8	111,9	111,3
Јавни дуг (централни ниво власти), млрд динара	2.807,5	2.938,7	2.979,7	2.995,1
Дуг централне државе, % БДП	62,8	61,8	58,8	55,2
Негарантовани дуг локалне власти, %БДП	0,9	1,0	1,0	1,1
Дуг опште државе, % БДП	63,7	62,8	59,8	56,3

Предвиђа се да ће негарантовани дуг локалног нивоа власти у наредном периоду бити на нивоу од око 0,9% БДП у 2017. години до 1,1% БДП у 2020. години.

Стање јавног дуга опште државе исказано према Мастрихтским критеријумима требало би да буде на нивоу од 53,4% БДП на крају 2020. године.

У сарадњи са експертима Светске банке, Управа за јавни дуг је припремила анализу трошкова и ризика алтернативних стратегија задуживања, применом модела Светске банке (*Medium Term Debt Strategy Model – MTDS*) у циљу оптимизације портфолија и ефикаснијег управљања јавним дугом. Коришћењем MTDS модела анализиран је основни и три алтернативна сценарија (четири анализиране стратегије), а такође су у разматрање узети и шокови на страни каматних стопа и девизних курсева (сензитивна анализа).

Финансијски и фискални ризици могу довести до раста јавног дуга већег него што га предвиђа основни сценарио. Ризици који су присутни и који могу да доведу до раста задужености и трошкова сервисирања јавног дуга су: ризик рефинансирања, девизни ризик, тржишни ризик (ризик каматних стопа, ризик инфлације), ризик ликвидности, кредитни ризик, оперативни ризици, ризици везани за дистрибуцију трошкова сервисирања (структуру дуга, концентрација обавеза).

Графикон 13. Утицај промена курса динара према корпи валута из портфолија јавног дуга на промену рација јавног дуга и БДП – Централни ниво власти

На графикону је представљено кретање рација јавног дуга и БДП за централни ниво власти у зависности од промене курса динара према одређеној корпи валута. Приказана је основна пројекција са алтернативним сценаријима у зависности од апрецијације, односно депрецијације курса динара у распону од 10% апрецијације до 20% депрецијације динара у односу на корпу валута. Применом наведених сценарија може се видети да би се рацио за 2020. годину кретао у распону од 50,9% до 63,8%, док би за основни сценарио био на нивоу од 55,2%.

У циљу смањивања изложености варијабилним каматним стопама, услед очекивања да ће доћи до повећања варијабилне каматне стопе са највећим учешћем у јавном дугу – Еурибора, уговарање нових обавеза се врши по фиксним каматним стопама, тамо где је то могуће, а поготову у домену зајмова намењених за финансирање инвестиционих пројеката код зајмодаваца као што су нпр. Европска инвестициона банка, Немачка развојна банка – KfW и EXIM банка Кина.

Имајући у виду ограничења и могуће ризике везане за финансијско тржиште, стратегија управљања јавним дугом у наредном средњорочном периоду базираће се на финансирању издатака буџета Републике Србије углавном путем емисије државних хартија од вредности на домаћем и међународном тржишту капитала. Циљ је да се у наредном дугорочном периоду финансирање обавља пре свега емитовањем динарских хартија од вредности на домаћем тржишту, међутим тренутна ситуација упућује да упркос чврстој одлучности ка наставку развоја домаћег тржишта државних хартија од вредности, један део финансирања мора бити обезбеђен у наредном средњорочном периоду на међународном финансијском тржишту.

Одлука о годишњем задуживању се доноси у оквиру Закона о буџету за одређену фискалну годину и у складу са променом основних фискалних агрегата могућа је промена плана задуживања током фискалне године.

У периоду за који се доноси ова Стратегија очекује се унапређење ефикасности примарног тржишта кроз концепт примарних дилера, као механизма продаје државних хартија од вредности који директно, у дужем року, доприноси смањењу трошкова задуживања, као и смањењу ризика рефинансирања. Увођење система продаје државних хартија од

вредности на домаћем финансијском тржишту преко примарних дилера, пружа добру основу за унапређење тржишне ефикасности секундарног тржишта државних хартија од вредности. Развојем секундарног тржишта, временом ће се успоставити концепт тржишне ефикасности у процесу вредновања државних хартија од вредности. Увођењем бенчмарк емисија обвезница остварио се позитиван ефекат на обим и континуитет секундарног трговања, као и на унапређење тржишне ефикасности у поступку продаје државних хартија на примарном тржишту.

6. АНАЛИЗА ОСЕТЉИВОСТИ И ПОРЕЂЕЊЕ СА ПРЕТХОДНИМ ПРОГРАМОМ

Фискални ризици. Република Србија се у претходним годинама суочавала са значајним расходима који су резултат реализованих фискалних ризика. Реч је пре свега о отплатама по основу гаранција, исплатама по основу судских одлука, решавање питања државних финансијских институција, преузимање обавеза јавних предузећа у јавни дуг и сл.

Фискални ризици представљају изложеност јавних финансија одређеним околностима које могу проузроковати краткорочна и средњорочна одступања од пројектованог фискалног оквира. До одступања може доћи у приходима, расходима, фискалном резултату, као и у имовини и обавезама државе, у односу на оно што је планирано и очекивано.

Идентификација највећих фискалних ризика који могу утицати на државне финансије у средњем року полазна је тачка у бољем управљању фискалним ризицима. О одређеним фискалним ризицима постоје детаљни подаци и лако се може идентификовати да ли ће и са коликом вероватноћом утицати на фискалне агрегате у средњем року. За друге пак, не постоје довољно детаљни подаци, али и само њихово идентификовање подиже свест о могућности да у наредном периоду доведу до одступања од планираног фискалног оквира.

Макроекономске претпоставке и осетљивост фискалних агрегата. Одступања макроекономских претпоставки од основног сценарија могу довести до одступања фискалних агрегата од пројектованог нивоа.

Негативни сценарио који у наредном периоду подразумева пад привредне активности или мањи раст, довео би до значајног смањења прилива капитала и смањења спољнотрговинске размене. У том случају дошло би до мањих прихода, и последично већег дефицита, уколико се не би ишло на додатно прилагођавање на расходној страни. У складу са оценама осетљивости фискалног баланса, свака промена реалног раста за 1 п.п. БДП доводи до промене фискалног резултата од око 0,36% БДП. У случају да се у наредном трогодишњем периоду остваре ниже стопе реалног раста БДП (по 1 п.п. мање просечно годишње) од планираних, кумулативно повећање фискалног дефицита би износило око 50 млрд динара.

Инфлација је основна детерминанта опште макроекономске стабилности. Услед модификације фискалних правила о индексацији плата и пензија, у наредном периоду инфлација ће у мањој мери опредељивати кретање укупног нивоа расхода, него што је то био случај у ранијем периоду. Што се тиче приходне стране утицај инфлације на индиректне порезе може бити краткорочно повољан, али услед неминовног прилагођавања реалног нивоа потрошње тај ефекат се губи уколико је ниво дохотка ограничен. Сличан

краткорочни ефекат има и девизни курс. Поједине приходне ставке се усклађују годишње са инфлацијом (углавном непорески приходи и висина појединих акцизних стопа), па са те стране постоји одређени ризик, али услед ниских пројектованих вредности инфлације он није висок. Инфлација са друге стране може индиректно да утиче на висину дефицита и јавног дуга. У случају да се креће значајно изнад таргетираних вредности, током процеса усклађивања релевантних каматних стопа, може доћи до повећања каматних стопа на јавни дуг. Са друге стране индекс потрошачких цена великим делом утиче на кретање укупног дефлатора БДП, самим тим и на висину номиналног БДП, као имениоца учешћа дефицита и јавног дуга у бруто домаћем производу.

На издатке за камате, осим висине и структуре јавног дуга утичу и фактори као што су девизни курс и каматне стопе на међународном и домаћем тржишту. С обзиром на непредвидивост кретања појединих варијабли, могуће је повећање потребних средстава за камате у наредном периоду. Каматна политика коју воде одређене међународне институције (ФЕД, ЕЦБ итд.) може утицати на општи ниво каматних стопа на међународном тржишту, што за Републику Србију као малу отворену економију представља додатни фискални ризик.

Државне гаранције. Гаранције издате од стране државе утичу на висину јавног дуга, али и на висину дефицита, уколико отплату по кредиту уместо првобитног дужника преузме држава. Издате гаранције су према дефиницији одређеној Законом о јавном дугу[19] део индиректних обавеза и у укупном износу се укључују у јавни дуг[20]. Ограничења постављена на издавање нових гаранција дала су резултате те се учешће индиректних обавеза у укупном јавном дугу смањује. Индиректне обавезе (издате гаранције од стране Републике Србије) су учествовале са 8,6% у укупном јавном дугу, према националној методологији, на крају 2016. године. Учешће ових обавеза у јавном дугу опада и у текућој години, те на крају септембра 2017. године оне чине 7,6% укупног јавног дуга. Највеће учешће ових обавеза у јавном дугу, нешто изнад 14% у просеку забележено је између 2009. и 2013. године.

Графикон 14. Учешће индиректних обавеза у јавном дугу Републике Србије, %

На крају 2016. године стање дуга по основу издатих гаранција износило је 2,1 млрд евра, односно 6,2% БДП. Стање дуга по овом основу смањено је за око 300 милиона евра, у

19 Закон о јавном дугу („Службени гласник РС”, бр. 61/05, 107/09, 78/11 и 68/15).

20 Дефиниција дуга, према критеријумима из Мастрихта, између осталог, различито третира издате гаранције, у односу на дефиницију јавног дуга према домаћем законодавству. У јавни дуг (дуг опште државе) улазе, према критеријумима из Мастрихта, само активиране гаранције. Домаће законодавство, по овом питању има конзервативнији приступ, и све издате гаранције укључује у јавни дуг.

односу на крај 2015. године. До краја септембра текуће године стање дуга по гаранцијама смањено је за додатних 300 милиона евра.

Табела 9. Стање дуга по основу издатих гаранција у мил. евра

Корисник	31. децембар 2016.	30. септембар 2017.
ЈП „Србијагас"	430,6	266,6
ЈП „Путеви Србије"	393,5	367,2
„Железнице Србије" а.д.	305,6	278,6
„Инфраструктура железнице Србије" а.д.	-	10,6
„Србија Воз" а.д.	-	0,0
„Air Serbia" a.d. Beograd	22,5	16,9
„Галеника" а.д.	21,0	15,3
„ЕМС" а.д.	41,6	39,7
ЈП „ЕПС"	382,8	379,8
Грађевинска дирекција Србије	0,0	0,0
РТБ Бор	120,5	92,3
Агенција за контролу летења Србије и Црне Горе	16,8	12,1
ЈП Југоимпорт - СДПР	33,4	19,0
ФИАТ д.о.о.	96,0	80,4
Аеродром „Никола Тесла"	6,5	6,0
ЈАТ Техника д.о.о.	4,8	4,3
ЈП „Емисиона техника и везе"	16,7	15,6
Јединице локалне власти (градови и општине)	245,9	239,8
Фонд за развој Републике Србије	0,8	0,0
Агенција за осигурање и финансирање извоза	5,4	0,0
УКУПНО	2.144,3	1.844,2

Извор: Министарство финансија, Управа за јавни дуг

Укупна планирана отплата по основу гарантованих кредита у 2017. години износи 48 млрд динара. Рачуноводствена методологија, до 2014. године, није у расходе укључивала отплате по основу гаранција[21]. Од 2014. године део ових расхода је укључен у расходе буџета[22]. Независно од буџетског и рачуноводственог приказа, дуг који уместо главног дужника плаћа држава повећава укупне потребе за задуживањем.

21 Отплата по основу гаранција из републичког буџета је у расходе укључена по готовинској основи. Међународни стандарди, који се заснивају на обрачунској основи, у расходе укључују цео износ преосталог дуга, у моменту активирања гаранције, док се сама отплата дуга по том основу третира као финансијска трансакција.

22 Део расхода по основу отплате по гаранцијама за ЈП „Путеви Србије" не укључује се у расходе буџета, јер је ово предузеће део сектора опште државе, те су расходи који су финансирани гарантованим кредитима били део расхода опште државе у моменту трошења средстава, док се сама отплата третира као финансијска трансакција („испод црте").

Графикон 15. Отплата дуга по основу гаранција, млрд динара

Табела 10. Укупно плаћене обавезе по основу гаранција по корисницима, млрд динара

	2016			2017 (до 30. септембра)		
Корисник	Главница	Камата	Укупно	Главница	Камата	Укупно
ЈП „Србијагас"	23,5	2,9	26,4	16,2	0,5	16,7
ЈП „Путеви Србије"	4,4	1,7	6,1	4,2	1,6	5,8
„Железнице Србије" а.д.	6,1	0,8	7,0	2,7	0,5	3,1
ЈАТ	1,3	0,2	1,4	0,7	0,0	0,7
„Галеника" а.д.	4,5	0,4	4,9	0,7	0,0	0,7
Локална самоуправа	0,2	0,0	0,3	0,4	0,0	0,4
„Железара Смедерево"	3,8	0,0	3,8	0,4	0,0	0,4
РТБ Бор	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Други корисници	5,5	0,0	5,5	0,0	0,0	0,0
УКУПНО	49,2	6,0	55,3	25,3	2,7	28,0

Извор: Министарство финансија, Управа за јавни дуг

Реализација расхода по основу отплате по гаранцијама до краја 2017. године биће нижа од првобитно планиране. План отплате по основу гаранција (укупно главница и камата) у буџету за 2017. годину износи 48 млрд динара, од чега се у расходе који утичу на резултат укључује 34,4 млрд динара за отплату главнице по гаранцијама. Пошто је ЈП „Србијагас" током 2017. године самостално отплаћивао обавезе по основу гарантованих кредита, извршење ове категорије до краја године процењује се на око 29 млрд динара.

Растући индиректни дуг, те укључивање дела отплата по основу гаранција у буџетске расходе, и повећање дефицита по том основу, повећали су свест о растућим фискалним ризицима који произилазе по основу издатих гаранција. Стога су предузете активности које ограничавају издавање нових гаранција. Изменама Закона о јавном дугу забрањено је издавање нових гаранција за кредите за потребе ликвидности. Изменама Закона о Фонду за развој Републике Србије онемогућено је даље давање контрагаранција за гаранције издате од стране Фонда за развој Републике Србије.

Поред ограничења у издавању државних гаранција кључни корак у смањењу и отклањању фискалних ризика по овом основу је у реформи државних и јавних предузећа,

корисника гаранција, како би били способни да отплаћују своје кредите. Већи број предузећа, која су и највећи корисници гаранција, налазе се у процесу реструктурирања, односно спровођења планова реструктурирања урађених у сарадњи са међународним финансијским институцијама.

Годишњим буџетом за 2017. годину планирано је издавање гаранција највише до 200 мил. евра, и то за кредите намењене реализацији инфраструктурних пројеката. У првој половини године издате су гаранције Немачкој развојној банци, усвајањем релевантних закона, у износу од 60 мил. евра за пројекте ЈП ЕПС и ЕМС а.д.[23]

Стање и структура јавног дуга по основу индиректних обавеза, те растући буџетски трошкови по основу гаранција указују да постоје одређени фискални ризици који се могу материјализовати у наредних неколико година. У наредним годинама такође је планирана отплата по основу гаранција, али са опадајућим трендом тако да њихово учешће у БДП опада са 0,6% БДП у 2017. години на 0,1% БДП у 2020. години. Захваљујући предузетим мерама у претходном периоду, као и преговорима са домаћим пословним банкама у којима су снижене каматне стопе по основу гарантованих обавеза ЈП „Србијагас" и „Галеника" а.д, смањена је изложеност српских јавних финансија према овом ризику[24].

Структурне реформе јавних и државних предузећа, њихово оспособљавање за тржишну утакмицу и финансијску одрживост, с једне стране, и ограничено и циљано издавање нових гаранција, с друге стране, допринеће умањењу фискалних ризика по овом основу и одржавању расхода у планираним, тј. пројектованим оквирима у наредном средњорочном периоду.

Преузимање обавеза у јавни дуг Републике Србије. Значајан извор ризика за јавне финансије представља преузимање обавеза државних и јавних предузећа што директно утиче на раст јавног дуга и дефицита државе. У претходном периоду у више наврата долазило је до преузимања обавеза јавних и државних предузећа. Преузимање обавеза, директно повећава јавни дуг у износу у коме су преузете обавезе дужника. Истовремено, тај износ постаје расход буџета и тако утиче на повећање дефицита опште државе.

Поред преузимања обавеза јавних и државних предузећа, на повећање јавног дуга и дефицита по овом основу утицале су и судске одлуке, али и неадекватно планирање одређених расхода (субвенција). У 2015. години на повећање дуга и дефицита утицале су и одлука Уставног суда о повећању пензија војним пензионерима, те неадекватно планирање субвенција пољопривредницима, што је проузроковало да се дуг по овом основу укључи у јавни дуг и у ратама исплати пољопривредницима.

---

23 Нове индиректне обавезе Републике Србије по основу датих гаранција у 2017. години регулисане су следећим законима: 1) Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Немачке развојне банке KfW, по задужењу ЈП ЕПС, Београд (Пројекат „модернизација система за отпепељивање ТЕ Никола Тесла А"); 2) Закон о давању гаранције Републике Србије у корист Немачке развојне банке KfW, по задужењу акционарског друштва „Електромрежа Србије", Београд (Регионални програм енергетске ефикасности у преносном систему).

24 Евро деноминовани кредити резидуалне рочности испод две године од 18. новембра 2016. године имају каматну стопу 1,75%+тромесечни Еурибор; Евро деноминовани кредити резидуалне рочности изнад две године од 18.11.2016. године имају каматну стопу 2,75%+тромесечни Еурибор; кредити деноминовани у америчким доларима од 18.11.2016. године имају каматну стопу 3,00%+тромесечни УСД Либор.

Табела 11. Преузимање обавеза у јавни дуг у 2015. години, млрд динара

Опис	2015
ЈП „Србијагас"	23,4
Војни пензионери	10,0
Субвенције за пољопривреду	10,1
УКУПНО	43,5

Извор: Министарство финансија

Крајем 2016. године, у склопу финансијског реструктурирања предузећа ХИП Петрохемија преузете су обавезе ове компаније у јавни дуг у износу од 105 мил. евра, што је било и договорено у оквиру програма са ММФ. Преузимањем дуга уз финансијско реструктурирање компаније, елиминишу се могући фискални ризици и будући буџетски трошкови за подршку овом предузећу.

Ни према буџетском плану, нити у ревидираним проценама за 2017. годину нису предвиђена преузимања обавеза предузећа у јавни дуг.

Јавна предузећа. Пословање јавних предузећа представља значајан извор фискалних ризика, како на страни буџетских прихода, тако и на страни расхода. Јавна предузећа се у пословању суочавају са бројним проблемима, од наплате потраживања, до редовног измиривања обавеза према повериоцима, држави и запосленима и сл. Држава као оснивач и њихов једини власник је одговорна за пословање и њихово је последње уточиште у случају неликвидности. Постоји неколико канала кроз које се могу материјализовати фискални ризици везани за пословање јавних предузећа. Највећи, али не и једини ризик, су државне гаранције дате за кредите јавних предузећа. Одрживост, ефикасност и профитабилност јавних предузећа утичу на приходе буџета, односно на износ добити коју уплаћују у буџет. Квалитет производа и услуга које обезбеђују јавна предузећа утичу на ефикасност и профитабилност приватног сектора и у крајњој инстанци на ниво пореза које уплаћују у буџет.

Јавна предузећа представљају значајан сегмент српске привреде, који запошљава више од 73 хиљаде људи. Јавна предузећа се оснивају као друштва за обављање делатности од општег интереса. Њихов рад уређен је Законом о јавним предузећима, усвојеним у фебруару 2016. године, као и подсекторским законима који дефинишу специфична подручја која нису обухваћена Законом о јавним предузећима (Закон о енергетици, Закон о привредним друштвима и др).

У циљу умањења фискалних ризика повезаних са пословањем јавних предузећа у току су процеси реструктурирања највећих јавних предузећа („Железнице Србије" а.д, „Инфраструктура железнице Србије" а.д, „Србија Воз" а.д, „Србија Карго" а.д, ЈП ЕПС и ЈП „Србијагас"). Целокупан процес се спроводи у сарадњи за водећим светским финансијским институцијама – ММФ, Светском банком и Европском банком за обнову и развој (у даљем тексту: ЕБРД), како би се ова предузећа поставила на здраве основе и почела да функционишу по тржишном принципу, те умањили потенцијални фискални трошкови који могу проистећи из њиховог пословања.

Кључни финансијски показатељи пословања јавних предузећа

Резултати пословања јавних предузећа у 2016. години. Укупан капитал републичких јавних предузећа на крају 2016. године износио је 1.681 млрд динара, док је као крајњи резултат у 2016. години остварена нето добит у износу од 4,6 млрд динара.

Табела 12. Главни финансијски показатељи пословања јавних предузећа, млрд дин.

Опис	2015	2016
Укупна имовина	2.481,0	2.714,3
Сопствени капитал	1.530,7	1.680,9
Укупни приходи	499,7	516,8
Нето добит (губитак)	-2,7	4,6
Субвенције	23,4	29,6
Субвенције, без ЈП „Путеви Србије"	16,5	22,5
Принос на сопствени капитал (ROE), у %	-0,2%	0,3%
Принос на укупна средства (ROA), у %	-0,1%	0,2%
Субвенције, % укупних прихода	4,7%	5,7%

Извор: Званични финансијски извештаји објављени на сајту Агенција за привредне регистре

Пословање републичких јавних предузећа је додатно унапређено у 2016. години. Јавна предузећа су, збирно посматрано, остварила нето добит у износу од 4,6 млрд динара, што је велики напредак поредећи са губитком од 2,7 млрд динара у 2015. години, односно 65,3 млрд динара губитка из 2014. године.

У 2016. години субвенције бележе раст и чине 5,7% укупних прихода јавних предузећа. Примљене субвенције порасле су највише због раста субвенција железничким предузећима за спровођење процеса реструктурирања, посебно исплату стимулативних отпремнина, као и услед додатних субвенција ЈП ПЕУ „Ресавица" за регулисање заосталих обавеза према радницима. Број предузећа прималаца субвенције је 22, при чему је „Србија Карго" а.д. (предузеће које није редовни корисник субвенција) добило средства из буџета за исплату отпремнина. Одређене субвенције имају капитални карактер као што су субвенције за ЈП „Путеви Србије", у износу од 7,1 млрд динара, које су намењене реконструкцији путне инфраструктуре.

Резултати пословања јавних предузећа у 2017. години. У 2017. години је настављен позитиван тренд пословања републичких јавних предузећа, збирно посматрано.

Табела 13. Процена резултата пословања јавних предузећа за првих 9 месеци 2017. године, млрд динара

Показатељи пословања	30. септембра 2016. реализација	30. септембра 2017. реализација
Пословни приходи	317,9	327,6
Оперативни трошкови	229,3	292,0
EBITDA	88,6	81,0
Амортизација	40,8	45,4
Пословни резултат (EBIT)	47,8	35,6
Резултат пре пореза	31,1	28,9
Нето резултат	22,5	22,2
Примљене субвенције	18,7	17,7
Број предузећа која су остварила добит	26	26

Реализовани резултати пословања су нешто нижи у односу на исти период претходне године, али и даље позитивни. Нето резултат утврђен за првих девет месеци је добит у износу од 22,2 млрд динара, док је остварена добит у истом периоду прошле године износила око 22,5 млрд динара. Ипак, резултат у оба посматрана периода је прецењен за трошкове амортизације ЈП „Путеви Србије" (око 9 млрд динара), јер предузеће ове трошкове књижи тек на крају године у целокупном износу за дату годину. Највећи утицај на позитиван нето резултат у посматраном периоду има ЈП „Србијагас", које је остварило нето добит у износу од 9,5 млрд динара. На другом месту је ЈП „Југоимпорт – СДПР" са 4,7 млрд динара добити, док је ЕМС а.д. реализовало добит од 2,9 млрд динара, а ЈП ЕПС 2,1 млрд динара. Овакав резултат ЈП ЕПС је доста нижи у односу на исти период претходне године (15,3 млрд динара) и последица је виших пословних расхода узрокованих увозом струје у зимском периоду.

Постојећи нето резултат јавних предузећа је остварен са мањим износом субвенција и то пре свега за ЈП „Путеви Србије" (за 0,9 млрд) и железничка предузећа – „Србија Воз" а.д. и „Инфраструктура железнице Србије" а.д. за 0,3 млрд динара

Уплата добити у буџет Републике. Уплата добити од стране јавних предузећа и дивиденди друштава капитала у којима држава има власништво представљају значајан део непореских прихода. Од успешности пословања ових предузећа зависи и висина прихода буџета по овом основу. Уплата редовне добити и дивиденди је редован буџетски непорески приход, док се уплате из нераспоређене добити третирају као приход са једнократним карактером и не представљају трајни извор прихода.

Приходи буџета по основу уплате добити јавних предузећа, како редовне, тако и из нераспоређене добити претходних година, у 2016. години износила су 0,6% укупних буџетских прихода[25]. Буџетом за 2015. годину, одређено је да су републичка јавна предузећа дужна да уплате у буџет 50% од остварене добити у претходној години. Иста обавеза постоји и за друштва капитала за припадајући део добити држави као једном од власника. Поред редовне добити Влада је захтевала исплату нераспоређене добити која потиче из периода пре 2013. године, до износа који не би угрозио редовно пословање

25 Укупно уплаћена добит јавних предузећа, јавних агенција и дивиденде друштава капитала, у којим држава има власништво, у 2016. години, износила је 20 млрд динара. Овде се задржавамо на добити јавних предузећа са становишта сагледавања фискалних ризика.

јавних предузећа. По овом основу (добит јавних предузећа) у буџет је у 2015. години уплаћено око 6,5 млрд динара.

Обавеза за јавна предузећа да уплате најмање 50% добити остварене у претходној години прописана је и Законом о буџету Републике Србије за 2017. годину. Само по овом основу планирана је уплата у буџет у 2017. години у износу од око 5 млрд динара. Првобитни план је премашен и у буџет је закључно са септембром уплаћено 5,5 млрд динара.

Ублажавање потенцијалних ризика, који настају као последица пословања јавних предузећа, обухвата низ мера везаних за одговорност, профитабилност и транспарентност у пословању ових предузећа. Наиме, почетком 2016. године је усвојен нови Закон о јавним предузећима који ће ојачати структуру управљања и одговорност јавних предузећа. Процеси реструктурирања покренути су у ЈП ЕПС, ЈП „Србијагас" и „Железнице Србије" а.д, при чему ће од успешности самог процеса реструктурирања и брзине спровођења усвојених мера зависити ефикасност пословања у будућности.

Банкарски систем и осигурање депозита. Осигурање депозита је механизам очувања финансијске стабилности и заштите депонената. Систем осигурања депозита обезбеђује да се сваком заштићеном депоненту[26] исплати целокупан износ улога у свакој банци до осигураног износа од 50.000 евра у случају стечаја или ликвидације банке. Осигурање депозита регулисано је Законом о осигурању депозита.

У систему осигурања депозита Република Србија је ултимативни гарант исплате осигураних депозита. У сврху обезбеђивања средстава за осигурање депозита Агенција наплаћује премију осигурања депозита од банака за рачун Фонда за осигурање депозита, управља имовином фонда и исплаћује депозите до осигуране суме у случају стечаја или ликвидације банке. У случају недостајућих средстава у фонду за осигурање депозита, Република Србија обезбеђује исплату било средствима из буџета, било давањем гаранције за задуживање Агенције за осигурање депозита.

Гаранција исплате осигураних депозита од стране државе, било директно средствима из буџета, или индиректно издавањем гаранција за задуживање Агенције за осигурање депозита, извор је фискалних ризика и могућих фискалних трошкова. Међутим, захваљујући постигнутој стабилности банкарског сектора, од почетка 2014. године није било потребе за коришћењем средстава државе за исплате по основу осигураних депозита.

Умањење фискалних ризика по овом основу зависи од стабилности и одрживости банкарског система. Надзор над банкарским системом, обазривост у пласирању средстава и унапређење квалитета имовине банака су основни стубови стабилног банкарског система.

Реформа прописа који уређују српски финансијски систем[27], спроведена је фебруара 2015. године. Једна од карактеристика те реформе јесте и пренос надлежности праћења резултата пословања и рада органа управљања у банкама, друштвима за осигурање и другим финансијским институцијама чији је акционар Република Србије, као и организовање

26 Заштићени депоненти су: физичка лица (резиденти и нерезиденти), предузетници (резиденти), микро, мала и средња правна лица (резиденти).

27 Народна скупштина усвојила је измене и допуне Закона о Народној банци Србије и Закона о банкама, као и нови Закон о Агенцији за осигурање депозита, Закон о осигурању депозита, Закон о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање. Са изменом сета финансијских закона, наметнуло се и усвајање допуне Закона о министарствима.

и спровођење поступка продаје акција у њима, са Агенције за осигурање депозита на Министарство финансија, почев од 1. априла 2015. године. Такође, реформом прописа је у домаћу регулативу транспонована и Директива о реструктурирању банака (*Bank Recovery and Resolution Directive – BRRD*) и функција реструктурирања банака поверена је НБС. У децембру 2016. године усвојен је сет прописа којима се у домаћи регулаторни оквир имплементирају Базел III стандарди, чиме је постигнут значајан степен усклађености домаћих прописа са релевантним прописима ЕУ у овој области, а током 2017. се наставило са активностима на унапређењу домаћих прописа којима се уређује пословање банака, а у циљу њиховог даљег усклађивања са прописима ЕУ. Основни циљеви усвајања ових прописа су повећање отпорности банкарског сектора повећањем квалитета капитала и увођењем заштитних слојева капитала, боље праћење и контрола изложености банке ризику ликвидности, даље јачање тржишне дисциплине и транспарентности пословања банака у Републици Србији објављивањем свих релевантних информација о пословању банке, као и прилагођавање извештајног система новим регулаторним решењима.

Остварени резултати банкарског сектора Републике Србије на крају 2016. и током 2017. године указују на тренд раста профитабилности банака. Банкарски сектор Републике Србије је у 2016. години пословао профитабилно, са нето финансијским резултатом пре опорезивања у износу од 21,3 млрд динара, док је у првих девет месеци 2017. године остварен позитиван нето финансијски резултат пре опорезивања у износу од 53,5 млрд динара, што представља пораст од 63,1% у односу на остварени нето добитак пре опорезивања у истом периоду претходне године.

Висока капитализованост банкарског сектора, како са становишта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала, тако и са становишта структуре регулаторног капитала, додатно је увећана, гарантујући отпорност банкарског сектора. На крају септембра 2017. године, вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Републике Србије износи 22,46%, (пораст од 0,63 п.п. у односу на почетак године), што је значајно изнад прописаног регулаторног минимума од 8% и више него довољно за покриће свих ризика којима је сектор изложен, што потврђују и макропруденцијални стрес тестови које НБС редовно спроводи.

Један од ограничавајућих фактора за раст кредитне активности представљао је релативно висок ниво проблематичних кредита. У августу 2015. године усвојена је Стратегија за решавање проблематичних кредита која се спроводи имплементацијом два акциона плана, један припремљен од стране Владе и други припремљен од стране НБС, у циљу спуштања нивоа проблематичних кредита. Кључне области имплементације подразумевале су јачање капацитета банака за решавање проблематичних кредита, унапређење регулативе за процену вредности средстава обезбеђења, развој тржишта проблематичних кредита и др.

Имплементација мера за решавање питања проблематичних кредита наставља да даје доста добре резултате. У првих девет месеци 2017. године, укупни бруто проблематични кредити смањени су за 94,4 млрд динара, или за 27,3%. Резултат тога, као и раста кредитне активности, јесте даљи пад учешћа проблематичних у укупним кредитима, на 12,2% у септембру, што је најнижа вредност овог показатеља након јануара 2009. године. Ово учешће ниже је за 4,8 п.п. у односу на крај 2016. године, а за 10,1 п.п. у односу на август 2015. године, када је донета Стратегија за решавање проблематичних кредита. Јачање капацитета банака за решавање НПЛ и даљи развој тржишта ових кредита били су међу главним циљевима Стратегије, а постигнут напредак у тим областима потврђује

и чињеница да су на смањење износа проблематичних кредита највише утицали отпис и уступање ових кредита. Од 30. септембра 2017. године примењује се Одлука о рачуноводственом отпису билансне активе банке („Службени гласник РС", број 77/17), према којој су банке дужне да пребаце у ванбилансну евиденцију све кредите који су у потпуности обезвређени. Само у септембру отписано је 53,6 млрд динара проблематичних кредита или за 7,9 млрд динара више него у целој 2016. години, а додатни позитивни ефектни донете Одлуке очекују се у наредном периоду.

Смањење ризика и фискалних трошкова повезаних са шемом осигурања депозита подразумева потпуно усаглашавање са европским стандардима у овој области.

Остали фискални ризици. Поред наведених фискалних ризика постоје и друге околности које уколико се реализују могу довести до фискалних трошкова. За поједине ризике не постоје систематизовани подаци, али имајући у виду да су се поједини остварили у ближој прошлости може се сагледати величина њиховог утицаја на јавне финансије. Само њихово идентификовање помаже сагледавању могућих утицаја на фискалну позицију земље у наредном периоду.

Постоје значајни фискални ризици по основу судских одлука, домаћих и међународних судова, казни, накнади штете од стране државних органа. Република Србија је по основу судских одлука у периоду 2009–2016. године из буџета платила 55,2 млрд динара[28]. Дуг војним пензионерима који је преузет у 2015. години у износу од 10 млрд динара, иако по судској одлуци није евидентиран на овим рачунима, рачуноводствено је третиран као отплата дуга, док је у извештајима о фискалним агрегатима опште државе распоређен као расход за социјалну заштиту (пензије). Независно од начина евидентирања овај расход представља реализован фискални ризик по основу судских пресуда. Одлука међународног суда у Стразбуру обавезала је Републику Србију да исплати јавни дуг по основу неисплаћене девизне штедње коју су држављане бивших република СФРЈ и држављани Републике Србије положили код банака са седиштем на територији Републике Србије и њиховим филијалама на територијама бивших република СФРЈ. У фискалне ризике чији извор представљају судске одлуке спада и пресуда међународног арбитражног суда, по којој је Република Србија је дужна да плати 40 мил. долара као одштету грчкој компанији „Митилинеос"[29]. Потенцијалне обавезе могу проистећи и из пресуда међународног суда у Стразбуру по основу тужби радника некадашњих друштвених предузећа (за неисплаћене плате и доприносе).

Стално присутан ризик од елементарних непогода и природних катастрофа обавезује улагање у програме превенције како би се умањили потенцијални фискални трошкови за отклањање штете настале по том основу. Република Србија се у 2014. години суочила са катастрофалним последицама поплава. Укупна штета (са губицима) процењена је на више од 1,7 млрд евра[30]. У складу са Законом о отклањању последица поплава у Републици Србији средства за обнову обезбеђивала су се из буџетских извора, на свим нивоима власти, донација, прилога и поклона, задуживањем, финансијском помоћи ЕУ и др. За обнову су обезбеђена бесповратна средства у износу од 220,7 мил. евра и око 300 мил.

28 Обухваћени су расходи на контима: новчане казне и пенали по решењу судова и судских тела и накнада штете за повреде или штету нанету од стране државних органа.

29 Како пресуда још увек није правоснажна потенцијални расход по овом основу није укључен у представљени фискални оквир за период 2018-2020. године.

30 http://www.obnova.gov.rs/uploads/useruploads/Documents/Kancelarija-za-pomoc-poplavljenih-podrucja-infograf-15-04-2016-srb.pdf

америчких долара средстава из кредита Светске банке. Имајући у виду стално присутне ризике од елементарних непогода, смањење фискалних ризика који могу настати по овом основу подразумева улагање у превентивне програме. Влада је у децембру 2014. године усвојила Национални програм за управљање ризицима од елементарних непогода, који ће бити реализован у сарадњи са Светском банком, Уједињеним нацијама и ЕУ. За реализацију програма превенције обезбеђено је, до сада, 70 мил. евра.

Алтернативни сценарио фискалних кретања у периоду 2017- 2020. године

На следећем графикону приказано је кретање учешћа дефицита и јавног дуга у БДП у складу са алтернативним макроекономским сценаријом, а који подразумева стопе раста од 2%, 2% и 2,5% у наредном трогодишњем периоду.

Графикон 16. Поређење учешћа јавног дуга и фискалног дефицита у основном и алтернативном сценарију, у % БДП

Спорији раст БДП утицао би, преко својих компоненти, и на остварење фискалних агрегата, превасходно на приходну страну, и то највише на приходе по основу рада и порезе на потрошњу. Оваква динамика БДП довела би до вишег нивоа фискалног дефицита и јавног дуга. У 2018. години би дошло до раста учешћа јавног дуга у БДП у односу на 2017. годину, а у наредном периоду би се успорила динамика његовог смањења. У случају оваквог или сличног сценарија, или реализације осталих негативних ризика за остварење планираног фискалног резултата, а уколико би дошло до раста рација дуг/БДП, биће предузете мере у оквиру фискалне консолидације на приходној и расходној страни.

Поређење са претходним програмом

Поређење укупних прихода, расхода и дефицита консолидованог сектора државе у односу на претходни Програм економских реформи (2017-2019) показује одређене разлике, како на приходној, тако и на расходној страни буџета опште државе. Разлози одступања у пројекцијама у односу на претходни Програм односе се, између осталог, на: различит

ниво номиналног БДП, промену претпоставки реалног раста БДП и његових компоненти, као и промене у политикама које се одражавају на приходну и расходну страну.

Табела 14. Поређење фискалних показатеља два програма, у % БДП

	2016	2017	2018	2019	2020
ЕРП 2017 - 2019					
Приходи	43,3	42,4	41,6	41,1	-
Расходи	45,4	44,1	42,9	42,1	-
Резултат	-2,1	-1,7	-1,3	-1,0	-
ЕРП 2018 - 2020					
Приходи	43,2	43,9	42,4	41,8	41,2
Расходи	44,5	43,2	43,1	42,3	41,7
Резултат	-1,3	0,7	-0,7	-0,5	0,5
Разлика					
Приходи	-0,1	1,5	0,8	0,7	-
Расходи	-0,9	-0,9	0,2	0,2	-
Резултат	0,8	2,4	0,6	0,5	-

Извор: МФИН

Програм економских реформи (2017-2019) предвиђао је раст БДП у 2017. години од 3%, те убрзање раста на 3,5% у наредним годинама. Иако ће реални раст БДП бити нижи од очекиваног, на нивоу од 2%, у наредном периоду се очекују стопе раста до 4% у 2020. години.

Нижи раст БДП од очекиваног се није одразио на приходну страну с обзиром на кретање приходно издашних компоненти раста, као што су запосленост, потрошња и увоз. Осим тога, настављена је борба против сиве економије, а побољшање пословних резултата јавних предузећа довело је до већих прихода буџета по основу добити и дивиденди. Структурно побољшање прихода резултирало је променом пројекције прихода навише у читавом посматраном периоду.

На расходној страни, током 2017. године, извршење је било ниже у односу на план што је створило простор за одређене једнократне расходе као што су једнократна исплата пензионерима и бонуси делу запослених у јавном сектору. У наредном периоду предвиђено је благо повећање расхода уз измену структуре.

У претходном Програму економских реформи један део расхода чинио је фискални простор, то јест расходи који нису били распоређени на категорије. У највећој мери фискални простор распоређен је на плате и пензије. У очекивању брже и ефикасније реализације инфраструктурних пројеката финансираних кредитним средствима знатно су повећани и капитални издаци. Повећана су и средства намењена куповини роба и услуга, а нижи су расходи за камате и отплата гаранција, у складу са смањењем јавног дуга.

Благо повећање расходне стране у наредном периоду, уз солидан раст прихода, резултираће стабилизацијом дефицита на 0,5% БДП.

7. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР

Реформске активности у оквиру различитих подсистема управљања јавним финансијама (УЈФ) обухваћене су Програмом реформе управљања јавним финансијама 2016–2020. године (Програм РУЈФ). Циљ Програма РУЈФ је да пружи свеобухватни и интегрисани оквир за планирање, координацију, спровођење и праћење напретка у реализацији одрживих активности како би се унапредила макроекономска стабилност, обезбедило ефикасно и сврсисходно распоређивање и коришћење јавних ресурса за реализацију националних приоритета и унапредиле услуге које пружа државна управа у Републици Србији, уз истовремено повећање транспарентности и укупне функционалности управљања јавним финансијама и испуњење неопходних услова за приступање Европској унији. Влада је у мају 2017. године донела Стратегију развоја интерне финансијске контроле у јавном сектору у Републици Србији за период 2017-2020. године, док је Стратегија за сузбијање неправилности и превара у поступању са финансијским средствима Европске уније у Републици Србији за период 2017-2020. године (Anti-Fraud Strategy) усвојена у октобру 2017. године.

На пољу унапређења буџетског система у наредном периоду планирају се следеће активности:

1) Наставак рада на унапређењу програмског буџета. Даља унапређења су неопходна како би се у што краћем временском периоду обезбедила уједначеност и стабилност између програмских структура свих буџетских корисника, а тиме и жељени квалитет буџетског документа као целине. У том смислу, последњим изменама Закона о буџетском систему створени су услови за унапређење програмске структуре буџета кроз уређивање процеса праћења и извештавања о оствареним учинцима програма што представља надоградњу система за планирање и израду програмског буџета. Информације о оствареним учинцима програма користе се за унапређење ефективности и ефикасности јавне потрошње, као и за праћење квалитета јавних услуга.

Наиме, праћење и извештавање дају кључне повратне информације о томе да ли се активности корисника буџетских средстава спроводе у складу са постављеним циљевима и финансијским планом, као и о томе какав утицај резултат остварен у извештајном периоду има на учинке и средства планирана за наредни период. Уколико се утврде одступања, ове информације омогућавају благовремену измену програмских активности, односно пројеката или прерасподелу буџетских средства у наредном периоду у циљу остварења бољих резултата. Обавезност објављивања извештаја о учинку програма омогућава да и јавност добије увид у резултате остварене кроз буџетску потрошњу. Такође, предвиђена је обавеза за кориснике средстава обавезног социјалног осигурања да напусте „линијски модел буџетирања“ од доношења финансијских планова за 2020. годину.

Такође, у наредном периоду осигураће се заокруживање поступка увођења родне равноправности у буџетске процесе, од стране свих корисника буџетских средстава на свим нивоима власти.

2) У јуну 2017. године Влада је усвојила Уредбу о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката, како би се обезбедило вредновање свих позитивних и негативних ефеката тих пројеката и осигурало делотворно и ефикасно управљање јавним средствима.

3) Забрана запошљавања у јавном сектору наставиће се и у 2018. години уз изузетке које разматра Комисија за давање сагласности за ново запошљавање и додатно радно ангажовање код корисника јавних средстава, узимајући у обзир максимални број запослених на неодређено време код организационих облика, средства у буџету, као и потребе за стручним кадром конкретног организационог облика.

У склопу придруживања ЕУ један од циљева је и прелазак на ESA методологију националних рачуна који је започео у септембру 2014. године. Класификација националних рачуна и извештавање према институцијама ЕУ уређена је у складу са овом методологијом. У 2016. години послати су први (пилот) извештаји везани за процедуру прекомерног дефицита (*Excessive deficit procedure* - EDP) и у наредном периоду се очекује даљи напредак у овом сегменту.

Програм трансформације Пореске управе за период 2015–2020. године усвојен је у јуну 2015. године, с циљем повећања ефикасности наплате прихода. Приоритети у даљем спровођењу Програма су: јачање управљања ПУ, поједностављење организационе структуре у централи и филијалама, односно експозитурама, смањивање оних активности које нису кључне за пословање ПУ, имплементација модерног приступа управљања ризицима, јачање управљања доцњама у плаћању обавеза, односно пореским дугом, укључујући и процедуре отписа, модернизација информационих технологија и пословних процеса и побољшање координације и размене информација са другим државним органима. До краја 2017. године Влада се обавезала да усвоји Акциони план Програма трансформације који ће реформу водити у смеру организационог раздвајања основних од споредних активности Пореске управе. Порески облици и активности које се сматрају основним и оне активности које се сматрају споредним, биће саставни део Акционог плана. Циљ је да се ове реформе спроведу до средине 2019. године, а да се Пореска управа до 2023. године реорганизује, тако да се основним активностима бави не више од 14 организационих јединица.

Имајући у виду да се економски односи са иностранством заснивају на отвореној, извозно оријентисаној привреди и активном укључивању у међународне економске токове, царински систем и политика биће конципирани у складу са наведеним начелима, у циљу повећања конкурентне способности привреде на светском тржишту и привлачења страних инвестиција. Очекује се даља хармонизација прописа у области царине са прописима ЕУ и правилима Светске трговинске организације (СТО) кроз:

- доношење новог Царинског закона (Министарство финансија доставило је Влади Нацрт закона у новембру 2017. године) и подзаконских аката у складу са новим Царинским законом Уније (који је ступио на снагу у мају 2016. године) и подзаконским прописима за његово спровођење, као и правилима СТО;
- доношење Уредбе о усклађивању номенклатуре Царинске тарифе (на годишњем нивоу) ради усклађивања са Комбинованом номенклатуром ЕУ (Влада је усвојила Уредбу за 2018. годину у новембру 2017. године) и преношења преференцијалних стопа царине у складу са свим споразумима о слободној трговини које је Република Србија закључила;
- усклађивање Закона о слободним зонама са Царинским законом;
- доношење новог Закона о Царинској тарифи након приступања Републике Србије СТО, у циљу преношења консолидованих стопа царине које су у току преговора договорене са чланицама СТО.

IV. СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ У ПЕРИОДУ ОД 2018. ДО 2020. ГОДИНЕ

1. ИДЕНТИФИКАЦИЈА КЉУЧНИХ ПРЕПРЕКА ЗА КОНКУРЕНТНОСТ И ИНКЛУЗИВНИ РАСТ

Након раста БДП Србије у 2016. и привременог успоравања у првој половини 2017. године (највише због неповољних временских услова), привредна активност убрзано расте, вођена индустријом, услугама и опоравком грађевинарства. Фискална консолидација је зауставила раст јавног дуга и уравнотежила текући дефицит платног биланса, који је у потпуности покривен нето приливом страних директних инвестиција. Домаћа потражња расте, уз опоравак приватне потрошње услед раста запослености и зарада у приватном сектору. Растуће стране директне инвестиције у извозно оријентисане секторе, као и опоравак и раст у еврозони убрзале су извозну активност. Након успешно спроведене фискалне консолидације, а у циљу очувања постигнутих резултата и обезбеђивања додатног раста и унапређења конкуретности, од изузетног је значаја наставак спровођења кључних структурних реформи. Спровођење структурних реформи у оквиру појединачних области интензивираће се у наредном периоду, како би се отклониле кључне препреке/изазови у оквиру појединачних области, које су установљене кроз ослањање на све доступне анализе и податке.

Раст пореских прихода је најважније обележје фискалних кретања у текућој години. Континуирано се уводе нове електронске пријаве и сервиси са циљем да се од 2018. године у потпуности примени електронски начин пословања Пореске управе. Осим даљег унапређења пореског система који стимулативно делује на привредни раст и обезбеђује већу ефикасност наплате пореза и смањење сиве економије, посебни напори биће усмерени на успостављање ефикаснијег управљања јавним инвестицијама, унапређење процеса процене пројеката и формирање јединствене листе планираних пројеката, повезане са планирањем буџета.

Изражен је напредак у реализацији инфраструктурних пројеката. На темељима фискалних резултата у последње три године, интензивираће се инвестиције у наредном периоду. Радиће се на унапређењу безбедности саобраћаја увођењем нових стандарда који важе на европској мрежи путева, као и на управљању одржавања путева засновано на учинку. Реформе у оквиру тржишта енергије биће усмерене на диверсификацију извора енергије и смањење увозне зависности. Спровођењу мера енергетске ефикасности даће се већи акценат како би се смањила изузетно висока енергетска интезивност.

Услови за развој пољопривреде, једне од кључних привредних грана Србије, повољни су, али са све учесталијим и по последицама све тежим кризама изазваним природним фактором (поплаве, суше, град и друго). Неповољна структура пољопривредних газдинстава (уситњеност поседа без довољно подстицаја за удруживање), техничко-технолошка заосталост превасходно средњих и малих газдинстава, као и појачани притисци на пољопривреднике због растућих стандарда и регулативе у процесу усклађивања са заједничком аграрном политиком ЕУ, додатно отежавају развој пољопривреде. Раст индустрије последњих година постигнут је на економски здрав начин, вођен инвестицијама и извозом. Са друге стране, највећи допринос расту дала је прерађивачка индустрија, иако у њеној структури и даље доминирају производи ниског

нивоа додате вредности и степена финализације. С тим у вези, у наредном периоду појачаће се спровођење дефинисаних мера за уклањање препрека за развој идентификованих индустријских сектора са највећим потенцијалом за раст и уложиће се посебни напори на повезивању индустријске, образовне и политике у области истраживања и развоја. У сектору услуга фокус ће бити на подизању нивоа знања и вештина, унапређењу е-трговине, а спровођењем хоризонталних мера у другим секторима, утицаће се и на унапређење функционисања услужног сектора.

Забележен је велики напредак у побољшању пословног и макроекономског амбијента и Србија остаје посвећена његовом даљем унапређењу. Србија је поправила кредитни рејтинг и значајно побољшала свој ранг према најпризнатијим међународним индексима конкурентности спровођењем регулаторних реформи које смањују сложеност и трошкове пословања а повећавају предвидљивост пословања. Наставиће се са унапређењем правног оквира у области финансијских услуга (већа доступност постојећих и нови извори финансирања за мала и средња предузећа и предузетике - МСПП), са побољшањем одрживости пословања јавних предузећа и ограничавањем фискалног ризика, као и појачаном контролом пословања нерегистрованих субјеката и ангажоване радне снаге, ради превођења сиве економије у легалне токове. Такође ће се наставити са спровођењем регулаторне реформе (тзв. "гиљотином прописа") кроз поједностављивање административних поступака и унапређење јавних услуга за привреду, као и са дигитализацијом катастра ради поједностављивања процедуре за упис некретнина и смањење трошкова.

Велики научни и истраживачки потенцијал треба даље развијати и адекватније користити, како би Србија постала „привреда заснована на знању”. Успоставиће се ефикасан модел финансирања науке и јача повезаност пословне и академске заједнице. Омогућиће се већа доступност и увођење дигиталних технологија, производа и услуга, као и стандардизација комуникационе инфраструктуре. Кључни изазов је заустављање одласка високообразованог становништва у иностранство (тзв. “одлив мозгова”) и привлачење талената из земље и иностранства.

За потпуну интегрисаност Србије у међународни економски систем потребно је, између осталог, дефинисати мере усмерене на модернизацију технолошких процеса и увођење техничких прописа и стандарда, што ће омогућити померање у правцу већег учешћа извоза *high-tech* производа у укупном извозу. Наставиће се са даљим усклађивањем система стандардизације, метрологије и акредитације са законодавством и праксом ЕУ.

У српској економији која све више зависи од знања и вештина, веће улагање у образовање представља предуслов за даљи развој људског капитала. Увођењем дуалног модела образовања, омогућиће се већа примена стечених знања и вештина усклађених са пословним потребама. Посебни напори биће усмерени на уређење система квалификација које се стичу образовањем, као и на усклађеност квалификација радне снаге са потребама тржишта рада.

Тржиште рада Србије се последњих година налази у фази експанзије са растом запослености, повећањем активације и смањењем незапослености становништва. Јачањем капацитета службе за запошљавање и реформом мера активне политике запошљавања очуваће се и побољшати квалитет људског капитала (спречиће се губитак вештина, самопоуздања и мотивације). Посебним програмима Владе повећаће се капацитети у

погледу ИТ вештина. Интезивираће се спровођење мера које стимулативно делују на запошљавање младих и регистровање запослених који раде изван формалног сектора.

Ниво издвајања за социјалну помоћ у складу је са тренутним нивоом развоја у Србији, па је кључни изазов у области социјалне и дечије заштите адекватна прерасподела ових средства између постојећих програма да би се повећала њихова доступност. Како је сиромаштво распострањено и погађа различите категорије становништва, често и вишеструким факторима депривације, у наредном периоду више пажње биће посвећено повезивању центара за социјални рад (међусобно и са другим институцијама), изради социјалних карата, пружању квалитетнијих услуга, као и јачању контролних и регулаторних механизама.

На основу сагледаних препрека и изазова на пољу конкурентности дефинисане су структурне реформе, сумарно приказане у одељку 2, односно детаљно представљене у одељку 3. Како је ЕРП преносни („*rolling*“) програм којим се успоставља систем праћења и извештавања о спровођењу структурних реформи за чију реализацију је потребан дужи временски период, у овогодишњем циклусу израде ЕРП-а приоритети нису битно промењени, тј. реформе представљене у оквиру ЕРП 2018–2020. су незнатно допуњене реформе из ЕРП 2017–2019. у погледу обухвата и циљева, а додата је и нова реформа која ће стимулативно деловати на унапређење инвестиционог амбијента.

Одабране структурне реформе, које су прошле кроз широк процес јавних консултација, у складу су са трогодишњим планом укупних буџетских расхода утврђеним Законом о буџету, приоритетима дефинисаним у националним документима, али и ограничењима у људским капацитетима јавне управе у погледу потребног броја и квалитета за доследно и координисано спровођење реформи. Посебно су у обзир узете препоруке са Економског и финансијског дијалога између држава чланица ЕУ и Западног Балкана и Турске из маја 2017. године, као и препоруке и налази из Извештаја Европске комисије о напретку Србије за 2016. годину.

2. РЕЗИМЕ СТРУКТУРНИХ РЕФОРМИ

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ФИНАНСИЈАМА		
1	**Трансформација Пореске управе** *Додатно поједностављење и обједињене пореске процедуре и боље обучавање особља, као и побољшање оперативних активности на сузбијању сиве економије.*	ЕКОФИН 2017 П2 - Да се подржи фискални сценарио кроз још јачу реформу Пореске управе. ЕКОФИН 2017 П5 - Да се успостави систем управљања ризиком у циљу побољшања функционисања Пореске управе. ЕКОФИН 2016 П2 - Да даље унапреди наплату прихода на систематски начин погодан за привреду, тако што ће спровести Програм трансформације Пореске управе. ПР 2016. стр. 55. - Да настави да спроводи Програм трансформације Пореске управе, нарочито поједностављењем пореског поступка и додељивањем довољно људских и технолошких ресурса, како би се побољшала наплата пореза и борба против неформалне економије.	Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020. Стратегија за реформу јавне управе Републике Србије Програм трансформације Пореске управе Акциони план Програма трансформације 2018 - 2023.
2	**Унапређење управљања капиталним инвестицијама** *Успостављање јединствене платформе за планирање капиталних инвестиција и методологије за анализу и планирање капиталних инвестиција.*	ЕКОФИН 2017 П4 - Да се прошири обим *Single project pipeline* како би покрила све велике инвестиционе пројекте, без обзира на њихов извор финансирања и да се успостави јасна веза са буџетским процесом. ЕКОФИН 2016 П4 - Да ради на решавању питања слабог спровођења капиталних јавних расхода тако што ће унапредити одређивање приоритета и управљање у тој области.	Програм реформе управљања јавним финансијама 2016-2020.

* ЕКОФИН – Препоруке Савета ЕУ за економска и финансијска питања из маја 2016. за Западни Балкан и Турску (П1 – препорука 1)
ПР – Извештај ЕК о напретку Републике Србије за 2016 (Progress report 2016)
ММФ – Stand-by аранжман

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА		
3	**Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре** *Хармонизација техничких правила и кодекса који се односе на рад електроенергетске и гасне мреже и изградња недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту (обухвата и Изградњу магистралног гасовода Ниш – Димитровград и Трансбалкански коридор)*	ЕКОФИН 2017 П4 – Да се постепено прилагоде тарифе за електричну енергију тако да одражавају стварне трошкове; да се даље побољшава наплата и да се избегну будуће акумулације заосталих обавеза у енергетском сектору; да се учини напредак у најављеном реструктурирању дуга Србијагаса и спровођењу плана оптимизације ЕПС-а. ЕКОФИН 2016 П4 – Да оствари значајан напредак у припреми изградње гасне интерконекције Бугарска–Србија. ПР 2016. стр. 53. - Да побољша усклађеност са правним тековинама ЕУ, спроведе јачање капацитета и промовисање улагања у енергетску ефикасност и обновљиву енергију, као и да постигне цену електричне енергије која јасно одражава трошкове. ПР 2016. стр. 53. - Да предузме мере ради потпуног раздвајања Србијагаса и развоја конкурентности на тржишту гаса. ММФ - Обезбеђивање конкурентности на тржишту енергије, развој тржишта електричне енергије и природног гаса и њихово повезивање са јединственим тржиштем енергије ЕУ, као и интензивније регионално повезивање енергетског система РС.	Стратегија развоја енергетике Републике Србије до 2025. са пројекцијама до 2030. Програм остваривања Стратегије развоја енергетике Републике Србије до 2025. године са пројекцијама до 2030. године за период од 2017. до 2023. године Берлински процес *(Connectivity agenda)* Закон о енергетици Закон о утврђивању јавног интереса и посебних поступака експропријације и прибављања документације ради реализације изградње система за пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа „Трансбалкански коридор“ Закон о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020.

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
4	**Унапређење капацитета и квалитета инфраструктуре и услуга из области транспорта** *Усклађивање стандарда и норматива, односно националног законодавства са ЕУ прописима, у циљу унапређења конкурентности и привлачења саобраћајних токова на српске саобраћајнице.*	ЕКОФИН 2017 П4 - Да се прошири обим *Single project pipeline* како би покрила све велике инвестиционе пројекте, без обзира на њихов извор финансирања и да се успостави јасна веза са буџетским процесом	План развоја железничког, друмског, водног, ваздушног и интермодалног транспорта у Републици Србији од 2015. до 2020. Берлински процес *(Connectivity agenda)*
5	**Реформа железнице** *Формирање одрживих железничких предузећа са јасно утврђеним циљевима и задацима, која ће пословати по тржишним принципима; Унапређење и рационализација железничке мреже и услуга, као и отварање тржишта у складу са прописима ЕУ, европским стандардима и праксом.*	ПР 2016. стр 51. – Да настави да се фокусира на реформу железнице.	Закон о јавним предузећима План за реформу железнице 2016-2020
	СЕКТОРСКИ РАЗВОЈ		
	Развој сектора пољопривреде		
6	**Унапређење конкурентности и положаја пољопривредних газдинстава** *Успостављање институционалног оквира за реализацију ИПАРД програма 2014-2020, спровођење националних реформи за унапређење конкурентности газдинстава.*	ПР 2016. стр. 48. – Да предузме све неопходне кораке да испуни захтев како би јој били поверени задаци извршења буџета за програм ИПАРД II, укључујући расподелу одговарајућих ресурса и јачање капацитета свих тела програма ИПАРД и побољшање поступака за спровођење; да усвоји акциони план за усклађивање са правним тековинама ЕУ у области пољопривреде и руралног развоја и започне са његовим спровођењем.	Закон о пољопривреди и руралном развоју Стратегија пољопривреде и руралног развоја Републике Србије 2014–2024; Национални програм за пољопривреду за период 2018–2020. Национални програм руралног развоја 2018–2020.

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	Развој сектора индустрије		
7	**Подизање конкурентности прерађивачке индустрије** *Приоритизација индустријских грана са највећим потенцијалом за раст и развој, израда нове стратегије индустријског развоја, израда и спровођење акционих планова приоритетних индустријских грана, развој система мониторинга и евалуације.*	ЕКОФИН П5 - Да унапреди пословно окружење и подстиче приватне инвестиције. ПР 2016. стр.61. – Да уложи напоре за побољшање предвидљивости пословног окружења и програма подршке МСП, са наласком на смањењу трошкова приступа финансијама.	Стратегија и политика развоја индустрије Републике Србије од 2011-2020. године
	Развој сектора услуга		
	ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ		
8	**Пакет мера за побољшање приступа финансијским средствима за МСПП** *Побољшање квалитета понуде банкарског сектора, развој нових финансијских инструмената, као и унапређење спремности МСПП за приступ различитим изворима финансирања.*	ЕКОФИН 2017 П5 - Да се развије регулаторни оквир за нове финансијске инструменте, укључујући приступ изворима финансирања. ЕКОФИН 2016 П5 – Да уведе програм гаранција за зајмове малим и средњим предузећима. ПР 2016. стр. 35. - Боље регулисање и смањење обима парафискалних намета, нарочито за МСП. ПР 2016. стр. 61. - Да уложи напоре за побољшање предвидљивости пословног окружења и програма подршке МСП, са нагласком на смањењу трошкова приступа финансијама.	Стратегија за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020. године
9	**Увођење корпоративног управљања у јавним предузећима** *Професионализација органа управљања у јавним предузећима и систем контроле рада јавних предузећа.*	ЕКОФИН 2016 П2 - Наставак организационог и финансијског реструктурирања великих* јавних предузећа.	Закон о јавним предузећима

* Реформа је свеобухватна и њом се таргетирају сва предузећа, не само велика.

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
10	**Поједностављење поступака и осталих услова за пословање** *Успостављање јединственог јавног портала административних поступака и осталих услова за пословање за привреду и јединствене контактне тачке (ЈЕКТ) са информацијама за пружаоце услуга; Регулаторна реформа (гиљотина прописа) у области поједностављења поступака и унапређења јавних услуга за привреду, а у циљу смањења трошкова пословања, бољег пословног окружења и правног оквира за пословање.*	ЕКОФИН 2017 П5 - Да се уреди износ и број парафискалних намета на државном нивоу. ЕКОФИН 2016 П2 - Да настави са реформом државне управе као што је предвиђено. ЕКОФИН 2016 П5 - Да унапреди пословно окружење и подстиче приватне инвестиције тако што ће развијати транспарентнији и мање оптерећујући систем парафискалних намета, увести програм гаранција за зајмове малим и средњим предузећима и поново покренути „гиљотину прописа“.	Стратегија за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020. Стратегија регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020. Национални програм за сузбијање сиве економије
11	**Унапређење делотворности инспекцијског надзора** *Унапређење координације инспекција, законско уређивање и успостављање информационог система.*	ЕКОФИН 2017 П5 - Да се обезбеди боља циљаност и ефикасност инспекција. ЕКОФИН 2016 П2 - Да настави са реформом државне управе као што је предвиђено. ПР 2016. стр. 40. - Да ојача капацитете и независност инспектора.	Стратегија реформе јавне управе у Републици Србији Стратегија е-Управе 2015-2018.
12	**Унапређење геопросторног сектора као подршка инвестиционом одлучивању** *Пружање подршке инвестиционом одлучивању, делотворним обезбеђивањем података из сфере Геопросторног сектора, стимулативно делујући на унапређење инвестиционог амбијента.*		Стратегија мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и уписа права на непокретностима у званичној државној евиденцији – Реформски пут РГЗа до 2020. године

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА		
13	**Програм за подршку иновацијама и технолошком развоју у јавном и приватном сектору** *Подршка иновационим и технолошким пројектима у научноистраживачким организацијама и приватном сектору; Успостављање система за трансфер технологије.*	ПР 2016. стр. 86. - Да усвоји акциони план како би спровела стратегију и мапу пута научне и истраживачке инфраструктуре, да подстиче сарадњу између индустрије и академских кругова и да повећа ниво инвестиција у истраживање.	Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије 2016-2020.
14	**Развој и унапређење националне широкопојасне комуникационе инфраструктуре** *Консолидација широкопојасне мреже у власништву јавног сектора; Повезивање јавних установа на националну мрежу; Изградња приступних широкопојасних мрежа у општинама широм земље.*		Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији 2010-2020.
	ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ		
15	**Унапређење услова за безбедност производа и уклањање препрека трговини** *Обезбеђење услова за стављање на тржиште безбедних и квалитетних производа, као једног од кључних предуслова за повећање конкурентности српске привреде, извоза и привредног раста.*	ПР 2016. стр. 37. - Да изврши даље усклађивање секторског законодавства и осигура бољу примену техничких захтева и стандарда. ПР 2016. стр. 38. - Да ојача административне капацитете за обављање тржишног надзора. ПР 2016. стр. 38. - Да обезбедити одговарајуће административне и надзорне капацитете у циљу спровођења Уредбе ЕУ о регистрацији, евалуацији, ауторизацији и ограничавању хемикалија (REACH). ПР 2016. стр. 93. - Да ојача капацитете за контролу извоза робе двоструке намене.	Стратегија унапређења система инфраструктуре квалитета за период 2015-2020.

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ		
16	**Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада** *Реформа средње стручног образовања увођењем модела дуалног и предузетничког образовања; Доношење Закона о НОКС, успостављање Регистра квалификација и секторских већа, као и стандарда квалификација.*	ЕКОФИН 2017 П6 - Да се уведе дуално образовање у стручном образовању и обуци у блиској сарадњи са социјалним партнерима и пословном заједницом ПР 2016. стр. 87. - Да настави са спровођењем Акционог плана за реформу образовања у складу са распоредом. ПР 2016. стр. 87. - Основати Националну агенцију за програм Еразмус +.	Стратегија развоја образовања до 2020.
	ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА		
17	**Унапређење делотворности мера активне политике запошљавања са посебним фокусом на младе, вишкове и дугорочно незапослене** *Развој система раног профилисања незапослених лица и укључивање у мере активне политике запошљавања (АПЗ) путем пакета услуга, а према потребама тржишта рада и карактеристикама незапосленог лица.*	ЕКОФИН 2017 П6 - Да се циљају активне мере на тржишту рада за угрожене групе становништва, укључујући кориснике социјалне помоћи. ЕКОФИН 2016 П6 - Да унапреди спровођење циљаних мера АПЗ, посебно како би се омогућила реинтеграција радника који буду проглашени за вишак током решавања питања државних предузећа и рационализације државне управе. Да повећа капацитет НСЗ да прошири спровођење таквих мера како би укључила већи број корисника. ПР 2016. стр. 59. - Да обезбеди финансијске и институционалне ресурсе за запошљавање како би систематичније усмеравала младе и дугорочно незапослене особе. ПР 2016. стр. 59. - Да знатно ојача двостране и тростране социјалне дијалоге на свим нивоима, укључујући консултације о нацрту законодавства. ПР 2016. стр. 59. – Да додатно повећа административне капацитете Инспектората за рад, како би се подржало спровођење националног програма за борбу против сиве економије.	Национална стратегија запошљавања за период 2011-2020. Годишњи Национални акциони планови запошљавања Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (*Employment and Social Reform Programmes - ESRP*)

Број СР	Назив области и ПСР	Препоруке*	Референтни документи
	СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ, СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА И ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ		
18	**Унапређена адекватност, квалитет и таргетираност социјалне заштите** *Повећање адекватности новчаних давања и унапређење доступности и квалитета услуга социјалне заштите, као и информационо повезивање различитих сектора.*	ПР 2016. стр. 59. - Да обезбеди финансијске и институционалне ресурсе за социјалну политику како би систематичније усмеравала младе и дуго незапослене особе. ПР 2016. стр. 59. - Да повећа ефикасност социјалних користи за људе испод прага сиромаштва. ПР 2016. стр. 73. - Потребна је одржива институционална поставка за промовисање равноправности полова (с адекватним средствима).	Закон о социјалној заштити Програм реформи политике запошљавања и социјалне политике (*Employment and Social Reform Programmes - ESRP*)

* ЕКОФИН – Препоруке Савета ЕУ за економска и финансијска питања из маја 2016. за Западни Балкан и Турску (П1 – препорука 1)
ПР – Извештај ЕК о напретку Републике Србије за 2016 (Progress report 2016)
ММФ – Stand-by аранжман
** Реформа је свеобухватна и њом се таргетирају сва предузећа, не само велика.

3. АНАЛИЗА ПО ОБЛАСТИМА И СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ

3.1 Област УПРАВЉАЊЕ ЈАВНИМ ФИНАНСИЈАМА

а) Анализа главних препрека

И поред тренда раста пореских прихода кроз ефикасније и организовано поступање инспекцијских органа и Пореске управе (ПУ), изазови за уређење јавних финансија и даље постоје: смањење сиве економије у привреди, функционалнија Пореска управа, ефикасније управљање јавним инвестицијама, повећање капиталних расхода на локалном нивоу, унапређење инвестиционог амбијента.

Кључни чинилац у процесу повећања буџетских прихода и унапређења управљања јавним финансијама представља реформа Пореске управе (ПУ) која је у току. **Откривено је 3.656 нерегистрованих субјеката** контролом пословања привредних субјеката током спровођења инспекцијског надзора у 2016. години (укупно су извршена 245.392 инспекцијска надзора). Важан део реформе представља и дигитално пословање, па је тако у **електронски облик**, до маја 2017. године, преведено **15 пореских пријава** од планираних 19.

У претходном периоду дошло је и до значајних постигнућа на плану смањења сиве економије на шта указује повећање прихода буџета. **Укупни порески приходи државе повећани** су за **5,4% реално у првих једанаест месеци 2017.** у односу на претходну годину (за више од 1 млрд. ЕУР), захваљујући пре свега повећаној наплати пореза на добит (за 233 мил. ЕУР, реално повећање 35%), ПДВ-а (за 205 мил. ЕУР; реално повећање за 3%) и акциза (за 120 мил. ЕУР; реално повећање за 3%). **Смањена је утаја ПДВ-а,**

што показује повећање коефицијента раста наплате[31] прихода од ПДВ-а са 70% у 2015. на 75% у 2016. години, као и повећано евидентирање промета преко фискалних каса код малих обвезника за 33,8% у првом кварталу 2017. Међутим, и даље постоји **висока заступљеност сиве економије** у привреди, чије се учешће процењује на око 30% БДП.

Иако јавне инвестиције у Србији расту, достигнути ниво од 3,3% БДП-а у 2016. години, још увек није довољан имајући у виду да просечно учешће инвестиција у земљама ЦИЕ износи око 4,5% БДП-а (у земљама окружења[32] још је и веће, око 4,8%). **Реализација програмско планираних капиталних инвестиција се повећава** са 40% у 2015. години на 76% у 2017. години, а предуслов за даље повећање испуњен је доношењем *Уредбе о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавања о реализацији капиталних пројеката* (Службени гласник, бр. 63/2017). Применом ове уредбе од 1. јануара 2018. биће превазиђени присутни недостаци који се огледају у непостојању одговарајуће пројектне документације, потешкоћама у експро пријацији земљишта, недовољној контроли извођача, а што доводи до пробијања уговорених рокова, повећања цене радова у току извођења и спорог издавања потребних дозвола. **На локалном нивоу**, лоше управљање финансијама огледа се у великом смањењу учешћа капиталних расхода (са 22,8% укупних расхода у 2011. на 14,5% у 2016. години) и повећању учешћа текућих расхода (посебно издатака за запослене) у укупним јавним расходима јединица локалне самоуправе (ЈЛС), што се неповољно одражава на квалитет и доступност локалне инфраструктуре.

Неопходно је наставити са спровођењем мера за **унапређење инвестиционог амбијента,** као што су побољшање ефикасности судства, убрзање издавања дозвола уз уклањање других административних баријера за инвестирање, унапређење заштите конкуренције, смањење корупције и др.

б) Извештај о спровођењу препорука из маја 2017. године

Спровођењем *структурне реформе (СР) 1. Трансформација Пореске управе* имплементира се део препоруке 2. ЕКОФИН (*да се подржи фискални сценарио кроз још јачу реформу Пореске управе*), као и део препоруке 5. (*да се успостави систем управљања ризиком у циљу побољшања функционисања Пореске управе*). Примена детаљног плана реформе довела је до обједињења и поједностављења пореске процедуре, као и побољшања оперативних активности на сузбијању сиве економије што доприноси смањењу трошкова у испуњавању пореских обавеза, обезбеђује лакше и праведније услове пословања и побољшање наплате пореза, а што је уједно у складу са препорукама Европске комисије (*Извештај ЕК о напретку Р. Србије 2016, стр. 55*). Израђен је План поштовања пореских прописа за 2017. годину, на основу мапе ризика за поштовање пореских прописа, савета ММФ и препорука TADAT (*Tax Administration Diagnosis Assessment Tool*). У контексту унапређења услуга пореским обвезницима, континуирано су увођене нове електронске пријаве и сервиси тако да је у 2018. години омогућено електронско подношење пореских пријва за основне пореске облике у потпуности. Формиран је посебан Сектор за пружање услуга пореским обвезницима који примењује клијентски приступ према пореским обвезницима.

31 Фискални савет Србије, март 2017. године; C-efficiency коефицијент – добија се стављањем у однос суме ПДВ-а која је стварно наплаћена са хипотетичком сумом ПДВ-а која претпоставља да је наплата савршена. Већа вредност коефицијента индицира већу наплату пореза и мањи обим утаје ПДВ-а.

32 Албанија, БиХ, Бугарска, Хрватска, Мађарска, Македонија, Црна Гора и Румунија, извор: Фискални савет Србије.

Закључком Владе РС од 5. децембра 2017. године усвојен је Акциони план Програма трансформације за период 2018-2023. као и Одлука о основним и споредним активностима Пореске управе, чиме се Пореска управа фокусира на основне пореске делатности и прву фазу консолидације организационих јединица.

Спровођењем *СР 2. Унапређење управљања капиталним инвестицијама* имплементира се део препоруке 4. ЕКОФИН *(да се прошири обим Single project pipeline како би покрила све велике инвестиционе пројекте, без обзира на њихов извор финансирања и да се успостави јасна веза са буџетским процесом*). У јуну 2017. годинр Влада РС је усвојила Уредбу о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката, како би се обезбедило вредновање свих позитивних и негативних ефеката тих пројеката и осигурало делотворно и ефикасно управљање јавним средствима.

Структурна реформа 1. ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева додатно поједностављење и обједињење пореске процедуре, обучавање запослених у Пореској управи (ПУ) као и побољшање оперативних активности на сузбијању сиве економије. Реформа обухвата израду плана поштовања пореских прописа и плана задржавања квалитетних кадрова, усвајање нове организационе структуре (консолидација основних пословних функција на мање локација и диференцирање између наплате основних пореских прихода и администрирања споредних задужења), редизајн система за управљање људским ресурсима, успостављање новог система за управљање ризиком, унапређење функције контроле и наплате и пореско–правних послова, као и ефикасније управљање материјалним средствима и ИТ ресурсима. Мере се спроводе у складу са Програмом трансформације Пореске управе 2015-2020, Акционим планом Програма трансформације за период 2018-2023 (у току је ажурирање временског оквира реализације Програма), Програмом реформе управљања јавним финансијама 2016-2020. и Стратегијом за реформу јавне управе Републике Србије.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Унапређено је управљање ПУ формирањем три одбора (за оперативно пословање, управљање програмом трансформације и управљање ризиком по плану поштовања пореских прописа) и идентификовањем споредних активности које ће од јуна 2019. године или бити пренете на друге институције или ће се њима управљати одвојено од основних функција ПУ. Формирањем Одељења за стратешке ризике почела је примена новог система управљања ризиком по плану поштовања пореских прописа (према ОЕЦД моделу), а израђен је и План поштовања пореских прописа за 2017. годину. Избор пореских обвезника за контролу врши се на основу инпута добијених од Одељења за стратешке ризике и Одељења за оперативне ризике, а канцеларијска и теренска контрола спојене су у јединствену пореску контролу. Стратегија људских ресурса усвојена је у фебруару 2016. године (међутим, не прати је примена софтвера за управљање људским ресурсима). У току је израда Концепта за оснивање Пореске академије. Унапређен је и редизајниран пословни процес финансијског и материјалног књиговодства применом

новог софтвера. Уведен је систем за електронско подношење пореских пријава за све основне пореске облике. Примена клијентског приступа према пореским обвезницима реализује се кроз новоформирани Сектор за пружање услуга пореским обвезницима и шалтере „Ваш порезник“ (у 37 филијала).

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: администрирање основних пореза у мањем броју организационих јединица и измештање споредних активности; идентификовање организационе јединице у процесу прве фазе консолидације основних функција; припремне радње и израда докумената за реализацију активности које ће се финансирати кроз пројекат Светске банке; обезбеђивање ресурса за реструктурирање Централе; централизовање кључне функције администрирања основних пореза, као што су наплата и подношење пријава, у једну или неколико канцеларија на терену.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Поред смањења трошкова у испуњавању пореских обавеза (лакши и праведнији услови за пословање) и побољшања наплате пореза (стабилност јавних финансија) увођењем аутоматских/електронских, једноставних и бесплатних пореских процедура, администрирање пореских обавеза оставља домаћим предузећима више средстава и времена за побољшање квалитета производа и услуга, који су мерило конкуретности.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 5,6 мил. ЕУР. Након сагледавања потреба за средствима која су неопходна за реализацију Програма економских реформи за 2019. и 2020. годину, ПУ ће иста планирати у оквиру лимита буџетских средстава који ће Министарство финансија обезбедити при изради предлога финансијског плана за 2019. и 2020. годину.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Унапређење ефикасности ПУ учиниће процес утврђивања и плаћања пореза једноставнијим, предвидљивијим, конзистентнијим и јефтинијим, чиме ће се унапредити равноправност учесника на тржишту. Јасна пореска правила охрабрују грађане у намери да започну сопствени посао и тиме повећају запосленост и укупни друштвени раст. Бољом наплатом пореза веће су могућности буџетских издвајања за социјалну заштиту, образовање и здравство.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Недостатак подршке од стране донатора и кредитора за спровођење започетих активности; Кашњење у увођењу нових законодавних оквира заснованих на ИКТ и потребама реформе ПУ или неприхватање измена за постојеће; Недостатак координације/комуникације између државних институција; Неповерење код пореских обвезника услед страха од новина; Недовољно ИТ ресурса и вештина за реализацију реформе; Недостатак људских ресурса и знања неопходних за функционисање нове-реформисане ПУ.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2015/2014 (ПВ)	2016/2015
Однос броја новорегистрованих пореских обвезника за две узастопне године - ЦВ:92,48 (2018/2017)	112,9	106,46
Однос новооткривених прихода* за две узастопне године - ЦВ: 100,5 (2018/2017)	100,6	87,93
Степен остварења наплатног задатка* - ЦВ: 100,3 (2018/2017)	103,9	107,1

* Порески приходи који настају по основу контрола пореских инспектора.
** Приказује однос наплате најважнијих буџетских прихода у датој години (порез на доходак, добит, ПДВ и акцизе) у односу на буџетом планиране износе.

Структурна реформа 2. УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА КАПИТАЛНИМ ИНВЕСТИЦИЈАМА

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева успостављање јединствене платформе за планирање капиталних инвестиција и методологије за анализу и планирање капиталних инвестиција. Сви потенцијални пројекти морају бити повезани са секторским стратегијама и претходно подвргнути економско-финансијској анализи исплативости (*cost-benefit* анализи) ради приоритизације. Планирање јавних инвестиција укључује: оцену предложених капиталних пројеката од стране буџетских корисника и израду плана реализације, усклађивање планирања и одабира капиталних пројеката/инвестиција и на крају праћење реализације одобрених капиталних пројеката како би се благовремено уочиле и отклониле препреке и ефикасније управљало ризицима. Управљање капиталним пројекима обухваћено је Програмом реформе управљања јавним финансијама 2016-2020., као део реформских активности у оквиру стуба II Планирање и буџетирање јавних расхода. У овом процесу су узете у обзир активности у оквиру Националног инвестиционог комитета (НИК) успостављеног у Србији 2014. године.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Усвојена је Уредба о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавање о реализацији капиталних пројеката у јуну 2017. са почетком примене од јануара 2018. године.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: доношење правилника за спровођење Уредбе; израда пројектног задатка и набавка ИТ опреме за формирање јединствене информационе базе капиталних пројеката; имплементација и ажурирање јединствене информационе базе капиталних пројеката; спровођење обука буџетских корисника у вези примене Уредбе и коришћење базе капиталних пројеката; оцена и селекција капиталних пројеката.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређење управљања и повећање реализације капиталних/јавних инвестиција је антирецесиона и развојна мера економске политике са позитивним ефектима на економски раст у кратком року. Поред директних ефеката на запосленост и раст по основу

саме изградње капиталних пројеката, унапређење квалитета физичког капитала, посебно путне и комуникационе инфраструктуре, повећава конкурентност домаће привреде и ствара услове за њен бржи раст. Јавне инвестиције имају и дугорочно повољно дејство на привредни раст, јер повећавају квалитет инфраструктуре коју користи приватни сектор.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Реформа се финансира из редовних буџетских расхода Министарства финансија. Кроз небуџетско финансирање реформе обезбеђена су средства од 161.626 ЕУР у 2018. години, а користиће се за успостављање Интегрисане базе капиталних пројеката (информациони систем који се успоставља при министарству задуженом за послове финансија и служи као подршка управљању капиталним пројектима на територији Републике Србије).

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Унапређење управљања капиталним инвестицијама директно утиче на повећење улагања у инвестиције што као последицу има повећање запослености како на краћи тако и на средњи и дужи рок, како у току реализације капиталних пројеката тако и току фазе коришћења. Такође мера има подједнак позитиван утицај на запошљавање оба пола.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Недовољни људски ресурси за анализе исплативости пројеката, оцењивање и приоритизацију предложених пројеката и управљање инвестиционим пројекатима. Потребно је унапредити систем управљања људским ресурсима и вршити континуирану едукацију запослених.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2015 (ПВ)	2016	2017
Проценат реализације програмски планираних инвестиција - ЦВ: 80% (2020)	40%	65%	76%

3.2 Област РЕФОРМА ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ И ТРАНСПОРТА

а) Анализа главних препрека

Изражен је напредак у реализацији приоритетних инфраструктурних пројеката, уз недостатак људских и финансијских ресурса неопходних за спровођење ефикасне реформе тржишта енергије и транспорта. Кључне слабости огледају се у недовољној повезаности ових тржишта Србије са тржиштима земаља у региону, недовољној диверсификацији извора енергије и увозној зависности, недовољно развијеној инфраструктури услед дугогодишњег изостанка инвестиција у нове капацитете, високим транспортним трошковима због неусаглашеног регулаторног оквира.

Законодавни и регулаторни оквир у Србији је усклађен са Трећим енергетским пакетом ЕУ, што је предуслов за интероперабилност електроенергетских система

ЈИЕ и ЕУ. Постигнут је напредак у имплементацији програма либерализације који ће ограничити регулацију на основне мреже које су природни монополи и омогућити увођење конкуренције у енергетским услугама које се испоручују преко мрежа. Садашња државна, вертикално интегрисана предузећа су раздвојена и нови учесници на тржишту су подстакнути да уђу у сектор енергетике. Потребно је наставити са реструктурирањем јавних предузећа у сектору енергетике и рударства и створити услове за привлачење стратешких партнера.

Бржи развој тржишта енергије и регионалне интеграције ограничавају неефикасни производни капацитети (чија је просечна старост преко 35 година) и недовољна развијеност електроенергетског система, као последица дугогодишњег одсуства улагања у нове производне капацитете и недовољног улагања у превентивну заштиту и развој система. Потражња за електричном енергијом (у даљем тексту: ЕЕ) и гасом, нарочито у индустрији расте. Стратегијом развоја енергетике до 2025. године прогнозиран је раст потрошње ЕЕ од око 1% просечно годишње, на бази повећања снаге постојеће инфраструктуре и изградње нових електрана. Изградња новог блока на угаљ у ТЕ Костолац снаге 350 MW, новог гасног блока у Панчеву од 140 MW и изградња ветропракова од 500 MW који испуњавају све критеријуме из области животне средине биће у функцији задовољења повећаних потреба за ЕЕ.

Србија је нето увозник електричне енергије само у зимском периоду и то до 10% својих потреба на месечном нивоу. Енергетска снабдевеност Србије је изнад просека у региону. У 2016. укупна производња примарне енергије износила је 10,917 мил. тона еквивалента нафте (надаље ТОЕ) - око два пута више од просека земаља региона, док је увоз енергије и енергената од 5,961 мил. ТОЕ нешто испод просека региона. Индикатор енергетског интензитета (укупна производња ЕЕ у односу на ниво БДП) Србије је уз Бугарску, највиши у региону, док је ниво финалне потрошње енергије (без неенергетске потрошње) од 8,307 мил. ТОЕ у 2016. години, око 50% изнад просека региона. Побољшању енергетске стабилности и регионалне интеграције српске електропривреде и даљем развоју тржишта електричне енергије допринеће изградња система за пренос ЕЕ 400 kV напонског нивоа “Трансбалкански коридор”, који спаја тржишта источне и западне Европе.

Спровођење мера енергетске ефикасности треба да има већи приоритет узимајући у обзир изузетно високу енергетску интезивност (велико трошење ЕЕ у јавном сектору и домаћинствима пре свега због грејања на ЕЕ) и развојне могућности на локалу. Потребно је обезбедити већа средства и људске капацитете за рад Буџетског фонда за унапређење енергетске ефикасности односно сагледати модалитете за измену његовог правног статуса како би се омогућила примена већег броја механизама финансирања енергетске ефикасности. Потребно је увођење система енергетског менаџмента у приватном и јавном сектору, којим треба да буде обухваћено око 70% потрошње примарне енергије. У наредном периоду потребно је даље услагласити законодавство са захтевима директива у области енергетске ефикасности. Енергетска постројења која имају високе емисије гасова са ефектом стаклене баште, у условима недовољног коришћења одрживих извора енергије (ОИЕ), негативно утичу на животну средину и здравље грађана. Изградња ветроелектрана укупне снаге 500 MW (рок крај 2019. године) и других постројења која користе ОИЕ, допринеће повећању учешћа удела ОИЕ у бруто финалној потрошњи енергије од 27% у 2020.

Потребно је успоставити цену ЕЕ тако да одражава трошкове регулисаних делатности (мрежарине), као и тржишне цене за ЕЕ. Цена ЕЕ у Србији је бар 30% нижа од цене у

било којој другој земљи ЈИЕ за домаћинства. Адекватна дугорочна политика регулисаних цена, предвидљива за купце и инвеститоре, важна је за одржив развој енергетских система. Повећање цена ЕЕ у 2017. јесте корак ка достизању тржишног нивоа велепродајне цене и оправданог нивоа цена дистрибуције и преноса ЕЕ. Постизање цене ЕЕ која јасно одражава трошкове такође је један од елементата који може да допринесе повећању енергетске ефикасности у Републици Србији (*Извештај ЕК о напретку Р. Србије 2016. стр. 54 и 55*).

Гасну инфраструктуру карактерише линијски транспортни систем природног гаса са само једним улазом у земљу (Мађарска), што је неповољно са становишта енергетске безбедности и развоја тржишта. Потребно је обезбедити гасну интерконекцију са суседним државама, чиме би се отворила могућност допремања природног гаса и из других праваца снабдевања, пре свега из правца Бугарске. **Пројекат гасне интерконекције Бугарска-Србија** омогућава диверсификацију снабдевања гасом Србије, али доприноси и сигурности снабдевања гасом читаве Европе. Очекује се да ће интерконектор Бугарска-Србија бити оперативан крајем 2022. године.

Домаће тржиште природног гаса је по свом обиму мало и у потпуности отворено од 2015. Сви крајњи купци природног гаса имају право да слободно бирају снабдевача на тржишту, а у циљу обезбеђења сигурности снабдевања, сви објекти крајњих потрошача из категорије домаћинстава и малих купаца, прикључени на дистрибутивни систем природног гаса, ако не изаберу другог снабдевача, имају право на јавно снабдевање по регулисаним ценама.

За спровођење ефикасне реформе енергетског тржишта потребно је унапређење институционалних капацитета, у којима је изражен недостатак људских и финансијских ресурса, а потреба за истим вероватно ће се повећати због динамичне енергетске политике ЕУ и последично ширења надлежности одговарајућих административних институција.

Мрежа путева Србије није у потпуности изграђена у погледу техничко-експлоатационих перформанси и велики део деоница је у лошем стању услед недовољно издвајања средстава за одржавање путева. У току је *изградња великих инфраструктурних пројеката у складу са националним и регионалним приоритетима* (Коридор 10, Шумадијски коридор и Рута 4 Београд – Јужни Јадран), као и *имплементација програма рехабилитације националне мреже путева* и повећање безбедности на око 5.000 км националних путева. Повећањем цене путарине од 2017. (цена се није мењала од 2008. године) обезбедиће се више средстава за адекватно одржавање путева.

Постојеће не-физичке, регулаторне баријере и процедурална ограничења на граничним прелазима и дуж саобраћајних коридора повећавају путне трошкове и смањују поузданост у пословању са пословним партнерима региона. Остварени прогрес Србије се може пратити кроз имплементацију компјутеризованих царинских система (*NCTS*), систематске електронске размене података (*SEED*) и поједностављења одређеног броја процедура за граничне прелазе. Ипак, остаје низ проблема: дуге и скупе инспекције, неефикасност у координацији царинских службеника, те недовољна интероперабилност железница на граничним железничким прелазима.

Застарела железничка мрежа обезбеђује веома скроман путнички и теретни саобраћај и у највећем броју деоница потребно је да буде модернизована. Србија располаже са 3.739 км железничке мреже, од чега је укупна дужина електрифицираних пруга (без споредних

колосека) 1.546 км. Преко 55% железничке мреже је старо више од 100 година (одлуком Владе обустављен је јавни превоз путника и робе на делу железничке инфраструктуре укупне дужине 1.099,7 км у 2017. години), а на само 3,6% мреже брзине возова прелазе 100 км/ч. Путнички саобраћај од 438 мил. путничких км и теретни транспорт од 3,08 млрд. теретних км су по обиму на самом зачељу региона (подаци за 2016. годину). За модернизацију железничке мреже посебно су битни пројекти железничке инфраструктуре које се односе на Коридор 10.

Приступ железничкој инфраструктури омогућен је свим железничким превозницима уколико су регистровани у Србији, а први уговор између управљача инфраструктуре и приватног оператера потписан је у јуну 2016. године. Тренутно на мрежи јавне железничке инфраструктуре саобраћају два државна и два привредна железничка превозника. Реформа јавних предузећа, поред пројеката унапређења инфраструктурних капацитета, важна је за унапређење железничке мреже и укупне услуге железничког транспорта *(Извештај ЕК о напретку Р. Србије 2016. стр. 51).*

Србија је покренула јединствену базу података из области безбедности саобраћаја на путевима која садржи податке везане за саобраћајне незгоде (прикупља их МУП од 2016. према захтевима CADAS - *Common Accident Data Set*), индикаторе безбедности саобраћаја и др. Сви подаци из јединствене базе су јавно доступни преко веб апликација Агенције за безбедност саобраћаја, сем података који су законом забрањени. Неосавремењена и дотрајала путна инфраструктура и пораст обима друмског саобраћаја утичу на смањење безбедности у саобраћају (релативно висок број погинулих – 607 у 2016. години). Потребно је да Србија додатно побољша безбедност саобраћаја на путевима предузимањем мера за смањење смртних случајева и усвоји правне прописе за интелигентне транспортне системе (*Извештај ЕК о напретку Р. Србије 2016. стр. 51*).

Интелигентни транспортни системи (ИТС) нису развијени у Србији, изузимајући речни информациони систем имплементиран на Сави и Дунаву (РИС). Дефинисан је оквир за увођење ИТС за друмски и железнички саобраћај у процесу креирања Стратегије саобраћаја за 2016-2025., који је подржан од стране WBIF (1,9 мил. ЕУР) за припрему националне стратегије развоја и употребе ИТС, са припадајућим акционим планом.

Недовољно развијена лучка инфраструктура и застарела лучка супрастуктура негативно утичу на ефикасност, односно брзину претовара у српским лукама, што проузрокује значајан губитак времена за власнике робе (нарочито извознике пољопривредних производа) и бродовласнике, али и негативан ефекат на конкурентност српске робе на иностраном тржишту. Учешће водног транспорта у односу на друмски и железнички транспорт бележи раст у последњих неколико година. С тим у вези, у току 2014. године на унутрашњим водним путевима Републике Србије превезено је (увоз, извоз и транзит) око 7,5 мил. тона терета, у 2016. години око 9,8 мил. тона, док је 2017. године превезено око 10,2 мил. тона. Ове количине терета сврставају Републику Србију на треће место међу европским државама по обиму превоза робе на Дунаву, одмах иза Румуније и Аустрије. У периоду од 2018. до 2022. године, очекује се реализација више пројеката из области унутрашњег водног транспорта (изградња лука, уређење критичних сектора на пловним путевима Дунава и Саве, реконструкција бродских преводница „Ђердап 1“ и „Ђердап 2“, вађења потонуле флоте из Другог светског рата код Прахова, као и неколико ИТС пројеката у овој грани саобраћаја) укупне вредности око 200 мил. ЕУР, који ће бити финансирани делом из Оквирног зајма за развој речне транспортне инфраструктуре, чије

се закључивање са ЕИБ-ом очекује током 2018. године, а делом из грант средстава из доступних фондова (IPA, WBIF, CEF и др.)

Србија тренутно нема ниједан модеран терминал за претовар контејнера са једног на други вид транспорта. Изражен је проблем неоптималног коришћења различитих видова транспорта који ће се делимично решити кроз пројекат изградње првог модерног интермодалног терминала у Батајници, као дела логистичког центра у Београду.

б) Извештај о спровођењу препорука из маја 2017. године

Спровођењем *СР 3. Развој енергетског тржишта уз изградњу енергетске инфраструктуре* имплементира се део препоруке 4. ЕКОФИН *(да се постепено прилагоде цене за електричну енергију тако да одражавају стварне трошкове; да се даље побољшава наплата и да се избегне нагомилавање заосталих обавеза за утрошену електричну енергију).* Агенција за енергетику је у 2015. 2016. и 2017. години одобрила корекције цена електричне енергије за јавно снабдевање (августа 2015. – 4,5%, октобра 2016. – 3,8% и октобра 2017. – 2%). Повећање цена електричне енергије у 2017. години, реализовано је на основу анализе ЕПС за одређивање нивоа потребног повећања цене за гарантовано снабдевање израђене у сарадњи са Светском банком и сагласности Агенције за енергетику РС. Повећање цена за период 2018-2020. године биће одређено након спроведених нових анализа. Континуирано се спроводе активности ради повећања степена наплате у ЈП ЕПС (у периоду јануар - новембар 2017. године реализован је степен наплате од 98,7%, док је реализација у истом периоду 2016. износила 93,7%).

<u>Структурна реформа 3.</u> *РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ*

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева хармонизацију техничких правила и кодекса који се односе на рад електроенергетске и гасне мреже и изградњу недостајућих интерконектора, како би се постигла поузданост и олакшала трговина енергетским производима на националном и прекограничном тржишту. Изградњом магистралног гасовода (МГ) Ниш - Димитровград (дужине 108 км) обезбеђује се диверзификација праваца и извора снабдевања, уз унапређење сигурности снабдевања Србије, Бугарске и целог региона. Област гасификације Србије планирана је Стратегијом развоја енергетике РС до 2025. са пројекцијама до 2030. и Законом о Просторном плану РС од 2010. до 2020. Изградњом далековода и доградњом трансформаторских станица у оквиру Трансбалканског коридора, повећаће се прекогранични преносни капацитети и ниво сигурности напајања електричном енергијом крајњих купаца у Србији. Стратешки и правни оквир који подржава изградњу коридора обухвата Закон о утврђивању јавног интереса и посебних поступака експропријације и прибављања документације ради реализације изградње система за пренос електричне енергије 400 kV напонског нивоа Трансбалкански коридор – прва фаза, Стратегију развоја енергетике РС до 2025. године са пројекцијама до 2030. године и Програм остваривања стратегије развоја енергетике РС за период до 2025. са пројекцијама до 2030. године за период 2017-2023. године

2. Спроведене активности у погледу реализације структурне реформе

Потписан је **Меморандум о разумевању** којим се проширује **Иницијатива гасног повезивања Централне и Југоисточне Европе** (*CESEC*) и на области: тржиште електричне енергије, енергетске ефикасности и обновљивих извора енергије. Меморандумом је идентификовано неколико пројеката у којима учествује Република Србија: Повезивање тржишта електричне енергије Италија – Црна Гора – Србија, Повезивање тржишта електричне енергије Србије са тржиштем Чешке, Словачке, Мађарске и Румуније (4MMC), Интерконекција Румунија — Србија, Трансбалкански коридор - нови двоструки 400 kV интерконективни вод између Бугарске и Србије, укључујући повећање напона мреже у централној Србији.

Функционално спот тржиште ЕЕ тзв. дан-унапред тржиште успостављено је од 2016. године, кроз заједничко улагање српског оператора преносног система АД ЕМС и Европске берзе електричне енергије EPEX SPOT. Овај приступ омогућава интеграцију националног организованог тржишта у постојеће европске иницијативе повезивања тржишта, попут 4MMC и PCR (Мултирегионално повезивање тржишта) у дугорочној перспективи, које покривају око 85% европске потрошње ЕЕ. SEEPEX и АД ЕМС су по овом питању до сада:

- извршиле анализу предуслова за покретање пројекта спајања дан унапред тржишта ЕЕ Републике Србије са 4 MMC;
- укључиле се у радну групу AIMS и припремиле пројектни задатак за стварање предуслова за спајање дан унапред тржишта ЕЕ Албаније, Италије, Црне Горе и Србије;
- покренуле иницијативу са бугарским заинтерсованим странама, IBEX и ESO EAD, за анализу изводљивости спајања дан унапред тржишта ЕЕ Бугарске и Србије.

Магистрални гасовод Ниш–Димитровград: Усвојен је Просторни план подручја посебне намене инфраструктурног коридора са елементима детаљне регулације и проглашен је јавни интерес. У току је процес решавања имовинско–правних односа, као и јавна набавка за истражне радове.

Трансбалкански коридор - прва фаза: *Секција 1*: Завршени комплетни радови на изградњи деонице двоструког далековода 400 kV Панчево 2 - граница Румуније. ДВ 400 kV Панчево 2 – граница Румуније је пуштен у погон (стављен у празан ход) из ТС Панчево 2 до границе са Румунијом 21.12.2017. године. *Секција 2:* У току је техничка контрола пројеката за грађевинску дозволу за изградњу далековода. Захтев за грађевинску дозволу (односи се само на далековод) је поднет 20.11.2017. године и очекује се издавање дозволе почетком 2018. године. За доградњу ТС Краљево 3 добијена је грађевинска дозвола. Добијено је решење за извођење радова на опремању једног поља у ТС Крагујевац 2. У току је поступак избора консултанта банке који ће учествовати у реализацији пројекта. *Секција 3:* Прилагођавање постојеће техничке документације потребама националне легислативе (идејно решење, Студија оправданости са идејним пројектом, Студија утицаја на животну средину) је завршено у децембру 2017. године. Што се тиче друге фазе (пројекат за грађевинску дозволу и пројекат за извођење), средства су одобрена из донације WBIF, али нису још расположива. Након усвајања просторног плана подручја посебне намене (ППППН), пројектант ће испоручити ажурирану техничку документацију и идејни пројекат ће тада бити достављен на стручну контролу ревизионе комисије. За

Секцијуа 4: Влада РС је усвојила ППППН у новембру 2017. године. Средства за недостајућу техничку документацију су одобрена из донације WBIF, али још нису расположива.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости:

МГ Ниш – Димитровград: Извођење истражних радова као и израда идејног решења, идејног пројекта, пројекта за грађевинску дозволу, студије процене утицаја на животну средину. Такође се очекује исходовање локацијских услова, енергетске дозволе, сагласности ревизионе комисије и решавање имовинско-правних односа, израда пројекта за извођење, израда тендерске документација, исходовање грађевинске дозволе, тендерска процедура и почетак изградње.

Трансбалкански коридор, прва фаза: Почетак радова на Секцији 2 (ДВ 400 kV Крагујевац 2 – Краљево 3), израда урбанистичког/просторног плана за ДВ Бајина Башта – Обреновац, припрема техничке документације за ДВ Бајина Башта - Вишеград - Пљевља. Почетак реконструкције ТС Краљево 3, неопходне за увођење новог далековода Крагујевац – Краљево.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Развој енергетске инфраструктуре је предуслов развоја енергетског тржишта, како у оквиру РС, тако и на регионалном нивоу, а самим тим и на развој конкуренције у области енергетике и слободу избора крајњих купаца у погледу снабдевања енергијом и енергентима. Изградњом МГ Ниш-Димитровград број интерконекција са суседним земљама повећава се са 2 на 3, улазних интерконекција са 1 на 2, а технички капацитет улазних интерконекција са 5,238 bcm на 7,038 bcm. Пројекат Трансбалкански Коридор – прва фаза ће омогућити спајање тржишта североисточне Европе (где је цена електричне енергије релативно ниска), са тржиштима јужне и Западне Европе (где је цена електричне енергије релативно висока), чиме ће се директно јачати конкурентност привреде и привлачити инвестиције.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

МГ Ниш – Димитровград: Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу до 7.355.600 ЕУР за решавање имовинско – правних односа на траси МГ. За израду пројектно техничке документације, исходовање дозвола и истражне радове планирано је да ЈП Србијагас издвоји сопствена средстава, и то: 4,7 мил. ЕУР у 2018. и 450.000 ЕУР у 2019. години. Пројекат ће бити финансиран и кроз подршку ИПА 2017, у износу од 49,6 мил. ЕУР, уз национално суфинансирање подржано кредитним средствима од 25,6 мил. ЕУР.

Трансбалкански коридор, прва фаза: Финансирање свих секција нема утицаја на буџет РС. Укупна процењена вредност свих секција је 163 мил. ЕУР, а укупна дужина планираних 400 kV далековода је 323 km. Секција 1 (двоструки далековод 2×400 kV између Србије и Румуније) се у потпуности финансира из средстава АД ЕМС. Укупна инвестициона вредност Секције 2 је 29,6 мил. ЕУР (16 мил. ЕУР за изградњу самог далековода и 13,6 мил. ЕУР за радове у ТС Крагујевац 2 и на подизању напонског нивоа у ТС Краљево 3). Од тога се 15 мил. ЕУР финансира из кредита KfW банке, 6,5 мил. ЕУР је донација WBIF, а осталих 8,1 мил. ЕУР ће бити финансирано из сопствених средстава

АД ЕМС. Процењена вредност за Секције 3. и 4. је око 107,5 мил. ЕУР. Поднет је захтев за кредит (63,9%) и донацију (25%), а остатак су сопствена средства ЕМС.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Непосредни утицај на запосленост се огледа у додатном ангажовању на пословима везаним за управљање и одржавање изграђеног магистралног гасовода. За изградњу свих секција Трансбалканског коридора процењује се да је потребно привремено упослити око 350 радника током саме конструкције., а након уласка у погон, потребно је око 20 људи за одржавања 323 км далековода. Реформа нема утицаја родни аспект.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Комплексност инвестиционих процедура, потенцијални проблеми у процесу решавања имовинско правних односа, неприхватљивост високонапонских водова и гасоводних цеви за локално становништво, обезбеђење потребних финансијских средстава. Мера за ублажавање је аплицирање за финансијску подршку из донаторских фондова.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2015 (ПВ)	**2016**	**2017**
% изграђености магистралног гасовода – ЦВ 100% (2020)	0	0	0
Број километара изграђених далековода на годишњем нивоу (км) – ЦВ 323 км (2023)	/	0	68
Повећање капацитета регионалне преносне мреже (MW) – ЦВ 1.000 MW (2023)	/	0	0

Структурна реформа 4. *УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА И КВАЛИТЕТА ИНФРАСТРУКТУРЕ И УСЛУГА ИЗ ОБЛАСТИ ТРАНСПОРТА*

1. Опис структурне реформе

Реформа подразумева израду нових прописа који ће допринети унапређењу безбедности путне инфраструктуре увођењем нових стандарда које морају да задовоље саобраћајнице које су део ТЕНТ мреже. Припремљен је Нацрт Закона о путевима који ће, између осталог наметнути нове обавезе управљачу пута када су у питању прописи ЕУ везано за тунеле дуже од 500 м, за спровођење ревизије, провере безбедности путне инфраструктуре и осталих алата за унапређење безбедности путева (увођење ИТС, е-наплата путарине). Увођењем новог начина одржавања путева према учинку унапређује се систем одржавања путева.

У 2017. години је покренута реформа путног сектора у Републици Србији у сарадњи Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре са Светском банком. Пројекат се спроводи у оквиру Споразума о зајму (пројекат аутопут Коридор 10), са СБ, којим је РС преузела обавезу да изврши реформу путног сектора и јавног предузећа „Путеви Србије“, а кроз Компоненту 4. Зајма „Помоћ у имплементацији и институционална подршка“, обезбеђена су средства за техничку помоћ у спровођењу реформе путног сектора.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

На аутопутевима РС континуирано се уводи систем електронске наплате путарине који је заснован на технологији микроталаса кратког домета (DSRC - *Dedicated Short Range Comunication*) почев од 2006. године. Увођењем могућности плаћања путарине помоћу ТАГ уређаја, значајно је смањило време чекања на пролаз кроз наплатне станице и омогућен пролаз корисника кроз наплатне станице без заустављања. Наплата путарине се обрачунава по пређеном километру (сем на 2 деонице Ниш-Прешево, Љиг-Прељина). Увођење и развој система одржавања путева у Србији на основу задатих перформанси (PBMC - *Performance Based Maintenance Contract*) започет је спровођењем јавне набавке путно-метеоролошких станица (18 нових и 6 постојећих). Нови тунели дужине преко 500 м граде се у складу са условима које тунел мора да испуни са аспекта безбедности саобраћаја, што је у складу са ЕУ прописом. На Коридору 10: завршени тунели Банцарево, Прогон, Пржојна, Падина, Сопот и Сарлах, а у току је јавна набавка за опремање тунела Банцарево, Сопот и Сарлах; пуштено у саобраћај 56 км од укупно 87 км на Источном краку ка Бугарској; завршена деоница Просек-Банцарево у дужини од 9,4 км; завршено 40 км од укупно 74 км на Јужном краку ка Македонији. У току је спровођење рефоме укупног путног сектора, а посебно институционално јачање јавног предузећа „Путеви Србије“, јачање капацитета ресорног Министарства (Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре) и процена улоге и капацитета других релевантних владиних институција и организација у сектору, те процена тренутног статуса начина и квалитета управљања путевима у РС и развој решења и предлога за њихово побољшање.

3. Очекивани утицај на конкурентност

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: усвајање новог Закона о путевима; завршетак изградње 62 км аутопута на Коридору 11, 34 км на јужном краку Коридора 10 и 31 км на источном краку Коридора 10; завршетак радова и отварање Жежељевог моста за саобраћај; прелазак на нов начин уговарања са предузећима за одржавање 3.000 км државних путева; дефинисање стратешког оквира за развој друмског транспорта и спровођење алата за унапређење безбедности путне инфраструктуре; дефинисање уговора о нивоу услуга (SLA) између Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и јавног предузећа „Путеви Србије“.

Добро развијена, ефикасна и безбедна транспортна инфраструктура омогућава повећање продуктивности привреде, привлачење међународних транзитних токова, развој туризма и грађевинарства и развој међународне трговине, олакшава и подстиче мобилност људи и робе и ствара предуслове за уравнотежен регионални развој. Ефикасно управљање изграђеном инфраструктуром чине ефективнијим напоре на одржавању и доводи до боље контроле и уштеда планираних средстава.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 11.800 ЕУР за израду регулативе неопходне за реализацију реформе. За реализацију инфраструктурних пројеката финансијска средства се обезбеђују из кредита банака, уз учешће РС од најчешће 15%. Поједини пројекти су делом финансирани донацијом (грантом). За реформу путног сектора средства су обезбеђена Споразумом о зајму (Пројекат аутопут Коридор 10) између РС и IBRD, који је потписан јула 2009. године („Службени гласник РС – Међународни

уговори“ бр.90/2009). Такође, за реализацију појединих инфраструктурних пројеката постоји гаранција у буџету РС.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Даља улагања у инфраструктуру ће допринети повећању запослености везано за послове изградње уз повећану ангажованост домаћих предузећа и већу запосленост локалног становништва. Увођење нових алата из области безбедности сасобраћајне инфраструктуре ће довести до ангажовања нових лиценцираних стручњака за спровођење истих. Прелазак на затворен систем наплате путарине повећаће број запослених на пословима наплате путарине. Прелазак на нови начин одржавања путева ојачаће грађевински сектор и повећати конкуренцију међу компанијама које пружају услуге или изводе радове.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Неналажење начина финансирања деоница за које су спремни пројекти; кашњење при завршетку пројекта што повећава трошкове изградње и време реализације пројекта; техничке и сличне грешке; финансијски пропусти уговарача; повећане цене и недостатак сировина; Техничка застарелост опреме; лош менаџмент.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

Индикатори	2016 (ПВ)	2017
Број километара изграђеног аутопута – ЦВ 161 км (2018)	48	96
Просечан годишњи дневни саобраћај на Коридору 10, међугодишњи раст у %	9,33%	

Структурна реформа 5. *РЕФОРМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ*

1. Опис структурне реформе

Основа реформе железничког сектора огледа се у формирању одрживих железничких предузећа са јасно утврђеним циљевима и задацима која ће пословати по тржишним принципима, унапређењу и рационализацији железничке мреже и трошкова, као и отварању тржишта и унапређењу услуга у складу са прописима ЕУ, европским стандардима и праксом. Приоритети развоја, изградње и реконструкције и планови за одржавање железничке инфраструктуре утврђени су Националним програмом јавне железничке инфраструктуре за период 2017-2021. године која је усвојена у мају 2017. године („Службени гласник РС“, бр. 53/17).

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Досадашњом реформом су формирана три нова железничка предузећа (Инфраструктура железница Србије, Србија Карго и Србија Воз) која послују одвојено по тржишним принципима. Успостављен је уговорни однос за управљање јавном железничком инфраструктуром и обавезу јавног превоза, отворено је железничко тржиште за домаће

оператере (два приватна оператера поред два државна саобраћају мрежом пруга РС), донети су планови оптимизације радне снаге и спроведен је први корак рационализације запослених (3.146 запослених је напустило сва четири предузећа 2016. године и 2.405 у 2017. години), обустављен је саобраћај на око 1.100 км нерентабилних пруга. У току је поступак решавања историјских дугова и продаје вишка имовине. Од 2015. године реконструисано је 215,4 км магистралних пруга у шта је уложено 755,8 мил. ЕУР. У току су радови на 46,2 км.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: примена нових закона: закон о железници, Закон о безбедности у железничком саобраћају, Закон о интероперабилности железничког система; усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа; анализа до сада спроведеног процеса и наставак рационализације реструктурирања радне снаге у железничким предузећима; анализа и праћење кључних уговора (ревизија); доношење одлуке о одузимању својства добра у општој употреби; израда и примена нове методологије за обрачун цене приступа железничкој инфраструктури.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Ефекти реконструкције магистралних пруга огледају се пре свега у подизању брзина са 40-50 km/h на 100-200 км/ч, повећању пропусне моћи пруга и повећању безбедности железничког саобраћаја. Такође, повећан је броја путника на одређеним релацијама, као и обим међународног теретног саобраћаја. Значај инвестиција у капиталне пројекте железничке инфраструктуре утиче на раст индустријске производње, запошљавање домаће привреде, смањење броја незапослених и коначно на раст БДП-а.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 84,8 мил. ЕУР. Исти износ је пројектован за трошкове реформе у 2019. и 2020. години из буџета РС. За реализацију појединих инфраструктурних пројеката постоји гаранција у буџету РС који се финансирају кредитним средствима или суфинансирањем.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Број запослених у железничком сектору је значајно смањен процесом рационализације радне снаге и наставиће да се смањује у наредном периоду уз адекватно ангажовање новог кадра. Ово ће довести до веће продуктивности железничких предузећа која су у процесу реструктурирања. Приликом реструктурирања радне снаге у великој мери се узима у обзир родна равноправност.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Ризици реформи су екстерног карактера, због општих услова пословања, али и интерног карактера због успешности менаџмента железничких компанија да се наметну на транспортном тржишту и остваре позитивне пословне резултате користећи компаративне предности железничког транспорта.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016	2017*
Количина превезене робе (тоне)	10.826.372	11.882.000	11.745.000	1.299.200
Број превезених путника	6.442.455	6.258.190	6.086.078	5.168.998
Број железничких превозника на мрежи пруга	/	2	3	4
Број километара реконструисане пруге, км	0	36,3	43,3	135,8

* Подаци се односе на период до новембра 2017. године

3.3 Област СЕКТОРСКИ РАЗВОЈ

Развој сектора пољопривреде

а) Анализа главних препрека

Пољопривреда је једна од кључних грана у привредној структури наше земље, а услови за њен развој у Србији су изузетно повољни. Међутим, неповољна структура пољопривредних газдинстава, техничко-технолошка заосталост једног дела сектора, превасходно средњих и малих газдинстава, слаба организованост у задруге и друге форме интересног удруживања (удружења произвођача, произвођачке групе и организације и др), притисци због растућих стандарда и регулативе у процесу усклађивања са заједничком аграрном политиком ЕУ, као и недовољно висок степен прераде на пољопривредним газдинствима и у постојећој прехрамбеној индустрији, само су неки од ограничења у овом сектору.

Релативно **високо учешће БДВ сектора пољопривреде и прехрамбене индустрије у укупном БДП-у** у Србији (7,1% и 4,2% у 2016. години) делимично је одраз повољних природних услова и ресурса за пољопривредну производњу (географска позиција, природна богатства, климатски фактор), будући да коришћено пољопривредно земљиште чини око 40% територије, али у великој мери је и последица ниског технолошког нивоа остатка привреде. Око 20% укупног броја запослених ради у пољопривредно-прехрамбеном сектору, а присутна је и велика неформална запосленост.

О великом **потенцијалу српске пољопривреде** говори и последњи **извештај Светске банке о пословању у пољопривреди**[33], који представља ранг листу пословног окружења (*Enabling the Business of Agriculture 2017*) за пољопривреду и предузећа која послују у том сектору. Србија се први пут нашла на листи са следећим ранговима (од 62 земље): семе - 19, ђубриво - 4, механизација - 2, финансирање - 40, тржиште - 8, транспорт - 13, воде – 14 и информационе и комуникационе технологије - 12.

Иако је Србија високорангирана према индексу механизације (мери регулаторне и процедуралне баријере приликом увоза трактора и регистрације), **техничко-технолошка опремљеност пољопривредног сектора није на задовољавајућем нивоу** и неопходна

33 У извештају Светска банка је измерила и указала на законске препреке за предузећа која послују у овој области у 62 земље света у преко 12 покривених тема, од којих је осам тема оцењено: механизација, семе, ђубриво, финансирање, тржиште, транспорт, информационе и комуникационе технологије и воде, уз помоћ две врсте индикатора, правних индикатора и индикатора ефикасности.

су даља улагања у нове тракторе, специјализоване пољопривредне машине, системе за наводњавање и изградњу и опремање објеката. Учешће наводњаваних површина је ниско (око 3% укупне површине коришћеног пољопривредног земљишта), па су неопходна улагања у капиталне системе за наводњавање. Недостатак вештина и знања произвођача огледа се у ниским просечним приносима, нарочито на мањим газдинствима. Србија спада у ред европских земаља са ниским приносом житарица (4,8 t/ha) и скоро двоструко заостаје за најуспешнијим (Белгија 9,2 t/ha).

Аграрни буџет за 2017. годину је повећан за 8% у односу на 2016. годину, а у оквиру њега буџет за подршку инвестицијама у пољопривреди повећан је више од четири пута. На располагању је и претприступни фонд ЕУ за рурални развој **ИПАРД са циљем усклађивања са заједничком аграрном политиком Европске уније и достизање стандарда ЕУ**, чиме ће се повећати сигурност потрошача пољопривредних производа и прерађевина.

Највећи број газдинстава је мале или средње величине и практикује екстензивну производњу. Газдинства до 5 ha чине 77,7% укупног броја и користе 25,2% земљишта. Такве фарме су премале да би биле конкурентне, како за директну продају на европска тржишта, тако и за продају сировина агро-прерађивачима. Организован наступ пољопривредних произвођача на тржишту, као и квалитетнији, ефикаснији и профитабилнији рад задруга, омогућен је Законом о задругама („Службени гласник РС“, бр. 112/2015), којим се решавају питања имовинско-правних односа оснивача, власништво над задружном имовином, као и начин управљања. Међутим, према Закону о удружењима („Службени гласник РС“, бр. 51/2009 и 99/2011 – др.закони) пољопривредна удружења су дефинисана као невладине, непрофитне организације чиме је априори онемогућено јачање конкурентности пољопривредника кроз удруживање. У циљу повећања конкурентности пољопривредних производа на страним тржиштима, значајна је могућност дугорочног закупа земљишта за инвестиције у прерађивачке капацитете. Постигнути резултат је издавање у закуп 50.000 ha више пољопривредног земљишта у 2016. години у односу на претходну годину. Дигитализацијом катастра отклања се део проблема везан за немогућност изнајмљивања земљишта услед нејасних власничких односа.

Тржишно оријентисана прерада пољопривредних производа на пољопривредним газдинствима је недовољно заступљена[34] и последица је неадекватно регулисаног питања продаје ових производа, посебно за мала и средња пољопривредна газдинства, што у значајној мери утиче на њихову конкурентност. Ако се узме у обзир јака сировинска база коју обезбеђује пољопривредна производња, потенцијал прехрамбене индустрије није довољно искоришћен, иако су поједини прехрамбени сектори високо развијени (кондиторска индустрија, производња сокова) и имају одобрен извоз на тржиште ЕУ.

Укупан **извоз пољопривредно-прехрамбених производа** је износио 2,9 млрд. ЕУР (раст од 12,2% мг) у 2016. години, што представља учешће од **21,8% у укупном робном извозу**. Суфицит у спољнотрговинској размени аграра расте (повећање од 39,7% мг), а стопа покривености увоза извозом је 214,5%. **У структури извоза доминирају примарни пољопривредни производи**, пре свега воће и поврће (21,1%) и житарице

34 Према подацима из Пописа пољопривреде 2012, свега 12,4% пољопривредних газдинстава од укупног броја остварује приход по основу обављања других профитабилних активности које су у вези са газдинством (прерада пољопривредних производа, туризам, народна радиност, обрада дрвета, активности у шумарству, узгој рибе, производња енергије из обновљивих извора, рад на основу уговора и др.).

(16,5% - Србија спада међу прва три светска произвођача малина и 15 највећих светских произвођача кукуруза), мада извоз прерађених производа бележи бржи раст од извоза примарних пољопривредних производа. Неопходна је подршка инвестицијама у развој пољопривредне производње у секторима где Србија има компаративне предности, као што су сектори производње поврћа, воћа, сточарства, а посебно кроз системе где ти производи добијају додату вредност, као што је органска производња, производња традиционалних и производа са географским пореклом.

<u>Структурна реформа 6.</u> *УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ И ПОЛОЖАЈА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА*

1. Опис структурне реформе

Унапређење конкурентности пољопривредне производње и положаја пољопривредних газдинстава кроз спровођење мера предвиђених у ИПАРД програму 2014-2020, Националном програму за пољопривреду 2018-2020. и Националном програму руралног развоја 2018-2020. ИПАРД програмом су дефинисани приоритетни сектори у којима је могуће постићи највиши ниво конкурентности на домаћем и иностраном тржишту (сектори: млеко, месо, воће и поврће, ратарске културе). Национални програм руралног развоја и ИПАРД програм су комплементарни, јер су ИПАРД мере намењене економски снажнијим пољопривредним газдинствима, док националне мере у фокусу имају мале пољопривредне произвођаче, што до сада није био случај (националне мере користила су сва регистрована пољопривредна газдинства). Спровођење реформе дефинисано је Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју кроз мере руралног развоја, док је план њиховог усклађивања са Заједничком пољопривредном политиком (ЗПП) садржан у Акционом плану за усклађивање са правним тековинама ЕУ (чије се усвајање очекује), као и Стратегијом пољопривреде и руралног развоја Републике Србије за период 2014-2024. У току је припрема Закона о уређењу тржишта пољопривредних производа, којим се, између осталог, дефинишу произвођачке групе и организације као форме организовања пољопривредних произвођача.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Одговарајућа административна структура успостављена је у пуном капацитету (Управљачко тело и ИПАРД Агенција). Након ревизорске мисије Генералног директората за пољопривреду Европске комисије у новембру 2017. године, и прелиминиарног извештаја, у децембру је расписан Први Јавни позив за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава – куповину нове опреме и механизације. Окончање процеса акредитације оперативне и управљачке структуре у Србији од стране ЕК очекује се почетком 2018. године, чиме ће започети реализација реформе пољопривреде зацртане у Стратегији пољопривреде и руралног развоја.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: припремање, усвајање и спровођење годишњих конкурса за расподелу националних и средстава ЕУ; припрема и усвајање правилника за имплементацију ИПАРД мера; припрема, усвајање и расписивање конкурса за спровођење националних програма пољопривреде и руралног развоја, укључујући и програме за подрушку инвестиција;

припрема програма руралног развоја за нови програмски период (2021-2027).

3. Очекивани утицај на конкурентност

Примена мера руралног развоја из националног буџета би за резултат требало да има јачање малих газдинства и подизање њихове економске одрживости и унапређења положаја на тржишту, како би стекли услове за коришћење средстава из претприступне помоћи (ИПАРД). Другим сетом мера из националног буџета подржаће се диверзификација пољопривредних и непољопривредних активности на селу, у смислу давања могућности за подршку развоју алтернативних делатности (изван сектора пољопривреде) које ће утицати на одрживост тих малих газдинстава.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 61,5 мил. ЕУР, од чега средства за ИПАРД кофинансирање износе 4,9 мил. ЕУР, а средства издвојена за мере руралног развоја 42 мил. ЕУР. Предвиђена буџетска средства за финансирање реформе у 2019. и 2020. износе 79,2 мил. ЕУР по години, У виду потенцијалног небуџетског финансирања реформе предвиђена су следећа средства: 2018. - 14,6 мил. ЕУР, за 2019. и 2020. - 36,4 мил. ЕУР по години.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Мере планиране из националног буџета, као и из претприступне помоћи, у оквиру специфичних критеријума за рангирање, имају посебне бодовне системе за кориснике који припадају категорији младих пољопривредника (до 40 година), као и уколико су носиоци пољопривредног газдинства жене. Овакав систем подршке би требало да повећа економску активност ових категорија становништва у руралним подручјима Србије.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Неповољни услови предфинансирања ИПАРД инвестиција; недовољна искоришћеност средстава; велики број неправилности у имплементацији.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2016 (ПВ)	2017
Степен искоришћености средстава из ИПАРД Програма (%) - ЦВ: 100% (2020)	0	0
Број подржаних пројеката у области прераде - ЦВ: 463 (2020)	0	0
Број новостворених радних места у области прераде - ЦВ: 160 (2020)	0	0
Број газдинстава која су модернизовала производњу у примарној производњи - ЦВ: 600 (2020)	0	0
Број газдинстава која напредују ка достизању стандарда - ЦВ: 843 (2020)	0	0

Развој сектора индустрије

а) Анализа главних препрека

Раст сектора индустрије у Србији последњих година постигнут је на економски здрав начин, кроз пораст производње прерађивачке индустрије и кроз јачање инвестиционе и извозне активности. Међутим, запажа се да у структури производње прерађивачке индустрије доминирају производи ниског нивоа додате вредности и степена финализације, због недовољног улагања у знање и иновације, да не постоји довољна повезаност индустријске, образовне и политике у области истраживања и развоја, као и да мере индустријске политике нису биле у функцији циљаног индустријског развоја.

Учешће индустрије у стварању укупног БДВ последњих година расте, између осталог, захваљујући опоравку домаће прерађивачке индустрије, и у 2016. износи 25,9% (0,8 пп више него 2015. године). **Опоравку индустрије допринеле су и СДИ** у овај сектор (34,2% укупних СДИ у 2016. години), уз диверсификацију у различите извозно-оријентисане области прерађивачке индустрије (остварен је раст од 5,3% мг физичког обима производње прерађивачке индустрије у 2016. години). Раст продуктивности у сектору индустрије износи 1,28% и последица је како раста БДВ овог сектора, тако и минималног повећања запослености. Ипак, продуктивност, пре свега, прерађивачке индустрије Србије (13.024 ЕУР у 2016. години) је пет пута мања у односу на ЕУ-28 (66.407 ЕУР у 2016. години).

Недовољна повезаност индустријске, образовне и политике у области истраживања и развоја огледа се у смањеном учешћу високо технолошких индустрија у БДВ прерађивачке индустрије за 2,8 пп у периоду 2009-2016. (са 7,2% на 4,4%). Према индикатору софистицираности производног процеса Србија заузима 110. позицију од 137 земаља (Извештај о глобалној конкурентности за 2017, Светског економског форума). Изазов у овој области је дигитализација процеса и већа употреба модерних технологија која ће омогућити померање домаће производње у правцу обраде са вишим степеном додатне вредности.

Како у претходном периоду **мере индустријске политике нису биле довољно фокусиране на кључне компаративне предности**, нова индустријска политика Србије биће усмерена на изабране секторе прерађивачке индустрије: прехрамбена индустрија, дрвопрерађивачка индустрија и индустрија намештаја, производња гуме и пластике и производња машина и опреме. Заштита животне средине биће укључена у све предложене секторе, као и ИТ сектор (хоризонтална компонента).

Изазов **у софтверској индустрији је развој сопствених производа**, који повећавају снагу читаве економије. Тренутно, највећи број програмера у Србији ради на развоју софтвера за иностранство по *„outsourcing“* моделу, што значи да извозимо знање као сировину, а не производе. У овом домену треба поменути и значај даљег развоја нових технологија као што су роботика, виртуелна реалност, биотехнологија и вештачка интелигенција.

Креативне индустрије, као што је и филмска односно аудиовизуелна индустрија, изузетно су жив сегмент привреде Србије. Креативни сектор је имао удео у стварању БДВ-а од 3,1% и запошљавао око 58.000 људи (учешће од 2,6% укупне запослености, а раст од 0,3% просечно годишње) у 2016. години (извор: Привредна комора Србије).

Структурна реформа 7. *ПОДИЗАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ*

1. Опис структурне реформе

Реформа представља комбинацију законодавних и административних мера и активности, креирану са циљем да помогне стварање фокусиране и боље координисане политике развоја сектора индустрије, као и да допринесе унапређењу ефикасности инструмената за њену имплементацију. Реформом су обухваћени: приоритизација индустријских грана са највећим потенцијалом за раст и развој, израда нове стратегије индустријског развоја, израда и спровођење акционих планова приоритетних индустријских грана, као и развој система мониторинга и евалуације.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

У складу са препорукама садржаним у мерилу за затварање Преговарачког поглавља 20 – Предузетништво и индустријска политика, у наредном периоду ће се спровести темељна ревизија индустријске политике, а посебна пажња ће се посветити разради мера за њено спровођење кроз одговарајући акциони план као и механизама за праћење и евалуацију спровођења. Наставиће се поштовање принципа индустријског реструктурирања у правцу приближавања технолошки интензивним и удаљавања од радно интензивних сектора. Посебна пажња ће се посветити активностима усмереним на повећање конкурентности прерађивачке индустрије и сектора малих и средњих предузећа у складу са принципима паметног раста и повећањем интегрисаности у међународне ланце вредности. Урађена је анализа индустријских сектора[35] (у оквиру пројекта„Конкурентност и запошљавање”) у циљу идентификовања и избора приоритетних сектора индустрије са највећим потенцијалом за раст. Урађена је дубинска анализа четири изабрана сектора (прехрамбена индустрија, дрвна индустрија, производња гуме и пластике, производња машина и опреме) и њихових ланаца вредности, са препоруком мера за јачање ланаца вредности. У току је и анализа ланаца вредности са препорукама за преостале секторе прерађивачке индустрије. Спроведене су и активности евалуације ефеката спроведених програма подршке инвестицијама и извозу, како би се мере индустријске политике и политике развоја предузетништва за унапређење конкурентности и привлачење инвестиција више усмериле на унапређење људских ресурса и производњу технолошко интензивних производа, а не као до сада на радно интензивне секторе и јефтину радну снагу.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: Израда и спровођење акционих планова за четири одабрана сектора прерађивачке индустрије; Израда и усвајање нове стратегије индустријског развоја; Израда, имплементација и праћење акционих планова за спровођење нове стратегије индустријског развоја.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Реализација мера индустријске политике ће помоћи стварање иновативних производа са већом додатном вредношћу, коришћење предности дигиталних технологија у пословању, као и привредну сарадњу домаћих предузећа са европским и међународним партнерима.

35 Анализа је заснована на методологији, утврђеној према композитном Индексу развојног потенцијала.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 6,4 мил. ЕУР за стручну и административну подршку у области привредног и регионалног развоја, с тим да се очекује и директан утицај на буџетске приходе у износу од око 15 мил. ЕУР. Предвиђена буџетска средства за финансирање реформе у 2019. и 2020. години износе 6,4 мил. ЕУР по години, а у истом прериоду се очекује и позитиван ефекат на буџет и раст буџетских прихода од око 15 мил. ЕУР годишње.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Очекују се позитивни ефекти на повећање броја запослених, а приликом креирања инструмената индустријске политике узеће се у обзир и родни аспект.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Макроекономска и фискална нестабилност, недостатак финансијских средстава, погоршање стања глобалне економије.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016
Годишње стопе раста извоза прерађивачке индустрије, у % - ЦВ: 5% просечна годишња у периоду 2015-2018. (извоз прерађивачке индустрије у 2014. износио је 10.057,2 мил. ЕУР)	2,2	8,1	11,6
Учешће БДВ прерађивачке индустрије у БДП Србије – ЦВ: 20% (2020)	15,7%	15,6%	15,6%
Број нових инвестиционих иницијатива генерисаних кроз реформисане агенције за промоцију извоза и инвестиција – ЦВ: 30 (2018)	/	20	22
Број учесника у програмима промоције извоза који су укључени у нове извозне активности - ЦВ: 100 (2018)	/	85	90
Број документованих интересовања инвеститора - ЦВ: 82 (2018)	/	61	67

Развој сектора услуга

а) Анализа главних препрека

Србија је у претходних неколико година остварила снажан раст извоза услуга и значајан суфицит у тој области. Међутим, за даљи привредни раст изазов представља развој услужног сектора са посебним акцентом на подизање ниво знања и вештина у тој области, развој туризма (који доводи до повећавања девизног прилива и раста запослености, као и побољшања квалитета живота становништва).

И поред **растућег тренда суфицита (нето извоза) услуга** од 92% у 2016. (895 мил. ЕУР) у односу на 2014. годину (465 мил. ЕУР), **учешће суфицита услуга у БДП-у је и**

даље на релативно скромном нивоу од 2,6% у 2016. (повећање за 1,2 пп у односу на 2014. годину). **Структура извоза по** врстама услуга **не мења се у дужем временском периоду**, а доминантне су три групе услуга: туризам, транспорт и остале пословне услуге (са учешћем од по 22,7% у 2016. години). Знатан **раст учешћа извоза** у претходним годинама забележен је код **услуга телекомуникација, компјутерске и информацијске услуге** и то за 5,5 пп (са 10,6% у 2014. на 16,1% у 2016. години) односно у истом периоду вредност извоза се удвостручила (са 200 на 407 мил. ЕУР респективно).

Недостатак вештина и знања је уочен као **једна од главних препрека развоју сложенијих услуга тј. услуга са већом додатом вредношћу**. Сектор услуга чини готово 50% БДП-а Србије у 2016. години, при чему су услуге засноване на знању (*knowledge-intensive services*) учествовале са свега 23% у БДП-у (36,5% у ЕУ-28 у 2015), док су услуге које не захтевају посебне вештине и знања (*less knowledge-intensive services*) створиле 25,9% БДП-а (29,5% у ЕУ-28). Већина хоризонталних мера и реформи које се спроводе у другим областима, утицаће и на боље функционисање сектора услуга, будући да услуге чине велики део привреде.

Е-трговина још увек није довољно заступљена, између осталих разлога, због недовољног раста броја домаћих корисника ИКТ-а, али и услед релативно високих накнада за услуге плаћања преко интернета које су резултат недовољне конкуренције у области пружања тих услуга. У Србији је у 2016. тек 26,3% корисника интернета обавило поручивање/куповину путем интернета (53% у ЕУ-28). Као разлог недовољног поверења у овај вид трговине се наводи немогућност физичког увида у карактеристике производа. Усвајањем Закона о електронском документу, електронскох идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању крајем 2017. („Службени гласник РС“, бр. 94/17) стекли су се неопходни предуслови за бржи развој е-трговине.

Сектор туризма је постао **један од највећих и најбрже растућих економских сектора на свету** (према *UNWTO* 2016.) захваљујући диверзификацији у различите области. Европа је у 2015. била апсолутно најбрже растући регион, са 27 милиона туриста више него у претходној години. **Стабилан тренд раста броја туриста** већ годинама бележи и Србија. Повећање броја туриста за 13% у односу на 2015. је резултирало и повећањем девизног прилива од 10% у 2016. години (1,04 млрд. ЕУР). Разлика у степену искоришћености смештајних капацитета између Србије (20,05%) и ЕУ-28 (24,6%) се смањује, тако да је у 2016. износила 4,5 пп. За привлачење већег број међународних и домаћих туриста потребна је већа ваздушна и копнена доступност. Проблем је и недостатак категоризације туристичке инфраструктуре усклађене са међународно признатим стандардима квалитета.

Потенцијал за развој здравственог туризма постоји (у Европи се годишње оствари 203 милиона туристичких путовања мотивисаних здрављем, а потроши се преко 115 млрд. ЕУР). **За развој и модернизацију бањских лечилишта у Србији изазов је системско усмеравање и унапређење здравственог туризма**, како би бање постале не само модерни здравствено-рекреативни, већ и профитабилни центри.

3.4 Област ПОСЛОВНИ АМБИЈЕНТ И БОРБА ПРОТИВ СИВЕ ЕКОНОМИЈЕ

а) Анализа главних препрека

Спровођењем регулаторних реформи које смањују сложеност и трошкове пословања, Србија је забележила значајан напредак и побољшала ранг према међународним индексима конкурентности. Даљи изазови за унапређење пословног амбијента представљају: унапређење правног оквира у области финансијских услуга (већа доступност постојећих и нови извори финансирања за мала и средња предузећа и предузетнике - МСПП), повећање ефикасности пословања јавних предузећа и увођење корпоративног управљања, успостављање правног оквира који уређује административно и парафискално оптерећење привредних субјеката, даљи развој модела јавно-приватног партнерства, као и смањење још увек високог нивоа сиве економије (контрола пословања нерегистрованих субјеката и ангажоване радне снаге).

Рејтинг Србије значајно је поправљен на међународној листи Светске банке „*Doing business 2018*“ на којој заузима 43. позицију од 190 земаља. **Србија је међу 10 земаља које су од 2015. спровеле највише регулаторних реформи које смањују сложеност и трошкове пословања** (због чега је и напредовала на ранг листи у последње две године за 16 позиција): смањено је потребно време за регистрацију предузећа смањењем административне таксе за оверу потписа поједностављивањем пострегистрационих процедура (пријава пореза, социјалног осигурања, лиценцирања) и повећањем ефикасности регистра, уведен је систем електронског издавања грађевинских дозвола (е-дозвола), унапређен је поступак регистровања имовине поузданијим системом катастра применом географског информационог система и успостављени су ефективни рокови за упис власничких права у катастар непокретности. **Србија је забележила напредак и према Индексу глобалне конкурентности** (*GCI*), где је у 2017. године заузела 78. место на листи од 137 земаља (оцена 4,1 је досадашњи максимум), уз скок за 12 места. Високе пореске стопе и неефикасна администрација наводе се као фактори који највише умањују конкурентност Србије.

Постоји потреба за финансијским производом који смањује ризик за банке и који је више прилагођен потребама МСПП у раној фази њиховог развоја. Сектор МСПП има значајну улогу у привредним активностима у Србији, јер у 2016. чини 99,9% од укупно активних предузећа (на нивоу просека ЕУ-28), запошљава 2/3 запослених у нефинансијском сектору (ЕУ-28: 66,8%) и доприноси са 56% стварању БДВ (ЕУ-28: 57,4%) односно учествује са 35% у формирању БДП-а. Ипак, **ограничен приступ изворима финансирања** (зато што банке траже добру кредитну историју, релативно велики обрт, мали ниво дуговања и довољно капитала) и подстицајима за покретање сопственог предузећа, умањује могућност сектора МСПП да допринесе значајнијем унапређењу конкурентности и економском развоју земље. Доминантан извор финансирања МСПП тренутно су банкарски кредити (**кредити привредним друштвима** у октобру 2017. године **остварили номинално раст од 7,8% међугодишње** по искључењу ефекта отписа НПЛ), при чему благо расте учешће инвестиционих кредита у последње две године (за 1,7 пп од 2014. и у септембру 2017. удео инвестиционих кредита износи 31,7%). Последњих година се користе алати за финансирање у облику грантова (углавном директни грантови и субвенционисање каматних стопа). Влада РС прогласила је **2016. годину Годином предузетништва, а због постигнутих резултата и Деценију предузетништва** са 33 програма за дугорочни развој предузетника (финансијска и нефинансијска подршка).

Израда предлога за унапређење правног оквира у области финансијских услуга предуслов је за успостављање институционалног оквира, којим би се омогућили алтернативни извори финансирања (нпр. алтернативни инвестициони фондови, недепозитне финансијске институције). Јаз у финансирању дуга микро предузећа процењен је на око 1 млрд. ЕУР годишње[36], што представља много пропуштених могућности за финансирање одрживих пројеката малих и средњих предузећа. Са друге стране, **недостатак менаџерских вештина и свесности о финансијским могућностима међу предузетницима** слаби капацитете МСПП за приступ финансирању (тзв. инвестициона спремност). Потреба за техничком помоћи постоји и међу почетницима у пословању, као и у већ успостављеним малим и средњим предузећима, поготово у домену менаџерских вештина и бизнис планова.

Настављен је процес приватизације 152 привредна субјекта са 51.630 запослених (укључујући зависна друштва).[37] Очекује се позитиван утицај на јавне финансије кроз ниже износе буџетске подршке која се дотирају предузећима са великим губицима и повећање продуктивности приватизованих предузећа.

Не постоји јединствен закон који прописује врсте накнада за коришћење јавних добара. Административно оптерећење које привредни субјекти у Србији сносе је 3,26% БДП, (према истраживању USAID BEP пројекта за 2016. годину), што је за 19,8% мање у односу на 2010. годину.

Успостављање ажурног катастра непокретности у реалном времену је претпоставка да се побољша ефикасност пословања и скрате процедуре потребне за упис права својине у катастар. Јавни је интерес да се регистрација права спроведе брзо и електронски, чиме се повећава и правна сигурност.

Јавно-приватно партнерство постаје најреалнија опција за реализацију локалних/ регионалних/националних инфраструктурних пројеката, будући да се све већи број идеја и пројеката управо креће у том правцу. До сада је одобрено 56 предлога пројеката ЈПП са или без елемената концесије. У питању су углавном локални пројекти у области градско-приградског превоза путника, јавне расвете, сакупљања комуналног отпада, производње топлотне и електричне енергије употребом обновљивих извора енергије.

Напори у борби против неформалног пословања, кроз ефикасно и организовано поступање инспекцијских органа и Пореске управе у 2016. години, дају резултате који се огледају кроз **раст укупних пореских прихода реално за 7,2%**, и то свих најзначајнијих категорија: ПДВ (7,8%), акциза (11,4%), доприноса (3,2%) и пореза на доходак грађана (4,5%). Значајан утицај на раст укупних пореских прихода, у апсолутном износу, остварен је по основу повећања прихода од доприноса за обавезно социјално осигурање, за око 179 мил. ЕУР (све организације обавезног социјалног осигурања су наплатиле виши износ доприноса, а пре свега Фонд ПИО). Инспекторат за рад је у поступку инспекцијског надзора (53.069) у 2016. години затекао 19.472 непријављених радника (повећање од 19% у односу на 2015), након чега је 17.589 лица пријављено на социјално осигурање (44% више него 2015). Како је Влада РС прогласила **2017. и 2018. за Године борбе против**

36 Ex-ante study to assess the potential future use of Financial Instruments to deploy IPA resources in support of Small and Medium Sized Enterprises (SMEs) in Serbia, ЕИБ.

37 Извор: Министарство привреде - стање на дан 7. август 2017.: за 3 предузећа поступак је у току, за 24 је могућа објава јавног позива у 2017., док чак за 125 предузећа није могућа објава јавног позива.

сиве економије, потребно је спровести јачање и унапређење капацитета инспекцијских органа и Пореске управе, који су за сада изостали.

б) Извештај о спровођењу препорука из маја 2017. године

Спровођењем *СР 8. Пакет мера за побољшање приступа финансијским средствима за МСПП*, имплементира се део препоруке 5. ЕКОФИН *(да се развије регулаторни оквир за нове финансијске инструменте укључујући приступ изворима финансирања)*. Народна банка Србије разматра могућности и обухват регулаторног оквира за функционисање недепозитних финансијских институција које ће створити додатни потенцијал за финансирање МСПП, поготово у делу микро-сегмента и новооснованих (тзв. „*start up*“) предузећа.

Спровођењем *СР 9. Увођење корпоративног управљања у јавним предузећима,* имплементира се део препоруке 2. ЕКОФИН *(да се подржи фискални сценарио кроз још јачу реформу државних предузећа)* и део препоруке 4. ЕКОФИН *(да се учини напредак у најављеном реструктурирању дуга Србијагаса и спровођењу плана оптимизације ЕПС-а)*. МРЕ, ЕПС и Синдикат су договорили да се вишак запослених у периоду 2016-2019. године решава кроз програм добровољног стимулисаног престанка радног односа. У 2016. споразумни раскид уз исплату стимулативне накнаде је потписало 1.519 запослених. Додатно смањење броја запослених у 2016. години остварено је природним одливом запослених. У складу са Планом оптимизације, Надзорни одбор ЈП ЕПС је 18. септембра 2017. године донео Одлуку о стимулативној накнади за споразумни престанак радног односа, након чега је објављен јавни позив за пријаву запослених. За споразумни престанак радног односа пријавило се 1.570 запослених. Природним одливом запослених и добровољним престанком радног односа уз исплату отпремнина, Планом оптимизације до краја 2017. године смањен је број запослених у ЕПС Групи за 2.987 лица.

Спровођењем *СР 10. Поједностављење поступака и осталих услова за пословање*, имплементира се део препоруке 5. ЕКОФИН *(да се уреди износ и број парафискалних намета на државном нивоу)*. Припремљен је Нацрт закона о накнадама за коришћење јавних добара, којим се уређује обвезник плаћања накнаде, основица за плаћање, висина накнаде, начин утврђивања и плаћања накнаде, припадност прихода од накнада, као и друга питања од значаја за утврђивање и плаћање накнада. Јавна расправа на текст Нацрта закона је у току.

Спровођењем *СР 11. Унапређење делотворности инспекцијског надзора*, имплементира се део препоруке 5. ЕКОФИН *(да се обезбеди боља циљаност и ефикасност инспекција)*. Извршено је усаглашавање секторских закона са Законом о инспекцијском надзору (од анализираних 147 посебних закона којима се у одређеним областима уређује инспекцијски надзор, за 88 посебних закона утврђено је да их је потребно изменити и/или допунити). Константно се ажурира база са подацима о инспекцијама и радним групама, која се налази на порталу www.inspektor.gov.rs. Покренута је иницијатива за унапређење сталног дијалога привреде и инспекције кроз подршку оснивању саветника/експерта за континуирани дијалог и помоћ привреди. Новоформираној Канцеларији за информационе технологије и електронску управу („Службени гласник РС“, бр. 73/17) додељена је надлежност у области Е-инспекција.

Структурна реформа 8. *ПАКЕТ МЕРА ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПРИСТУПА ФИНАНСИЈСКИМ СРЕДСТВИМА ЗА МСПП*

1. Опис структурне реформе

Побољшање приступа финансирању за МСПП обухвата побољшање квалитета понуде банкарског сектора за МСПП, развој нових финансијских инструмената, као и унапређење способности МСПП за приступ различитим изворима финансирања. Предложена реформа представља имплементацију приоритетних активности у оквиру другог стуба Стратегије за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020. године. Побољшање предвидљивости пословног окружења и програма подршке МСП, са нагласком на смањењу трошкова приступа финансијама препорука је из *Извештаја ЕК о напретку Р. Србије за 2016. (стр. 61)*.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Реализација Апекс зајма за МСП и друге приоритете III/Б Европске инвестиционе банке (ЕИБ) од 150 мил. ЕУР је отпочела у августу 2017. примањем нових захтева. До краја 2017. Европска инвестициона банка одобрила је 23 пројекта у износу од 11,6 мил. ЕУР, а крајем новембра 2017. повучена је прва транша од 5 мил. ЕУР.

Унапређено је информисање МСПП о расположивим изворима финансирања кроз успостављање и редовно ажурирање Портала (http://poslovanje.rs/) и кроз мрежу 15 регионалних развојних агенција.

Кроз иницијативу Владе РС „Деценија предузетништва“ у 2017. привредницима је било на располагању преко 30 програма и више од 144 мил. ЕУР из јавних средстава. Спроведена су и 3 програма[38] (комбинација кредитних и бесповратних средстава) подршке инвестицијама вредности 11,6 мил. ЕУР бесповратних средстава. Фонд за развој и АОФИ, као јавне финансијске институције, наставиле су спровођење свих редовних програма финансирања, односно гаранција, факторинга и откупа потраживања.

Урађена је МСП *ex ante* студија за увођење финансијских инструмената од стране ЕИБ, уз финансијску подршку ЕУ из ИПА фондова, која је показала недостатак финансијске подршке иновативним предузећима, недостатак гаранцијског инструмента који би комерцијалним банкама омогућио давање позајмице ризичнијим МСП, почетницима у пословању, као и недостатак инструмената у оквиру микрофинансирања.

Затражена су средства из ИПА 2016 у износу од 20 мил. ЕУР за имплементацију гаранцијске шеме и јачање капацитета МСП за приступ различитим изворима финансирања, а очекује се да шема буде оперативна у 2018. години. Анимиране су комерцијалне банке у циљу пораста њиховог интереса за гаранцијске шеме кроз ЕУ програме (COSME, Horizon 2020, Easi).

38 1. Програм подршке малим предузећима за набавку опреме у оквиру којег микро и мала правна лица могу да набаве производну опрему без хипотеке као средство обезбеђења, већ је примарно средство обезбеђења залога над купљеном опремом; 2. Програм подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању, намењен почетницима у бизнису за набавку опреме, опремању пословног простора и трајна обртна средства; 3. Програм подстицања предузетништва кроз развојне пројекте, намењен брзорастућим привредним субјектима.

Народна банка Србије спроводи активности на развоју правног оквира за оснивање, регулисање пословања и надзор над не-депозитним финансијским институцијама, те да би израду тог оквира и развој тржишта недепозитних финансијских институција требало очекивати до 2019. Формирање регулаторног оквира за фондове који улажу у предузетни капитал (у току је израда Нацрта закона о алтернативним инвестиционим фондовима) омогућиће МСП да привуку инвестиције, финансирање и стручна знања, остваре и унапреде продор на тржишта и побољшају своје руковођење и корпоративно управљање. Подршка националним мерама које су представљене, даје се и кроз програме у оквиру WB EDIF платформе.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: преговори у вези са повлачењем зајма АПЕКС кредита за додатних 200 мил. ЕУР; припрема и повлачење АПЕКС зајма; спровођење пројекта успостављања финансијских инструмената финансираног из ИПА 2016; годишњи циклус спровођења три програма за мала предузећа са мониторингом и евалуацијом ефеката спроведених програма; израда законодавног оквира за увођење микрофинансијских институција; израда законодавног оквира за увођење фондова ризичног капитала; анимирање финансијских иниституција да се укључе у COSME програм.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређењем квалитета понуде банкарског сектора за МСПП, развојем нових финансијских инструмената и унапређењем способности МСПП за приступ различитим изворима финансирања дошло би до раста инвестиција у приватном сектору, раста компанија, као и јачања иновативности МСПП. Увођење модерних технологија и већа аутоматизација производног процеса као крајњи резултат довела би до смањења трошкова производње и побољшања конкурентске позиције на домаћем и страном тржишту.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 164,3 мил. ЕУР за спровођење структурне реформе (од чега за чланарину за COSME 824.000 ЕУР), с тим да се очекује и директан утицај на буџетске приходе у износу од око 12 мил. ЕУР. Позитиван ефекат на буџет и раст буџетских прихода од око 12 мил. ЕУР годишње очекује се и у 2019. и 2020. години, кроз пореске приходе, порезе и доприносе, мање оптерећење за Националну службу за запошљавање. Предвиђена буџетска средства за финансирање реформе у 2019. и 2020. години износе 11,2 мил. ЕУР по години. Као потенцијално небуџетско финансирање реформе предвиђена средства у 2018. години износе 20 мил. ЕУР (сва средства из ИПА фондова).

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Увођењем нових финансијских инструмената који су сада доступни почетницима у бизнису и МСП омогућава се да кроз боље изворе финансирања започну пословање, остваре раст и развој, али и да допринесу отварању нових радних места. Приликом креирања финансијских инструмената обраћа се пажња на унапређење женског предузетништва, предузетништва младих и старијих. Кроз економско оснаживање жена постиже се веће укључивање и повећање броја жена у бизнису.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Макроекономска и фискална нестабилност; потенцијална недовољна сарадња и координација надлежних државних органа, организација и тела; потенцијалан недостатак финансијских средстава (ако не буду одобрена потребна средства из ИПА фондова); незаинтересованост и неукљученост банкарског сектора.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2013 (ПВ)	2014	2015	2016
Удео кредита МСП у укупним кредитима привреди, % (извор НБС); ЦВ - 30% (2020)	18,9%	22,7%	28,5%	30,1%
Развој финансијског тржишта, ранг (извор GCI); ЦВ - <60 (2020)	115/148	109/144	120/140	110/138
Укупан број МСПП (извор РЗС); ЦВ - 350.000 (2020)	315.412	324.272	324.600	340.112

<u>Структурна реформа 9.</u> *УВОЂЕЊЕ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА*

1. Опис структурне реформе

Увођење корпоративног управљања у јавним предузећима базира се на два кључна стуба: професионализацији органа управљања и систему контроле рада. Ови стубови обухватају активности везане за израду законских и подзаконских докумената, увођење система сертификовања органа управљања, унапређење система праћења и одговорности за предузећа која су у власништву државе.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Спроведено је истраживање затеченог нивоа корпоративног управљања у 25 јавних предузећа и припремљена је студија која ће послужити у припреми подзаконских аката. Ради уређења система стручног усавршавања чланова органа управљања, израђен је нацрт модела сертификације. Формирана је Радна група која ће предложити модел сертификације и израдити нацрте подзаконских аката (програм за додатно стручно усавршавање у области корпоративног управљања, смернице за израду кодекса корпоративног управљања, етичког кодекса итд.).

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: дефинисање система сертификовања органа управљања у ЈП и припрема подзаконских аката за увођење система сертификовања; анализа потреба за обуком чланова надзорних одбора у јавним предузећима; спровођење обука о корпоративном управљању, развијање процедура за праћење и евалуацију ефеката корпоративног управљања у ЈП и отпочињање имплементације наведених процедура; анализа ефеката увођења система корпоративног управљања у ЈП и корекција активности на основу извршене анализе.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Увођењем система сертификације обезбедиће се квалитетније управљачке и организационе способности органа управљања у јавним предузећима.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Реформа се финансира из редовних буџетских расхода Министарства привреде у износу од 141.256 ЕУР, а по истом основу је приказано финансирање ове реформе у 2019. и 2020. години.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Очекује се позитиван утицај на родни аспект.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Потенцијални ризик се огледа у недостатку стручне подршке у увођењу корпоративног управљања, као и временско пролонгирање ове структурне реформе.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016	2017*
Учешће жена директора и чланова управних одбора у ЈП у укупном броју директора и чланова управних одбора ЈП, %; ЦВ - 30 (2020)	-	13	22	27
Број јавних предузећа чији је оснивач РС која су имала губитак; ЦВ - 0 (2020)	9	8	7	9
Укупан нето губитак јавних предузећа која су остварила губитак, мил. ЕУР; ЦВ - 0 (2020)	640,1	146,9	148,2	27,4

*Подаци за период јануар-септембар 2017.

<u>Структурна реформа 10.</u> *ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ПОСТУПАКА И ОСТАЛИХ УСЛОВА ЗА ПОСЛОВАЊЕ*

1. Опис структурне реформе

Основни циљ поједностављења поступака и осталих услова за пословање јесте унапређење пословног окружења и регулаторна реформа кроз гиљотину поступака и прописа који непотребно оптерећују пословање у Републици Србији, као и обезбеђење свих неопходних информација за обављање привредне или друге комерцијалне делатности на једном месту (јединствена контактна тачка и информациони систем). Након спроведеног поједностављења поступака и осталих услова за пословање, смањења њихових трошкова које ће се спроводити коришћењем модела стандардног трошка, као и укидања непотребних прописа, уследиће успостављање јединственог јавног регистра административних поступака и осталих услова за пословање (у даљем тексту Регистар). Успостављањем

Регистра омогућиће се привредним субјектима и грађанима транспарентан преглед свих административних поступака и других услова за пословање које је потребно испунити и реализовати да би се обезбедило пружање одређене услуге или пословања, укључујући и све трошкове у виду накнада, такси и сл., као и електронска комуникација са јавном управом. Тиме се уједно испуњава услов успостављања јединствене електронске контактне тачке (ЈЕКТ), што је обавеза у складу са Директивом о услугама 2006/123/ЕЗ чије је транспоновање предвиђено чланом 59. ССП. Реформа је дефинисана у Стратегији за подршку развоју малих и средњих предузећа, предузетништва и конкурентности за период 2015-2020. са Акционим планом, Стратегији регулаторне реформе и унапређења система управљања јавним политикама за период 2016-2020. („Службени гласник РС“, бр. 8/16) и Националном програму за сузбијање сиве економије („Службени гласник РС“, бр. 110/15).

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Оперативни план активности за успостављање Регистра и образац за попис административних поступака који се односе на пословање са Упутством за попуњавање обрасца усвојен је у децембру 2016. Припремљен је online Образац за попис административних поступака који се односе на привреду. Функционално је успостављена електронска страница на сајту РСЈП (www.epopis.rsjp.gov.rs) са свим неопходним информацијама и документима у вези са Регистром. Припремљени су програми, материјали и спроведене обуке за тренере и државне службенике за попис административних поступака (одржано је 35 обука и обучено је 16 тренера и 479 службеника из 107 органа и организација). У попису који је у завршној фази, учествује 80 органа и организација. Очекује се да ће 2.459 поступака бити пописано и спремно за анализу. Припремљен је *Нацрт закона о услугама* којим је предвиђено успостављање Јединствене електронске контактне тачке (ЈЕКТ) као дела Регистра. Формирана је радна група за припрему *Нацрта закона о јединственом јавном регистру административних поступака и осталих услова пословања*. Припремљено је Упутство за спровођење анализе поједностављења административних поступака, Методологија за обрачун административних трошкова за потребе анализе административних поступака и Упутство за обрачун административних трошкова. Успостављен је портал и софтвер тзв. калкулатор за обрачун трошкова административних поступака и пратеће Упутство за коришћење калкулатора.

Сачињен је *Нацрт закона о накнадама за коришћење јавних добара*, којим су обухваћене и уређене све накнаде које су сада прописане у више посебних закона, што ће допринети предвидивости трошкова пословања привредних субјеката и рационалном коришћењу јавних добара. Исти уређује обвезника, плаћања накнаде, основицу за плаћање, висину накнаде, начин утврђивања и плаћања накнаде, припадност прихода од накнада, као и друга питања од значаја за утврђивање и плаћање накнада. Јавна расправа о Нацрту закона спроводи се у периоду од 3. јануара до 28. фебруара 2018. године.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: Провере тачности пописаних административних поступака; Анализа пописаних административних поступака; Припрема закона којим ће се уредити правни оквир за успостављање Регистра; Поједностављење административних поступака и усвајање Акционог плана за измену прописа; Попис административних захтева, односно других услова за пословање; Ревидирање оперативног плана активности; Прикупљање

иницијатива привреде за измене неефикасних поступака; Усвајање и имплементација Закона о накнадама; Усвајање подзаконских аката на основу закона којим ће се уредити правни оквир за успостављање регистра; Успостављање Регистра; Усвајање годишњих извештаја о спроведеном поједностављењу и припрема новог Акционог плана за измену прописа.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Очекује се смањење административних трошкова са 3,26% БДП у 2016. на 3% БДП у 2020. години (односно смањење за 15-20%), а на основу анализе и предлога за поједностављење и оптимизацију најмање 30% најучесталијих и најскупљих административних поступака.

Очекује се позитиван утицај на конкурентност имајући у виду да ће се доношењем Закона о накнадама све накнаде које су сада уређене у више посебних закона уредити једним законом, чиме ће се допринети предвидивости трошкова пословања привредних субјеката, рационалном коришћењу јавних добара, као и транспарентности истих.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу 88.589 ЕУР (контрибуција РС за ИПА 2013). Као потенцијално небуџетско финансирање реформе предвиђена средства износе: 2018. – 1,7 мил. ЕУР (од чега 724.815 ЕУР из ИПА), 2019. – 1,4 мил. ЕУР (од чега 517.725 ЕУР из ИПА), 2020. – 1,2 мил ЕУР (од чега 414.180 ЕУР из ИПА).

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Очекује се индиректни ефекат на повећање запослености јер ће се смањити трошкови за привреду у погледу административних баријера и остварити уштеде које могу да утичу на отварање нових радних места. Директан утицај на родни аспект се не може очекивати, јер је реформа родно неутрална.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Постоји ризик за одлагање рокова предвиђених у Оперативном плану за успостављање Регистра, који се може превазићи ако органи и институције које су прве окончале прву фазу (завршиле попис административних поступака) прве и уђу у наредну фазу анализе (фаза поједностављења/оптимизације поступака). Ризик представља и евентуално кашњење пројекта за софтверско решење за Регистар и ЈЕКТ-у.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2012 (ПВ)	2014	2016
Административно оптерећење привреде, у % БДП - ЦВ: 3 (2020)	3,7	3,46	3,26

Структурна реформа 11. *УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА*

1. Опис структурне реформе

Реформом ће се омогућити унапређење координације инспекција, законско уређивање и успостављање информационог система у циљу ефикасне размене података и електронских докумената у планирању и спровођењу инспекцијског надзора, што је циљ из Стратегије реформе јавне управе у РС и Закона о инспекцијском надзору. Успостављање јединственог информационог система за инспекције е-Инспектор везано је за активност садржану у Акционом плану за имплементацију Стратегије е-Управе 2017-2018.

Једна од најважнијих новина Закона о инспекцијском надзору је његова примена и на нерегистроване субјекте - увођењем јасних овлашћења у њиховој контроли, чиме се утиче на смањење обима сиве економије. Осим стављања нагласка на превентивно деловање инспекција, уведене су и значајне новине у сам поступак инспекцијског надзора: унапређује се планирање инспекцијског надзора засновано на анализи ризика; унапређује се и координација између самих инспекција; унапређује се вршење надзора увођењем контролних листа, које у значајној мери поједностављују вршење надзора, како за инспекторе, тако и за надзиране субјекте; уводи се анализа ризика.

Повећана је транспарентност инспекцијског надзора, будући да су инспекције дужне да објављују годишње планове надзора и контролне листе на веб страници, што омогућава надзираним субјектима да се унапред информишу о својим обавезама и изврше самоконтролу, као и да евентуално уклоне одређене неправилности у свом пословању.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Пројекат Успостављање јединственог система еИнспектор не реализује се у складу са утврђеном динамиком због трајања поступка пред Комисијом за заштиту права понуђача. Уговор са извођачем потписан је у новембру 2017. године. Извршено је усаглашавање секторских закона са Законом о инспекцијском надзору. Преиспитано је 147 посебних закона којима се у одређеним областима уређује инспекцијски надзор, а за 88 посебних закона утврђено је да их је потребно изменити и/или допунити, ради усаглашавања са одредбама Закона о инспекцијском надзору, као системског закона у области инспекцијског надзора. Започет је двогодишњи пројекат „Унапређење капацитета инспекција, прекршајних судова и привреде“ који ће допринети бољој сарадњи и координацији заједничких активности инспекција и прекршајних судова у поступању поводом прекршаја из области инспекцијског надзора. Попуњена је и ажурирана база са подацима о инспекцијама и радним групама на интернет презентацији www.inspektor.gov.rs. Усвојен је Програм стручног усавршавања инспектора за 2018. годину. Покренута је иницијатива за унапређење сталног дијалога привреде и инспекције кроз подршку оснивању саветника/експерта за континуирани дијалог и помоћ привреди.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: развој система еИнспектор; обука тренера и реализација програма обуке инспектора; успостављање саветника за привреду; унапређење сајта Координационе комисије и промоција онлајн анкете о задовољству привредних субјеката радом инспекција; усвајање измена и допуна на основу анализе примене Закона о инспекцијском надзору;

континуирано спровођење испита за инспектора; продукција система еИнсперктор од стране Канцеларије за ИТ и електронску управу, праћена примопредајом и обуком; преиспитивање елемената контроле ризика у Контролним листама инспекција.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Унапређењем инспекцијског надзора очекује се побољшање квалитета услуга и робе, као и већа наплата пореза, док ће увођење јасних овлашћења у контроли нерегистрованих субјеката додатно утицати на смањење сиве економије.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 1,2 мил. ЕУР. Укупна вредност пројекта Успостављање јединственог система еИнспектор износи 1.599.600 ЕУР.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Смањење броја радника у сивој економији, квалитетније праћење поштовања уговора о раду и права радника.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Непостојање адекватне кадровске и техничке опремљености инспекција.

7. ндикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2015 (ПВ)	2016	2017
Све инспекције на републичком нивоу корисници е-инспекције, у % - ЦВ: 100% (2018)	0	0	

<u>Структурна реформа 12.</u> *УНАПРЕЂЕЊЕ ГЕОПРОСТОРНОГ СЕКТОРА КАО ПОДРШКА ИНВЕСТИЦИОНОМ ОДЛУЧИВАЊУ*

1. Опис структурне реформе

Успостављањем Националне инфраструктуре геопросторних података (НИГП), унапређењем адресног регистра и система масовне процене непокретности, креира се стратешка Дигитална платформа геосектора којом ће катастар играти значајну улогу у већини система. Доступност комбинованих сетова података путем веб сервиса, њихова ефикасна, брза и квалитетна размена омогућиће грађанима, привредним субјектима и образовним институцијама лакшу идентификацију и комфоран приступ жељеним подацима, и на тај начин им обезбедити информације које су пресудне за квалитетно инвестиционо одлучивање на свим стратешким нивоима. Развој система масовне процене вредности непокретности подразумева регистрацију свих промета непокретности, развој модела за масовну процену вредности непокретности и прикупљање основних података (увођење у евиденцију) свих непокретности на територији Републике Србије.

Законом о државном премеру и катастру из 2009. године, створен је правни основ за успостављање НИГП, при чему су транспоноване поједине одредбе INSPIRE директиве. Потпуна транспозиција директиве биће извршена доношењем Закона о националној инфраструктури геопросторних података. Мапу пута РГЗ је утврдио кроз Стратегију мера и активности за повећање квалитета услуга у области геопросторних података и уписа права на непокретностима у званичној државној евиденцији – Реформски пут РГЗ до 2020. године.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Адресни регистар је део НИГП и представља јавни регистар о кућним бројевима и називима улица и тргова у насељеним местима, укључујући и утврђивање кућних бројева за стамбене и пословне зграде, као и за катастарске парцеле које су урбанистичким планом предвиђене за изградњу. Подаци Адресног регистра воде се и у бази података катастра непокретности. Регистар цена непокретности стављен је у функцију 2012. године од стране РГЗ, а од јануара 2014. изграђена је организациона структура за прикупљање података на целој територији Републике Србије. Имплементација оваквог система пружа основу за добијање праве слике о тржишту непокретности и његовим кретањима.

Циљ НИГП-а је креирање заједничког националног оквира ради размене просторних информација о животној средини између јавних институција и боље могућности за јавни приступ просторним информацијама. Успешно успостављен НИГП је основа за развој е-управе. НИГП употпуњује међународну мрежу сервиса о простору, а нарочито је важна сарадња на европском нивоу у области геоинформација.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: припрема и усвајање законске и подзаконске регулативе о НИГП-у, масовној процени вредности непокретности, Адресном регистру и Регистру просторних јединица; хармонизација просторних података РГЗ-а и израда Националног геопортала; развој система масовне процене вредности непокретности; ажурирање података Адресног регистра и Регистра просторних јединица на територији РС; успостављање оквира за приступ и размену геопросторних података; имплементација система масовне процене у систем за опорезивање имовине.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Као директан утицај реформе, очекује се повећање учешћа пореза на имовину у БДП-у (процена на 0,9% након завршетка активности 2020. године). НИГП утиче на повећање БДП-а и индиректно, кроз подстицаје ефикаснијег инвестиционог одлучивања, доступност информација и високо технолошких решења научном сектору и привреди (посебно сектору МСПП).

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства за финансирање реформе у износу од 2,8 мил. ЕУР. Предвиђена буџетска средства за финансирање реформе износе: 3,7 мил. ЕУР у 2019. и 3,1 мил. ЕУР у 2020. Као потенцијално небуџетско финансирање реформе предвиђена средства износе: 2018. – 750.000 ЕУР (од чега 250.000 ЕУР из ИПА) и 2019. – 250.000 ЕУР (сва средства из ИПА фондова).

За преостале активности на развоју система масовне процене вредности Пројектом Унапређење земљишне администрације планирана су средства од око 5 мил. ЕУР, које се финансирају из кредита. Предвиђени трошкови активности на Пројекту ажурирања података Адресног регистра од 6 мил. ЕУР финансирају се из донација.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Не очекује се ефекат на родни аспект. Ефекат на запосленост је веома индиректан кроз подршку развоја МСПП, те се не може са сигурношћу предвидети.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Активности у оквиру НИГП-а и Адресног регистра реализују се кроз сарадњу великог броја институција и организација са веома различитим нивоом техничке опремљености и оспособљености запослених, што представља велики изазов за реализацију система; недоношење законске и подзаконске регулативе у предвиђеном року; недовршена финансијска конструкција.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2017 (ПВ)	2018	2019
Удео пореза на имовину у БДП-у - ЦВ: 0,9% (2020)	0,60	0,60	0,75
Вредност зајма у односу на вредност залога - ЦВ: 75% (2020)	60	65	69
Број насељених места у којима је ажуриран Адресни регистар - ЦВ: 100% (2019)	60	80	100
Број хармонизованих сетова података у оквиру НИГП-а - ЦВ: 20 (2020)	2	5	13
Број доступних сервиса НИГП-а - ЦВ: 45 (2020)	9	23	34

3.5 Област ИСТРАЖИВАЊЕ, РАЗВОЈ И ИНОВАЦИЈЕ И ДИГИТАЛНА ЕКОНОМИЈА

а) Анализа главних препрека

Србија има научни и истраживачки потенцијал, који би требало даље развијати и адекватније користити, уколико желимо „привреду засновану на знању". Кључни проблеми у овој области су: недовољно ефикасан модел финансирања подршке науци, недостатак подршке бизнис иновацијама, недовољна повезаност пословне и академске заједнице, „одлив мозгова", доступност и увођење дигиталних технологија, производа и услуга, стандардизација комуникационе инфраструктуре.

Србија се према **Глобалном индексу иновативности** (*Global Innovation Index - GII*) у 2017. налази на 62. позицији (од 127 земаља), а најлошије је рангирана у сегменту софистицираности тржишта (99) који обухвата приступ кредитима, заштиту инвеститора и број пројеката финансираних ризичним капиталом.

Академска и истраживачка мрежа Србије није интегрисана у европске и глобалне мреже, због недовољних улагања и малог броја финансијских инструмената за подршку истраживању и иновацијама. Укупна издвајања за науку у Србији износила су 0,9% БДП у 2016. и дупло су нижа од просека у ЕУ-28 (2,03% БДП). Из пословног сектора долази тек 9,2% укупних улагања у науку у 2016. години, што је мање него у 2015. (12,8%) и знатно испод просека ЕУ-28 (55%). Један од разлога за овако ниска улагања пословног сектора је непостојање пореских олакшица за привредна друштва која реализују активности истраживања и иновација, као ни повољних кредитирања иновационих пројеката привдених друштава.

Оријентисаност научних истраживања ка привреди је релативно ниска, што се одразило и на ранг Србије у Глобалном извештају о конкурентности (*Global Competitiveness Report - GCI*) за 2017. годину, у којем се, према квалитету сарадње универзитета и привреде, налази на 95. месту (од 137 земаља). Од укупног броја остварених резултата на научноистраживачким пројектима финансираним из буџета у периоду 2011-2015. године, патенти и техничка решења чинили су свега 3,3%, док је учешће научних радова 88%[39]. Поред тога, проблем је и што научници тешко прелазе из академске средине у привреду и обратно, а да би се подигао ниво иновативности у Србији, потребна је и та врста мобилности.

Недостатак стручних кадрова у области информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у знатној мери ограничава економски раст и иновативност. Према способности државе да „задржи" и да „привуче" таленте, Србија у 2017. заузима 132. место од 137 земаља (извор GCI). У Србији има 3.335 запослених у области истраживања и развоја на милион становника, што је недовољно у односу на 5.000 у ЕУ-28. Од укупно 16.592 истраживача (од чега су 62% или 10.286 доктори наука), само 3% је запослено у нефинансијском сектору. Непостојање „истраживачке визе" и нерегулисана реинтеграција истраживача повратника неки су од разлога ниске конкурентности Србије у области науке.

Комуникациону инфраструктуру у Србији потребно је системски унапредити, како регулаторни оквир, тако и област инвестиција. **Широкопојасни приступ интернету** у 2016. години имало је **57,8%** (повећање од 1,8% у односу на 2015. годину) **српских домаћинстава** (83% просек у ЕУ-28). Међутим, то је довело до погоршања конкурентности Србије у стубу технолошка спремност (погоршање од чак 21 позиције у 2017. у односу на 2015.), јер је повећан број корисника довео до пада протока интернета по кориснику (са 112,4 на 26,3 кб/с). **Приступ рачунарима и интернету у привредним друштвима је широко распрострањен**, с обзиром на то да сва привредна друштва користе рачунаре и прикључена су на интернет мрежу.

Према **индексу мрежне спремности** (*Network Readiness Index*[40]), као индикатору развоја дигиталне економије односно **спремности земље за укључење у ИТ сектор**, Србија у 2016. заузима 75. позицију од укупно 139 рангираних земаља. Иако је позиција побољшавана током неколико последњих година, Србија је и даље слабије пласирана од већине земља из Централне и Источне Европе: Чешка (36), Пољска (42), Словачка (57), Мађарска (50), Румунија (66), Бугарска (69).

39 Истраживање „Анализа регулаторног оквира предузетништва три најперспективније делатности, са предлогом поједностављења пословања за младе предузетнике", Економски институт

40 Извор: The Global Information Technology Report, Светски економски форум

Административни трошкови и сложеност процедура за добијање потребних дозвола за изградњу оптичких мрежа неке су од идентификованих баријера за развој комуникационе инфраструктуре. Неискоришћена мрежа оптичких каблова са 80 чворова, која је изграђена на мрежи далековода укупне дужине 6.500 км, може представљати окосницу за формирање националне широкопојасне мреже. Проблем стандардизоване комуникационе инфраструктуре која би обезбедила брзо, поуздано и сигурно повезивање на интернет свих корисника у оквиру институција може се решити националне телекомуникационе мреже. У погледу повезивања образовних институција остварен је значајан напредак, јер је уговорено повезивање на Академску мрежу Републике Србије (AMPEC) 1.750 матичних објеката основних и средњих школа (повезано је око 1.650 матичних објеката школа до краја 2017. године, а већина преосталих матичних објеката налазе се на територији Косова и Метохије).

Структурна реформа 13. *ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ ИНОВАЦИЈАМА И ТЕХНОЛОШКОМ РАЗВОЈУ У ЈАВНОМ И ПРИВАТНОМ СЕКТОРУ*

1. Опис структурне реформе

Реформа укључује: подршку иновационим пројектима и пројектима технолошког развоја у научноистраживачким организацијама и у приватном сектору, успостављање система за трансфер технологије, спровођење заједничких пројеката јавних научноистраживачких организација и приватних компанија, као и финансирање иновационих пројеката у приватном сектору кроз Фонд за иновациону делатност. Спровешће се и независна међународна евалуација јавних истраживачко-развојних института у Србији, како би се унапредила њихова ефикасност и капацитети за сарадњу са приватним сектором кроз технолошке пројекте. Реформом се имплементира Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период 2016-2020. године „Истраживања за иновације“.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

У току је имплементација Уговора о директном гранту из ИПА 2013 - Програм сарадње науке и привреде, у оквиру Фонда за иновациону делатност. Изабрано је 14 најбоље оцењених пројеката који су у фази имплементације.

У оквиру „Конкурентност и запошљавање” пројекта припремљена је докуметација за Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација у мају 2017. а у децембру је изабрано и представљено 25 иновативних пројекта предузећа из Србије, подржаних са укупно 2,45 мил. ЕУР у виду бесповратних средстава.

Фонд за иновациону делатност објавио је у децембру 2017. јавни позив за доделу иновационих ваучера - механизам финансијске подршке намењен микро, малим и средњим предузећима са циљем да подигну ниво иновативности производа и постану конкурентнији на тржишту. Заинтересована предузећа могу да конкуришу за иновационе ваучере вредности до 6.400 ЕУР (800.000 РСД) за услуге јавних научно-истраживачких организација како би решила технички или технолошки проблем у свом пословању. Иновационим ваучером покрива се до 80% укупних трошкова услуге. Јавни позив је отворен до маја 2018., односно све док опредељена средстава у износу од 192.000 ЕУР не буду утрошена.

Програм зелених иновационих ваучера у Србији (бесповратна средства до 20.000 ЕУР намењена малим и средњим предузећима за покривање до 90% трошкова спољних услуга истраживања и развоја) покренут је у децембру 2017. како би се побољшао процес увођења иновација у мала и средња предузећа, пре свега у области ресурсне ефикасности. Ваучерима се покрива већи део трошкова услуга истраживања и развоја које предузећима треба да им помогну да развију иновативне производе, услуге или процесе уз смањење потрошње ресурса (енергије, воде и сировина).

Донета је одлука о продужетку финансирања националних пројеката до краја 2018. године.

Успостављене су сервисне линије за трансфер технологија у Централној канцеларији за трансфер технологија у оквиру Фонда за иновациону делатност (укупно 8) - ИПА 2013, а развијен је и приручник за ТТФ програм (*Technology Transfer Facility Program*). У овом тренутнку активно је 10 сервисних линија. Од покретања програма ТТФ примљено је укупно 21 пријава проналазака, од којих је 11 позитивно оцењено од стране Стручне комисије ТТФа. Кроз 11 одобрених пројеката одобрено је укупно 176.000 ЕУР.

Потписан је Меморандум о разумевању између EUPIC центра за пројекте у иновацијама и Центра за трансфер технологија Универзитета у Београду, којим се обезбеђује подршка српским истраживачима при успостављању сарадње са научно-истраживачким институцијама и компанијама у Кини. Отворена је канцеларија Центра за трансфер технологије Универзитета у Београду у индустријској зони Qingdao у Кини.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: ИПА 2013 - имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финансирање и мониторинг од стране Фонда у оквиру програма сарадње науке и привреде, као и даља имплементација Програма трансфера технологије у Централној канцеларији за трансфер технологија; анализа резултата пилот програма иновационих ваучера; ИПА 2014 - потписивање уговора о директном гранту између Фонда за иновациону делатност и Министарства финансија, припрема документације за Програме грантова и имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финансирање и мониторинг од стране Фонда; „Конкурентност и запошљавање" - имплементација пројеката 1 и 2 ЈП од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност; Спровођење анализе институција научно-истраживачког сектора.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Израђена је анализа резултата компанија финансираних кроз Пројекат подршке иновацијама у Србији (ИПА 2011) у периоду од 2012-2016. године. Резултати указују на значајно увећање прихода, са 7,67 мил. ЕУР у 2012. на 16,64 мил. ЕУР у 2016. години. Посматрајући новонастале иновативне компаније, од којих 34 од 38 финансираних и даље послују на тржишту, пословни приход је увећан у истом периоду са 1,03 на 5,35 мил. ЕУР, што представља просечно увећање од оквирно 113 хиљ. ЕУР по компанији. Значајан позитивни резултат је уочен и кроз анализу броја запослених која указује на креирање више од 450 нових радних места у финансираним компанијама у периоду 2012-2016.

Извршена је и независна анализа утицаја финансирања на привреду Србије која је указала на позитивне ефекте које су ови програми имали. Препорука анализе је да Влада РС треба

да подржи наставак финасирања јавних позива Фонда и процењује се да је потребно обезбедити годишњи буџет од 30 мил. ЕУР како би се одговорило на тражњу и постигли позитивни ефекти на иновативни екосистем и привреду у целости.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства за финансирање реформе у износу од 49,3 мил. ЕУР, док су предвиђена средства од 47,5 мил. ЕУР у 2019. и 46,6 мил. ЕУР у 2020. години. Поред тога, обезбеђена су следећа небуџетска средства: 2018. – 2,8 мил. ЕУР (од чега 2,5 мил. ЕУР из ИПА фондова); 2019. – 1,6 мил. ЕУР (од чега 1,3 мил. ЕУР из ИПА фондова); 2020. – 250.000 ЕУР (сва средства из ИПА фондова).

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Позитиван ефекат на запосленост кроз допринос стварању дугорочно одрживих и квалитетно плаћених висококвалификованих радих места. Кроз финансирање путем својих инструмената, Фонд подржава радна места за време трајања пројекта, а анализа компанија финансираних у ранијим позивима показује веома позитиван ефекат на стварање нових радних места, након што је финансирање завршено. Постоји потенцијал да ће развијене иновације позитивно утицати на широк спектар аспеката друштва.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Не благовремено обезбеђивање средстава и застој у токовима новца, недовољна координација институција учесница и неадекватни капацитети институција, с обзиром на рестрикције у запошљавању, неадекватно спровођење других предвиђених реформи у сектору науке и иновација, релативно ниска заинтересованост привреде и науке за сарадњу, недостатак потенцијалних технологија за комерцијализацију при научноистраживачким организацијама, ниска заинтересованост истраживача да учествују у процесу комерцијализације, као и ниска заинтересованост запослених истраживача у научним институтима.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

Индикатори	2015 (ПВ)	2016	2017
Број урађених самоевалуација института – ЦВ: 50 (2018)	0	0	0
Број новоостварених пројектних партнерстава између привредног и академског сектора - ЦВ: 42 (2018)	22	36	36
Број новооснованих иновативних привредних друштава – ЦВ: 296 (2018)	156	156	200
Број пријављених патената – ЦВ: 103 (2018)	58	58	65
Број висококвалификованих кадрова запослених кроз подржане пројекте – ЦВ: 584 (2018)	324	459	500

Напомена: Пројекти који се финансирају кроз *Mini and Matching Grants* нису спроведени у 2016

Структурна реформа 14. *РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ШИРОКОПОЈАСНЕ КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ*

1. Опис структурне реформе

Спровођење структурне реформе, поред омогућавања брзог, поузданог и сигурног повезивања на Интернет, обухвата и консолидацију широкопојасне мреже у власништву јавног сектора, као и повезивање јавних установа на националну мрежу. Предвиђено је усвајање Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури, чиме ће се обезбедити услови и уредити начин развоја широкопојасног приступа Интернету. Потребно је обликовати и спровести програме подстицаја и подршке инвестирању у развој широкопојасне комуникационе инфраструктуре са приступном мрежом у насељима, а посебно у слабије насељеним подручјима. До 2020. Србија треба да достигне и изједначи се са нивоом ЕУ према приступу широкопојасном интернету како је дефинисано у Дигиталној агенди за Републику Србију, коју чине Стратегија развоја информационог друштва у Републици Србији до 2020. године и Стратегија развоја електронских комуникација у Републици Србији 2010-2020. године.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе[41]

У припреми је Закон о широкопојасној комуникационој инфраструктури, у циљу усклађивања са Директивом 2014/61/ЕУ о мерама за смањење трошкова постављања електронских комуникационих мрежа великих брзина. Донет је Закључак о усвајању Акционог плана за ефикасно коришћење телекомуникационе инфраструктуре („Службени гласник РС“, бр. 36/2017) којим су дефинисане активности које се односе на искоришћење ресурса државне телекомуникационе инфраструктуре у циљу успостављања јединствене националне широкопојасне мреже. У новембру 2016. године започет је пројекат “План имплементације националне широкопојасне мреже” који укључује анализу, планове и процену трошкова за даљи развој широкопојасног приступа. Урађена је детаљна анализа постојећих капацитета и доступности широкопојасног приступа интернету у 8 изабраних општина. Завршен је и развој WEB GIS апликације којом ће се обезбедити увид грађанима, заинтересованим институцијама и представницима локалне самоуправе о тренутном стању мреже и потенцијалима развоја.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: Усвајање Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури; Повезивање установа образовања и културе на АМРЕС; Припрема и планирање за успостављање јединствене националне телекомуникационе мреже; Анализа, припрема и пројектовање пилот пројеката; Оперативно успостављање јединствене националне телекомуникационе мреже; Изградња приступних широкопојасних мрежа у општинама широм земље.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Широкопојасни приступ интернету и ИКТ-у утиче на брже, сигурније и ефикасније пословање чиме се повећава продуктивност привредних субјеката и смањују трошкови пословања. На овај начин, мала и средња предузећа повећавају своју конкурентност на домаћем и међународном тржишту (нарочито кроз приступ електронском пословању).

41 Приоритетна структурна реформа 4 у ЕРП 2017-2019.

Ова реформа има посебно позитиван утицај на развој руралних области, повезивање привредних региона, као и на развој индустријских зона и повећање коришћења нових технологија и иновација у пословању. Реформа утиче позитивно и на одлуке потрошача. Омогућавањем приступа интернету, обезбеђује се боља доступност производима, као и приступ информацијама о цени или квалитету, на основу чега потрошач може лакше да донесе одлуку.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 910.408 ЕУР, док предвиђена буџетска средства за финансирање реформе у 2019. и 2020. износе 646.408 ЕУР по години. Као потенцијално небуџетско финансирање реформе обезбеђена су средства за 2018., 2019. и 2020. од 58 мил. ЕУР по години.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Изградња широкопојасних комуникационих мрежа омогућава запошљавање, али и рад преко интернета и пораст броја радних места у практично свим секторима, укључујући и сектор ИКТ. Подизање нивоа знања, компетенција и вештина у области информационо-комуникационих технологија доприноси могућностима запошљавања у ИТ области, али и другим областима у којима долази до увођења или повећања коришћења нових технологија у пословању. Спровођење реформе обезбеђује могућност приступа интернету грађанима, без разлике и са једнаким могућностима.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Неправовремено проналажење извора финансирања, како би се испоштовали дефинисани рокови, слаба сарадња између институција, као и институција/предузећа која газдују неискоришћеним оптичким влакнима.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2016 (ПВ)	2017	2018
Покривеност фиксном широкопојасном мрежом, % домаћинстава	89,2	90,8	92,5
Искоришћеност фиксног широкопојасног приступа, % домаћинстава	57,5	58,2	60,0
Претплатници широкопојасних мрежа великих брзина, % претплатника >=30Mb/s	17,2	18,8	21,5

Извор података: ДЕСИ индекс

3.6 Област ТРГОВИНСКЕ РЕФОРМЕ

а) Анализа главних препрека

Пуна реализација инвестиција из претходног периода, економски опоравак главних спољнотрговинских партнера Србије, повољнији односи размене и унапређење пословног амбијента допринели су значајном побољшању платнобилансне позиције Србије. Поред тога што Србија није у потпуности интегрисана у међународни економски систем, изазови у овој области су и: употреба модерних технологија у производњи која треба да омогући померање у правцу обраде са вишим степеном додатне вредности, повећање учешћа извоза high-tech производа у укупном извозу, већа оријентисаност домаћих произвођача на захтеве потрошача, као и захтеве техничких прописа и стандарда, односно спровођење оцењивања усаглашености производа са тим захтевима, уз даље усклађивање система стандардизације, метрологије и акредитације са законодавством и праксом ЕУ.

Учешће извоза робе и услуга у БДП-у расте и у трећем кварталу 2017. износи **51,3%** (**2,1 пп више мг)** чему је највише допринело јачање екстерне тражње у земљама Еврозоне. У првих девет месеци 2017. забележен је раст спољнотрговинског робног промета од 13,3% мг (25,4 млрд. ЕУР), при чему је извоз растао по стопи од 13,4% (11,3 млрд. ЕУР), благо више од увоза који је растао 13,1% (14,2 млрд. ЕУР). У истом периоду, дефицит спољнотрговинске размене је порастао за 11,8% мг (2,9 млрд. ЕУР), док је покривеност увоза извозом износила 79,6% (у односу на 79,1% у истом периоду прошле године). Однос размене (показатељ куповне моћи извоза за јединицу увоза) је побољшан на 3,1% у 2016. години (2,2% у 2015).

Спољнотрговинска робна размена Србије је највећа са земљама чланицама ЕУ, чак 64,9% укупне размене. У складу са трговинским делом Споразума о стабилизацији и придруживању у 2017. години се очекује даља либерализација у међусобној трговини Србије и ЕУ, на тарифним позицијама на којима су задржана одређена ограничења (у виду виших царинских стопа или квантитативних ограничења). **Други по важности партнер су потписнице ЦЕФТА,** са којима имамо суфицит у размени као резултат углавном извоза пољопривредних производа, гвожђа и челика, друмских возила, као и извоза разних готових производа.

Компаративне предности српска привреда остварује првенствено **код примарних и производа нижих фаза прераде**, који доминирају у структури српског извоза (67% извоза Србије, наспрам 31% извоза у ЕУ-28). **Учешће извоза *high-tech* производа** у 2016. од свега **6%** у укупном извозу Србије знатно је **испод просечног нивоа ЕУ-28** (26%). ИКТ сектор је остварио извоз од 740 мил. ЕУР у 2016. години, док је у првом кварталу 2017. раст извоза у овој области износио 21,7% мг.

На „*Doing business*“ листи, **Србија је према индикатору који се односи на спољнотрговинску размену заузела 23. позицију** на ранг листи од 190 земаља, што је уједно и најзначајнији ранг унутар композитиног индикатора Услови пословања. Најважнија активност за добар ранг у овој области је **ефикасна примена *NCTS* (нови компјутерски транзитни систем) транзитног поступка од стране Управе царина**, као и **увођење система електронског царињења**.

На пољу ефикасности тржишта роба (у оквиру Глобалног индекса конкурентности) **Србија је лоше рангирана** (110. позиција на ранг листи од 137 земаља), упркос конкурентној позицији у сегменту броја процедура за отпочињање пословања (36. место на ранг листи) и увозног коефицијента од 61,6% БДП (30. позиција). Између осталих, разлог за овако ниску позицију лежи у **индикатору софистицираности купаца** где је **Србија** на **веома ниском нивоу** (128. позиција). Купци одлуку о куповини робе најчешће доносе само на основу ниске цене, јер произвођачи не воде рачуна о захтеву потрошача који су, из културолошких или историјских разлога, различити по земљама. Компаније нису довољно иновативне и оријентисане на купце, што ограничава повећање ефикасности на робном тржишту.

Широка дисперзивност извоза обезбеђена је диверсификацијом СДИ у велики број сектора који производе разменљива добра. Забележен је раст СДИ од 12,2% мг (992 мил. ЕУР у првом полугодишту 2017. године), а готово трећина је била усмерена у извозно оријентисане делатности. **Укупне инвестиције расту** 1,3% мг у првом кварталу 2017. (процена РЗС), а у првих шест месеци 2017. очекује се позитиван допринос јавних инвестиција, услед интензивирања извршења капиталних расхода (3 пута веће у односу на исти период претходне године).

Србија није у потпуности интегрисана у међународни економски систем, због тога што није чланица Светске трговинске организације (СТО). СТО броји 164 чланице, при чему у Европи само још Србија, БиХ и Белорусија нису део ове организације. Процес приступања СТО постаје све комплекснији, просечно време приступања је од 6 продужено на 10 година, а одуговлачење процеса приступања доноси нове и теже услове. Чланство у СТО је предуслов за ЕУ чланство. Иако је Србија највећи део обавеза у процесу приступања СТО испунила још 2010. године, у оквиру мултилатералне сарадње (системска питања) тренутно је једино отворено питање забрана спољнотрговинског промета ГМО производа који постоји у српским прописима. СТО правило је да не могу постојати експлицитне забране увоза/извоза (осим у изузетним ситуацијама посебно дефинисаним у СТО споразумима), али је чланицама СТО дозвољено да самостално прописују начин на који се може обављати спољнотрговински промет ГМО производа. То и Србији омогућава увођење веома рестриктивних услова у складу са домаћим потребама. Када су у питању билатерални преговори за СТО, неопходно је интензивирање активности на билатералном плану са Бразилом, Украјином и Руском Федерацијом, као и обављање консултација са делегацијама САД и ЕУ при СТО у Женеви, како би се осигурала подршка за наставак преговора.

Усклађивање националних са техничким прописима Европске уније и њихова ефикасна примена кроз развијен систем инфраструктуре квалитета су предуслов за укључивање Србије у међународне и европске интеграционе токове и обезбеђивање слободног кретања робе и услуга. Србија је у великој мери ускладила своје хоризонтално техничко законодавство, стандарде и техничке прописе са законодавством ЕУ (до сада је преузето 97% стандарда и око 75% техничких прописа). У поступку преузимања хармонизованог ЕУ законодавства, 6 (од укупно 38) области из оквира Преговарачког поглавља 1 – Слобода кретања робе стагнирају са хармонизацијом, и то: област моторних возила; грађевинских производа; играчака; експлозива за цивилну употребу и пиротехничких производа; културних добара и еко дизајна; и енергетске ефикасности. У нехармонизованој области, у складу са захтевима Европске комисије за уклањање непотребних препрека у трговини, започете су активности ревизије прописа ради

њиховог усклађивања са члановима 34-36. Уговора о функционисању ЕУ. Неопходно је интензивирање ових активности усвајањем и имплементацијом Акционог плана за уређење нехармонизованог подручја. Српски стандарди се доносе у складу са Законом о стандардизацији („Службени гласник РС“ 36/09 и 46/15) и правилима Института за стандардизацију Србије, која су усклађена са правилима међународних и европских организација за стандардизацију, као и Кодексом добре праксе за израду, доношење и примену стандарда из Споразума о техничким препрекама трговини СТО. Институт за стандардизацију Србије је од 1. јануара 2017. године постао пуноправни члан Европског комитета за стандардизацију (CEN) и Европског комитета за стандардизацију у области електротехнике (CENELEC), чиме је у знатној мери привредницима из Србије олакшан приступ европским и другим тржиштима, а самим тим и побољшана њихова конкурентска позиција. Србија би требало да изврши даље усклађивање секторског законодавства и осигура бољу примену техничких захтева и стандарда *(Извештај ЕК о напретку Р. Србије за 2016. годину, стр. 37).*

<u>Структурна реформа 15.</u> *УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ ПРОИЗВОДА И УКЛАЊАЊЕ ПРЕПРЕКА ТРГОВИНИ*

1. Опис структурне реформе

Ефикасан и међународно признат систем инфраструктуре квалитета (ИК) има за циљ обезбеђење услова за стављање на тржиште безбедних и квалитетних производа, као једног од кључних предуслова за повећање конкурентности српске привреде, извоза и привредног раста. Ефикасан систем ИК обезбеђује српским предузећима и индустрији оквир за примену техничких прописа и стандарда за производе и системе управљања (безбедношћу, квалитетом, заштитом животне средине и др.). Ова реформа је усмерена на достизање равномерног високог степена развијености метрологије, стандардизације, акредитације и оцењивања усаглашености (ОУ), као и на пуну и ефикасну примену прописа који се односе на слободно кретање робе, без непотребних техничких препрека у трговини.

Средњорочни циљ реформе, у периоду од 2018 до 2020. је унапређење услова за безбедност производа и уклањање техничких препрека у трговини у следећим областима: грађевински производи, моторна возила, хемијски производи, пиротехнички производи/експлозиви за цивилну употребу, лична заштитна опрема, медицински уређаји и играчке. Ове области представљају део области покривене Преговарачким поглављем 1 – Слободно кретање робе за које је надлежно више министарстава. Ова реформа је усклађена са Националним програмом за усвајање правних тековина ЕУ (НПАА) и циљевима Стратегије унапређења система ИК у РС за период 2015-2020. и укључује: (1) Хармонизацију законодавства са ЕУ; (2) Уређење нехармонизоване области; (3) Међународно признат институционални оквир ИК.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Реформа има широк обухват различитих индустријских производа. Институт за стандардизацију Србије (ИСС) је преузео око 98% европских стандарда у српску стандардизацију. Акредитационо тело Србије (АТС) је до октобра 2017. акредитовао 547 тела за оцењивање усаглашености (ТОУ) у различитим областима. Ојачани су капацитети

за оцењивање усаглашености производа реализацијом пројекта набавке лабораторијске опреме у вредности од 4,6 мил. ЕУР у оквиру ИПА 2013 програма. Област ОУ је делимично усклађена са ЕУ и уређена Законом о техничким захтевима и оцењивању усаглашености („Службени гласник РС“, бр.36/09), а у току је припрема новог Закона. Потпуно су усклађене области: безбедност машина; опрема и заштитни системи намењени за употребу у потенцијално експлозивним атмосферама; бука; безбедност лифтова; електромагнетска компатибилност; пловила за рекреацију; гасни апарати; кристално стакло; ђубрива. До краја 2017. године именовано је укупно 74 ТОУ према техничким прописима. Надзор на тржишту је уређен Законом о општој безбедности производа и Законом о тржишном надзору који су у великој мери усклађени са ЕУ. Надзор на тржишту је уређен Законом о општој безбедности производа и Законом о тржишном надзору који су у великој мери усклађени са ЕУ.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: хармонизација прописа у складу са НПАА и Акционим планом за хармонизовану област; уређење нехармонизоване области спровођењем АП; јачање капацитета ресорних министарстава; јачање капацитета овлашћених тела (ОТ) и институција ИК и одржавање њиховог статуса у европским и међународним организацијама, као и јачање тржишног надзора. Реформа у наредном програмском периоду у фокус ставља следеће области: грађевински производи, моторна возила, хемијски производи, пиротехнички производи/експлозиви за цивилну употребу, лична заштитна опрема, медицински уређаји и играчке. Сектор тржишне инспекције, који располаже са 100 тржишних инспектора, у 2016. години извршио је 5.009 контрола усаглашености и безбедности производа, донео 589 одлука о предузимању корективних и рестриктивних мера и поднео 573 захтева надлежним правосудним органима због повреде техничких и безбедносних захтева за производе.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Имплементација планираних активности у оквиру ове реформе директно ће допринети стварању нових, повољних услова за стављање производа на тржиште, тако што ће примена нових прописа и стандарда смањити трошкове производње, повећати квалитет производа, смањити трошкове испитивања и сертификације, а што ће све заједно утицати на повећање конкурентности домаћих фирми. Поред тога, ова реформа обезбеђује ефикаснији тржишни надзор који осигурава примену техничких прописа, а самим тим и стављање безбедних производа на тржиште. Нови хармонизовани законодавни оквир довешће до укидања непотребних препрека у трговини са потписницама ЦЕФТА споразума и ЕУ.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства у износу од 4,4 мил. ЕУР, док предвиђена буџетска средства за финансирање реформе износе: у 2019. – 2,7 мил. ЕУР, у 2020. – 2,7 мил. ЕУР. Као потенцијално небуџетско финансирање реформе обезбеђена су следећа средства: 2018. – 3,2 мил. ЕУР (сва средства из ИПА фондова); за 2019. и 2020. - 1,7 мил. ЕУР по години.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Јачање конкурентности националне привреде утиче на раст запослености.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Смањени капацитети надлежних инситутуција за потребе хармонизације прописа у складу са НПАА и АП за хармонизовану област, представља ризик који се може избећи адеквантим обукама и повећањем кадрова. Изостанак сарадње надлежних институција, као потенцијални ризик, може се избећи унапређењем сарадње кроз ПГ 1, формирањем координационог тела, бољом разменом информација и сл. Неадекватна имлементација техничког законодавства, као потенцијални ризик, може се избећи, сарадњом са невладиним сектором, Привредном комором Србије, надзорним органима, извештавање националним и европским институцијама и др. Потенцијални губитак чланства и раскидање споразума са релевантним европским и међународним организацијама од стране националних институција ИК, може се спречити, појачаним надзором над њиховим радом, унапређењем сарадње и разменом информација. Један од могућих инструмената за смањење и избегавање наведених ризика, јесте обезбеђење експертске и других видова подршке кроз пројекте и програме ЕУ.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016	2017
Индекс имплементације правила и принципа јединственог тржишта ЕУ и СТО/ТБТ споразума - ЦВ: 56 (2020)	/	48	50	51
Удео извозника у укупном броју МСПП - ЦВ: 6,5% (2020)	4,3%	4,3%	4,5%	5%
Учешће извоза у укупном промету сектора МСПП - ЦВ: 11,5% (2020)	9,1%	9,1%	9,5%	10%

3.7 Област ОБРАЗОВАЊЕ И ВЕШТИНЕ

а) Анализа главних препрека

Улагање у образовање представља неопходан предуслов за развој људског капитала, јер је добро образована и компетентна радна снага веома важна за конкурентност привреде - стимулише домаће и стране инвестиције и омогућава развој производа и услуга високе додате вредности. Међутим, бројни су изазови везани за образовање и вештине у Србији: ниска стопа обухвата предшколским васпитањем, неадекватни капацитети система предшколског васпитања и образовања са аспекта броја деце и мреже установа, нижи квалитет основног образовања који се огледа кроз способност примене стечених кључних знања и вештина, неуређен систем квалификација које се стичу образовањем, ниско учешће становништва са високим образовањем, неусклађеност квалификација радне снаге са потребама тржишта рада, „одлив мозгова“..

Релативно низак обухват необавезног предшколског васпитања, испод 50%, је карактеристика овог вида образовања у Србији (до 3 године - 22,2%; од 3 до 5,5 година - 39,5%), док се у ЕУ усталио стандард од преко 85%. Са друге стране, **обухват обавезног предшколског образовања** (од 5,5 до 6,5 година) релативно је **задовољавајући** и износи **96,6%**, иако постоје значајне разлике у зависности од посматраног региона. **Мрежу установа односно објеката предшколског васпитања и образовања** у 2016/2017 чине

334 предшколске установе са 2.682 објеката, што су **неадекватни капацитети** система са аспекта броја деце и мреже установа (посебно код руралних и урбаних средина).

Образовни систем у Србији **није довољно инклузиван**, јер његови капацитети да одговори на образовне потребе различитих осетљивих друштвених група недовољно су развијени, као и афирмативне мере за упис ученика из породица нижег социоекономског статуса.

У популацији особа старијих од 15 година око **35% особа нема завршено осмогодишње основно образовање или има завршено само осмогодишње основно образовање** (Попис 2011). **Квалитет основног образовања у Србији на нижем је нивоу од просека у земљама ОЕЦД-а**, мерено PISA[42] тестом из 2012. - петнаестогодишњаци из Србије у просеку су постигли 60 поена мање у односу на ОЕЦД просек који износи 500. Међутим, према резултатима TIMSS[43] истраживања из 2015. године, ученици из Србије остварили су **изнад просечне резултате** - просечан скор за Србију износи 518 поена, 18 поена више у односу на међународни просек. За унапређење недовољно заступљеног **предузетничког образовања**, започело се са **осавремењавањем наставе** за ученике од 5. до 8. разреда увођењем активности **међупредметног увезивања садржаја.** Циљ је подстицање деце на креативно, процесно и пројектно размишљање.

Иако је Србија једна од ретких земаља где средње образовање још увек није обавезно, у опште и стручне средње школе 2016. године **уписано је око 95% ученика који су завршили основно образовање**. Због неусклађености квалификација радне снаге са потребама тржишта рада од септембра 2016. године ради се на увођењу **концепта Националног модела дуалног и предузетничког образовања** којима би ученици средњих школа имали интензивну практичну припрему у предузећима у којима би се касније и запослила. У 13,8% средњих стручних школа на територији Србије постоје дуални образовни профили. Укупан број уписаних ученика у школској 2017/2018 је 4.559 (1.482 у дуалне профиле и 3.077 са елементима дуалног образовања), док је пријављено 1.832 компаније са жељом да уђу у реализацију дуалног образовања. Од овог броја, ове школске године лиценцирано је 205 компанија које ће организовати учење кроз рад (67 компанија за дуалне образовне профиле и 138 компанија за образовне профиле са елементима дуалног образовања). Посебно је важно, и то са становишта локалног економског развоја, то што одређени број укључених компанија припадају категорији малих и средњих предузећа.

Учешће становништва са високим образовањем у Србији је ниско и износи само10,6% (Попис 2011). Ситуација је нешто боља ако се посматра учешће високо образоване радне снаге у активном становништву - 24,4% (АРС, 2016). У **области високог образовања** препознати су неки од кључних изазова: **уписне квоте које не одговарају потребама тржишта** (финансирање факултета се не заснива на моделу заснованом на перформансама, већ према броју одељења и наставника), дужина **трајања студирања**

42 The Programme for International Student Assessment (http://www.oecd.org/pisa) - је највећа међународна провера постигнућа ученика који су напунили 15 година, а обавља се сваке три године. Подразумева проверу посгинућа из читалачке, математичке и научне писмености, а од 2018. године и финансијске писмености. Србија није учествовала у ПИСА тестирању 2015. године.

43 Trends in International Mathematics and Science Study, http://www.ipisr.org.rs/timss/o_istrazivanju_timss - Пројекат Међународног удружења за евалуацију образовних постигнућа се спроводи на сваке 4 године, са ученицима четвртог и осмог разреда. Представља тест постигнућа из математике и природних наука.

(отприлике двоструко више од самог студијског програма), **ограничене могућности за стицање практичних знања** (привреда не учествује у формулисању курикулума, а студенти нису подстакнути да раде на свом усавршавању и ван факултета), упитан је квалитет истраживачких радова. Са друге стране, изазови су и **недовољни простор за наставу** (посебно у универзитетским центрима ван Београда), са релативно **застарелом опремом за истраживање**, итд.

Тренутна **улагања у образовање, због неадекватног система образовања,** нису одржива с обзиром на то да **не стварају високо образоване младе који су конкурентни на тржишту рада**. **Незапосленост младих** узраста 15-29 година је **висока**, а стопа незапослености од 29,7% (АРС, 2016) један је од показатеља неадекватности нашег система образовања. Са друге стране, **недостатак адекватних кадрова**[44] представља једну од највећих препрека у развоју пословања, што је јасан показатељ да привреда све теже проналази квалитетне кадрове. Да би се обезбедило боље усклађивање понуде и тражње изазов је успостављање системског праћења потреба тржишта рада.

б) Извештај о спровођењу препорука из маја 2017. године

Спровођењем *СР 16. Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада* имплементира се део препоруке 6. ЕКОФИН *(да се уведе дуално образовање у стручном образовању и обуци у блиској сарадњи са социјалним партнерима и пословном заједницом*). На увођењу концепта Националног модела дуалног и предузетничког образовања у Србији се ради од септембра 2016. године, тако да тренутно у 13,8% средњих стручних школа на територији РС постоје дуални образовни профили. Укупан број уписаних ученика у школској 2017/2018 је 4.559 (1.482 у дуалне профиле и 3.077 са елементима дуалног образовања), док је лиценцирано 205 компанија које ће организовати учење кроз рад (67 компанија за дуалне образовне профиле и 138 компанија за образовне профиле са елементима дуалног образовања).

<u>Структурна реформа 16.</u> *КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА*

1. Опис структурне реформе

Сврха успостављања Националног оквира квалификација Србије (НОКС) је уређење и унапређивање система квалификација у складу са захтевима друштвено-економског развоја, обезбеђивање подршке примени концепта целоживотног учења и омогућавање лакше покретљивости радне снаге. Успостављањем НОКС биће дефинисано шта сваки појединац може и зна да ради сходно стеченим квалификацијама. Такође, успостављање дуалног система образовања, обезбедиће лакшу транзицију средњошколаца из света образовања у свет рада, односно обезбедиће већу предузимљивост и мотивисаност средњошколаца за покретање сопственог бизниса и укључивање у свет рада. Од наведених реформи бенефите ће остваривати и послодавци и појединци, а самим тим и друштво у целини.

44 Извор: Годишња истраживања Уније послодаваца Србије.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Припремљен је Нацрт Закона о НОКС и спроведена је јавна расправа, а у току је припрема предлога Акционог плана за успостављање и имплементацију НОКС. Успостављена је јединствена база квалификација у коју је унето 113 квалификација, од којих је 59 са стандардом квалификација. Започете су активности на изради три профила сектора и изради студија од значаја за успостављање система НОКС.

Усвојен је Закон о дуалном образовању и започета је израда подзаконских аката који ће, поред осталог, омогућити реализацију поступка лиценцирања привредних субјеката за дуално образовање. У току је успостављање аналитичког система за праћење и вредновање дуалног и предузетничког образовања, креирање обуке за инструкторе који ће спроводити учење кроз рад у привредним субјектима, као и креирање нових образовних профила за дуални модел образовања. Реализоване су активности промоције дуалног и предузетничког образовања кроз караван "Дух младости" у 34 града у Србији, у складу са планом.За школску 2017/2018 годину је био примењен нови план уписа који је узео у обзир потребе тржишта рада.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: У циљу успостављања и имплементације система НОКС планирано је усвајање Закона о националном оквиру квалификација Србије, оснивање Савета за НОКС, Агенције за квалификације и секторских већа као институционалног оквира НОКС, успостављање регистра НОКС, развијање система валидације неформалног и информалног учења који ће омогућити да се квалификације стичу и на основу радног или животног искуства кроз посебан поступак, као и повезивање НОКС са Европским оквиром квалификација.

У циљу имплементације система дуалног образовања планирано је формирање Комисије за развој и спровођење дуалног образовања при Влади РС, доношење подзаконских аката у складу са Законом о дуалном образовању, развијање и унапређивање модела ученичких задруга, студенстских пракси и каријерног вођења и саветовања, модернизација и креирање нових образовних профила за дуални модел образовања, као и успостављање аналитичког система за праћење и евалуацију дуалног и предузетничког образовања.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Успостављањем система НОКС обезбеђују се механизми социјалног партнерства између свих чинилаца на тржишту рада: образовни систем редефинише своју понуду на тржишту рада када је реч о формалном образовању, а са друге стране, пружаоци услуга неформалног образовања могу на брз и ефикасан начин да понудом акредитованих програма обука интервенишу на тржишту компетенција. Повезивањем са ЕОК-ом квалификације стечене у Србији постају видљиве и упоредиве са квалификацијама стеченим у другим земљама, првенствено ЕУ. Спровођењем дуалног и предузетничког образовања очекујемо унапређивање људског капитала (знања, вештина и компетенција), као и унапређивање конкурентности привредних субјеката који послују у Србији.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства за финансирање реформе у износу од 224.000 ЕУР, а у истом износу су предвиђена и буџетска средства за финансирање

реформе у 2019. и 2020. години. Као потенцијално небуџетско финансирање реформе обезбеђена су следећа средства: 2018. - 74.794 ЕУР; 2019. - 19.680 ЕУР.

За НОКС је обезбеђена и небуџетска подршка у вредности од 1,5 мил. ЕУР из ИПА 2014 чије се уговарање планира у 2018. години. Такође, подршка систему НОКС биће реализована и кроз ИПА 2016 у складу са механизмима секторске буџетске подршке.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Спровођење реформи допринеће смањењу јаза између образовања и потреба тржишта рада, обезбедиће учешће социјалних партнера у развоју тржишно релевантних квалификација, а самим тим и поверење у (тржишну) релевантност система образовања у целини. Похађање програма дуалног и предузетничког образовања унапредиће ниво компетентности и запошљивости ученика и њихову лакшу и бржи интеграцију у свет рада.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Потенцијални ризик може бити низак ниво партиципације привредних субјеката и других социјалних партнера у успостављању система НОКС и у реализацији модела дуалног образовања.

8. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2015 (ПВ)	2016	2017
Број акредитованих квалификација у регистру квалификација (засноваих на стандарду квалификација и исходима учења) – ЦВ: 150 (2020.)	0	59	62
Број успостављених уговора између школа и компанија	40	62	128
Број ученика који похађа дуални систем	510	1.000	4.559

3.8 Област ЗАПОСЛЕНОСТ И ТРЖИШТЕ РАДА

а) Анализа главних препрека

Тржиште рада Србије се последњих пар година налази у фази експанзије (и поред негативног демогафског тренда) са растом запослености, повећањем активације и смањењем незапослености становништва. Међутим, и даље постоје бројни изазови који смањују квалитет људског капитала кроз губитак вештина, самопоуздања и мотивације: висока стопа незапослености младих и дугорочне незапослености (одлика структурне незапослености), значајан део запослених који ради изван формалног сектора, прилив незапослених лица услед довршетка процеса приватизације и реструктурирања предузећа у државном власништву и јавног сектора, неадекватни капацитети службе за запошљавање за пружање квалитетне услуге, као и ограничени учинак мера активне полтике запошљавања.

Позитивни трендови на тржишту рада у Србији се настављају, иако је учинак на запошљавање испод нивоа у ЕУ-28. Стопа запослености становништва старости

15 и више година од 48,2% у трећем кварталу 2017. (ЕУ-28: 53,6%, Q2 2017, Eurostat) представља раст од 1,4 пп међугодишње. Број запослених је порастао на 2,9 милиона (повећање од 2,4% мг), као резултат већег броја запослених (2,2 милиона) у формалном сектору за 117 хиљада лица мг (највише у Прерађивачој индустрији и Услугама смештаја и хране), док је број запослених у „сивој“ економији смањен за 49 хиљада лица мг, и у трећем кварталу износи 628 хиљада неформално запослених (претежно у пољопривреди).

Стопа неформалне запослености износи 21,8% (АРС, Q3 2017), што је **пад од 2,3 пп мг**. За решавање високог учешћа неформалног запошљавања потребна је **широка лепеза мера**, како би се смањиле штетне последице на економски развој земље, као што су: смањење пореских прихода, ограничен приступ радника социјалној заштити, неадекватни радни уговори, сразмерно ниске плате и рањивост када изгубе посао или се пензионишу. Започета је реформа радног законодавства с посебним освртом на рад преко агенција за привремено запошљавање, привременом радном ангажовању на сезонским пословима у одређеним делатностима и социјалном предузетништву.

Незапосленост у Србији се налази на најнижем нивоу у последњих пар година. Стопа незапослености становништва старости 15 и више година од 12,9% у трећем кварталу 2017. (ЕУ-28: 7,6%, Q2 2017, Eurostat) представља **пад за 0,9 пп међугодишње**. Међутим, присутни су **изазови структуралне незапослености**, јер велики број незапослених лица траже посао дуже од годину дана (стопа дугорочне незапослености 7,7%). **Дугорочна незапосленост** доводи до застаревања знања, а како се вероватноћа налажења посла смањује пропорционално дужини периода незапослености, то може **довести и до трајног искључења са тржишта рада**.

Млади узраста 15-24 године старости у Србији, са стопом незапослености од 28,8% (Q3 2017) **и даље су у знатно неповољнијем положају у односу на њихове вршњаке у ЕУ (**ЕУ-28: 16,9%, Q2 2017, Eurostat). Смањење стопе незапослености младих за 0,4 пп међугодишње, није само резултат смањења броја незапослених, већ и негативног демографског тренда, односно све мањег обима популације узраста 15-24 године. Гледано у односу на општу популацију (15+), стопа запослености младих је више него дупло мања (23,7% и 48,2% респективно), док је стопа незапослености више него дупло већа (28,8% и 12,9% респективно). Посебно рањиву групу на тржишту рада представљају млади који нису запослени и не налазе се у неком од програма обуке или образовања (NEET) чије учешће у укупном броју младих износи 17,1% у у трећем кварталу 2017. године (смањење за 1,1 пп међугодишње). Омладином или младима у Србији сматрају се лица од навршених 15 до навршених 30 година живота[45], с обзиром на то да су глобалне друштвене промене довеле до феномена „продужене младости” која подразумева дужи период процеса образовања, каснији улазак на тржиште рада, као и касније заснивање брака и родитељства. Индикатори тржишта рада за младе узраста 15-30 година у Q3 2017 износе: стопа активности 49,8%, стопа запослености 35,6%, док је стопа незапослености 28,5%.

Положај жена на тржишту рада је знатно неповољнији од мушкараца, гледано по свим показатељима, а разлика је најизраженија код стопе запослености која износи 14,7 пп (55,8% за мушкарце и 41,1% за жене, АРС, Q3 2017). Учешће жена међу запосленима у Србији износи 44,2% (АРС, Q3 2017), иако је њихово учешће у укупном броју становника 51% (Попис, 2011).

45 Закон о младима („Службени гласник РС“, број 50/11)

Реинтеграција на тржиште рада вишкова запослених и даље је изазов, јер из портфолија Агенције за приватизацију није још увек решен статус 144 предузећа са више од 50.000 запослених. За преко 25.000 запослених који су проглашени као вишак у 2015. и 2016. години, исплаћене су отпремнине. Укупно смањење броја запослених у јавном сектору до септембра 2017. у односу на крај 2014. износи око 28.500 лица, углавном природним одливом. Након неколико кругова свеобухватне рационализације броја запослених, данас у Србији имамо 6,4 запослена у јавној управи на 100 становника, док је просек у Европској унији 8,5, што нас сврстава у једну од земаља са најмањим бројем запослених у јавној управи у Европи.

Служби за запошљавање у Србији **недостају људски ресурси и инфраструктура за пружање квалитетне подршке незапосленима,** а посебно за унапређење положаја на тржишту рада оних категорија које су идентификоване као приоритетне (млади, вишкови запослених, дугорочно незапослени, корисници новчане социјалне помоћи, жене итд.). Саветник за запошљавање ради са веома великим оптерећењем (актуелно просечно оптерећење је 1.180 незапослених по саветнику), што смањује ефикасност мера АПЗ и њихову примену односно отежава **циљано укључивање незапослених у оне мере АПЗ које ће највише допринети конкурентнијем иступању лица на тржишту рада**.

Да би се обезбедило боље усклађивање понуде и тражње, односно повезивање лица која траже запослење и послодаваца који нуде посао (запошљавају), изазов је **успостављање системског праћења јаза у вештинама на тржишту рада**. Потребно је **унапредити методе и технике саветодавног рада са незапосленима и процене запошљивости сваког појединачног лица** у складу са његовим карактеристикама (степен образовања, радно искуство, додатна знања и вештине, пол и др.), као и карактеристикама тржишта рада. Кроз пројекат Светске банке започело се са реализацијом процеса сертификације саветника за запошљавање у НСЗ.

б) Извештај о спровођењу препорука из маја 2017. године

Спровођењем *СР 17. Унапређење делотворности мера активне политике запошљавања са посебним фокусом на младе, вишкове и дугорочно незапослене* имплементира се део препоруке 6. ЕКОФИН *(да се циљају активне мере на тржишту рада за угрожене групе становништва, укључујући кориснике социјалне помоћи)*. Националним акционим планом запошљавања за 2017. годину („Службени гласник РС“, бр. 92/2016) утврђене су категорије теже запошљивих лица које имају приоритет приликом укључивања у све програме и мере активне политике запошљавања, а међу њима се налазе и радно способни корисници новчане социјалне помоћи. Наведеним документом се даље дефинише да у укупном броју незапослених лица укључених у програм јавних радова, најмање 70% незапослених лица треба да припада категоријама теже запошљивих лица. Затим, корисници новчане социјалне помоћи посебно су препознати као једна од циљаних категорија на које се примењује субвенција за запошљавање незапослених лица. Такође, у циљу спровођења интегрисаних услуга за кориснике новчане социјалне помоћи, односно адекватне и благовремене интеграције или реинтеграције на тржиште рада и у 2017. години су потписани протоколи о сарадњи центара за социјални рад и филијала НСЗ. Као резултат ових активности, у 2017. годині у мере активне политике запошљавања укључено је 11.461 корисника новчане социјалне помоћи.

Структурна реформа 17. *УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ МЕРА АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА СА ПОСЕБНИМ ФОКУСОМ НА МЛАДЕ, ВИШКОВЕ И ДУГОРОЧНО НЕЗАПОСЛЕНЕ*

1. Опис структурне реформе

Унапређење ефикасности и ефективности мера АПЗ на основу анализе потреба тржишта рада и положаја појединих категорија незапослених лица, као и ефеката спроведених мера АПЗ, треба да допринесе благовременој, адекватној и квалитетној интеграцији или реинтеграцији незапослених лица у свет рада. Развојем система раног профилисања незапослених лица, као интегралног дела реформе НСЗ (кроз унапређење метода и техника саветодавног рада и процене запошљивости) и укључивањем кроз пакете услуга за младе, вишкове и дугорочно незапослене у мере АПЗ, доприноси се подизању запошљивости и запошљавању, односно конкурентнијем иступању на тржишту радне снаге. Мере АПЗ спроводе се у складу са годишњим Националним акционим планом запошљавања (НАПЗ), као основним инструментом операционализације стратешких циљева утврђених Националном стратегијом запошљавања за период 2011-2020. године. Ова реформа усклађена је и са циљевима дефинисаним у Програму реформе политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП), као и Националној стратегији за младе за период 2015-2025.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

У оквиру реформе НСЗ у циљу унапређења квалитета услуга НСЗ, између осталог и јачањем капацитета запослених кроз успостављање система за интерну сертификацију и обучавање саветника за запошљавање, током 2017. године 542 (85,2%) саветника је обухваћено процесом сертификације (тестирано), а 486 (76,4%) саветника је сертификовано (у односу на укупан број који износи 636 саветника за запошљавање/саветника за запошљавање ОСИ запослених у НСЗ). Када су у питању циљне групе, препознате у оквиру структурне реформе, односно млади, вишкови и дугорочно незапослени, у периоду 01.01-30.09.2017. године, у мере АПЗ, укупно је укључено: 40.862 лица (20.988 жена) из категорије младих, што представља 29,1% у односу на укупан број лица из те категорије (140.405 лица, од чега 73.244 жена); 9.646 лица (5.585 жена) из категорије вишак запослених, што представља 20,5% у односу на укупан број лица из те категорије (46.982 лица, од чега 25.239 жена), и 58.197 лица (31.921 жена) из категорије дугорочно незапослених, што представља 13,4% у односу на укупан број лица из те категорије (433.909 лица, од чега 233.360 жена).

Финализиран је документ *Процена успешности Националне стратегије запошљавања за период 2011-2020. године, за првих пет година од примене и утврђивања даљих праваца до 2020. године*[46], а израђене су и анализе *Процена области, опсега и ефеката ЛАПЗ у периоду 2010-2016. године*[47], *Процена јавних расхода из буџета РС утрошених у периоду 2013-2015. године на политике усмерене ка повећању запошљвости и запошљавање младих* и *Анализа мера субвенционисаног запошљавања*[48]. Урађена је евалуација пакета

46 У сарадњи са Међународном организацијом рада, Светском банком и Европском комисијом.
47 Уз подршку пројекта техничке подршке из ИПА.
48 У оквиру пројекта „Подршка спровођењу Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике – ЕСРП у Републици Србији са фокусом на политику запошљавања и повећања запошљивости младих". Пројекат финансира Влада Швајцарске конфедерације преко Швајцарске агенције за развој и сарадњу, а реализује Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва у сарадњи са МПНТР, МРЗБСП и МОС.

услуга за младе и мера АПЗ - стручна пракса и стицање практичних знања, које реализује НСЗ и сета мера за младе, које подржава МОС, а спроводе канцеларије за младе и организације цивилног друштва, и дате препоруке за унапређење делотворности мера које се пружају незапосленим младима. Налази и препоруке анализа примењени су у оквиру Националног акционог плана запошљавања за 2018. годину, који је усвојен у децембру 2017. године и утврђује циљеве и приоритете политике запошљавања у 2018. години.

Настављено је са подршком удружењима и јединицама локалне самоуправе у 2017. години кроз финансирање 31 пројеката који су усмерени ка запошљавању и предузетништву младих.

Реализована су четири регионална састанка на тему *„Улога јединица локалне самоуправе у остваривању циљева политике запошљавања“* у циљу интензивирања дијалога између националног и локалног нивоа, размене искустава између јединица локалне самоуправе и локалних савета за запошљавање о процесу реализације локалних акционих планова запошљавања. Учешће је узело 166 представника 70 јединица локалне самоуправе, НСЗ, МРЗБСП, других институција и социјалних партнера, донатора и експерата.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активности: Даље унапређење политике запошљавања у складу са елементима утврђеним у националном Акционом плану за Поглавље 19; Унапређење запошљивости и подстицање запошљавање категорија теже запошљивих лица кроз реализацију циљно оријентисаних мера активне политике запошљавања; Јачање капацитета носиоца послова запошљавања како би се обезбедила боља усмереност и већа ефикасност мера тржишта рада, посебно НСЗ кроз процес реформе ове институције; Унапређење метода и техника праћења и процене мера активне политике запошљавања; Развој, јачање сарадње и координација активности из система политике запошљавања актера на локалном нивоу; Усвајање Акционог плана за период 2018-2020 за спровођење Националне стратегије за младе, на основу кога ће Министарство омладине и спорта наставити да реализује активности којима се унапређују услови за запошљавање, самозапошљавање, предузетништво и запошљивост младих.

3. Очекивани утицај на конкурентност

Укључивањем младих, вишкова и дугорочно незапослених у „циљане” мере активне политике запошљавања, према карактеристикама и интересовањима лица, а у складу са принципима родне равноправности, посебно уколико се ради о мерама усмереним ка стицању знања, вештина и радног искуства или запошљавању/радном ангажовању, односно развоју предузетништва, доприноси се унапређењу положаја ових категорија незапослених лица на тржишту рада и превенирају се неповољни миграторни токови у виду одлива мозгова (посебно младих) и рад у сивој економији. Такође, кроз реализацију програма и мера АПЗ утиче се на смањење диспаритета у развијености регионалних и локалних тржишта рада и децентрализацију политике запошљавања, односно креирању и спровођењу мера које одговарају на стање, кретања, потребе и могућности локалних тржишта рада, чиме се доприноси стварању стабилног и одрживог тржишта рада које карактерише квалитетан људски капитал као предуслов раста привредне и инвестиционе активности.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства за финансирање реформе у износу од 5,2 мил. ЕУР, с тим да се очекује и директан утицај на буџетске приходе у износу од око 29,2 мил. ЕУР. У истом износу (5,2 мил. ЕУР) су предвиђена и буџетска средства за финансирање реформе у 2019. и 2020. години.

Напомена: Националној служби за запошљавање су укинути трансфери средстава за мере активне политике запошљавања, чиме се растеретио буџет РС а да нису умањена средства за реализацију мера приоритетно усмерена на подстицање запошљавања и побољшање положаја на тржишту рада незапослених лица која припадају категорији теже запошљивих. Средства за мере АПЗ за 2018. годину планирана су у износу од 29,2 мил. ЕУР и обезбеђена у Финансијском плану НСЗ за 2018. годину, а финансираће се из средстава доприноса за обавезно осигурање за случај незапослености (што је у складу са чланом 59. Закона о запошљавању и осигурању за случај незапослености).

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Планирано је подједнако укључивање незапослених мушкараца и жена у програме и мере АПЗ ради повећања једнаких могућности за запошљавање. Унапређењем мера активне политике запошљавања, а нарочито пакета услуга за младе, као и спровођење активности на реализацији програма и мера које се спроводе из буџета РС, допринеће стицању знања, вештина, радног искуства младих које су важни за њихову бржу транзицију од образовања ка тржишту рада, социјално оснаживање и управљање каријером.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Неактивност незапослених на тржишту рада; Неусклађеност понуде и тражње, односно неусаглашеност знања, вештина и компетенција незапослених лица са захтевима послодаваца; Недовољна заинтересованост послодаваца за запошљавање/радно ангажовање лица из категорије теже запошљивих; Неадекватни капацитети НСЗ.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016
Стопа дугорочне незапослености (проценат незапослених који годину дана и дуже траже посао у укупном броју активних становника) – ЦВ 7% (2018)	12,8%	11,3%	9,9%*
Број запослених/радно ангажованих кроз мере активне политике запошљавања – ЦВ 30.000 (2018)	16.800	41.891**	37.212***
Стопа дугорочне незапослености младих (15-29) (проценат незапослених младих који годину дана и дуже траже посао у укупном броју активних становника) – ЦВ 7% (2018)	21,1%	18,9%	14,5%*

* АРС, РЗС

**Споразум о учинку Националне службе за запошљавање / Извештај о реализацији

*** Извештај о реализацији НАПЗ за 2016. годину

3.9 Област СОЦИЈАЛНО УКЉУЧИВАЊЕ, СМАЊЕЊЕ СИРОМАШТВА И ЈЕДНАКЕ МОГУЋНОСТИ

а) Анализа главних препрека

Ниво издвајања за социјалну помоћ у складу је са тренутним нивоом развоја у Србији, па је кључни изазов у области социјалне и дечије заштите прерасподела ових средства између постојећих програма да би се повећала њихова доступност. Како је сиромаштво распострањено и погађа различите категорије становништва, често и вишеструким факторима депривације, основни проблеми су: неповезаност центара за социјални рад међусобно и са другим институцијама, недостатак социјалних карата, недовољан квалитет услуга, али и слаби контролни и регулаторни механизми.

Сиромаштво у Србији је распрострањено, јер стопа апсолутног сиромаштва према потрошњи[49] показује да последњих година између 6% и 7,6% укупне популације не може да задовољи ни основне потребе (7,3% у 2016. години). Према другом показатељу, ризику од сиромаштва или социјалне искључености било је изложено 38,7% становништва (2,7 милиона становника) у 2016. години[50], што указује на то да је угроженост у Србији већа него у земљама Европске уније (ЕУ-28: 23,8%, SILC, 2015). Праг ризика од сиромаштва (релативна линија сиромаштва) износио је 15.416 РСД (123 ЕУР) просечно месечно за једночлано домаћинство.

Неједнакост расподеле дохотка је висока, на шта нам указује показатељ квинтилног односа (C80/C20) - 20% најбогатијег становништва имало је 9,7 пута већи еквивалентни доходак у односу на 20% најсиромашнијих и Ђини коефицијент који износи 38,6 (што је изнад просека овог коефицијента у ЕУ-28 - 31, SILC, 2015).

Динамика сиромаштва варира у зависности од старосних група и радног статуса. Ризику од сиромаштва највише су изложена лица 18–24 године (32,7%), као и лица млађа од 18 година (30,2%). У зависности од радног статуса, код лица старих 18 и више година, најизложенија ризику су незапослена лица (48%). Ризик од сиромашта деце је у великој мери условљена статусом њихових родитеља на тржишту рада, посебно у комбинацији са ограниченим приступом услугама социјалне заштите. У Србији, као и у многим другим земљама, изражена је **угроженост појединих група** као што су Роми, поготово у неформалним насељима, интерно расељена лица, особе са високим степеном инвалидитета, стара лица без пензије, лица без образовања или са ниским нивоом образовања, становништво изван градских средина. Многа сиромашна домаћинства су **изложена вишеструким факторима депривације**, што захтева сложене интервенције превентивног типа, али и мере активне инклузије, које комбинују новчане накнаде, запошљавање/активацију корисника и квалитетне услуге интегралне социјалне заштите.

Расходи за социјалну заштиту и сигурност у Србији у 2016. години износили су **23,4% БДП-а** (РЗС). Међутим, расходи исказани преко стандарда куповне моћи су свега 2.397 PPS[51] по становнику, што је три пута мање него у ЕУ-28 (7.905, 2014, Eurostat). Мање издатке од Србије, исказане преко стандарда куповне моћи по становнику, имале су Турска и Румунија.

---

49 Извор: Анкета о потрошњи становништва, период 2008-2016, РЗС.
50 Извор: Анкета о приходима и условима живота (The Survey on Income and Living Conditions – SILC), РЗС.
51 PPS - Purchasing Power Standards / Стандард куповне моћи

У структури издатака за социјалну помоћ и трансфере **доминирају расходи за пензије** чије се учешће у БДП смањује, са 12,1% у 2015. на 11,8% у 2016. години[52]. **Расходи за социјалну помоћ износе око 3,7% БДП-а**, што је у складу са тренутним нивоом развоја и упоредиво је са издвајањима за ову намену у земљама Југоисточне Европе. Међутим, **изазов је прерасподела ових средства између постојећих програма**, јер велики број социјално угрожених не добија социјалну помоћ иако би требало да је добија, док са друге стране права из социјалне заштите остварују и они који нису социјално угрожени (на пример, дечије додатке добијају и боље стојеће породице).

За решавање овог проблема потребно је **увођење интегрисаног система израде социјалних карата** кроз повезивање великог броја различитих институција (Пореска управа, МУП, Катастар непокретности, итд), јер **центри за социјални рад** обављају своје послове у **затвореном систему локалних информационих система** и **нису повезани ни међусобно ни са другим институцијама**, односно регистрима. То, са једне стране, изузетно компликује процедуре за странке/кориснике социјалне заштите који су оптерећени достављањем опсежне документације, а са друге стране, повећава ризике злоупотребе и тиме смањује праведност дистрибуције средстава.

Социјална помоћ (коју пружају центри за социјални рад) и услуге и мере подршке у запошљавању (које пружа НСЗ) захтевају **бољу интеграцију и координацију** ради решавања проблема лица које се налази у стању социјалне потребе. Изазов у домену социјалне заштите је и **континуирано унапређење квалитета услуга, јачање контролних и регулаторних механизама, мониторинга и евалуације**. Инспекција социјалне заштите је у периоду 2004-2017. године забранила рад 125 илегалних домова за стара лица. У 2017. години издате су 24 забране за рад илегалним домовима за старе (од 2013. до краја 2017. године издате су 93 забране).

Ниво родне равноправности још увек није задовољавајући. Србија је прва земља ван ЕУ која је увела Индекс родне равноправности, а подаци показују заостајање за просеком земаља чланица ЕУ у свим доменима родне равноправности (осим домена моћи), са озбиљним јазом у доменима рада и новца. **Јаз у платама између жена и мушкараца** у Србији износи **11%**[53], што значи да запослене жене зарађују 11% мање од мушкараца[54]. Иако жене чине 51% опште популације, и даље их је **мање међу доносиоцима одлука**: жене заузимају 35,6% посланичких места, а 23% су заступљени у Влади. Када је реч о руководећим позицијама у јавним предузећима дошло је до побољшања, јер је у 2016. чак 22% жена на позицијама директора и чланова управних одбора што је повећање од 9 пп у односу на 2015. (један од индикатора СР 10. Реформа јавних предузећа).

52 Извор: Консолидовани биланс државе, Министарство финансија

53 Извор: Родни јаз у платама у земљама Западног Балкана: налази из Србије, Црне Горе и Македоније, ФРЕН.

54 Упоређивањем зарада жена и мушкараца истог образовања, радног искуства и занимања, аутори ове студије дошли су до закључка да би жене у Србији морале да раде додатних 40 дана годишње да би зарадиле колико и мушкарци са истим карактеристикама на тржишту рада.

Структурна реформа 18. *УНАПРЕЂЕНА АДЕКВАТНОСТ, КВАЛИТЕТ И ТАРГЕТИРАНОСТ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ*

1. Опис структурне реформе

Обухвата две мере: *Мера 1.* Повећање адекватности новчаних давања и унапређење доступности и квалитета услуга социјалне заштите путем измена у законодавству; и *Мера 2.* Информационо повезивање различитих сектора како би се обезбедило да корисници без административних препрека могу да остваре социјална права и да се тако боље таргетира укупна социјална помоћ.

Предуслови за повећање адекватности новчаних давања су: повећање пондера (давања) за децу и младе са инвалидитетом, релаксирање имовинских услова, пре свега повећање земљишног максимума у зависности од квалитета земљишта код старачких домаћинстава, у програму дечијих додатака повећање адекватности за децу са инвалидитетом и повећање обухвата сиромашне деце, повезивање новчаних давања са одговарајућим услугама, преиспитивање оправданости постојања давања за помоћ и негу из два система (у систему пензијско инвалидског осигурања и у систему социјалне заштите) и анализа висине основног додатка за помоћ и негу другог лица.

Активности које ће допринети остварењу циљева (уједначене и квалитетне услуге социјалне заштите у мандату локалних самоуправа) су: измена постојећих и доношење нових прописа из области контролних и регулаторних механизама, јачање контролних служби (кадровско и стручно), ревизија мерила и критеријума за утврђивање цена услуга социјалне заштите, усклађивање стандарда услуга социјалне заштите са Добровољним европским оквиром квалитета услуга социјалне заштите, примена механизма наменских трансфера за финансирање услуга социјалне заштите ка неразвијеним општинама у складу са Законом о буџетском систему, као и даље укључивање што већег броја различитих актера, укључујући и организације цивилног друштва, у систем пружалаца услуга социјалне заштите, истовремено водећи рачуна о квалитету, кроз јачање инспекције социјалне заштите и успостављање надзора над стручним радом над пружаоцима услуга социјалне заштите.

Информационим повезивањем различитих сектора унутар МРЗБСП, као и између институција од значаја, смањиће се административне препреке корисницима права из области социјалне заштите, скратити рок за остваривање права и повећати аналитичке могућности; Центрима за социјални рад у поступцима решавања по захтевима за признавање права обезбедити увид у евиденције других органа државне управе и дати могућност да сами прибављају одређене доказе у поступку, што скраћује поступак и самим тим олакшава приступ, а истовремено је и механизам контроле. На овај начин ће се и скратити поступци, и поједноставити административне препреке, а и сузити поље за могуће злоупотребе.

2. Спроведене и планиране активности у погледу реализације структурне реформе

Усвојен је Закон о финансијској подршци породици са децом (децембар 2017. године). Усвојена је Уредба о наменским трансферима у марту 2016. године и примењује се расподелом наменских средства у складу са планираним средствима у буџету РС за текућу годину. У току је израда Нацрта закона о изменама и допунама Закона о социјалној

заштити. До краја 2017. године издато је 326 лиценци организацијама социјалне заштите за пружање услуга.

У наредном трогодишњем периоду планирано је спровођење следећих активости: Ревизија мерила и критеријума за утврђивање цена услуга социјалне заштите; Повећање пондера (давања) за децу и младе са инвалидитетом, и релаксирање имовинских услова, пре свега повећање земљишног максимума у зависности од квалитета земљишта код старачких домаћинстава; Завршетак процеса стандардизације услуга и лиценцирања установа социјалне заштите и стручних радника, успостављање и јачање програма едукације, као и израда одговарајућих подзаконских аката; Унапређење квалитета услуга социјалне заштите; Усклађивање законске регулативе која се односи на социјалну заштиту у циљу информационог повезивања различитих сектора; Повезивање новчаних давања са одговарајућим услугама, преиспитивање оправданости постојања давања за помоћ и негу из два система (накнада по основу осигурања и социјално давање) и анализа висине основног додатка за помоћ и негу другог лица; Повећање адекватности новчаних давања; Ширење регионалних центара за породични смештај и усвојање и дефинисање и унапређење њихове контролне функције; Јачање инспекцијских служби (повећање броја запослених, успостављање нове организације и начина рада).

3. Очекивани утицај на конкурентност

Предуслов за повећање конкуренстности и остваривање привредног раста је постојање система који својим грађанима може да обезбеди право на адекватну и доступну социјалну заштиту.

Повећана адекватност новчаних давања, бољи квалитет услуга социјалне заштите, већа доступност услуга, успостављени контролни механизми у систему социјалне заштите, повећање ефикасности рада и уштеда времена центара за социјални рад, лакши приступ остваривању права и услуга, бољи обухват новчаним давањима, праведнија расподела новчаних средстава, већа сарадња различитих сектора.

4. Процењени трошкови и ефекти на буџет

Законом о буџету за 2018. годину обезбеђена су средства за финансирање реформе у износу од 227,7 мил. ЕУР. Предвиђена буџетска средства за финансирање реформе износе: у 2019. – 244 мил. ЕУР, у 2020. – 258,7 мил. ЕУР.

5. Очекивани ефекат на запосленост и родни аспект

Отварање нових радних места у систему социјалне заштите као резултат завршетка процеса стандардизације услуга и лиценцирања нових установа социјалне заштите и стручних радника.

6. Потенцијални ризици у спровођењу структурне реформе

Неблаговременост усвајања измена Закона о социјалној заштити, као и смањење свеукупних средстава за ове намене. За успостављање јединственог информационог система социјалне заштите, неопходно је повезивање више институција, као и отварање њихових база, што представља један од највећих потенцијалних ризика за спровођење ове мере.

7. Индикатори за праћење спровођења структурне реформе

	2014 (ПВ)	2015	2016
Удео нето дохотка корисника НСП у линији ризика сиромаштва за једночлано домаћинство – ЦВ 80% (2020)	57%	53%	
Удео нето дохотка корисника НСП у линији ризика сиромаштва за домаћинство са двоје одраслих и двоје деце – ЦВ 80% (2020)	69%	68%	

V. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Трошкови спровођења структурних реформи у 2018. планирани су у укупном износу од 566 мил. ЕУР, а процењени позитивни ефекти на буџетске приходе у истом периоду (по основу повећања обима производње и запослености, ефикаснијих административних процеса, боље наплате прихода, мањих издвајања из буџета услед повећане ефикасности и ликвидности државних предузећа) износе око 56 мил. ЕУР. Укупан нето утицај на буџет у 2018. процењује се на - 622 мил. ЕУР.

Финансијска средства за спровођење структурних реформи у 2018. години планирана су у складу са Законом о буџету за 2018. годину („Службени гласник РС“, бр. 113/2017), средствима буџета и кредита, приливима из донација, или из других извора. С обзиром на то да је у 2018. исказан негативан нето утицај на буџет, потребно је имати у виду да се очекује мањи директан утицај на буџетске расходе од исказаних, јер су приказани ефекти намењени спровођењу реформских као и редовних активности које су полазна основа за њихово спровођење. Финансијска средства из буџета Републике Србије за спровођење структурних реформи у 2019. и 2020. години морају бити планирана у складу са додељеним лимитима за носиоце истих у току буџетске процедуре. Због спровођења мера фискалне консолидације обезбеђивање додатних финансијских средстава за спровођење структурних реформи у 2018. и 2019. години није могуће имајући у виду ограничене билансне могућности и лимите које Министарство финансија одреди за носиоце истих.

Директни ефекти сваке појединачне реформе на буџетске расходе исказани су у складу са Законом о буџету за 2018. Исказани позитивни ефекти на буџет процењени су и представљају позитивне ризике, а не саставни део сценарија из Средњорочног макроекономског оквира (поглавља 2. ЕРП-а). Такође, за сваку структурну реформу приказана су и алоцирана средства из осталих извора попут ЕУ ИПА фондова, кредита, донација, међународних финансијских институција.

Детаљне информације о ефектима спровођења структурних реформи на буџет и потенцијалном небуџетском финансирању приказани су у Табели 10 у анексу.

VI. ИНСТИТУЦИОНАЛНА ПИТАЊА И УКЉУЧИВАЊЕ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА

Активности на изради ЕРП за период од 2018. до 2020. године почеле су одмах након добијања смерница ЕК у јуну 2017. године. Уводни састанак, којим је председавао министар финансија, одржан је 12. септембра 2017. године, уз учешће ЕРП координатора из ресорних министарстава и осталих релевантних институција Републике Србије (НБС, НСЗ, РСЗ), представници ОЕЦД и Делегације ЕУ. Том приликом представљени су резултати постигнути у претходном периоду, нове Смернице ЕК за израду ЕРП 2018-2020, препоруке ЕКОФИН Савета и план активности. Како би се обезбедило свеобухватније укључивање цивилног друштва у процес припреме и каснијег спровођења ЕРП-а, 12. септембра 2017. године, потписана је Платформа за праћење спровођења примене програма ЕРП 2018-2020 и Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) у процесу европских интеграција. Потписиници платформе били су министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, министар финансија и менаџер Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва, заједно са представницима цивилног друштва окупљеним у Националном конвенту о Европској унији (Европски покрет, Центар за европске политике, НАЛЕД и Фондација Центар за демократију). Циљ ове иницијативе је успостављање делотворног дијалога Владе Републике Србије са цивилним друштвом у Републици Србији о спровођењу најзначајнијих реформских мера за економски и друштвени развој Републике Србије садржаним у одговарајућим областима ЕРП-а и ЕСРП-а. Спровођење Платформе резултирало је врло корисним и опипљивим аналитичким документима као што су: Хоризонтални приказ Програма економских реформи, Трансформација Пореске управе, Унапређење националног система инфраструктуре квалитета, Подизање конкурентности прерађивачке индустрије, Развој и унапређење националне широкопојасне комуникационе инфраструктуре и Јединствена електронска контакт тачка. Такође, у оквиру Радних група у Националном конвенту о Еворпској унији, држано је 10 тематских седнице на којима су представљени релевантни аналитички прикази и на којима су представници цивилног друштва могли да постављају питања, дају коментаре и предлоге за измену документа ЕРП 2018-2020. Резултати ових састанака у виду презентација, аналитичких приказа и инфографике, представљени су у јавности на друштвеним мрежама и на интернет презентацијама потприсника Платформе (за детаље погледати Прилог 1 документа).

Република Србија има развијену структуру интерресорне координације ЕРП, а ЕРП кооридинатори су именовани на највишем нивоу. Решењем министра финансија је 24. октобра 2017. године образована Радна група за израду и праћење спровођења ЕРП-а (у Прилогу 2 налази се списак институција које су учествовале у изради ЕРП 2018-2020).

У складу са већ успостављеном праксом, први део документа (поглавља 1-3), који се односи на макро–фискални оквир, израдили су Министарство финансија и Народна банка Србије и у највећој мери се ослања на Фискалну стратегију за 2018. годину са пројекцијама на 2019. и 2020. годину. Рад на припреми садржаја поглавља 4. Структурне реформе за период од 2018. до 2020. године и 5. Ефекти спровођења реформи на буџет, као и овог поглавља, координирали су Републички секретаријат за јавне политике и Министарство финансија.

До краја октобра 2017. године обављено је ажурирање дијагностике у свакој области и прикупљене информације о реализацији приоритетних структурних реформи за

период 2017-2019. Такође, формирана је Прелиминарна листа структурних реформи за 2018-2020. годину, а на основу договора постигнутог на састанку ЕРП координатора 17. октобра 2017. године и накнадних билатералних састанака и консултација са надлежним ресорима. Свеобухватне консултације са представницима ЕК обављене су у периоду 20-22. новембра 2017. године. Свеобухватан нацрт ЕРП 2018-2020 комплетиран је до средине децембра 2017. године. Након завршетка консултација са заинтересованим странама, и комплетирања интерне процедуре, документ је усвојен од стране Владе РС и достављен ЕК до краја јануара 2018. године.

Посебна пажња у четвртом циклусу израде ЕРП била је усмерена на консултације са представницима цивилног сектора и стручне јавности, која је ове године додатно појачана и обављена у два циклуса. Важну улогу у процесу консултација има Национални конвент о Европској унији, као стално тело у оквиру којег се води тематски структуирана дебата између невладиних организација, стручњака, привреде, синдиката, професионалних организација, политичких партија и представника државне администрације о приступању Републике Србије Европској унији, и окупља више од 600 чланова. Први циклус консултација обављен је 17. октобра 2017. године - после формирања Прелиминарне листе структурних реформи, те званичног објављивања исте од 9. до 24. новембра 2017. године на интернет страницама Министарства финансија, Републичког секретаријата за јавне политике, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом и Националног конвента о ЕУ (НКЕУ). Састанак са представницима цивилног друштва о Прелиминарној листи структурних реформи одржан је 20. октобра 2017. године. Осим бројних презентација на састанцима са представницима цивилног друштва окупљеног у НКЕУ, консултовани су и представници локалних самоуправа кроз учешће представника МФ на Годишњој скупштини Сталне конференције градова и општина (СКГО) 12. децембра 2017. године. Консултативни састанак са релевантним Одборима Народне скупштине Србије одржан је 15. децембра 2017. године, на којим је министар финансија представио процес припреме ЕРП, као и преглед структурних реформи. Финална конференција о Платформи за ЕРП и ЕСРП, на којој су сумирани резултати пилот фазе примене Платформе, одржана је 21. децембра 2017. године. У другој фази консултација, нацрт документа ЕРП 2018-2020 је објављен на интернет страницама Министарства финансија, Републичког секретаријата за јавне политике, Канцеларије за сарадњу са цивилним друштвом и НКЕУ у периоду од 29. децембра 2017. до 19. јануара 2018. године, а завршна дискусија о нацрту ЕРП са представницима заинтересованих страна уз учешће министра финансија одржана је 19. јануара 2018. године. Коментари заинтересованих страна у великој мери су интегрисани у финални нацрт ЕРП 2018-2020, који садржи коначну листу од 18 структурних реформи. Детаљни преглед консултација са заинтересованим странама налази се у Прилогу 1.

VII. ПРИЛОЗИ

Табела 10. Ефекти структурних реформи на буџет

Опис политике	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Структурна реформа 1. ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-4.585.664	-5.638.464	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*4.585.664*	*5.638.464*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 2. УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА КАПИТАЛНИМ ИНВЕСТИЦИЈАМА				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	0	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*0*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР		161.626		
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 3. РАЗВОЈ ЕНЕРГЕТСКОГ ТРЖИШТА УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	-7.355.600	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*7.355.600*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	13.378.055	14.089.341	14.915.476	29.126.587
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР	*178.000*	*1.429.000*	*4.650.000*	*1.851.000*
Структурна реформа 4. УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА И КВАЛИТЕТА ИНФРАСТРУКТУРЕ И УСЛУГА ИЗ ОБЛАСТИ ТРАНСПОРТА				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	-11.800	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*11.800*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 5. РЕФОРМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	-84.811.800	-84.811.800	-84.811.800
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*84.811.800*	*84.811.800*	*84.811.800*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				

Структурна реформа 6. УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ И ПОЛОЖАЈА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-15.072.000	-61.512.304	-79.225.000	-79.225.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*15.072.000*	*61.512.304*	*79.225.000*	*79.225.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	13.700.000	14.605.560	36.417.000	36.417.000
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР	*13.700.000*	*14.605.560*	*36.417.000*	*36.417.000*
Структурна реформа 7. ПОДИЗАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	5.600.000	8.576.000	8.576.000	8.576.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР	*12.000.000*	*15.000.000*	*15.000.000*	*15.000.000*
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*6.400.000*	*6.424.000*	*6.424.000*	*6.424.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 8. ПАКЕТ МЕРА ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПРИСТУПА ФИНАНСИЈСКИМ СРЕДСТВИМА ЗА МСПП				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-89.736.320	-152.312.000	776.000	776.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР	*12.000.000*	*12.000.000*	*12.000.000*	*12.000.000*
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*101.736.320*	*164.312.000*	*11.224.000*	*11.224.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР		20.000.000		
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР		*20.000.000*		
Структурна реформа 9. УВОЂЕЊЕ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-52.000	141.256	141.256	141.256
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*52.000*	*141.256*	*141.256*	*141.256*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	130.000			
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 10. ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ПОСТУПАКА И ОСТАЛИХ УСЛОВА ЗА ПОСЛОВАЊЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-249.672	-88.589	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*249.672*	*88.589*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	684.151	1.754.961	1.376.088	1.252.543
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР	*414.180*	*724.815*	517.725	414.180
Структурна реформа 11. УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-560.000	-1.231.056	0	0
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				

Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*560.000*	*1.231.056*		
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 12. УНАПРЕЂЕЊЕ ГЕОПРОСТОРНОГ СЕКТОРА КАО ПОДРШКА ИНВЕСТИЦИОНОМ ОДЛУЧИВАЊУ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	-2.831.774	-3.700.000	-3.100.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*2.831.774*	*3.700.000*	*3.100.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР		750.000	250.000	
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР		*250.000*	*250.000*	
Структурна реформа 13. ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ ИНОВАЦИЈАМА И ТЕХНОЛОШКОМ РАЗВОЈУ У ЈАВНОМ И ПРИВАТНОМ СЕКТОРУ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-45.251.064	-49.250.066	-47.492.888	-46.600.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*45.251.064*	*49.250.066*	*47.492.888*	*46.600.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	1.169.696	2.804.662	*1.609.613*	*250.000*
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР	*836.336*	*2.471.329*	*1.276.280*	*250.000*
Структурна реформа 14. РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ШИРОКОПОЈАСНЕ КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-1.076.368	-910.408	-646.408	-646.408
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*1.076.368*	*910.408*	*646.408*	*646.408*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	50.000.000	58.000.000	58.000.000	58.000.000
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 15. УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ ПРОИЗВОДА И УКЛАЊАЊЕ ПРЕПРЕКА ТРГОВИНИ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-9.614.424	-4.433.656	-2.683.760	
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*9.614.424*	*4.433.656*	*2.683.760*	*2.746.768*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	5.300.000	3.161.088	1.713.368	1.713.368
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР	*5.300.000*	*3.161.088*	*0*	*0*
Структурна реформа 16. КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА				
А. Трајање реформе*	X			
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	0	-224.000	-224.000	-224.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР		*224.000*	*224.000*	*224.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР	20.463	74.794	19.680	0
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР (и 2018. ИПА 2016 - СБС)				

Структурна реформа 17. УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ МЕРА АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА СА ПОСЕБНИМ ФОКУСОМ НА МЛАДЕ, ВИШКОВЕ И ДУГОРОЧНО НЕЗАПОСЛЕНЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	17.240.000	24.040.000	-5.160.000	-5.160.000
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР	*22.400.000*	*29.200.000*		
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*5.160.000*	*5.160.000*	*5.160.000*	*5.160.000*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Структурна реформа 18. УНАПРЕЂЕЊЕ АДЕКВАТНОСТИ, КВАЛИТЕТА И ТАРГЕТИРАНОСТИ МЕРА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ				
А. Трајање реформе*				
Б. Нето директан утицај на буџет (уколико постоји), у ЕУР	-229.613.488	-227.685.520	-244.143.096	-258.698.152
Б.1. Директан утицај на буџетске приходе, у ЕУР				
Б.2. Директан утицај на буџетске расходе, у ЕУР	*229.613.488*	*227.685.520*	*244.143.096*	*258.698.152*
Ц. Потенцијално небуџетско финансирање, у ЕУР				
Ц.1. Од чега финансирано из ИПА фондова укључујући WBIF финансирање, у ЕУР				
Укупан нето утицај на буџет	**-372.971.000**	**-565.822.293**	**-458.876.208**	**-472.001.384**
Укупан утицај на буџетске приходе	***46.400.000***	***56.200.000***	***27.000.000***	***27.000.000***
Укупан утицај на буџетске расходе	***419.371.000***	***422.022.293***	***458.876.208***	***499.001.384***

*Почетак (ако је потребно и крај) обележити ознаком "X"

Табела 11. Планирана динамика спровођења структурних реформи

Структурна реформа 1. *ТРАНСФОРМАЦИЈА ПОРЕСКЕ УПРАВЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
План задржавања квалитетних кадрова, узимајући у обзир постепену измену старосне структуре												
Активности везане за унапређење система за управљање ризиком												
Усаглашени предлог нове организационе структуре заснован на концепту одвајање споредног рада организационо од основног рада пореске администрације и консолидовање основне пореске администрације на мање локација												
Прегледати и ревидирати ЗППА у вези са применом индиректних метода израчунавања, као и метода процене које су окренуте ка инспекцији књиговодствених података пореских обвезника на основу ризика/ пословања												
Почетак припреме за имплементацију и имплементација усвојеног предлога нове организационе структуре - Консолидовати администрирање основних пореза у мањем броју канцеларија на терену (2 фазе: једна до јуна 2019, друга го краја 2023) - Утврдити организацију и структуру управљања за нове споредне радне токове												
Реинжењеринг пословних процеса за увођење међународних добрих пракси у оперативне функције ПУРС: - Анализа (2018) - Имплементација (2019-2020)												
Унапређење пружања услуга пореским обвезницима и развој сегментираног приступа програмима услуга												
Увести делотворнији режим казни за закаснела плаћања												
Активности везане за успостављање новог система обуке запослених у складу са потребама организације												
Унапређење електронских сервиса ПУ 1 фаза - завршена у првом кварталу 2018. (јануар) 2 фаза - даљи развој												
Структурна реформа 2. *УНАПРЕЂЕЊЕ УПРАВЉАЊА КАПИТАЛНИМ ИНВЕСТИЦИЈАМА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Доношење Правилника за примену Уредбе о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката												
Спровођење обука буџетских корисника у вези примене Уредбе о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката и Правилника												
Израда пројектног задатка и набавка ИТ опреме и софтвера за формирање јединствене информационе базе капиталних пројеката												
Имплементација и ажурирање јединствене информационе базе капиталних пројеката												
Обука буџетских корисника за коришћење базе капиталних пројеката												
Оцена и селекција капиталних пројеката												
Структурна реформа 3. *РАЗВОЈ ТРЖИШТА ЕНЕРГИЈЕ УЗ ИЗГРАДЊУ ЕНЕРГЕТСКЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград												
Израда елабората за експропријацију												

Истражни радови												
Израда идејног пројекта												
Израда студије оправданости												
Исходовање локацијских услова												
Израда пројекта за грађевинску дозволу												
Израда студије процене утицаја на животну средину												
Решавање имовинско правних послова												
Исходовање сагласности на идејни пројекат и студију оправданости												
Исходовање енергетске дозволе												
Израда пројекта за извођење												
Спровођење тендерске процедуре												
Исходовање грађевинске дозволе												
Изградња												
Трансбалкански коридор												
Изградња далековода Панчево - Решица												
Реконструкције ТС Панчево 2, неопходне за пријем новог двоструког ДВ-а Панчево - Решица.												
Почетак реконструкције ТС Краљево 3, неопходне за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево												
Реконструкција ТС Крагујевац 2, неопходна за увођење новог далековода Крагујевац - Краљево												
Изградња далековода Крагујевац - Краљево												
Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Б. Башта												
Израда урбанистичког/просторног плана за ДВ Б. Башта – Обреновац												
Припрема техничке документације за ДВ Б. Башта - Вишеград - Пљевља												
Структурна реформа 4. *УНАПРЕЂЕЊЕ КАПАЦИТЕТА И КВАЛИТЕТА ИНФРАСТРУКТУРЕ И УСЛУГА ИЗ ОБЛАСТИ ТРАНСПОРТА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Усвајање новог Закона о путевима												
Завршетак изградње Коридора 10												
Изградња и пројектовање осталих деоница главних путних праваца												
Прелазак на нов начин уговарања са предузећима за одржавање 3000 км државних путева												
Спровођење алата за унапређење безбедности путне инфраструктуре												
Наставак преласка на нов начин уговарања са предузећима за одржавање преостале мреже државних путева												
Структурна реформа 5. *РЕФОРМА ЖЕЛЕЗНИЦЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Анализа и праћење кључних уговора (ревизија)												
Анализа до сада спроведеног процеса и наставак реструктуирања радне снаге												
Почетак примене новог Закона о железници												
Почетак примене новог Закона о безбедности у железничком саобраћају												

Почетак примене новог Закона о интероперабилности железничког система												
Доношење одлуке о одузимању својства добра у општој употреби												
Израда нове методологије за обрачун цене присутпа железничкој инфраструкутри												
Припрема нове методологије за обрачун цене присутпа железничкој инфраструкутри												
Усаглашавање закона из области железнице са IV пакетом железничких ЕУ прописа												
Структурна реформа 6. *УНАПРЕЂЕЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ И ПОЛОЖАЈА ПОЉОПРИВРЕДНИХ ГАЗДИНСТАВА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Припрема правилника и конкурса												
Усвајање правилника и расписивање конкурса												
Објава позива и спровођење конкурса												
Имплементација структурне реформе (у складу са Планом објаве позива ИПАРД структурних реформи који се доноси почетком године за ту годину и подзаконским актима)												
Припрема програма руралног развоја за нови програмски период (2021-2027)												
Приоритетна структурна реформа 7. *ПОДИЗАЊЕ КОНКУРЕНТНОСТИ ПРЕРАЂИВАЧКЕ ИНДУСТРИЈЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Израда нове стратегија индустријског развоја уз консултације приватног сектора и усвајање исте												
Израда акционог плана за сповођење нове стратегије индустријске политике												
Израда акционих планова за четири изабрана сектора индустрије												
Имплементација и праћење акционих планова везаних за стратегију индустријског развоја												
Годишња евалуација акционих планова за четири изабрана сектора												
Структурна реформа 8. *ПАКЕТ МЕРА ЗА ПОБОЉШАЊЕ ПРИСТУПА ФИНАНСИЈСКИМ СРЕДСТВИМА ЗА МСПП*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Преговори у вези са повлачењем зајма АПЕКС кредита за додатних 200 милиона евра												
Припрема АПЕКС зајма												
Повлачење зајма АПЕКС кредита за додатних 200 милиона евра												
Спровођење пројекта успостављања финансијских инструмената финансираног из ИПА 2016												
Нови годишњи циклус спровођења три програма за мала предузећа												
Мониторинг и наменско коришћење програма												
Евалуација ефеката спроведених програма												
Израда законодавног оквира за увођење микрофинансијских институција												
Развој тржишта микрофинансијских институција												
Израда законодавног оквира за увођење фондова ризичног капитала												
Анимирање финансијских иниституција да се укључе у COSME програм												

Структурна реформа 9. *УВОЂЕЊЕ КОРПОРАТИВНОГ УПРАВЉАЊА У ЈАВНИМ ПРЕДУЗЕЋИМА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Рад радне групе на дефинисању система сертификовања органа управљања у ЈП												
Припрема подзаконских аката за увођење система сертификовања органа управљања у ЈП												
Анализа потреба за обуком (ТНА) чланова надзорних одбора у јавним предузећима												
Спровођење обука чланове надзорних одбора у ЈП о корпоративном управљању												
Развијање процедура у МП за праћење и евалуацију ефеката корпоративног управљања у ЈП												
Имплементација процедура у МП за праћење и евалуацију ефеката корпоративног управљања у ЈП												
Анализа ефеката увођења система корпоративног управљања у ЈП												
Корекција активности на основу извршене анализе												
Имплементација процедура у МП за праћење и евалуацију ефеката корпоративног управљања у ЈП												
Анализа ефеката увођења система корпоративног управљања у ЈП												
Структурна реформа 10. *ПОЈЕДНОСТАВЉЕЊЕ ПОСТУПАКА И ОСТАЛИХ УСЛОВА ЗА ПОСЛОВАЊЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Усвајање Закона о услугама												
Доношење Уредбе о раду Јединствене електронске контактне тачке и успостављање ЈЕКТ-е (I фаза)												
Завршетак усклађивања секторских прописа са Директивом о услугама, односно Законом о услугама												
Почетак примене Закона о накнадама												
Општи попис процедура/поступака и провера тачности извршеног пописа; ИПА 2013 (почетак)												
Оптимизација поступака (из угла трошка и времена за бизнис)												
Промотивне активности у вези са успостављањем Регистра (континуиран процес)												
Усвајање правног оквира за попис осталих услова за пословање												
Обуке службеника и попис осталих услова за пословање												
Усвајање закона за успостављање јединственог регистра административних поступака и осталих услова за пословање												
Усвајање подзаконских аката на основу Закона о регистру												
Успостављање Регистра												
Усвајање и спровођење акционих планова за поједностављење административних поступака												
Структурна реформа 11. *УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Успостављање заједничке информационе платформе за све инспекције на републичком нивоу (Е-Инспекција) - Фаза II												
а) Развој система еИнспектор												
б) Имплементација												
в) Обука тренера												
г) Продукција												

д) Примопредаја са обуком												
Имплементација Закона о инспекцијском надзору												
а) Редовно одржавање седница Координационе комисије и радних група												
б) Реализација програма обуке инспектора												
в) Континуирано спровођење испита за инспектора												
г) Промовисање онлајн анкете на сајту Координационе комисије												
д) Успостављање саветника за привреду												
ђ) Унапређење сајта Координационе комисије												
е) Анализа годишњих извештаја о раду инспекција												
Структурна реформа 11. *УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ ИНСПЕКЦИЈСКОГ НАДЗОРА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Успостављање заједничке информационе платформе за све инспекције на републичком нивоу (Е-Инспекција) - Фаза II												
а) Развој система еИнспектор												
б) Имплементација												
в) Обука тренера												
г) Продукција												
д) Примопредаја са обуком												
Имплементација Закона о инспекцијском надзору												
а) Редовно одржавање седница Координационе комисије и радних група												
б) Реализација програма обуке инспектора												
в) Континуирано спровођење испита за инспектора												
г) Промовисање онлајн анкете на сајту Координационе комисије												
д) Успостављање саветника за привреду												
ђ) Унапређење сајта Координационе комисије												
е) Анализа годишњих извештаја о раду инспекција												
Структурна реформа 12. *УНАПРЕЂЕЊЕ ГЕОПРОСТОРНОГ СЕКТОРА КАО ПОДРШКА ИНВЕСТИЦИОНОМ ОДЛУЧИВАЊУ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Доношење Закона о НИГП-у												
Доношење подзаконских аката из области НИГП-а												
Усвајање Стратегије НИГП-а за период од 2018-2022												
Успостављање Регионалног центра за управљање геопросторним информацијама												
Хармонизација просторних података РГЗ-а												
Израда Националног геопортала у складу са директивом INSPIRE												
Обезбеђивање техничких услова за е-плаћање												
Подршка другим институцијама (одговорним субјектима) у хармонизацији података, изради метаподатака и сервиса за потребе Националног геопортала												
Потписивање споразума о сарадњи и учешће на пројектима са институцијама одговорним за геопросторне податке у оквиру Европске уније и региона												
Одређивање одговорних субјеката НИГП-а за теме према приоритетима дефинисаним анексима директиве INSPIRE												

Припрема и усвајање Закона о масовној процени вредности непокретности												
Усаглашавање других закона са Законом о масовној процени вредности непокретности и израда подзаконске регулативе												
Омогућавање издавања/продаје података са тржишта непокретности на основу online захтева и плаћања												
Развој система масовне процене вредности непокретности (анализа тржишта, прикупљање података о непокретностима и дефинисање процедура)												
Рачунање и припис вредности за све врсте непокретности на "пилот" територији												
Имплементација система масовне процене у систем за опорезивање непокретности												
Измена Уредбе о Адресном регистру												
Ажурирање података Адресног регистра и Регистра просторних јединица на територији РС												
Успостављање интероперабилности података Адресног регистра са подацима државних органа, организација и јединица локалне самоуправе												
Развој и имплементација централног система Адресног регистра												
Припрема и усвајање Закона о Адресном регистру и Регистру просторних јединица												
Структурна реформа 13. *ПРОГРАМ ЗА ПОДРШКУ ИНОВАЦИЈАМА И ТЕХНОЛОШКОМ РАЗВОЈУ У ЈАВНОМ И ПРИВАТНОМ СЕКТОРУ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финасирање, мониторинг од стране Фонда у оквиру програма сарадње науке и привреде - Уговор о директном гранту ИПА 2013												
ИПА 2014												
а) Потписивање уговора о директном гранту између Фонда за иновациону делатност и Министарства финансија												
б) Припрема документације за Програме грантова (Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација, Mini Grants и Matching Grants) - објава јавног позива, промотивне активности (инфо дани)												
в) Отворена врата и радионице, припрема апликаната за пријављивање												
г) Оцењивање приспелих пројеката и доношење одлуке о финансирању, уговарање												
д) Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финансирање, мониторинг од стране Фонда												
„Competitiveness & Jobs“												
а) Имплементација пројеката 1 ЈП од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
б) Објава 2 ЈП												
в) Консултације и отворена врата по 2 ЈП половином другог квартала достављање пријава												
г) Оцењивање приспелих пројеката по 2 ЈП и доношење одлуке о финансирању, уговрање												
д) Имплементација пројеката 2 ЈП од стране корисника и мониторинг од стране Фонда за иновациону делатност												
Почетак реализације програма технолошког развоја - МПНТР												

Успостављене сервисне линије за трансфер технологија у Централној канцеларији за трансфер технологија: 1. прикупљање проналазака од стране Подносилаца , 2. процена технолошке и комерцијалне спремности (тријажа), 3. финансирање додатног развоја у циљу повећања комерцијалне спремности, 4. дефинисање стратегије и тактике комерцијализације, 5. спровођење стратегије комерцијализације, 6. идентификација потенцијалних комерцијалних партнера, 7. преговарање и закључивање трансакција, 8. надзор и праћење даљег развоја комерцијализације - ИПА 13 и „Competitiveness & jobs"; Детаљан извештај самопроцене и пилот анализе међународних експерата - „Competitiveness & jobs"												
Реализација активности: 1. прикупљање предлога пројеката од стране ТТФ и ТТО, 2. евалуација пристиглих предлога пројеката и 3. дефинисање стратегије комерцијалног искоришћавања - ИПА 13 и „Competitiveness & Jobs" + развој нових сервисних линија												
Спровођење анализе институција научно-истраживачког сектора, базирана на методологији проистеклој из анализе пилот институција из 2016. План секторских реформи, укључујући и увођење система управљања базираног на резултатима, како на нивоу институције, тако и појединаца - „Competitiveness & Jobs"												
План секторских реформи, укључујући и увођење система управљања базираног на резултатима, како на нивоу институције, тако и појединаца, усвојен од стране Владе - „Competitiveness & Jobs"												
Завршетак пројекта успостављања сервисних линија за трансфер технологија у Централној канцеларији за трансфер технологија - ИПА 13 и „Competitiveness & Jobs"												
Структурна реформа 14. *РАЗВОЈ И УНАПРЕЂЕЊЕ НАЦИОНАЛНЕ ШИРОКОПОЈАСНЕ КОМУНИКАЦИОНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ*												
Доношење Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури												
Повезивање установа образовања и културе на Академску мрежу Републике Србије (континуирана активност)												
Припрема и планирање за успостављање јединствене националне телекомуникационе мреже (ЈНТМ)												
Изградња приступних широкопојасних мрежа у општинама широм земље												
Оперативно успостављање ЈНТМ												
Анализа, припрема и пројектовање пилот пројеката												
Структурна реформа 15. *УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА БЕЗБЕДНОСТ ПРОИЗВОДА И УКЛАЊАЊЕ ТЕХНИЧКИХ ПРЕПРЕКА У ТРГОВИНИ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Имплементација Стратегије унапређења инфраструктуре квалитета (2015-2020)												
Доношење новог Закона о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености (ЗОТЗ)												
а) Доношење подзаконских аката ЗОТЗ												
Доношење измена и допуна Закона о метрологији (ЗоМ)												
а) Доношење подзаконских аката ЗоМ												
Даља хармонизација прописа обухваћених ПГ1-Слобода кретања робе, у складу са НПАА и АП за хармонизовану област												
а) Усвајање Стратегије и АП за хармонизовану област												

б) Доношење нових техничких прописа у складу са АП за хармонизовану област и ревидираним НПАА												
Уређење нехармонизоване области, спровођењем АП за нехармонизовану област и јачањем капацитета за примену Уредбе о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, оцењивање усаглашености и стандарде (Уредба о нотификацији)												
а) Јачање контактне тачке за пружање информација о техничким прописима и примену Уредбе 764/2008/ЕЗ												
б) Јачање капацитета надлежних министарстава за идентификацију/уклањање препрека у трговини, у нехармонизованој области и спровођење правне анализе прописа из АП за нехармонизовану област												
в) Споровођење кампање о потреби пријављивања техничких прописа у фази припреме (према захтевима ревидиране Уредбе о нотификацији)												
г) Стављање ван снаге и иновирање застарелих техничких прописа, потенцијалних прпрека у трговини, у нехармонизованој области												
Отварање и вођење преговора у оквиру ПГ1-Слобода кретања робе												
Јачање капацитета ресорних министарстава, тржишног надзора, институција ИК и тела за оцењивање усаглашености (ТОУ)												
а) Одржавање чланства националних институција у европским и међународним организацијама за стандардизацију, акредитацију и метрологију												
б) Реализација набавке опреме за ТоУ (Пројекат ИПА2018)												
в) Ефикасно коришћење набављене опреме за потребе оцењивања усаглашености (набављене из ИПА 2013 и ИПА 2018)												
г) Реализација обука за релевантна министарства												
д) Реализација обука за потребе ефикаснијег тржишног надзора над применом техничких прописа												
ђ) Реализација обука за именована и овлашћена тела за оцењивање усаглашености односно потенцијална нотификована тела												
е) Припрема информативних и промотивних материјала: водича, публикација и брошура												
ж) Одржавање округлих столова, информативних скупова о значају ИК за све заинтересоване стране, посебно за индустрију												
Структурна реформа 16. *КВАЛИФИКАЦИЈЕ ОРИЈЕНТИСАНЕ ПРЕМА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Примена методолигије уписа у средње школе која подразумева усклађеност плана и програма образовног система са потребама тржишта рада												
Промоција дуалног и предузетничког образовања кроз караван "Дух младости"												
Формирање и отварање међурегионалног информационог центра Ваљево												

Активна примена Закона о дуалном образовању												
Доношење Правилника о ученичким задругама												
Креирање документа – Правила за рад ученичке задруге												
Припрема обука и материјала потребних за реализацију Акционог плана за популаризацију и промоцију ученичких задруга у основним и средњим школама												
Реализација планираних активности из Акционог плана у основним и средњим школама												
Израђивање документа о Националном моделу студентских пракси и његова имплементација у оквиру студентских центара за каријерно вођење и саветовање												
Дефинисање уписне политке у средње стручне школе												
Креирање стратегије за квалитетнију промоцију и видљивост дуалног образовања												
Креирање и спровођење стратегије за развој и имплементацију предузетничког образовања на свим нивоима образовања (ђачке задруге...)												
Формирање Комисије за развој и спровођење дуалног образовања при Влади Републике Србије												
Успостављање аналитичког система за праћење и евалуацију дуалног и предузетничког образовања												
Израда правилника прописаних Законом о дуалном образовању												
Организовање конференција о дуалном образовању, каријерном вођењеу и саветовању, предузетничком образовању и Националном моделу студентских пракси												
Израда додатних анализа о дуалном образовању (Анализа утицаја дуалног образовања на друштво, Квалитет, праведност и ефикасност дуалног образовања, повезаност образовања и тржишта рада...)												
Извештај о ефикасности и квалитету спровођења дуалног образовања у претходној години и препоруке за даљи рад и примену Закона о дуалном образовању.												
Модернизација и креирање нових образовних профила за дуални модел образовања												
Рад на аналитичком систему за прикупљање података о дуалном образовању												
Доношење закона о НОКС-у												
Припрема подзаконских аката за успостављање НОКС-а												
Формирање Савета за НОКС												
Оснивање Агенције за квалификације												
Ангажовање кадра и доношење аката Агенције за квалификације												
Функционисање Агенције за квалификације												
Припрема 2 профила /описа сектора												
Припрема за успостављање секторских већа												
Доношење одлуке о оснивању секторских већа												
Делегирање чланова секторских већа												
Доношење аката о раду секторских већа												
Функционисање секторских већа												
Припрема за референцирање НОКС код ЕОК												
Пријава и референцирање НОКС са ЕОК												
Евидентирање и унос квалификација у базу квалификација												

Успостављање регистра квалификација												
Израда курикулума на бази стандарда квалификација												
Израда програма образовања / студијских програма на основу стандарда квалификација												
Израда стандарда квалификација												
Успостављање система валидације неформалног и информалног учења												
Структурна реформа 17. *УНАПРЕЂЕЊЕ ДЕЛОТВОРНОСТИ МЕРА АКТИВНЕ ПОЛИТИКЕ ЗАПОШЉАВАЊА СА ПОСЕБНИМ ФОКУСОМ НА МЛАДЕ, ВИШКОВЕ И ДУГОРОЧНО НЕЗАПОСЛЕНЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Анализа реализованих мера АПЗ у претходној години и израда и усвајање Извештаја о реализацији НАПЗ за претходну годину												
Закључивање Споразума о учинку НСЗ за текућу годину												
Објављивање јавних позива/конкурса од стране НСЗ за реализацију мера активне политике запошљавања, у складу са НАПЗ за текућу годину												
Одлучивање по захтевима поднетим по јавним позивима/конкурсима за реализацију мера АПЗ и реализација мера АПЗ												
Реализација и праћење реализације мера АПЗ												
Усвајање НАПЗ за наредну годину												
Реализација предметних активности из Акционог плана за спровођење Националне стратегије за младе за период од 2018-2020. године чије се усвајање очекује у првом кварталу 2018. године.												
Структурна реформа 18. *УНАПРЕЂЕЊЕ АДЕКВАТНОСТИ, КВАЛИТЕТА И ТАРГЕТИРАНОСТИ МЕРА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ*	**2018**				**2019**				**2020**			
	Q1	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*	*Q1*	*Q2*	*Q3*	*Q4*
Ревизија мерила и критеријума за утврђивање цена услуга социјалне заштите												
Повезивање центара за социјални рад у јединствену мрежу (применом софтвера)												
Повећање пондера (давања) за децу и младе са инвалидитетом, релаксирање имовинских услова, пре свега повећање земљишног максимума у зависности од квалитета земљишта код старачких домаћинстава												
Повезивање новчаних давања са одговарајућим услугама, преиспитивање оправданости постојања давања за помоћ и негу из два система (накнада по основу осигурања и социјално давање) и анализа висине основног додатка за помоћ и негу другог лица												
Повећање адекватности новчаних давања												
Завршетак процеса стандардизације услуга и лиценцирања установа социјалне заштите и стручних радника, као и израда одговарајућих подзаконских аката, али и успостављање и јачање програма едукације												
Унапређење квалитета услуга социјалне заштите												
Ширење регионалних центара за породични смештај и усвојање и дефинисање и унапређење њихове контролне функције												
Усклађивање законске регулативе која се односи на социјалну заштиту у циљу информационог повезивања различитих сектора												
Информационо повезивање различитих сектора												
Скраћивање рокова за остваривање права												
Јачање инспекцијских служби (повећање броја запослених, успостављање нове организације и начина рада)												

Табела 12. Извештај о спровођењу приоритетних структурних реформи (ПСР) из ЕРП 2017-2019

	КРАТАК ОПИС АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНИХ ЗА 2017. ГОДИНУ *(активности из гантограма)*	**ДА ЛИ СУ АКТИВНОСТИ ПЛАНИРАНЕ ЗА 2017. ГОДИНУ СПРОВЕДЕНЕ?**	**АКО ЈЕСУ/ДЕЛИМИЧНО, ДАТИ КРАТАК ПРЕГЛЕД** (предузети кораци, динамика спроведених активности, тешкоће и одлагања у спровођењу)	**АКО НИСУ, ОБЈАСНИТИ ЗАШТО**	**ОСТАЛЕ АКТИВНОСТИ** *(непланиране, а реализоване активности које су предузете у циљу спровођења ПСР)*
ПСР 1. Трансформација Пореске управе					
1.	План задржавања квалитетних кадрова, узимајући у обзир постепену измену старосне структуре	нису		Закон о државним службеницима и Закон о платама државних службеника и намештеника као и услови напредовања, награђивања и стимулисања повезани са њима, не остављају много простора за фаворизовање запослених и израду било каквог плана као самосталног акта којим би се квалитетни кадрови задржали на пословима у Пореској управи.	

2.	Активности везане за успостављање новог система за управљање ризиком	јесу	Примењује се нови систем управљања ризиком према ОЕЦД моделу управљања ризиком по плану поштовања прописа. У ту сврху формирано је Одељење за стратешке ризике које је израдило План поштовања пореских прописа за 2017. годину, у складу са препорукама и најбољом праксом. Избор пореских обвезника треба да буде на основу инпута добијених од Одељења за стартешке ризике као и Одељења за оперативне ризике. Одељење за стратешке ризике је формирано на нивоу централе (при кабинету директора Пореске управе), а оперативни ризици су опредељени у оквиру основних функција (Сектора контроле, Центра за велике пореске обвезнике и Сектора пореске полиције).		
3.	Усаглашени предлог нове организационе структуре на свим нивоима	јесу	У августу 2017.године је усвојен Акт о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у МФ-Пореска управа којим је број организационих јединица смањен са 178 филијала и експозитура на 78 филијала.		
4.	Прегледати и ревидирати ЗППА у вези са применом индиректних метода израчунавања, као и метода процене које су окренуте ка инспекцији књиговодствених података пореских обвезника на основу ризика/пословања	делимично	Израђена је анлиза ЗППА и подзаконских аката; Израђен је образложени предлог о потреби доношења подзаконског акта којим се у пореску праксу уводи индиректна метода опорезивања непријављених прихода; Дефинисани су кључни параметри за упоређивање; Одређене су референтне вредности за дефинисане параметре.		
5.	Почетак припреме за имплементацију усвојеног предлога нове организационе структуре	јесу	Планиране су припрема за спровођење нове организационе структуре; започето је и делимично реализовано усвајање нове организационе структуре и доношење акта о систематизацији.		

6.	Активности везане за унапређење функције контроле и наплате, пореско –правних послова и непореских функција, ефикасније управљање материјалним средствима и ИТ ресурсима, унапређење електронских сервиса и развој услуга пореским обвезницима	јесу	Централизација и аутоматизација финансијског и материјалног књиговодства; Израђен је софтвер за финансијско-материјално пословање који између осталих пословних процеса обухвата и оперативни систем буџетирања и периодичног извештавања; сви главни порески облици обухваћени су електронским сервисима (електронске пореске пријаве); Формиран је Сектор за пружање услуга пореским обвезницима и донета Стратегија пружања услуга пореским обвезницима. Аутоматизација редовне и принудне наплате спроводи се уз помоћ пројекта „Развој система наплате у оквиру интегрисаног информационог система ПУ.		
7.	Коначне припреме за имплементацију предложене нове организационе структуре ПУ	јесу	Закључком Владе РС 5. децембра 2017 усвојен је Акциони план Програма трансформације за период 2018-2023, којим се предвиђа даља консолидација мреже филијала у две фазе (фаза 1: јун 2019. и фаза 2: 2023. године), као и Одлука о основним и споредним активностима ПУ којим се идентификују споредне активности ПУ, које до јуна 2019. треба да буду пренете на друге институције где је могуће, а да се управљање одвоји од основних функција ПУ.		
8.	Успоставити организациону јединицу за пружање услуга пореским обвезницима	јесу	Формиран је Сектор за пружање услуга пореским обвезницима. Израђен је програм фазног увођења послова услуга у филијалма. Организована је обука за запослене. Оформљено је у 37 филијала шалтер под називом „Ваш порезник“ чија је основна сврха помоћ и пружање услуге пореском обвезнику.		

9.	Увести делотворнији режим казни за закаснела плаћања	јесу	Припремљена је анализа постојећег режима казни и сачињена иницијатива за измену и допуну Закона о пореском поступку и пореској администрацији, у вези мере привремене забране обављања делатности у току пореске контроле. Предлог је да се ова мера забране вршења делатности у трајању до 60 дана, када се промет од продаје роба или пружања услуга не региструје преко фискалне касе или на други прописани начин, уреди на другачији начин и то тако да се иста изриче као „обавезна мера“.		
10.	Активности везане за успостављање новог система обуке запослених у складу са потребама организације	јесу	Успостављен нови систем обука. Донет Правилник о стручном оспособљавању и усавршавању запослених у Министарству финансија - Пореској управи.		
12.	Ефикасно управљање заплењеном робом	јесу	Унапређен је и редизајниран пословни процес финансијског и материјалног књиговодства, кроз нови софтвер "Систем за финансијско материјално пословање". Једна од компоненти пројекта је ефикасно управљање заплењеном робом		
13.	Комплетирање електронских сервиса Пореске управе	јесу	Омогућено је електронско подношење пореских пријава за све најзачајније пореске облике од 2018.		
ПСР 2. Унапређење управљања капиталним инвестицијама					
1.	Пилот фаза оцене капиталних пројеката од стране буџетских корисника и Министарства финансија	нису		Правни основ за реализацију наведених активности је Уредба о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката у складу са чланом 54 а. Закона о буџетском систему, која почиње да се примењује од 2018.	

2.	Доношење преосталих методологија за управљање системом капиталних инвестиција	делимично	Наведена Уредба је усвојена и ступила на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС", број 63 од 28. јуна 2017. Са применом наведене Уредбе се почиње од 1. јануара 2018. године.		
3.	Спровођење обука буџетских корисника у вези примене и коришћења методологије и упутства	нису		Као предуслов за реализацију наведених активности је и израда правилника, методологија и упутства за примену Уредбе. Све активности планиране за 2017. годину се одлажу за 2018. годину .	
4.	Израда пројектног задатка и набавка јединствене информационе базе капиталних пројеката	нису			
5.	Анализа и предлози унапређења методологија	нису			
6.	Имплементација и ажурирање јединствене информационе базе капиталних пројеката	нису			
7.	Оцена капиталних пројеката од стране буџетских корисника и Министарства финансија	нису			
ПСР 3. Повезивање у регионално тржиште					
	Мера 3.1. Изградња аутопута Е-75 И Е-80 (Коридор 10)				
1.	Завршетак изградње тунела	делимично	На Коридору 10 завршено је и пуштено у саобраћај на Источном краку ка Бугарској 56 км аутопута од укупно 87 км. Завршена је и деоница Просек-Банцарево у дужини од 9,4 км, али из техничких разлога није пуштена у саобраћај. Завршени су тунели Банцарево, Прогон, Пржојна Падина, Сопот и Сарлах. У току је јавна набавка за опремање тунела Банцарево, Сопот и Сарлах. На Јужном краку Коридора 10 ка Македонији завршено је око 40 км аутопута од укупно 74 км.		
	Мера 3.2. Изградња моста Жежељ код Новог Сада са приступним саобраћајницама (Коридор 10)				

1.	Изградња приступних саобраћајница	делимично	Изградња приступног пута до Жежељевог моста укупно представља инвестициону вредност од 4.1 мил.ЕУР и финансира се из средстава ИПА 2016. Радови су почели у априлу 2017. Завршетак радова и отварање моста за саобраћај се очекује у II кварталу 2018.		
2.	Завршетак изградње моста	нису		Реализација пројекта изградње Жежељевог моста била је отежана због техничких организационих проблема, везано за рад извођача радова као и мањкавости у Идејном пројекту моста. План је да се почетком марта месеца приступи испитивању моста, а након тога следи успостављање железничког саобраћаја преко новог Жежељевог моста.	
	Мера 3.3. Модернизација пруге Београд - Суботица - Келебија (државна граница са Мађарском) (Коридор 10)				

1.	Уговарање у складу са дефинисаним моделом финансирања	делимично	Деоница **Београд Центар-Стара Пазова -** Радови на овој деоници су отпочели 28. новембра 2017. године. Предвиђени рок за извођење радова је 36 месеци. Деоница **Стара Пазова-Нови Сад -** Добијена је делимична грађевинска дозвола за извођење радова на излазном порталу тунела и на вијадукту. Радови на излазном порталу тунела су отпочели 19. септембра 2017. и одвијају се у складу са планираном динамиком. Потребно је завршити поступак експропријације. Извођење радова на вијадукту и тунелу планирано је да траје 52 месеца. За деоницу **Нови Сад-Суботица-државна граница** је у току израда Идејног пројекта са Студијом оправданости. Започети су преговори за Комерцијални уговор о модернизацији и реконструкцији мађарско-српске железничке пруге за деоницу Нови Сад-Суботица-државна граница.		
	Мера 3.4. Модернизација и рехабилитација једноколосечне пруге Ниш – Прешево на деоници Ниш – Брестовац (Коридор 10)				
1.	Пописивање уговора са најповољнијим понуђачем	нису		Финансирање из ИПА 2015. Расписивање тендера за избор најповољнијег извођача очекује се након усвајања Идејног пројекта на Републичкој ревизиној комисији.	

2.	Почетак радова (који трају три године, до краја 2019.)	нису		Идејни пројекат, Студија изводљивости и Студија утицаја на животну средину још увек нису усвојене на Републичкој ревизиној комисији. Првобитни локацијски услови су истекли и нови локацијски услови добијени су децембра 2017. Након одабира понуђача и израде Пројекта за грађевинску дозволу и Пројекта за извођење радова и добијање грађевинске дозволе биће започети радови.	
	Мера 3.5. Изградња Руте 4 Београд – Јужни Јадран				
1.	Изградња деонице Сурчин-Обреновац	делимично	Радови на мосту преко реке Саве почели су 5. маја 2017. Планирани датум завршетка пројекта је децембар 2019.		
2.	Изградња деонице Прељина - Пожега	делимично	Влада је 10. марта 2017. године донела Одлуку о образовању радне групе за реализацију пројекта „Београд – Јужни Јадран“ деонице: Прељина – Пожега и Пожега – Бољаре, са задатком да дефинише прихватљив облик финансирања, изградње, одржавања и експлоатације ових деоница.		

3.	Изградња деонице Обреновац – Уб и Лајковац - Љиг	делимично	На деоници Обреновац - Уб у физичком обиму је изведено око 72% радова, док је на деоници Лајковац - Љиг изведено око 87% радова закључно са 01.11.2017. године. Рок завршетка радова померен је на 15. март 2018.		
	Мера 3.6. Изградња магистралног гасовода Ниш – Димитровград				
1.	Израда елабората за експропријацију	нису		Јавна набавка за истражне радове неопходне за израду пројектно техничке документације (израда елабората за експропријацију је део ове документације) није завршена услед жалбеног поступка понуђача.	
2.	Истражни радови	нису		Јавна набавка за истражне радове неопходне за израду пројектно техничке документације није завршена услед жалбеног поступка понуђача.	
3.	Израда идејног пројекта				
4.	Утврђивање јавног интереса	јесу			
5.	Израда студије оправданости				
6.	Исходовање локацијских услова				
8.	Израда студије процене утицаја на животну средину				
9.	Решавање имовинско правних послова	делимично	Завршетак активности је планиран за 2018. годину.		
10.	Исходовање сагласности на идејни пројекат и студију оправданости				
11.	Исходовање енергетске дозволе				
	Мера 3.7. Трансбалкански коридор				
1.	Изградња далековода Панчево - Решица	јесу	Изграња далековода је завршена са наше стране. Далековод је пуштен у празан ход до границе са Румунијом 21. децембра 2017. године.		

2.	Реконструкције ТС Панчево 2, неопходне за пријем новог двоструког ДВ-а Панчево - Решица.	јесу	Радови су завршени у децембру 2017. године.		
3.	Исходовање грађевинске дозволе за ДВ Крагујевац - Краљево	нису	Захтев за грађевинску дозволу је предат и исходовање се очекује почетком 2018. године.	Пројекат за грађевинску дозволу достављен је на интерну и екстерну техничку контролу августа 2017. године. Након тога је извршено отклањање примедби и преглед усклађености пројекта са решењем за експропријацију до новембра 2017. године, када је поднет и захтев за грађевинску дозволу, који се односи само на далековод. За доградњу ТС Краљево 3 добијена је грађевинска дозвола, док је за реконструкцију ТС Крагујевац 2 прибављено решење којим се одобрава извођење радова.	
4.	Израда урбанистичког/просторног плана за ДВ Б. Башта – Обреновац	јесу	Покренута је процедура за израду просторног плана подручја посебне намене (ППППН).		
5.	Припрема техничке документације за ДВ Обреновац – Б. Башта	делимично	Прилагођавање постојеће техничке документације, израђене 2011. године уз подршку средстава WBIF, потребама националног правног оквира је завршено у децембру 2017. године. Након усвајања ППППН биће испоручена ажурирана техничка документација и идејни пројекат ће бити достављен на стручну контролу ревизионе комисије. Друга фаза припреме документације (пројекат за грађевинску дозволу и пројекат за извођење) биће финансирана WBIF средствима.		

6.	Израда просторног плана за ДВ Б. Башта – Вишеград - Пљевља	јесу	Процес издавања дозволе још није почео. Влада Републике Србије је донела одлуку о проглашењу просторног плана подручја посебне намене. План је израђен и одобрен од стране Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре. План је био на јавним консултацијама током маја 2017. и прихваћен је без примедби на јавном увиду. Влада РС је усвојила просторни план подручја посебне намене, објављен у „Службеном гласнику РС“ бр.104/17.		
ПСР 4. Развој и унапређење националне широкопојасне комуникационе инфраструктуре					
1.	Доношење Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури	делимично	У току је израда Нацрта Закона о широкопојасној комуникационој инфраструктури. Израђене су анализе прописа земаља у окружењу којима се уређује ова област и који су усклађни са одредбама Директиве 2014/61/ЕУ о мерама за смањење трошкова изградње електронских комуникационих мрежа великих брзина. Такође су прибављене сугестије у погледу модела финансирања изградње широкопојасне комуникационе инфраструктуре из јавних средстава.		Завршен је пројекат са KISDI (Korea Information Society Development Institute) са циљем омогућавања унапређења фиксног широкопојасног приступа у РС, кроз програм консултација „Развој фиксног широкопојасног приступа РС”.
2.	Повезивање установа образовања и културе на Академску мрежу Републике Србије (континуирана активност)	јесу	До краја 2017. године на АМРЕС је повезано око 1.650 матичних објеката школа, преостало је да се дистрибуирају и ставе у функцију уређаји за мобилно повезивање преосталих 100ак матичних објеката од којих су многи на територији Косова и Метохије.		

3.	Припрема и планирање за успостављање јединствене националне телекомуникационе мреже (ЈНТМ)	делимично	Усвајен је Акциони план за ефикасно коришћење телекомуникационе инфраструктуре. Припремљен је Предлог Стратегије развоја мрежа нове генерације до 2023. године, са циљем обезбеђивања неопходне инфраструктуре за развој Јединственог дигиталног тржишта у РС, а у складу са стратешким оквиром ЕУ. У првом кварталу 2018. године очекује се усвајање Закона о електронским комуникацијама као кровног документа, а затим и припрема Закона о широкопојасној инфрасруктури.		
4.	Изградња приступних широкопојасних мрежа у општинама широм земље	делимично	Ради постизања веће тачности тј. већег нивоа квалитета података о расположивости Интернета, је спроведена анализи доступности и заступљености Интернет приступа. Изабрано 8 општина, које имају највећи потенцијал за развој широкопојасног приступа интернету и урађена детаљна анализа постојећих капацитета и доступности широкопојасног приступа интернету.		
5.	Оперативно успостављање ЈНТМ	нису		Након доношења одлуке Владе да настави са оперативним успостављањем ЈНТМ биће потребно 12-18 месеци за оперативно успостављање ЈНТМ од тренутка обезбеђивања неопходних финансијских средстава.	

6.	Анализа, припрема и пројектовање пилот пројеката	јесу	Спроведена је и завршена јавна набавка ГИС информационог система ради прикупљања и објављивања података о доступности широкопојасног приступа интернета у РС. Завршен је и развој WEB GIS апликације којом ће се обезбедити увид грађанима, заинтересованим институцијама и представницима локалне самоуправе о тренутном стању мреже и значају и потенцијалима у току развоја и могућности унапређења мреже.		
ПСР 5. Унапређење конкурентности и положаја пољопривредних газдинстава					
1.	Припрема правилника и конкурса	јесу			
2.	Усвајање правилника и расписивање конкурса	јесу			
3.	Објава позива и спровођење конкурса	јесу	Извршена је измена правилника о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава. Након ревизорске мисије Генералног директората за пољопривреду Европске комисије у новембру 2017. године, и прелиминиарног извештаја, у децембру је расписан Први Јавни позив за ИПАРД подстицаје за инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава – куповину нове опреме и механизације.		Иако је ревизорска мисија прошла без блокирајућих налаза, због трајања процедуре још није дошло до потписивања Финансијског споразума и није извршена акредитација ИПАРД оперативне стурктуре.
4.	Имплементација структурне реформе (у складу са Планом објаве позива ИПАРД структурних реформи који се доноси почетком године за ту годину и подзаконским актима)	јесу	Објављен је План позива за ИПАРД подстицаје до јуна 2018. године, као и Први јавни позив за меру М1: Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава (куповина нове опреме и механизације), 25.12.2017. Рок за подношење пријава по Првом јавном позиву је 26. фебруар 2018. године. Планирана средства обезбеђена у буџету за 2018. годину.		

ПСР 6. Подизање конкурентности прерађивачке индустрије					
1.	Израда стратегије и акционог плана за приоритетне индустријске гране – формирање и рад радне групе	делимично	Реализација активности на изради четири приоритетне индустријске стратегије (области прерађивачке индустрије) са акционим плановима у самом старту је почела са закашњењем због процедуре поступка јавне набавке. Априла 2017. су презентовани налази студија које су урађене у складу са уговорним обавезама. Након ових презентација, достављени су ревидирани прегледи актуелног стања са SWOT анализом за сва четири сектора прерађивачке индустрије, који су формално прихваћени од стране Министарства привреде.		
2.	Завршене 4 стратегије и акциона плана за приоритетне индустријске гране	нису		Због кашњења у изради анализе стања у четири изабрана приоритетна сектора, предложено је продужење раније планираних рокова.	
3.	Ревизија индустријске политике	нису		Активности на реализацији доношења нове Индустријске политике биће усаглашено у наредном периоду.	
4.	Имплементација нових програма подршке инвестицијама и извозу	јесу	У 2017. години отпочела је примена новог Стратешког оквира и акционог плана за Развојну агенцију Србије (2017-2019), којим је предвиђена нова организација Агенције и имплементација развојних програма усмерених ка поспешивању реализације инвестиционих пројеката и конкурентности малих и средњих предузећа.		

8.	Влади достављен Предлог закона о изменама и допунама Закона о привредним друштвима	делимично	Припремљен је нацрт Закона о изменама и допунама Закона о привредним друштвима и у децембру 2017. године.		
ПСР 7. Пакет мера за побољшање приступа финансијским средствима за МСПП					
1.	Повлачење зајма АПЕКС кредита за додатних 150 милиона евра.	јесу	Реализација АПЕКС III/Б зајма започета је у августу 2017. преко посредничких банака. До краја 2017. одобрено је 23 пројеката у износу од 11,6 милиона евра, а крајем новембра 2017. повучена је прва транша од 5 милиона евра.		
2.	Преговори у вези са повлачењем зајма АПЕКС кредита за додатних 200 милиона евра.	нису		Очекује се да ће се преговори реализовати током 2018. године.	
5.	Израда студије анализе потреба за успостављање алтернативних финансијских инструмената са предлогом инвестиционе стратегије – ЕИБ	јесу	Европска инвестициона банка је завршила израду студије крајем јула 2017. године.		
6.	Припрема плана реформе јавних финансијских институција – рад радне групе	делимично	Изабрана консултантска кућа је у процесу израде Due Dilligence-а у сарадњи са Фондом за развој и Агенцијом за осигурање и финасирање извоза. Министарство финансија је координатор читавог процеса.		
7.	Спровођење пројекта успостављања финансијских инструмената финансираног из ИПА 2016	јесу	У припреми је нацрт уговора који ће бити потписан у октобру 2017. године између Европске делегације и Европског инвестиционог фонда, након чега ће предвиђена средства од 20 милиона евра бити расположива за спровођење гаранциске шеме преко EDIF платформе.		
8.	Усвајање плана реформе јавних финансијских институција	нису		Изабрана консултантска кућа је у процесу израде Due Dilligence-а у сарадњи са Фондом за развој и Агенцијом за осигурање и финасирање извоза. Министарство финансија је координатор читавог процеса.	

9.	Израда законских и подзаконских аката везаних за реформу јавних финансијских институција	нису		Изабрана консултантска кућа је у процесу израде Due Dilligence-а у сарадњи са Фондом за развој и Агенцијом за осигурање и финасирање извоза. Министарство финансија је координатор читавог процеса.	
10.	Нови годишњи циклус спровођење програм подршке за набавку опреме за мала предузећа	јесу	Нови циклус спровођења програма подршке за набавку опреме за мала предузећа почео је у априлу 2017. године. До сада је утрошено 90% средстава.		
16.	Израда законодавног оквира за увођење микрофинансијских институција	делимично	Народна банка Србије је формирала Радну групу за израду предлога за унапређење правног оквира у области финансијских услуга, којим би се омогућило оснивање и пословање недепозитних финансијских институција у Републици Србији. Активности на анализи потреба увођења ове врсте институција помогнуте су и пројектом УСАИД – БЕП (*Business Enabling Project).*		

ПСР 8. Реформа јавних предузећа

	Мера 8.1. Увођење корпоративног управљања у ЈП				
1.	Анализа капацитета потенцијалних образовних институција за пружање услуга обуке у области корпоративног управљања	јесу	Израђена је радна верзија Програма сертификације (где је предложен модел, процес и тела за сертификовање органа управљања у јавним предузећима).		
2.	Формирање радне групе за дефинисање система лиценцирања директора и чланова надзорних одбора у ЈП	јесу			
3.	Рад радне групе за дефинисању система лиценцирања директора и чланова надзорних одбора у ЈП	јесу		У плану (последњи квартал 2017 и први квартал 2018.)	
4.	Припрема законских и подзаконских аката за увођење система лиценцирања директора и чланова надзорних одбора у ЈП	делимично		У плану (последњи квартал 2018.)	
5.	Анализа потреба за обуком (ТНА) директора и чланова надзорних одбора у јавним предузећима	јесу	Предвиђено у Програму сертификације		

	Мера 8.2. Реформа железнице				
1.	Преглед кључних уговора (ревизија)	јесу	Ангажовани су консултанти у склопу пројекта "Свеобухватне реформе железнице" који се финансира из ИПА фондова ЕУ на изради плана управљања уговора. У склопу тог пројекта се извршена је анализа постојећих уговора, где су идентификоване кључне тачке које је потребно унапредити.		
2.	Праћење имплементације реструктуирања радне снаге	јесу	У августу 2017. све компаније су усвојиле нове систематизације. Планирано је смањење броја запослених за укупно 2.394. Железничка предузећа су предузела све неопходне кораке како би се процес реструктурирања радне снаге наставио према планираној динамици и у складу са тим предузећа је напустило укупно 2.556 радника (одласци на дан 28.12.2017.) што је више од планираног.		
3.	Развој плана за унапређење капацитета	делимично	У фебруару 2017. године почео је пројекат кроз ИПА 2014 "Техничка помоћ Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре и железничким предузећима у државном власништву у Србији - Свеобухватна реформа железнице". У складу са овим пројектом биће утврђени конкретни ресурси (особље и компетенције) који су неопходни за МГСИ, дефинисани структурисан програми обуке и развоја особља и утврђивање специфичних компетенција које су неопходне за сваку делатност у оквиру пословања железничких друштава и дефинисни структурисани програми за обуку и развој особља. Према плану консултанта утврђивање планова развоја је планирано за 2018. годину.		

	Мера 8.3. Реформа ЈП ЕПС				
1.	Прилагођавање тржишним условима уз спровођење Плана финансијске консолидације	делимично	У складу са Планом финансијске консолидације, за достизање нивоа цене електричне енергије која би оправдавала трошкове, циљ за 2017. је повећање цене за гарантовано снабдевање од 7,7%. На основу спроведене анализе ЕПС за одређивање нивоа потребног повећања цене за гарантовано снабдевање и сагласности Светске банке, Агенција за енергетику је од октобра 2017. године одобрила повећање од 2%. Повећање цена за период 2018-2020. године биће одређено након спроведених нових анализа. Континуирано се спроводе актовности ради повећања степена наплате у ЈП ЕПС (у периоду јануар-новембар 2017. године реализован је степен наплате у од 98,7%, док је реализација у истом периоду 2016. године износиа 93%). За 2017. годину циљна вредност смањења губитака електричне енергије је 12,8%, а у периоду 1.1.-30.9.2017. године степен губитака је био 12,61%.	Повећање цена електричне енергије у 2017. години, реализовано је на основу анализе ЕПС за одређивање нивоа потребног повећања цене за гарантовано снабдевање израђене у сарадњи са СБ и сагласности Агенције за енергетику РС. Повећање цена за период 2018.-2020. биће одређено након спроведених нових анализа. Континуирано се спроводе активности ради повећања степена наплате у ЈП ЕПС (у периоду јануар-новембар 2017. године реализован је степен наплате од 98,7%, док је реализација у истом периоду 2016. године износила 93,7%).	
2.	Унапређење управљања у оквиру постојеће организационе структуре и ефикасније корпоративно управљање	делимично	Усклађена Одлука о оснивању ЈП ЕПС са новим Законом о јавним предузећима. Спроведена централизација управљања зависним предузећима. Донет је нови Статут ЈП ЕПС ради усаглашавања са одредбама Закона о јавним предузећимна и Одлуком о оснивању ЈП ЕПС и упућен Влади ради прибављања сагласности. У току је поступак привабљања сагласности Владе на Одлуку о изменама Одлуке о оснивању ЕПС Дистрибуција д.о.о. Београд ради усклађивања тог акта са новим Законом о јавним предузећима.	Очекује се да у наредном периоду надлежни државни органи одлуче о давању сагласности на предлог Статута ЈП ЕПС и Одлуке о изменама Оснивачког акта ЕПС Дистрибуција, д.о.о. Београд.	

3.	Трансформисање правне форме ЈП ЕПС у Акционарско друштво	нису		Потребно је да се реше спорна питања у вези с утврђивањем власништва или друге врсте права ЈП ЕПС-а у односу на преостала непокретна добра велике вредности.	
4.	Унапређење оперативне и организационе ефикасности	јесу	Уведен јединствен процес планирања за главне активности у читавом ЈП ЕПС (планирање финансијских средстава, планирање производње, планирање набавке). Процес спровођења поступака набавки у складу са ЗЈН са 14 појединачних процеса спровођења поступака набавки, сведен је на два процеса-за ЈП ЕПС и за ЕПС Дистрибуција.		
5.	Спровођење Плана оптимизације броја запослених, одлука о стимулативној отпремнини	јесу	Надзорни одбор ЈП ЕПС је 5.8.2016. усвојио План оптимизације броја запослених у ЕПС Групи за 2016-2019, а 31.8.2016. године донео Одлуку о условима и начину остваривања стимулативне накнаде. Ради реализације усвојеног Плана оптимизације броја запослених у ЕПС Групи у 2017. години		

6.	Спровођење Програма за решавање вишка запослених	јесу	У складу са усвојеним Планом оптимизације смањења броја запослених спроводи се природним одливом и споразумним раскидом радног односа уз исплату накнаде. Наведеним Планом није предвиђена израда Програма решавања вишка запослених. У 2017. години спроведен је Јавни позив заинтересованим запосленима у ЕПС Групи да до 16.10.2017. године поднесу пријаву за споразумни престанак радног односа уз исплату стимулативне накнаде. За споразумни престанак радног односа пријавило се 1.570 запослених. У складу са Планом оптимизације закључно са 31.12.2017. године смањен је број запослених у ЕПС Групи за 2.987.		
7.	Активности око успостављање права својине на непокретностима ЈП ЕПС и ПД ЕПС Дистрибуција	делимично	Због комплексности, за одређен број непокретности на којима је могуће успоставити право својине (производни објекти и објекти у њиховој функцији), поступак пописа непокретности је у току.	Очекује се да у наредном периоду надлежни државни органи одлуче о захтеву ЈП ЕПС за успостављање својине на производним објектима.	
8.	Стратегија односа са купцима	јесу	Спроводи се план комуникационих активности на тему енергетске ефикасности и вредности електричне енергије; У току пројекат унапређења website ЈП ЕПС; успостављен call центар за мале комерцијалне купце.		
ПСР 9. Поједностављење процедура за пословање привреде					
1.	Припрема дигитализованог обрасца са упутством за попис административних поступака	јесу	Процес припреме и успостављање потпуно функционалног дигиталног обрасца за попис административних поступака су завршени. Образац је припремљен и унапређен на основу бројних сугестија органа и организација које учествују у попису административних поступака и преко портала је попис административних поступака вођен кроз потпуно функционалан образац.		

2.	Организовање тренинга за тренере и обуке државних службеника који ће учествовати у попису административних поступака	јесу	У периоду од фебруара до маја 2017. године, одржано је укупно 35 једнодневних тренинга за 479 службеника запослених у 107 органа, организација, јавних предузећа и другим носиоцима јавних овлашћења који учествују у попису административних поступака.		Додатне обуке, одржане ван предвиђеног временског рока, одржане су за накнадно именоване и укључене службенике који ће вршити попис административних поступака.
3.	Попис административних поступака и осталих услова пословања	делимично	Попис административних поступака је започет 5. јуна 2017. године. У њему учествује 80 органа и организација и налази се у завршној фази, када ће 2.459 поступака бити пописано и спремно за анализу.		Попис поступака Управе царина које се односе на увоз је пописан кроз један јединствен поступак. Због своје обимности и комплексности биће одређени нови рокови за креирање решења приказа тог поступка. У току пописа је установљено да постпоје поступци које органи и организације нису пријавили за попис, а треба да буду обухваћени пописом.

4.	Анализа резултата пописа административних поступака и осталих услова пословања	нису		Анализа пописаних административних поступака је започета у октобру 2017. и одвијаће се фазно. Припремљена је методологија која ће се користити током целокупног процеса анализе и образац за израчунавање административног оптерећења путем модела стандардног трошка (развијено и софтверско решење).	
5.	Поједностављење и оптимизација пописаних административних поступака	нису		Поједностављење и оптимизација пописаних административних поступака започиње у првом кварталу 2018. године, јер не може да се започне ова активност док није завршен попис административних поступака и њихова анализа.	Припремљена методологија за поједностављење и оптимизацију административних поступака.
6.	Припрема и усвајање правног оквира за Регистар (Закон о јединственом јавном регистру административних поступака и осталих услова за пословање и подзаконски акти)	делимично	Формирана је радна група за израду Нацрта закона о јединственом јавном регистру административних поступака и осталих услова пословања. Приремљен је први Нацрт закона.	Успостављање Регистра планирано је до краја 2018. године, али због препознатог ризика предвиђен је нови рок за успостављање овог регистра и то у другој половини 2019. године. До померања рока је дошло првенствено због кашњења пројектне подршке из Фонда добре управе (Good Governance Fund – GGF) Владе Велике Британије.	

8.	Промотивне активности у вези са успостављањем Регистра (континуиран процес)	делимично	У оквиру пројекта "Унапређење пословног окружења" који се финансира из Фонда за добро управљање Велике Британије, припремљена је комуникациона стратегија којом је обухваћен целокупан пројекат успостављања јединственог јавног регистра административних поступака и осталих услова за пословање.		Комуникациона стратегија ће поставити основе, али и зацртати циљеве и промотивне активности током целог процеса успостављања Јединственог јавног регистра административних поступака и осталих услова за пословање.
10.	Усвајање Закона о електронском документу, електронској идентификацији и услугама од поверења у електронском пословању	делимично	Предлог Закона је Влада усвојила 17. августа 2017. године, а Закон Народна скупштина Републике Србије 17. октобра 2017. године.		
11.	Усвајање Закона о услугама	делимично	Предлог Закона је усвојен на Влади Републике Србије		
12.	Доношење Уредбе о раду Јединствене електронске контактне тачке и успостављање ЈЕКТ-е (I фаза)	нису		Правни основ за доношење Уредбе прописан је Нацртом закона о услугама.	
14.	Припрема и усвајање Закона о накнадама за коришћење јавних добара	делимично	Нацрт закона о накнадама за коришћење јавних добара сачињен је у оквиру рада Радне групе која је образована решењем министра. У току је јавна расправа од 3. јануара до 28. фебруара 2018. године.		

ПСР 10. Успостављање заједничке информационе платформе за све инспекције на републичком нивоу (Е-Инспекција)

	Фаза II				
1.	б) Уговарање извођача радова за фазу II	јесу	Потписан је уговор 2. новембра 2017. године за софтверско решење Јединственог информационог система за инспекције – Е-инспектор.		
2.	в) ГАП анализа	јесу			
3.	г) Пројектовање система еИнспектор	нису		Нису спроведене, очекује се почетак спровођења планираних активности након функционалне анализе.	

4.	д) Функционална анализа система	делимично		Активности започете у децембру 2017.	
5.	ђ) Развој система еИнспектор за прве 4 инспекцијске службе	нису		Нису спроведене, очекује се почетак спровођења планираних активности по потписивању уговора.	
ПСР 11. Програм за подршку иновацијама и технолошком развоју у јавном и приватном сектору					
1.	Имплементација пројеката од стране корисника којима је додељено финасирање, мониторинг од стране Фонда - ИПА 2013	јесу	Потписано је укупно 14 уговора о финансирању у првом кварталу 2017. са корисницима, у укупном износу од 3 милиона евра. У овом тренутку у току је имплементација четвртог квартала за кориснике (укупно 13), а док је један пројекат, у складу са планом имплементације завршен након три квартала. Фонд је уз техничку помоћ Светке банке развио приручнике за квартални мониторинг са сетом документације за мониторинг.		
2.	Потписивање уговора о директном гранту између Фонда за иновациону делатност и Министарства финансија - ИПА 14	нису		Због дуготрајног усаглашавања тендерског досијеа.	
3.	Припрема документације за Програме грантова (Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација, Mini Grants и Matching Grants) - ИПА 2014, промотивне активности - инфо дани за први јавни позив	нису		Погледати тачку 2. - апликација за ИПА 2014 није одобрена и уговор о директном гранту није потписан. Ова активност се може реализовати након потписвања уговора о директном гранту.	
4.	Отворена врата и радионице, припрема апликаната за пријављивање - ИПА 2014; Крајем квартала објава јавног позив за Програм раног развоја и Програм суфинансирања иновација - ИПА 2014 - први јавни позив	нису		Погледати тачку 2. - апликација за ИПА 2014 није одобрена и уговор о директном гранту није потписан. Ова активност се може реализовати након потписвања уговора о директном гранту.	

9.	Промотивне активности и презентација програма и објава јавног позива за МГ током првог кваратала - „Competitiveness & jobs“	јесу	Јавни позив је објављен 1. јуна 2017. године када је организован свечани догађај у НТП Звездара поводом објаве јавног позива. Промотивне активности и презентација МГ је обављена током јуна и јула 2017 - Београд, Зрењанин, Ниш, Вршац, Крагујевац, Чачак, Крушевац, Нови Сад.		
10.	Консултације и отворена врата и крајем другог квартала завршетак рока за достављање пријава - „Competitiveness & jobs“	јесу	Консултације и отворена врата су обављене током јула и августа 2017. године.		
11.	Оцењивање приспелих пројеката и доношење одлуке о финансирању - „Competitiveness & jobs“	јесу	Након спроведеног процеса одабира пројеката за финансирање у оквиру програма раног развоја и програма суфинансирања иновација у складу са одобреним приручницима програма, независна Експертска комисија Фонда је 7. децембра 2017. године донела одлуку о финансирању укупно 25 пројеката (20 у оквиру програма раног развоја и 5 у оквиру програма суфинансирања иновација).		
17.	Почетак реализације програма технолошког развоја - МПНТР	јесу	Реализација програма технолошког развоја се одвија по текућем циклусу финансирања. Нови пројекатни циклус није расписан.	Решење о измени Решења о поништењу Акта о вредновању, избору, финансирању и праћењу пројеката из Програма основних истраживања и основних усмерених истраживања за период од 2016. до 2020. године и Програма истраживања у области технолошког развоја за период од 2016. до 2019. године („Службени гласник РС“, бр. 3/2018)	

18.	Успостављене сервисне линије за трансфер технологија у Централној канцеларији за трансфер технологија: 1. прикупљање проналазака од стране Подносилаца , 2. процена технолошке и комерцијалне спремности (тријажа), 3. финансирање додатног развоја у циљу повећања комерцијалне спремности, 4. дефинисање стратегије и тактике комерцијализације, 5. спровођење стратегије комерцијализације, 6. идентификација потенцијалних комерцијалних партнера, 7. преговарање и закључивање трансакција, 8. надзор и праћење даљег развоја комерцијализације - ИПА 13 и „Competitiveness & jobs“; Детаљан извештај самопроцене и пилот анализе међународних експерата - „Competitiveness & jobs“	јесу	Серисвне линије (укупно 11) за трансфер технологија у оквиру Централне канцеларије за трансфер технологија су успостављене и активиране. Донето је упутство за подносиоце пријава (приручник) за Technology Transfer Program.		
19.	Реализација активности: 1. прикупљање предлога пројеката од стране ТТФ и ТТО, 2. евалуација пристиглих предлога пројеката и 3. дефинисање стратегије комерцијалног искоришћавања - ИПА 13 и „Competitiveness & jobs“ + развој нових сервисних линија	јесу	1. Број пристиглих предлога пројеката је 26; 2. Евалуирано је укупно 22 предлога пројеката; 3. за 3 пројекта је дефинсана стратегија комерцијалног искоришћавања. Централна канцеларија за трансфер технологије је иницирала јавни позив за финансирање у оквиру иновационих ваучера, што представља додатну сервисну линију у оквиру ТТФ Програма.		У оквиру ТТФ програма потписан је први лиценцни уговор што представља прву трансакцију у оквиру успостављених сервисних линија.
20.	Спровођење анализе институција научно-истраживачког сектора, базирана на методологији проистеклој из анализе пилот институција из 2016. План секторских реформи, укључујући и увођење система управљања базираног на резултатима, како на нивоу институције, тако и појединаца - „Competitiveness & jobs“	нису		У оквиру пројекта „Competitiveness & jobs“ расписан је позив за ангажовање консултанта надлежног за дизајн и надзор методе самопроцене научноистраживачких организација, у току је избор одговарајућег кандидата. Избор консултанта се очекује у првом кварталу 2018. године, након чега би отпочео процес спровођења ове активности.	

ПСР 12. Унапређење националног система за инфраструктуру квалитета					
1.	Усвајање и имплементација годишњих акционих планова за спровођење Стратегије унапређења инфраструктуре квалитета (2015-2020)	делимично	Реализоване активности у области инфраструктуре квалитета у току 2017. године су у потпуности усклађене са циљевима Стратегије.		
2.	Доношење новог Закона о техничким захтевима за производе и оцењивању усаглашености (ЗОТЗ)	делимично	Припремљен текст нацрта ЗОТЗ. У септембру је спроведена Јавна расправа.		
4.	Даља хармонизација прописа обухваћених Преговарачког поглавља 1-Слобода кретања робе, у складу са НПАА и АП за хармонизовану област	делимично	Надлежна министасртва, која су у оквиру Преговарачког поглавља 1 задужена за доношење техничких прописа, су направила план доношења нових техничких прописа, а у циљу потпуне хармонизације са европским законодавством у овој области. Рок за потпуну хармонизацију је четврти квартал 2021. године.		
4.1.	Усвајање Стратегије и АП за хармонизовану област	нису		У оквиру Преговарачког поглавља 1, Стратегија и АП за хармонизовану област су коригованиани у складу са коментарима Европске комисије и послати поново на мишљење Европској комисији 15. децембра 2017. године	
4.2.	Ревизија НПАА за Прегорарачког поглавља 1-Слобода кретања роба	јесу	У октобру 2017. године је завршена трећа ревизија НПАА на нивоу Преговарачког поглавља 1 -Слобода кретања роба.		
4.3.	Доношење нових техничких прописа у складу са АП за хармонизовану област и ревидираним НПАА	јесу	Објављена 4 нова техничка прописа: Правилник о опреми и заштитиним системима намењеним за употребу у потенцијално експлозивним атмосферама (АТЕХ); Правилник о безбедности лифтова; Правилник о прегледима лифтова у употреби и Правилник о аеросолним распршивачима.		

5.	Уређење нехармонизоване области, спровођењем АП за нехармонизовану област и јачањем капацитета за примену Уредбе о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, оцењивање усаглашености и стандарде (Уредба о нотификацији)	делимично	У току је рад на припреми коначне верзије Предлога Акционог плана за усклађивање законодавства Републике Србије са члановима 34-36 Уговора о функционисању Европске уније (АП за нехармонизовану област). Европска комисија (ЕК) је доставила Министарству привреде своје коментаре на предлог АП за нехармонизовану област за Мерило 1. У складу са коментарима коригован је текст Предлога АП и достављен Европској комисији 15. децембра 2017. године. Одржани су и консултативни састанци са чешким експертима у оквиру подршке обезбеђене кроз TWINNIG пројекат - Подршка развоју индустрије јачањем капацитета органа надлежних за инфраструктуру квалитета и пружаоца услуга оцењивања усаглашености, а у вези обраде наведених коментара ЕК и припреме коначног текста Предлога АП за нехармонизовану област. Спроведена је кампања јачања свести и капацитета о неопходности нотификације техничких прописа. Спроведене су три обуке у сарадњи са Привредном комором Србије у марту, априлу и септембру 2017. године. Једна је била намењена представницима државне управе, а друга и трећа представницима привреде, а у циљу јачања капацитета за примену Уредбе о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, оцењивање усаглашености и стандарде (Уредба о нотификацији). Ради даљег јачања капацитета и свести о обавези нотификације техничких прописа израђена је промотивна брошура "Технички прописи на длану", а у плану је наставак јачања поменуте кампање.		

5.1.	Јачање контактне тачке за пружање информација о техничким прописима и примену Уредбе 764/2008/ЕЗ	делимично	Припремљене су процедуре рада контактне тачке за пружање информација за производе. У септембру 2017. године одржан семинар у Привредној комори Србије на тему Успостављање и рад контактне тачке за производе где је презентован план рада и јачање сарадње између надлежних институција како би се успоставила мрежа контактних тачака које ће бити ослонац у раду Министартву привреде као централној контактној тачки за производе.		
5.2.	Јачање капацитета надлежних министарстава за идентификацију/уклањање препрека у трговини, у нехармонизованој области и спровођење правне анализе прописа из АП за нехармонизовану област	делимично	Одржано је преко 8 обука представницима надлежних исктитуција у циљу израде правне анализе прописа из АП за нехармонизовану област и утврђени су рокови за спровођење.		
5.3.	Споровођење кампање о потреби пријављивања техничких прописа у фази припреме (према захтевима ревидиране Уредбе о нотификацији)	делимично	У сарадњи са Привредном комором Србије у марту и априлу 2017. године су спроведена два семинара: један за представнике државне управе и други за представнике привреде у циљу јачања капацитета за примену Уредбе о поступку пријављивања и начину информисања који се односе на техничке прописе, оцењивање усаглашености и стандарде (Уредба о нотификацији), ради даљег јачања капацитета и свести о обавези нотификације техничких прописа израђена је промотивна брошура "Технички прописи на длану", а у плану је наставак јачања поменуте кампање		

5.4.	Стављање ван снаге и иновирање застарелих техничких прописа, потенцијалних препрека у трговини, у нехармонизованој области	јесу	Сви застарели технички прописи из надлежности Министарства привреде који су обухваћени АП за нехармонизовано подручје, за које је правном анализом утврђено да садрже потенцијалне препреке у трговини стављени су ван снаге доношењем Правилника о престанку важења одређених правилника („Службени гласник РС“ бр. 34/2017). Иновирање застарелих прописа је контунуирана активност у складу са предвиђеним индикативним роковима у АП за нехармонизовано подручје.		
6.	Отварање преговора у оквиру ПГ1-Слобода кретања робе	нису		Преговори са Европском унијом у оквиру Преговарачког поглавља 1 - Слобода кретања роба нису отворени, зато што Србија још увек није испунила два мерила које је Европска комисија доставила.	
7.	Јачање капацитета институција ИК и тела за оцењивање усаглашености (ТОУ)	делимично	У току је реализација уговора у оквиру ИПА 2013 о набавци опреме за оцењивање усаглашености у вредности од 4.6 мил. ЕУР.		
7.1.	Испуњење захтева и добијање пуноправног чланства ИСС у CEN/CENELEC	јесу	Реализовано у 2016. години. ИСС је наставио да испуњава своје обавезе по основу пуноправног чланства.		
7.2.	Одржавање пуноправног чланства националних институција у европским и међународним организацијама за стандардизацију, акредитацију и метрологију	јесу	ИСС, АТС и ДМДМ су одржале чланства у току 2017. године у свим релевантним европским и међународним организацијама за стандардизацију, акредитацију и метрологију.		
7.3.	Реализација набавке опреме за ТОУ и ДМДМ (Пројекат ИПА2013)	делимично	У току је испорука и пријем опреме за 11 партија. Завршена је испорука и инсталација 7 партија у вредности од око 3 мил ЕУР. У току је процедура пријема опреме и инсталације за још 4 партије.		

7.4.	Ефикасно коришћење набављене опреме за потребе оцењивања усаглашености	делимично	У складу са Уговором са корисником опреме, опрема се може користити тек након потписивања Потврде о привременом пријему опреме. За 4 партије је потписана Потврда о привременом пријему опреме и лабораторије су почеле да користе набављену опрему за испитивање нафтних деривара, грађевинских производа, хемикалија и одређених врста мерила.		
7.5.	Развој нових врста акредитације и развој постојећих врста акредитације у новим областима	делимично	Ово је континуелна активност АТС, која никада не може бити завршена у потпуности.		
7.6.	Реализација обука за именована и овлашћена тела за оцењивање усаглашености односно потенцијална нотификована тела	јесу	Пројекат TWINNING је реализован по плану и завршен крајем 2017. године		
7.7.	Припрема водича, публикација и промотивних материјала	делимично	Припремљен и објављен на сајту ТЕХНИС нови водич за примену прописа у области лифтова, у току је припрема новог водича за примену АТЕКС Правилника.		
7.8.	Одржавање округлих столова, информативних скупова о значају ИК за све заинтересоване стране, посебно за индустрију	јесу	У сарадњи са ПКС, ИСС одржано је 10-так едукативних скупова током 2017. године (различите теме из области ИК, техничких прописа за разл. производе и безбедности производа).		

ПСР 13. Квалификације оријентисане према потребама тржишта рада					
1.	Израда и усвајање Закона о дуалном образовању	јесу	Закон о дуалном образовању је усвојен у новембру 2017. године.		
2.	Формирање Канцеларије за дуално предузетничко образовање	нису		Оснивање Канцеларије за дуално и предузетничко образовање додатно би оптеретило буџет Републике Србије.	Основан је сектор за стратешко планирање у Министарству просвете, науке и технолошког развоја у чијем опису рада су активности везане за дуално, предузетничко образовање, каријерно вођење и саветовање. Чланом 40. Закона о дуалном образовању је предвиђено формирање Комисије за развој и спровођење дуалног образовања.
3.	Примена методолигије уписа у средње школе која подразумева усклађеност плана и програма образовног система са потребама тржишта рада	јесу	За школску 2017/2018 годину је био примењен нови план уписа који је узео у обзир потребе тржишта рада. Компаније су попуњавале Изјаву о намери компаније којом су изразиле спремност да подрже и омогуће учење кроз рад ученицима по дуалном моделу образовања. Тренутно је у току процес лиценцирања.		

4.	Усвајање и верификација 9 нових профила усклађених са потребама тржишта рада и њихова имплементација у образовни систем у 2017.	јесу	Нови профили су усвојени и верификовани. Називи девет нових профила: авио-техничар за ваздухоплов и мотор, авио-техничар за електроопрему ваздухоплова, авио-техничар за електронску опрему ваздухоплова, махатроничар за радарске системе, мехатроничар за ракетне системе, механичар моторних возила, оператер за прераду метала, електотехничар обновљивих извора енергије, техничар за логистику и шпедицију. Ових девет профила су ученици могли да упишу школске 2017/2018 године.		
5.	Промоција дуалног и предузетничког образовања кроз караван "Дух младости"	јесу	Реализоване су активности промоције дуалног и предузетничког образовања кроз караван "Дух младости" у 34 града у Србији, у складу са планом.		
7.	Активна примена Закона о дуалном образовању	јесу	Упућен је позив релевантним институцијама за делегирање чланова радних група за израду подзаконских аката предвиђених Законом о дуалном образовању.	Предвиђено је да Закон о дуалном образовању почне активно да се примењује од школске 2019/2020.	
8.	Припрема 2 профила / описа сектора	јесу	Сектор за развој и високо образовање МПНТР је анализирајући достављене понуду и потражњу оваквих истраживања на тржишту, као и дати финансијски оквир за ове активности, проценио да је могуће сачинити три профила сектора. Фондација за развој економске науке (ФРЕН) комисијски је изабрана да сачини поменута три секторска профила: Образовање, Саобраћај и Грађевинарство. Предвиђени рок испоруке студија о секторским профилима је 31.5.2018. године.		

9.	Припрема за успостављање секторских већа	јесу	МПНТР је приступио изради студије о моделима финансирања секторских већа. Као консултант за израду модела финансирања секторских већа и утврђивање критеријума за формирање секторских већа комисијски је одабран г-дин Миле Џелалија, тј. консултанстска кућа „Mile Dželalija Consulting d.o.o.“. Предвиђени рок испоруке студије је 28. фебруар 2018. године.		
10.	Усвајање НОКС-а	делимично	Савет за стручно образовање и образовање одраслих, Национални савет за високо образовање, Завод за унапређивање образовања и васпитања и Привредна комора Србије усвојили су примену међународне класификације образовања ISCED 2013f у НОКС. Савети из области образовања су такође усвојили нивое и дескрипторе нивоа квалификација. Успостављена је јединствена база квалификација које се могу стећи у Републици Србији као и сајт НОКС (http://noks.mpn.gov.rs). Формирана је Међуминистарска радна група за успостављање и имплементацију НОКС (ММРГ) која је припремила предлог Акционог плана за успостављање и имплементацију НОКС који ће обухватити и активности које се односе на НОКС у 2018. години, а које ће предузимати институције из којих су именовани чланови ММРГ.		

11.	Израда закона о НОКС-у и јавна расправа	делимично	У сарадњи са члановима ММРГ припремљен је Нацрт Закона о НОКС и спроведена јавна расправа. У току је прикупљање мишљења на Нацрт закона о Националном оквиру квалификација РС и састанци са релевантним институцијама и министарствима у вези са прописаним одредбама, како би се обезбедили најбољи услови за успостављање система образовања који је усаглашен са потребама привреде. У току је проширење постојеће Радне групе за припрему усаглашене класификације занимања, како би се најбоље сагледале надлежности МПНТР и Министарства за рад, запошљавање, социјална и борачка питања у циљу успостављања најбољих законских решења.		
12.	Припрема за референцирање НОКС код ЕОК	делимично	Део НОК-а је Национална база квалификација. Успостављен је веб сајт Национални оквир квалификација у Србији и у њему се налази База квалификација. У бази постоје како формалне тако и неформалне квалификације . Тренутно у бази имамо 113 квалификација. Све квалификације су доступне на српском (ћирлица, латиница) и енглеском језику. Преостало је ангажовати програмера који ће референцирати постојеће квалификације са европским порталом- Плотеус.		Додатне активности се остварују уз помоћ подршке пројекта „Европски оквир квалификација – Национална координациона тачка 2017“.
16.	Припрема извештаја о референцирању НОКС код ЕОК	нису		У складу са стратешким документима усвајање извештаја о референцирању је планирано за 2019. годину.	

17.	Успостављање базе формалних квалификација	јесу	Успостављен је веб сајт Национални оквир квалификација у Србији и у њему се налази База квалификација. У бази постоје како формалне тако и неформалне квалификације.		Успостављена је јединствена база квалификација које се могу стећи у Републици Србији као и сајт НОКС (http://noks.mpn.gov.rs). У базу квалификација унето је укупно 113 квалификација, од којих 59 са стандардом квалификација. У току је уношење нових квалификација.
18.	Евидентирање квалификација за базу	делимично	Тренутно у бази имамо 113 квалификација. Све квалификације су доступне на српском (ћирлица, латиница) и енглеском језику.		
22.	Успостављање 2 секторске групе на основу споразума о сарадњи између МПНТР, ЗУОВ и ПКС	нису		Будући да Закон о НОКС-у није усвојен, по усвајању истог у плану је оснивање секторских већа.	
26.	Израда стандарда квалификација у 2 сектора и њихова акредитација (упис у регистар)	делимично	Израђени су стандарди квалификација за 20 квалификација и исти ће бити унети у току 2018. године.		
28.	Израда програма образовања / студијских програма на основу стандарда квалификација	делимично	Програми образовања су развијени на основу стандарда квалификација, на предуниверзитетском нивоу, али на универзитетском нивоу, курикулуми нису развијени на основу стандарда квалификација.		

ПСР 14. Унапређење делотворности мера активне политике запошљавања са посебним фокусом на младе, вишкове и дугорочно незапослене

1.	Анализа реализованих мера АПЗ у претходној години и израда и усвајање Извештаја о реализацији НАПЗ за претходну годину	јесу	На основу анализе реализованих мера у 2016. години, у сарадњи са МРЗБСП, унапређени јавни позиви/конкурси за 2017. годину. Извештај о реализацији НАПЗ за претходну, 2016. годину, усвојен 07. јуна 2017. године.		
2.	Закључивање Споразума о учинку НСЗ за текућу годину	јесу	Споразум о учинку између МРЗБСП и НСЗ закључен дана 10.02.2017. године. У складу са планираном динамиком извештавања, усвојен је и прослеђен надлежном министарству шестомесечни извештај о спровођењу.		
3.	Објављивање јавних позива/конкурса од стране НСЗ за реализацију мера активне политике запошљавања, у складу са НАПЗ за текућу годину	јесу	НСЗ је 07.02.2017. године објавила 11 јавних позива/конкурса , за реализацију мера активне политике запошљавања, у складу са НАПЗ за текућу годину. Такође, расписани су јавни позиви/конкурси у сарадњи са локалним самоуправама, у складу са Одлуком о учешћу у суфинансирању програма или мера АПЗ предвиђених локалним акционим плановима запошљавања.		НСЗ је 02.06.2017. године објавила Јавни конкурс за организовање спровођења јавних радова у оквиру Пројекта IPA 2012.
4.	Одлучивање по захтевима поднетим по јавним позивима/конкурсима за реализацију мера АПЗ и реализација мера АПЗ	јесу	Извршена је обрада поднетих захтева и донете су одлуке у роковима предвиђеним јавним позивима/ конкурсима.		
5.	Реализација и праћење реализације мера АПЗ	делимично	У складу са донетим одлукама закључени су уговори о реализацији мера АПЗ. Напомиње се да се одређене мереАПЗ реализују у периоду чије трајање може бити најдуже 12 месеци, што утиче на пренос обавеза реализације мера у наредну годину. Реализација и праћење реализације мера АПЗ тече континуирано.		

6.	Усвајање НАПЗ за наредну годину	јесу	Усвојен је Национални акциони план запошљавања за 2018. Годину у децембру 2017. којим се утврђују циљеви и приоритете политике запошљавања у 2018. години, односно конкретне програме и мере активне политике запошљавања који ће се реализовати у току године, а у чијој припреми су учествовали социјални партнери, релевантна министарства, институције и остале интересне стране.		
7.	Ралализација предметних активности из Акционог плана за спровођење Националне стратегије за младе 2015-2017. према утврђеној динамици	јесу	Расписана су 3 јавна конкурса: 1. Јавни конкурс за подршку јединицама локалне самоуправе у спровођењу омладинске политике на локалном нивоу - део Б: Развијање услуга и механизама који поспешују предузетнички дух, запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу. Одобрена су и финансирана 4 пројекта у износу од 6.123.465 динара 2. Јавни конкурс за стимулисање различитих облика запошљавања, самозапошљавања и предузетништва младих. Одобрен је и финансиран 21 пројекат који реализују удружења младих и удружења за младе у износу од 39.816.162,33 динара 3. Јавни конкурс за подршку јединицама локалне самоуправе у спровођењу омладинске политике на локалном нивоу - део Б: Развијање услуга и механизама који поспешују предузетнички дух, запошљивост и запосленост младих кроз међусекторску сарадњу. Одобрен је и финансирано 6 пројеката у износу од 7.320.000,00 динара		

ПСР 15. Унапређење адекватности, квалитета и таргетираности мера социјалне заштите					
1.	Ревизија мерила и критеријума за утврђивање цена услуга социјалне заштите	нису		Није донета Уредба о критеријумима и мерилима за утврђивање цена услуга социјалне заштите. Урађена је финална верзија Нацрта уредбе и ради се на изради финансијских ефеката Уредбе.	
2.	Измена Закона о финансијској подршци породици са децом	јесу	Закон о финансијској подршци породици са децом - усвојен 14. децембра 2017. године; објављен у "Службеном гласнику РС" број 113 од 17. децембра 2017. године; ступио на снагу 25. децембра 2017. године; примењује се од 1. јула 2018. године.		
73.	Завршетак процеса стандардизације услуга и лиценцирања установа социјалне заштите и стручних радника, као и израда одговарајућих подзаконских аката, али и успостављање и јачање програма едукације	делимично	Укупан број издатих лиценци организацијама социјалне заштите за пружање услуга до краја 2017. године је 326. Још увек нису лиценцирани сви пружаоци услуга. Лиценцирање стручних радника у систему социјалне заштите тече предвиђеном динамиком. Сачињена радна верзија Измена и допуна Правилника о лиценцирању организација социјалне заштите и радна верзија Измена и допуна Правилника о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите.	Одређени број захтева није решен због решавања претходних питања - достављање доказа о испуњености стандарда по прописима из других области (противпожарна заштита, санитарна сагласност и др).	

Прилог 1. Преглед консултација са представницима цивилног друштва и другим заинтересованим странама

ЕРП 2018-2020 представља резултат интензивне сарадње Министарства финансија и Републичког секретаријата за јавне политике са једне и ресорних министарстава и институција са друге стране. Такође, у неколико различитих фаза у процес израде документа били су укључени и социјални партнери, представници цивилног друштва, невладиних организација, стручне јавности и пословне заједнице који су имали прилику да на различите начине утичу на израду документа и његове измене. У наставку је хронолошки табеларни приказ састанака и консултација са свим заинтересованим странама од почетка циклуса израде ЕРП 2018-2020.

РБ	Предузете активности
1.	**12. септембра 2017. године – Одржан је Уводни састанак** за израду Програма економских реформи 2018-2020, на коме је представљен нови - четврти циклус израде ЕРП-а са садржајем, динамиком и роковима, новине у смерницама Европске комисије за израду ЕРП, препоруке ЕКОФИН Савета из маја 2017. године, као и искуства у сарадњи са ОЕЦД-ом и напретку сарадње са цивилним друштвом. Овом приликом потписана Платформа за праћење спровођења примене програма ЕРП 2018-2020 и Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) у процесу европских интеграција (у даљем тексту Платформа), у циљу што свеобухватнијег укључивања цивилног друштва у процес припреме и каснијег спровођења ЕРП-а. Потписници Платформе су министар финансија, министар за рад, запошљавање, борачка и социјална питања и менаџер Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва Владе Републике Србије, заједно са четири организације (Европски покрет, Центар за европске политике, НАЛЕД и Фондација Центар за демократију) у име Националног конвента о ЕУ (НКЕУ). Више информација о скупу, као и текст Платформе, може се наћи на следећим линковима: http://www.minrzs.gov.rs/?view=lat&action=news&id=ministri-zoran-djordjevic-i-dusan-vujovic-na-uvodnom-sastanku-za-izradu-prob13f0a8f6ba6dcfffa3ae3cf8&category=aktuelno http://www.minrzs.gov.rs/?view=lat&action=news&id=ministri-zoran-djordjevic-i-dusan-vujovic-na-uvodnom-sastanku-za-izradu-prob13f0a8f6ba6dcfffa3ae3cf8&category=aktuelno http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/sr/%d0%b5%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%be%d0%bc%d1%81%d0%ba%d0%b5-%d1%80%d0%b5%d1%84%d0%be%d1%80%d0%bc%d0%b5-%d1%83-%d0%bf%d1%80%d0%be%d1%86%d0%b5%d1%81%d1%83-%d0%bf%d1%80%d0%b8%d1%81%d1%82%d1%83%d0%bf%d0%b0/ Циљ иницијативе за потписивање Платформе је успостављање делотворног дијалога Владе Републике Србије са цивилним друштвом у Републици Србији о спровођењу најзначајнијих реформских мера за економски и друштвени развој Републике Србије садржаним у одговарајућим областима Програма економских реформи и Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике. У пилот фази рада Платформе, Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва преко Швајцарске агенције за развој и сарадњу финансијски је подржао организације потписнице за спровођење активности које су у складу са дефинисаним циљевима.Спровођење Платформе резултирало је врло корисним и опипљивим аналитичким документима као што су: Хоризонтални приказ Програма економских реформи, Трансформација Пореске управе, Унапређење националног система инфраструктуре квалитета, Подизање конкурентности прерађивачке индустрије, Развој и унапређење националне широкопојасне комуникационе инфраструктуре и Јединствена електронска контакт тачка. Резултати рада у виду презентација, аналитичких приказа и инфографике, представљени су у јавности на друштвеним мрежама и на интернет презентацијама потприсника Платформе.

2.	**Од 9. до 24. новембра 2017. године Прелиминарна листа структурних реформи је стављена на увид јавности** преко веб-страница МФ, РСЈП, Канцеларије за цивилно друштво (КЦД) и Националног конвента о ЕУ (НКЕУ), у склопу првог круга јавних консултација. Листа обухвата 18 структурних реформи, у 9 области дефинисаних у Смерницама ЕК. Прелиминарна листа структурних реформи доступна је на следећем линку: http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?&id=13408&change_lang=ls Прилог је у овом року стигао само од једне организације цивилног друштва - Мреже организација за децу Србије (МОДС) и односио се на структурну реформу 18. Унапређена адекватност, квалитет и таргетираност социјалне заштите. Предлози за унапређење ЕРП 2018-2020 су следећи: успостављање националног механизма за примену Циљева одрживог развоја, унапређење јавне политике и програма за децу, успостављање систематске процене утицаја јавних политика, унапређење процес планирања и буџетирања средстава усмерених на децу, успостављање информационог умрежавања институција, унапређење процене потреба за услугама социјалне заштите за децу и породицу у локалној заједници, као и њихово континуирано праћење, унапређење критеријума за доделу и примену Уредбе о наменским трансферима и њихово праћење, израда плана и смерница за трансформацију установа за смештај деце и преусмеравање средстава на услуге подршке деци и породици, усвојајање Закон о финансијској подршци породици са децом и формирање посебне социјалне фондовеПредлози ће бити узети у обзир током наредног циклуса израде ЕРП документа, будући да се активности у оквиру структурне реформе 18 још увек спроводе.
3.	**17. новембара 2017. године одржана је стручна дискусија о садржају прелиминарне листе структурних реформи** за ЕРП 2018-2020, у организацији МФ и РСЈП, а уз учешће представника цивилног сектора (НКЕУ, Економски институт, Београдска отворена школа, НАЛЕД, Институт економских наука, Фондација Центар за демократију). Састанак је обухватао мањи број релевантних учесника са којима је дискутован начин избора структурних реформи, прелиминарна листа утврђена са надлежним ресорима, сарадња са европским институцијама и препоруке у области европски семестар „*лајт*“ (ЕК и ЕКОФИН Савет), као и потенцијални јазови у областима у којима би било корисно израдити додатне анализе. Једна од примедби изнетих на састанку односила се на редослед приоритетних структурних реформи, чиме се стиче утисак да су теме социјалне политике и запошљавања најмање важне с обзиром да се налазе на зачељу листе. http://europeanwesternbalkans.rs/cetvrta-faza-izrade-programa-ekonomskih-reformi-2018-2020/

4.	**Од 04. до 20. децембра 2017. године у сарадњи са НКЕУ, Центра за европске политике (ЦЕП) и Фондацијом Центар за демократију организовано је 10 састанака** са представницима синдиката, научне и пословне заједнице, НВО и цивилног друштва на којима је представници Министарства финансија представили процес израде ЕРП-а и прелиминарну листу структурних реформи 2018-2020. Извештаји са састанака доступни су на следећим линковима: http://eukonvent.org/sastanak-radne-grupe-nkeu-za-poglavlje-20-predstavljanje-erp-a-i-esrp-a/ http://eukonvent.org/odrzan-sastanak-rg-7-nkeu-u-okviru-platforme-za-pracenje-sprovodenja-erp-a-i-esrp-a/ http://cep.org.rs/en/partnerships/platform-for-monitoring-the-implementation-of-the-erp-and-esrp/ На састанцима је детаљно дискутовано о документу ЕРП, процесу европског семестра „*лајт*“ и појединачним областима, а пре свега о областима: управљање јавним финансијама; тржиште енергије, саобраћаја и телекомуникација; секторски развој; спољна трговина и инвестициони подстицаји. На састанцима су дати изложени конкретни предлози за унапређење документа: увођење нове приоритетне структурне реформе – Усвајање индустријске политике и пратећег акционог плана будући да наведена стратегија представља један од критеријума за затварање преговарачког поглавља 20 – Предузетништво и индустријска политика; представљање ЕРП 2018-2020 на састанку Социјално економског савета; усвајање подзаконских аката који регулишу област аутопревозника; унапређење пореских политика у циљу смањења сиве економије, итд. Центар за европске политике (ЦЕП) као један од потписника Платформе за праћење спровођења примене програма ЕРП 2018-2020 и ЕСРП, израдио је више анализа које се односе на ЕРП 2018-2020 и предложене приоритетне структурне реформе (Хоризонтални преглед ЕРП; Подизање конкурентности прерађивачке индустрије, Развој и унапређење националне широкопојасне комуникационе инфраструктуре и Трансформација пореске управе), које су доступне на следећем линку: http://cep.org.rs/projects/koordiniranje-pracenja-implementacije-programa-ekonomskih-reformi-erp/
5.	**12. децембра 2017. године на 45. Скупштини Сталне конференције градова и општина Србије (СКГО)** узели су учешће представници Министарства финансија, на којој су, представницима локалних самоуправа, поред Закона о буџету за 2018, представили рад на изради нацрта Програма економских реформи 2018-2020 и Прелиминарну листу структурних реформи 2018-2020. Ово је већ други пут за редом да се на Скупштини СКГО представе документ ЕРП, и увећа значај локалних самоуправа у реформском процесу. Извештај о разговорима са СКГО налази се на следећем линку: http://skgo.org/reports/2107/Lokalni-budžeti-moraju-biti-razvojni-
6.	**15. децембра 2017. године у Народној скупштини Републике Србије** одржан је консултативни састанак министра финансија др Душана Вујовића са члановима Одбора за финансије, републички буџет и контролу трошења јавних средстава и Одбора за европске интеграције Народне скупштине Републике Србије, коме су присуствовали и чланови Парламентарног одбора за стабилизацију и придруживање. На састанку је представљен, макроекономска политика и структурне реформе. Након представљања процеса европски семестар „*лајт*“, рада на документу ЕРП 2018-2020, који је у фази израде, чланови скупштинских одбора разменили су мишљења са министром финансија о структурним реформама, питању дефицита, привредном расту, јавном дугу, равномерном регионалном развоју, директним подстицајима за пољопривреду, инфраструктурним пројектима, реформи Пореске управе и друго. На следећем линку налази се информација о скупу, презентација МФ и видео запис: http://www.parlament.gov.rs/30._sednica_Odbora_za_evropske_integracije.33034.941.html

7.	**21. децембра 2017. године је одржана је Завршна конференција пилот фазе рада Платформе** за праћење спровођења примене Програма економских реформи (ЕРП) и Програма реформи политике запошљавања и социјалне политике (ЕСРП) у процесу европских интеграциу организацији Европског покрета у Србији и Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва (СИПРУ) Владе Републике Србије. На конференцији је презентиран рад на реализацији Платформе од стране потписника представника заинтересованих страна, и дискутовано о процесу израде ЕРП, сарадњи са европским институцијама, као и структурне реформе и рад на њиховој имплементацији. На следећем линку налази се информација о скупу и презентација цивилног друштва о активностима Платформе: http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/rs/sipru-retrospektiva-odrzana-zavrsna-konferencija-platforme-za-pracenje-primene-erp-i-esrp/
8.	**29. децембра 2017. године објављен је нацрт ЕРП 2018-2020 на веб страницама МФ, РСЈП, КЦД, НКЕУ – са роком за достављање коментара и сугестија до 19. јануара 2018. године.** http://www.mfin.gov.rs/pages/article.php?id=13524 У току овог периода нису стизали коментари заинтересованих страна с обзиром да је 19. јануара заказана завршна дискусија о четвртом циклусу ЕРП, али је један део коментара пристигао након рока.

9.	**19. јануара 2018. године одржана је завршне консултације и састанак са представницима заинтересованих страна - Представљање ЕРП 2018-2020**, у Клубу народних посланика, уз учешће министра финансија др Душана Вујовића, у сарадњи са Националним конвентом о ЕУ. Представници НКЕУ су изразили задовољство транспарентношћу и инклузивношћу процеса у свим његовим фазама, као и чињеницом да су били у прилици да дубински буду укључени у методологију израде ЕРП, те да своје чланове едукују о овом процесу и израде циљане анализе. Представници НКЕУ најавили су да ће у следећем периоду интензивирати сарадњу са релевантним одборима Народне скупштине, ради размене стечених искустава у областима од важности за ЕРП. Сугерисано је да више пажње треба обратити комуникацијама са јавношћу, и истакнут значај Платформе за праћење спровођења ЕРП и ЕСРП, као и продужење овог вида сарадње. Представници радних група НКЕУ су представили резултате рада на праћењу ЕРП, свако из домена своје радне групе (економске политике, образовање, животна средина, социјална политика) и дали пресек стања препорука у овом циклусу ЕРП: - Посебна пажња у дискусији посвећена је делу документа који се односи на макроекономски оквир, указујући на кључни значај бољег управљања јавним инвестицијама и чињеницу да се све више бавимо изворима раста БДП; - Представници НАЛЕД истакли су велики број активности у области против сиве економије које спроводе, а које су важне за реформе у ЕРП; Указано је на већи број аналитичких докумената које су израђене у овом циклусу ЕРП; - Указано је да посебна пажња треба да буде посвећена образовању и предложени индикатори које би било корисно пратити у овој области; - У области пољопривреде указано је на потребу да се посебна пажња посвети старачким домаћинствима, удружењима пољопривредних произвођача, увођењу стандарда производње и безбедности хране, јачању спреге између науке и привреде, као и обезбеђењу институционалног оквира за финансирање пољопривредне производње; - Посебно је подвучено да област животне средине није обухваћена ЕРП, а има огроман значај за становништво, процес европских интеграција и потенцијал за привредни развој, и указано на неопходност развоја концепта „зелена транзиција“; - Сугерисано је да област дигитализације буде одвојена област у ЕРП и предложено да се допуни „Дигитализацијом у привредним и ванпривредним делатностима“ имајући у виду значај дигитализације као креатора структурних промена у савременом свету и ради отклањања опасности упадања у „дигитални јаз“; - Указано на неопходност развоја електронске управе, посебно на значај е-здравља, увођења одговарајућих рачуноводствених стандарда, енергетске ефикасности, већих издвајања за науку и заштиту критичних инфраструктура у складу са ЕУ стандардима; - Представници Синдиката Независност истакли су да је неопходно више апострофирати негативни аспект раста запошљавања у неформалној економији, као и учешће запослених у истој због сиромаштва, и сугерисали да већи акценат треба ставити на циљ да се обезбеди више квалитетних и безбеднијих послова, као и борби против сиве економије у овој области, и указано на значај повезивања ЕРП са документом ЕСРП. Информација о скупу може се наћи на следећим линковима: http://mfin.gov.rs/newsitem.php?id=13534 http://eukonvent.org/zavrsne-konsultacije-nkeu-sa-ministrom-finansija-o-programu-ekonomskih-reformi-2018-2020/ Коментари заинтересованих страна могу достављати током целог циклуса израде ЕРП на електронску адресу: erp@mfin.gov.rs.

Прилог 2. Списак институција које учествују у изради ЕРП

Доношењем Решења министра бр. 337-00-72/2017-24 од 24. октобра 2017. године, образована је Радна група за израду и праћење спровођења Програма економских реформи. Чланови и заменици чланова Радне групе чине ЕРП координатори и њихови заменици који су у складу са смерницама, активно учествовали у изради документа. Министарства и ститиуције које су учествовали у изради документа су следећи:

- Влада Републике Србије - Кабинет премијера - Јединица за имплементацију стратешких пројеката,
- Кабинет министра без портфеља за иновације и технолошки развој,
- Кабинет министра без портфеља задуженог за регионални развој и рад јавних предузећа,
- Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфарструктуре,
- Министарство државне управе и локалне самоуправе,
- Министарство за европске интеграције,
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања,
- Министарство здравља,
- Министарство културе и информисања,
- Министарство одбране,
- Министарство пољопривреде,
- Министарство правде,
- Министарство привреде,
- Министарство просвете, науке и технолошког развоја,
- Министарство рударства и енергетике,
- Министарство спољних послова,
- Министарство трговине, туризма и телекомуникација,
- Министарство финансија,
- Министраство омладине и спорта,
- Народна банка Србије,
- Национална служба за запошљавање,
- Републички завод за статистику,
- Републички секретаријат за јавне политике,
- Тим за социјално укључивање и смањење сиромаштва.

Прилог 3. Имплементација препорука Србији са Економског и финансијског дијалога између држава чланица ЕУ и Западног Балкана и Турске из маја 2017. године

Препоруке	Структурне реформе
P1. Да осигура континуирано смањење буџетског дефицита у 2017. и на средњи рок. Користи сваки додатни фискални простор за смањење дефицита преко планираних циљева, док наставља да повећава капиталне расходе. Усвоји поуздан и обавезујући систем фискалних правила, како би осигурала консолидацију напора.	Повољне фискалне тенденције настављене су и у 2017. години. На крају године може се очекивати фискални резултат на нивоу баланса или суфицита, а настављен је и тренд смањења јавног дуга. Спроведене мере фискалне консолидацоке у протеклом периоду утицале су на смањење учешћа јавног дуга опште државе у БДП-у за око 9 п.п. у 2017. години у односу на 2016. годину, односно са 74% на око 65% БДП-а. У наредном средњорочном периоду планира се фискални резултат бољи од оног предвиђеног документом ЕРП за период 2017-2019, као и даље смањивање нивоа јавног дуга. Дебата о успостављању новог система фискалних правила је у току. У њој учествују све релевантне институције у држави, као и међународне институције попут ММФ и Европске комисије.
P2. Да подржи фискални сценарио кроз још јачу реформу државних предузећа и Пореске управе. Побољша структуру буџетских расхода кроз даље смањење јавне потрошње на плате и пензије и њихов удео у БДП-у.	Усвајањем Акционог плана Програма трансформације за период 2018-2023 (5. децембар 2017. године) као и Одлуке о основним и споредним активностима Пореске управе, ПУ се фокусира на основне пореске делатности и прву фазу консолидације организационих јединица. Додатно поједностављење и обједињене пореске процедуре као и побољшање оперативних активности на сузбијању сиве економије треба да допринесу смањењу трошкова у испуњавању пореских обавеза, лакше и праведније услове пословања и побољшање наплате пореза. Унапређено је управљање стратешким ризицима кроз израду Плана поштовања пореских прописа за 2017. годину, на основу мапе ризика за поштовање пореских прописа, савета ММФ и препорука TADAT (*Tax Administration Diagnosis Assessment Tool*). У контексту унапређења услуга пореским обвезницима, континуирано се уводе нове електронске пријаве и сервиси тако да је у 2018. омогућено електронско подношење пореских пријава за основне пореске облике. Формиран је посебан сектор за пружање услуга пореским обвезницима који примењује клијентски приступ према пореским обвезницима. Једношалтерски ситем пружања услуга - шалтер Ваш порезник формиран је у 37 филијала Пореске управе које су почеле са радом у периоду јул 2017 - јануар 2018. године. Предвиђене су даље активности на унапређењу функције контроле и наплате, пореско-правних послова, као и ефикасније управљање људским ресурсима, материјалним ресурсима и унапређење информационих система имајући у виду усклађивање са стандардима ЕУ у процесу придруживања. Смањење јавне потрошње је настављено и у 2017. години. Процењено смањење учешћа плата и пензија у 2017. години је око 0,4 % БДП-а и таква кретања ће бити настављена и у наредном средњорочном периоду.

Р3. Да спроведе преостале мере стратегије за смањење НПЛ. Настави напоре у промовисању коришћења динара, између осталог и тако што ће и убудуће задржати диференцијацију стопе обавезне резерве у страним валутама и у динарима. Финализира реформу и приватизацију две велике државне банке и нађе решење за преостале мале државне банке. Монетарна политика треба да буде у складу са постизањем нове циљане инфлације.	НБС је предузела све активности предвиђене Акционим планом за спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и то из области супервизије банака, рачуноводствених стандарда и извештавања, објављивања података, тржишта проблематичних кредита, као и управљања колатералима. Посвећеност за решавање овог сложеног питања у банкарском сектору у складу са својим надлежностима, с циљем очувања и јачања стабилности финансијског система, НБС је показала не само праћењем активности банака имајући у виду измењене прописе у складу са акционим планом и комуникацијом са банкама кроз своје редовне супервизорске активности на континуираној основи, већ и наставком регулаторних активности у овом контексту и у 2017. години. Показатељ учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима је преполовљен у односу на моменат усвајања Стратегије и на крају новембра 2017. године био је 11,1%, што је испод преткризног нивоа. С обзиром да динаризација представља њено стратешко опредељење, Народна банка Србије ће и у наредном периоду наставити да спроводи мере и активности у циљу даљег јачања поверења у националну валуту и већег коришћења динара у финансијском систему. У оквиру инструмента обавезне резерве, Народна банка ће, у том смислу, задржати веће стопе обавезне резерве на девизне у односу на динарске обавезе банака, чиме ће наставити да стимулише веће коришћење динарских извора финансирања од стране банака. Одлуке о монетарној политици у наредном периоду зависиће од процене јачине инфлаторних, односно дезинфлаторних утицаја фактора инфлације. НБС ће пажљиво пратити и оцењивати кретања на домаћем и међународном тржишту и користиће све инструменте како би инфлација остала ниска и стабилна у средњем року, тј. у границама циља 3±1,5%. Влада РС је посредством МФИН иницирала доношење низа законских аката и институционалних решења у складу са Стратегијом за решавање проблематичних кредита и то: - усвајање Закона о проценитељима вредности непокретности и свих подзаконских аката, припрему Националних стандарда и Кодекса етике за лиценциране проценитеље, као и формирање Стручног одбора, као регулаторног тела из ове области; - измене и допуне Закона о порезу на добит правних лица, у делу који регулише порески третман отписа потраживања, као и измене и допуне Закона о порезу на доходак грађана; - унапређење институционалног капацитета Агенције за осигурање депозита, како би се омогућило ефикасније решавање портфолија проблематичних кредита којим ова институција управља; - усвајање Закона о споразумном финансијском реструктурирању; - израду дијагностичке студије Фонда за развој и Агенције за осигурање и финансирање извоза; - усвајање измена Закона о Агенцији за лиценцирање стечајних управника, као и припрему нацрта измена Закона о стечају; - усвајање измена Закона о извршењу и обезбеђењу; - усвајање измена и допуна Закона о хипотеци, и - унапређење институционалног капацитета Републичког геодетског завода у сегменту ефикасног функционисања правног оквира за хипотеке.

	У погледу спровођења реформи и приватизације банака са државним капиталом, усвојен је Извештај са предлозима за управљање капиталом у банкама у којима РС има власнички удео, чија су кључна стратешка опредељења наставак поступка приватизације и унапређење пословања Комерцијалне банке а.д. Београд, као и интензивирање започетог поступка реорганизације, реструктурирања и модернизације пословања Банке Поштанска штедионица а.д. Београд.
P4. Да постепено прилагоди тарифе за електричну енергију тако да одражавају стварне трошкове. Даље побољша наплату и избегне будуће акумулације заосталих обавеза у енергетском сектору. Учини напредак у најављеном реструктурирању дуга Србијагаса и спровођењу плана оптимизације ЕПС-а. Прошири обим *Single project pipeline* како би покрила све велике инвестиционе пројекте, без обзира на њихов извор финансирања и успоставити јасне везе са буџетском процесу.	Агенција за енергетику је у 2015., 2016. и 2017. години одобрила корекције цена електричне енергије за јавно снабдевање (августа 2015. – 4,5%, октобра 2016. – 3,8% и октобра 2017. – 2%). Повећање цена електричне енергије за гарантовано снабдевање од 2% у 2017. години, реализовано је на основу анализе ЕПС за одређивање нивоа потребног повећања цене за гарантовано снабдевање и сагласности Светске банке. Повећање цена за период 2018-2020. године биће одређено након спроведених нових анализа. У марту 2016. године усвојен је План финансијског реструктурирања ЈП Србијагас којим су дефинисане мере за повећање прихода и смањење трошкова. Ово предузеће је донело одлуку којом се дефинишу механизми за прекид снабдевања гаса на основу закључка који је Влада усвојила и обавезала ЈП „Србијагас“ да доследно спроводи политику наплате потраживања, односно да у складу са пословним политикама, методологијом и законом обустави испоруку природног гаса купцима који не измире текуће обавезе. Такође, ЈП „Србијагас“ је донело је методологију о оцени инвестиција и формирало Комисију за ревизију задужену за надзор над системом интерне контроле, као и интерне и екстерне ревизије. Континуирано се спроводе активности ради повећања степена наплате у ЈП ЕПС (у периоду јануар - новембар 2017. године реализован је степен наплате од 98,7%, док је реализација у истом периоду 2016. износила 93,7%). Оптимизација броја запослених у ЕПС Групи спроводи се у периоду 2015-2019. године. У складу са усвојеним Планом оптимизације броја запослених у ЕПС Групи (од 05. августа 2016.) и Планом оптимизације броја запослених у ЕПС Групи у 2017. години (од 18. септембра 2017.), природним одливом запослених и добровољним престанком радног односа уз исплату накнада, односно отпремнина, закључно са 31.12.2017. године смањен је број запослених у ЕПС Групи за 2.987 лица. У јуну 2017. Влада РС је усвојила Уредбу о садржини, начину припреме и оцене, као и праћењу спровођења и извештавању о реализацији капиталних пројеката, како би се обезбедило вредновање свих позитивних и негативних ефеката тих пројеката и осигурало делотворно и ефикасно управљање јавним средствима.

P5. Да уреди износ и број парафискалних намета на државном нивоу. Развије регулаторни оквир за нове финансијске инструменте, укључујући микрофинансирање. Успостави систем управљања ризиком у циљу побољшања функционисања Пореске управе и обезбеди бољу циљаност и ефикасност инспекција.	Нацрт закона о накнадама за коришћење јавних добара сачињен је у оквиру рада Радне групе која је образована решењем министра. У овом моменту, Министарство финансија спроводи јавну расправу о Нацрту закона, коју је одредио Одбор за привреду и финансије Владе Републике Србије, 27. децембра 2017. године. Јавна расправа о Нацрту закона спроводи се у периоду од 3. јануара до 28. фебруара 2018. године. Народна банка Србије разматра могућности и обухват регулаторног оквира за функционисање недепозитних финансијских институција које ће створити додатни потенцијал за финансирање МСПП, поготово у делу микро-сегмента и новооснованих (тзв. „start up“) предузећа. У 2016. години, на основу активности дефинисаних Програмом трансформације Пореске управе за период 2015.-2020. године, ПУ је успоставила Одељење за стратешке ризике, чији је задатак сагледавање макроекономских индикатора и пружање смерница у изради оперативних планова. Новоформирано Одељење је, уз подршку стручних знања из земље и иностранства, отпочело са радом априла 2016. године и сачинило План поштовања пореских прописа за 2017. годину, у који су поред осталог инкорпорирани савети ММФ-а и препоруке TADAT мисије. Овај План прецизира усмереност Пореске управе ка активностима које ће довести до стварања услова за олакшан приступ добровољном поштовању прописа, сигурнију наплату јавних прихода и ефикасно супротстављање свим облицима непоштовања прописа. Овај сложен и целовит посао подразумева укључивање свих организационих делова Пореске управе. Планом поштовања пореских прописа идентификоване су високо ризичне области са изразито ниском стопом поштовања прописа и који из тог разлога представљају потенцијалну опасност у погледу поштовања прописа по свим сегментима анализе. Основни циљ израде Плана поштовања прописа огледа се у благовременом идентификовању кључних ризика по поштовање прописа, њихово праћење и квантитативно мерење, а све у циљу пружања квалитативних информација Одбору за поштовање прописа у доношењу управљачких одлука, као и спровођење Одлуке Владе Републике Србије која је у децембру 2016. године, 2017. и 2018. годину прогласила за године борбе против сиве економије. Извршено је усаглашавање секторских закона са Законом о инспекцијском надзору (од анализираних 147 посебних закона којима се у одређеним областима уређује инспекцијски надзор, за 88 посебних закона утврђено је да их је потребно изменити и/или допунити). Константно се ажурира база са подацима о инспекцијама и радним групама, која се налази на порталу www.inspektor.gov.rs. Покренута је иницијатива за унапређење сталног дијалога привреде и инспекције кроз подршку оснивању саветника/експерта за континуирани дијалог и помоћ привреди. Новоформираној Канцеларији за информационе технологије и електронску управу додељена је надлежност у области Е-инспекција.

Р6. Да смањи високе „non-wage“ трошкове рада за послове у нижим нивоима дистрибуције плата на фискално неутралан начин. Циљати активне мере на тржишту рада за угрожене групе становништва, укључујући кориснике социјалне помоћи. Увести дуално образовање у стручном образовању и обуци у блиској сарадњи са социјалним партнерима и пословном заједницом.	Националним акционим планом запошљавања за 2017. годину утврђене су категорије теже запошљивих лица које имају приоритет приликом укључивања у све програме и мере активне политике запошљавања, а међу њима се налазе и радно способни корисници новчане социјалне помоћи. Наведеним документом се даље дефинише да у укупном броју незапослених лица укључених у програм јавних радова, најмање 70% незапослених лица треба да припада категоријама теже запошљивих лица. Затим, корисници новчане социјалне помоћи посебно су препознати као једна од циљаних категорија на које се примењује субвенција за запошљавање незапослених лица. Такође, у циљу спровођења интегрисаних услуга за кориснике новчане социјалне помоћи, односно адекватне и благовремене интеграције или реинтеграције на тржиште рада и у 2017. години су потписани протоколи о сарадњи центара за социјални рад и филијала НСЗ. Као резултат ових активности, у 2017. години у мере активне политике запошљавања укључено је 11.461 корисника новчане социјалне помоћи. На увођењу концепта Националног модела дуалног и предузетничког образовања у Србији се ради од септембра 2016. године, тако да тренутно у 13,8% средњих стручних школа на територији РС постоје дуални образовни профили. Укупан број уписаних ученика у школској 2017/2018 је 4.559 (1.482 у дуалне профиле и 3.077 са елементима дуалног образовања), док је лиценцирано 205 компанија које ће организовати учење кроз рад (67 компанија за дуалне образовне профиле и 138 компанија за образовне профиле са елементима дуалног образовања).